

A 1.P.L.A. 112 B 165

నేటి
భారతరాజ్యాంగము.

1935 సం॥రం ఇండియా రాజ్యాంగ చట్టం,
వివరణం. విలొకం.

శ్రీ జేమన గ్రంథాలయము,
తేల ప్రా.లు.

రెబ్బాప్రగడ మందేశ్వరశర్మ.
ప్రణీతము.

13

ప్రకాశకుడు : రెబ్బాప్రగడ మందేశ్వరశర్మ.
సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తవి.

మొదటికూర్పు 1000.

1937.

వెల రు. 0-14-0.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల,
కాకినాడ.

విన్నపము.

స్వరాజ్యముయొక్క పరిమితిని తెలపడానికి కాదు యీ చట్టము పూనుకున్నది. పరరాజ్యాధికారముయొక్క అపరిమితత్వమే యీ చట్టములోని ప్రతిపంక్తిలోను వాచ్యమో, ధ్వనితమో అయితీరుచున్నది. ఈ ప్రకారం “సత్యాన్ని చదింది” నాము. కాని ఇంతటితో ఆనాక్యం పూర్తికాలేదు. దానివెనువెంటనే యున్న “ధర్మోచరస్తే” నే “సత్యంవద”కు సార్థక్యం. ఇదే శృతియొక్క వాస్తవిక (realistic) భాష్యం. ఆధర్మాచరణాన్ని నిర్ణయించుకోడానికి 1935 సం॥రం ఇండియా రాజ్యాంగచట్ట వివరణవిలోకాలతో కూడుకున్నదీనిని ఆంధ్రలోకానికి అప్పించినాము.

నిజమైన భారతరాజ్యాంగం యేలావుండాలి? ప్రపంచదేశ రాచకీయ ఆర్థికసమస్యల పరిష్కారం ఆరాజ్యాంగములో యేవిధముగా చెయ్యాలి? అనే జిజ్ఞాస బదులుదేరడానికి తరుణంవచ్చింది. మొన్న ఢిల్లీలో సమావేశమైన “కన్వెన్షన్” చరిత్రాత్మకమైనది. అది రాజ్యోయే ప్రజాప్రతినిధిసమావేశం (Constituent Assembly) యిత్యాదులకు తొలకరివంటిది. భారతరాజ్యాంగజిజ్ఞాస (1) పూర్ణస్వరాజ్యం, (2) స్వయం నిర్ణయం, (3) ఆర్థికసమత్వం, (4) విధానం సులభావగాహంగా వుండడం, (5) అతితక్కువఖర్చుతో చడవడం, (6) కేవలం

తోకలలెఖలాంటి వోట్లసంఖ్యనుబట్టి ప్రతినిధికాకుండా ప్రజా సేవ అనుష్టానబలంగలవాళ్లకు ప్రభుత్వంలో స్థానం ఉండుట, (7) ప్రపంచదేశాల్లోని నూతనరాజ్యాంగపరిశోధనలు, నవ్య నాగరికతను వివేకంతో భారతదృష్టిలో పరిశీలించి అనుసరించుట—యీముఖ్యసూత్రాలను గమనిస్తూ జరగాలి. నేడు దేశంలో భావవాహినులు బాగా ప్రవహిస్తున్నాయి. కాని చిందరవందరగా ఉన్నాయి. వీటిని పైరీతిని యేకోన్ముఖంచేసి భారతీయుల ప్రాచీననిర్మాణాత్మకప్రతిభను నిలవబెట్టుకోవాలి. మనలో శాస్త్రదృష్టి (Scientific thinking) వికసించాలి. ఈఅంశాలు దేశంలో యోచనగలవా రందరున్ను సంస్థలున్ను బాగా గమనించాలి.

ఇక గ్రంథంవ్రాయడాన్ని గురించి. భారతజాతీయోద్యమ ముగ్ధో బయలుదేరిన నవ్యపరిణామంలో నేడు ప్రజాసామాన్యమందు రాచకీయములపట్ల, ముఖ్యంగా స్వరాజ్యంపట్ల, అఖండ ఆదరాభిమానాలే కాక ఒకవిధమైన “తహతహ”, కూడా బయలుదేరుచున్నట్లు గతయెన్నికలు రుజువుచేశాయి. అందుచేత భారతదేశరాజ్యాంగసమస్యనుగూర్చి “రాబాయ్యేరాజ్యాధికారులైన, యీదేశంలోని ప్రతిస్త్రీపురుషుడున్నూ” విశదముచేసికొని చక్కనివివేచనతో జాతీయకర్తవ్యానికి గట్టి తోడ్పాటుచెయ్యాలి. అందుకే యీఉద్యమం. ఈఫలప్రాప్తిపై నేనే గ్రంథకర్తయొక్క ధన్యత ఆధారపడియున్నది.

గుణదోషాలను బట్టి గ్రంథాలను విమర్శచేయడం, సద్గ్రంథాలను ప్రోత్సహించడం ఆంధ్రదేశంలో తక్కువగా నున్నది. ఇక్కడ పత్రికలలోటు చాలాయున్నది. అందుచేత ఈనిరుత్సాహపరంపరలను యెదుర్కోవడం కూడా గ్రంథకర్తలకు పెద్దసమస్యగా ఉన్నది. జనవరిలో రావలసిన యీగ్రంథము యిప్పటికైనా నిలదొక్కుకొని సమాప్తిచేయగలిగితిమి.

సాధ్యమైనంతవరకు జనబాహుళ్యానికి విశదం కావడానికి వాడుకభాషలో యీగ్రంథం వ్రాసితిమి. కాని శాస్త్ర అనుభవం, దృష్టిపథంలో నిడుకొనియే యీ ఉద్యమం నడిపినామని సవినయంగా ఆంధ్రలోకానికి, విబుధులకు మనవి.

మూఖ్యస్థలాల్లో సెక్షనులసంఖ్య నిచ్చినాము. “తాత్కాలిక అంశాలు,” “శబ్దనిర్వచనాలు,” “ఆస్తిసంపాదన,” “ఒడంబడికలు” అనే అసలుచట్టములోనిభాగాలున్ను, అనుబంధాల్లో యెన్నికలకుసంబంధించినవిన్ను — ఇల్లాంటివికొన్ని యీగ్రంథంలో వదలినా వాటిల్లోని మూఖ్యాంశాలు ఆయాప్రకరణాల్లో తెలిపాము.

ఈగ్రంథము వ్రాయుటలో పారిభాషికపదాలు కొన్ని వాడుకలోనివి వాడినాము. కొన్ని కల్పించినాము. పైరెండుసాధనలవల్లనుకూడా ఆంగ్లంలోని సాంకేతికార్థస్ఫురణము కలుగదని తోచిన స్థలాల్లో ఆంగ్లశబ్దాలనే వాడినాము. నవ్యరాజ్యాంగ

భావకురంపర, సాంప్రదాయములు ఆంధ్రభాషలోనికి వ్యాపించినకొలది తగినశబ్దాలు కనపడకపోవు.

ఈగ్రంథం వ్రాయుటలో పరిశీలించబడిన రాజ్యాంగ, శాస్త్రాదులనుగూర్చిన గ్రంథములుగాక, 1928 సం॥నుంచి మేము వ్రాయుచున్న 'నోటుస్', వ్యాసాలు, చేసుకొంటూన్న పరిశీలన, స్వంతనిర్ణయాలుగాక, 'కెయితు' వుండితుని 'భారత రాజ్యాంగపరిశీలనము' (A constitutional survey of India) అనే గ్రంథము వెంకట్రామశాస్త్రిగారి 1935 సం॥ మిశ్రవాది సభాధ్యక్షోపన్యాసము; పిమ్మట ఇందుపై 'లాహిర్' గారివివరణం, యెడ్డి, 'లాటను' గార్లగ్రంథం కూడా ఉపచరించాయి. ముఖ్యమైనకొన్నింటి ఆర్డర్లోని అంశాలు అక్కడక్కడ చేర్చినాము.

ఈగ్రంథమువ్రాసిపెట్టుటలో కడుసమర్థతతోను, ఓరిమితోను లేఖనాసహాయంచేసిన మిత్రులు శ్రీ కేశిరాజు వెంకట సృసింహఅప్పారావుగారిని, అభినందించవలసియున్నది. గ్రంథముద్రణము అతిత్వరితంగా జరిగింది మాజితాపాహాన్ని నిలువబెట్టిన కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలవారికి మాకృతజ్ఞతకు తెలుపుచున్నాము.

కొవ్వూరు-శాతమితీరం
ధాతృసం॥ఫాల్గుణబహుళదశమి
6—4—37

ఇట్లు
విన్నవించు
గ్రంథరచయిత.

విషయ సూచిక.

విషయప్రవేశం

౧	ప్రాచ్యకాలంనాటి మనశ్శాస్త్రభుత్వం	...	1— 10
౨	కాంగ్రెసు పుట్టుక మొదలు రాజ్యాంగసంస్కారనిర్మాణాన్ని గురించినూ చనలు పతకాలు		11— 40
3	ఈస్టిండియా కంపెనీ మొదలు 1919 సం॥ వరకు భారతరాజ్యాంగం	...	41— 75
అధ్యాయం—1 1935 సం॥ ఇండియా రాజ్యాంగ చట్టం. సాధారణవిషయం			
			77— 80
”	2 రాష్ట్రపరిపాలనము		81—109
”	3 సమాఖ్యభారతశాస్త్రభుత్వము		110—126
”	4 సమాఖ్యన్యాయస్థానము		127—137
”	5 ఇండియామంత్రి- హైకమీషనరు- సభాయుతులైన రాజుగారు- చట్టసవరణాధికారము మొదలయినవి.		138—143
”	6 శాసనాధికారానికి సంకెళ్లు, బ్రిటిషుభారతదేశాలమధ్య వర్తకం, వ్యాపారం, వృత్తి, ఉద్యోగములలో సమానహక్కులుండాలి. ఇవేరక్షణలు, విచక్షణ (Discrimination) ఉండకూడదు.		144—150

అధ్యాయము. 7	సమాఖ్యప్రభుత్వావికేంద్రీ, సభ్యులైన రాష్ట్రసంస్థానములకున్న పరిపాలనాంశములలో గల సంబంధాలు	151—154
„ 8	సమాఖ్యరైల్వే అధికారనర్గము	155—158
„ 9	మినహాయింపులు (Reservations)	159—158
„ 10	ఆర్థికసంబంధాలు	169—180
„ 11	కబ్జీకుసర్వీసు	181—186
„ 12	సంస్థానాలు	187—192
„ 13	ఏదేశవిధానం- సమాఖ్యవిధానం- అధినివేశప్రతిపత్తి- క్యాబినెట్టుపద్ధతి- లక్షణసమన్వయం- గుణదోషాలు.	193—222

అనుబంధములు.

- 1 రాష్ట్రలెజిస్లేటివుకొన్నిళ్ళస్థానాలు.
- 2 స్టేటుకొన్నిలుసభలో బ్రిటీషుయండియాప్రతినిధులు.
- 3 పరిపాలనాంశములు (Legislative lists)

నేటి భారతరాజ్యాంగము.

విషయప్రవేశము-౧.

——————

ప్రాచీనకాలంనాటి మనప్రభుత్వం.

భారతరాజ్యాంగచరిత్ర చ్రాయాలంటే వేదాలదగ్గరకు పోవాలి. ఒకవిధంగా భారతరాజ్యాంగచరిత్ర వేదాలంత ప్రాచీనమైనదన్నమాట. కోట్ల, లక్షలు సంవత్సరాలమాట అలాఉంచి యీ వేదాలనుగూర్చి వేయబడిన బహుకనీసపునుదింపునే స్వీకరిద్దాము. ఈ వేదాలు 'క్రీ. పూ. 10000 సంవత్సరాలకు పై కాలమునాటివి గాని లోపలివి కావు' అని అన్నిరకాల పరిశోధకులు అంగీకరించారు. అప్పటికి మనలను పార్లమెంటుకి సాంప్రదాయంలోను, ప్రజాస్వామ్యంలోను తరిఫీదు చేయడానికి అవతరించా మనుకుంటున్న బ్రిటిషురాజకీయజ్ఞుల పూర్వులు యింకా బట్టకట్టుకోవడం మొగురు. ఇల్లు కట్టుకోవడం చేత కాదు. గుహలలో నివసిస్తూ ఆకులతో ఆచ్ఛాదనం చేసుకుని ఉండేవారట ! ఇల్లాంటికాలంనాటి భారతరాజకీయజీవితమును ప్రతిబింబింపజేసేవి యీ వేదాలు.

“షణ్ స్తస్వి సర్వా వాఘాతు... ..నర్మన్ రాష్ట్రాయ కమది శ్రమస్వ, తతో న షిగ్రో విభజా వసూని” (ఋగ్వేదము

10-173-1). “సర్వప్రజలు నిన్ను రాజుగా వాంఛించెదరు గాక, ఇట్టి ఉన్నతస్థానము ఆశ్రయింపుము. అక్కడనుంచి ప్రకృతి యొక్క ఐశ్వర్యమును మాకు ఉగ్రముగా పంచుము.” దేవతలున్ను, అసురులున్ను యీలోకమునందు యుద్ధము చేసిరి. దేవతలను అసురులు జయించిరి. అప్పుడు దేవత లిట్లనిరి. ‘రాజు లేకపోవుటవలన వారు మనలను జయించుచున్నారు. మమ్ము రాజును వరించుదము.’ అందుల కందరును “ఆలాగే” నని అంగీకరించిరి.”¹ “తే ఆయం విశానరాజానం వృణేన”;
 “ప్రజలు రాజునేర్పరుచుకొన్నట్లు”. ఇలాంటియుక్తులు, వాక్యాలు అనేకచోట్ల యీవేదాల్లో కనిపిస్తున్నాయి. వీటివల్ల రాజనేవాణ్ణి ప్రజలంతా కలిసి వరించడమనేది (Election) ఆకాలంలో అమలులో నుండెనని సిరపడుతుంది. ఇంతేకాక యీవేదాల్లో ఉపయోగించబడిన ‘సమితి’, ‘పరిషత్తు’ అనే శబ్దాలు అప్పటి సభాయుతపరిపాలనను గూర్చి స్ఫురింపజేయుచున్నవి. ‘సభేయుడు’, ‘గ్రామణి’ అనేశబ్దాలవలన సభలలోని వారికి యిప్పటి ‘కౌన్సిలరు’లలాంటి హోదా లున్నట్లు, గ్రామాలకున్ను, రాజసభలకున్ను సంబంధ మున్నట్లు కూడా బోధపడుతుంది.

1. “దేవాసురావా యేషు లోకేషు సమయతంత; తాం స్తతో అసురా అజయన్.....దేవా అబ్రువన్...అరాజతయా వై నో జయన్తి; రాజానం పరవామహే- తథేతి”. (ఐతరేయబ్రాహ్మణము 1-1-14)

పిమ్మట ధర్మసూత్రకాలంలోకూడా రాజధర్మము అనేది ప్రజారక్షణము చేయుట కేర్పడినసంస్థగా అంగీకరించబడినది. 'తద్రక్షణధర్మత్వాత్' అనే గౌతమసూత్రంవలన ప్రజారక్షణ చేసినంతవరకే రాజునకు ప్రజలు పన్నిచ్చుటకు బాధ్యులుగా నుండురు అని తేలుచున్నది. "రాజు జీతగాడు; నూరుగురుప్రజలతనికి అసమ్మతి తెలిపినచో ఉద్యోగము వదలుకొనవలెను". అన్నది శుక్రసీతి. చరిత్రమకూడ అందని అతిప్రాచీనకాలము లోనే యీదేశములో రాజసంస్థ ప్రజాసమ్మతిపై యేర్పడినదనినీ, ప్రజామోదముతో, ప్రజాక్షేమముకొరకు యిది నిర్వహింపబడవలెననే సాంప్రదాయాలు యిక్కడ లేకపోలేదని తెలపడమే మాతలంపు. పిమ్మట యిందుచుగూర్చి తదితర వాఙ్మయాలసహాయంతోకూడా యోచిద్దాము.

ప్రజాసమ్మతిపై రాజు గద్దెనెక్కుట- సభాయుతుడై పాలనచేయుట-పరిపాలన యిష్టమువచ్చినట్లుగాక కొన్నినియమాలు, నిబంధనలతో నడచుట-అనేలక్షణాలు మనకు ప్రాచీన కాలంలో ఉన్నట్లు యితిహాసాలు, పురాణాలుకూడా చాటుచున్నాయి. శ్రీరామ, అంశుమత, పురువుల పట్టాభిషేకాలకు దేశములోని అనుభవవిజ్ఞానసంపన్నులు, బస్తీపెద్దలు, గ్రామపెద్దలు, పార్లొనిరి. (బ్రాహ్మణా శ్చ వృద్ధా శ్చ పౌరజానపదైస్సహ). దేవాపిని జ్యేష్ఠుడైనను వ్యాధిగ్రస్తుడౌట వల్ల నిరాకరించిరి. యోగ్యతగల్గి ప్రజారంజకంగా పాలించుచు

న్నంతకాలమే దేవునిఅంశ రాజులో నుండును. గుణభ్రష్టుడైన రాజును ప్రజలు, పెద్దలు తొలగించుచుండిరి. రాజైనమాత్రాన దైవాంశసంఘాతు డనే పాశ్చాత్యసిద్ధాంతమును వేద, పురాణ, యితీహాసాలు, భారతసాంప్రదాయాలు ఒప్పువు.

ఆసలు ఆదిరాజైన మనువునే ప్రజాసంఘాతవారు దేవుణ్ణి కోరి చేయించుకొని, అతనిని సమ్మతింపజేసి తెచ్చుకొన్నారని శాంతిపర్వం ఘోషిస్తుంది. ఇదంతా వేదాలుమొదలు క్రీ. పూ. 7 వ శతాబ్దమువరకు గాఢ.

ఇక అర్థశాస్త్రం, కామదకం, శుక్రనీతి మొదలైన గ్రంథాలు ఆకాలపు మనవారి రాజనీతివిశారదత్వం, నిర్మాణకౌశలాన్ని తెలుపుతున్నాయి. ఇక యింకా ప్రత్యక్షంలోనికి వద్దాం. అనగా చరిత్ర, శాసనములనుబట్టి చూద్దాం. 'మగస్తానీస్' మనదేశమునకు రావడానికి పూర్వమే అనగా క్రీ. పూ. 500 ప్రాంతంనుంచి గణప్రజాస్వామ్యాలు కొన్నిప్రాంతములలో వర్ధిల్లుతూ ఉండేవి. గణప్రజాస్వామ్యమనగా ఒకగణములోని పెద్దలంతా శాసనసభగా ఏర్పడి పాలనచేసుకోవడము లేక అందులోనుంచి కొన్నివందలమందిని "గణరాములు" అని ప్రతినిధులనుగా ఏర్పాటు చేసికొని వారిద్వారా పాలన జరుపుకోవడము. ఒకప్పుడు కొన్నిగణములవారు (లేక రాష్ట్రములు) యిప్పటిసమాఖ్యవిధానములాంటి కలయికను ఏర్పాటు చేసుకొనుచుండిరి. ఇంకా చరిత్రకు దగ్గరగా వద్దాం. బౌద్ధయుగంలో

ఓట్లు, బాలటుకడతీకూడా బౌద్ధభిక్షువులసంఘాలలో ఉండేవి. రాజు అనగా “మహాజనసమ్మతుడు” అని స్పష్టపరిచింది బౌద్ధం. రుద్రదామనుడు, ఆశోకుడు, పరిషత్సభల తీర్మానాలకు వ్యతిరేకించలేకపోయినారు. అంతకుపూర్వం చంద్రగుప్తుని పరిపాలనలో నేమి, యారాజులపరిపాలనలో నేమి, శాఖలక్రింద పరిపాలనను విభజించడం, పన్నులవిషయములో న్యాయసమ్మతమైనసూత్రాల నేర్పరుచుట, శాఖాపరిపాలనకు కేంద్రం మొదలు గ్రామసంఘంవరకు అధికారవర్గం (యిప్పటి సివిలు సర్వీసువంటిది) కూడా ఉండేవి. ప్రత్యేకవిషయములు వచ్చినప్పుడు ఉపసంఘాలు, యేర్పడుతూ ఉండేవి. ‘వాజ్ఞేయుల’ (క్రీ. పూ. 600-400) గణరాష్ట్రాలలోని ఉపసంఘాలలో స్త్రీలు కూడ సభ్యులుగ నుండేవారని నిదర్శనం గలది.

హిందూపాలనంపిమ్మటవచ్చిన మహమ్మదీయులు, విజేతలహోదాలో గడ్డెక్కిరి. అందుచేత ప్రజాసమ్మతితో పట్టాభిషేకం అనేది పోయి ఆశాస్రదాయం అడుగుకు పోయింది. కాని మొగలాయిచక్రవర్తులకాలంలో నిబంధనాయుతపరిపాలనం, మంత్రివర్గసమాలోచనం కనపడుతున్నాయి. అగ్బరు మంత్రివర్గానికి “నవరత్నములు” అనిపేరు. ఇప్పటిభూమిపన్ను విధానం, చైనీసరేవీ మొదలైనవి అగ్బరుపాలనలో తోడరములుమంత్రి మొలకెత్తించినవే. శివాజీకికూడ ‘అష్టప్రధాన్’ అనే మంత్రివర్గం ఉండేది. శాఖలుగా పరిపాలన విడదీసి నడిపించడం

అనేది బాగా వికసించింది. దక్షిణదేశంలో చాళుక్య (12 వ శతాబ్దం) విజయనగర (14 వ శతాబ్దం) సామ్రాజ్యాలలో శాఖావిభజనము, మంత్రివర్గసమూహాలోచనము మంచిపద్ధతిమీద నడిచినవి.

కాని, యూరోజులలోలాగ చీటికిమాటికి 'లా,' నిబంధన, 'రూలు' అనేవి అప్పుడు లేవు. ఢిల్లీనుండి పల్లెవరకు అధికారులు తమఆవరణలోని సంఘ కుల, వృత్తిపెద్దల అభిప్రాయాచారాల గౌరవిస్తూ తన 'రూలును' అమలు పర్చుకు పోవడం ప్రాచీనపద్ధతియొక్క ప్రత్యేకత.

స్థానికప్రభుత్వము:—పైప్రభుత్వాలు ఎన్నిమారినా హిందూపాలనంనాటినుంచి వచ్చిన గ్రామస్థానికజీవనం, పాలనాపద్ధతి మారలేదు. మహమ్మదీయులకూడా దానిని అనుసరించిరి. అందుచేతనే గ్రామస్వరాజ్యమనేది 'ఈస్టిండియాకంపెనీ' పేరుతో బ్రిటిషువారు వచ్చేవరకు విచ్ఛిన్నం కాలేదు. దేవాలయం- కులసంఘాలు- వృత్తిసంఘాలు- పంచాయతీ, యివి గ్రామపాలనలో ముఖ్యాంగాలు. ఆకాలపుదేవాలయాలు అనేకచోట్ల వేదశాస్త్రప్రపంచోధనావిజ్ఞానాన్ని వెదజల్లేవి. అప్పటిసమ్మికప్రకారం ధర్మసంశయం తీర్చేసభలచ్చట జరిగేవి. వ్యక్తియొక్క కార్యదీక్షను, వీరప్రతాపాలను ఉద్దీపనచేసే పురాణకాలక్షేత్రములు అక్కడే. ప్రజలదానాలకు అది నిలయం. అన్నదానాలు జరిగేదికూడా అక్కడే. కొన్నిచోట్ల యీదేవాలయ

ములు ఆయావృత్తులవారికి, రైతులకు పెట్టుబడియిచ్చే 'బ్యాంకు' లలాగ పని చేసేవి.

ఇక ప్రభుత్వంవారిపన్ను వసూలుచేసే అధికారులు గ్రామంలోనికి వచ్చి పంచాయితీదార్లు, మిరాశీదార్లు అనే గ్రామ పెద్దలను పిలిచేవారు. ఆసాలున ఎంతపంట పండినదో, అందులో రాజభాగం ఏంపుచ్చుకోవచ్చునో సంప్రదించేవారు. ఈ మిరాశీదార్లు తమసోదరరైతులతో యోచించి తమనిర్ణయం చెప్పవలసిన ధర్మం ఉండేది. ఆ ప్రకారం రాజభాగం వెళ్లేది. ఆ ప్రకారం పన్నుల నిర్ణయాధికారం వ్యవసాయకులచేతులలో నున్నకాలం, స్థలాలుకూడా ప్రాచీనభారతసభ్యతలో ఉన్నాయి. ఈ గ్రామపంచాయితీలపైన మండలపంచాయితీలు, నాడు (రాష్ట్రం) పంచాయితీలు అనేవి ఉన్నట్టున్నూ, ఈ గ్రామపంచాయితీలలో 'వాడ్డు'లక్రింద విభాగం, పంచాయితీసభ్యులకు అర్హతలు మున్నగునవికూడా ఉన్నట్టున్నూ చాళుక్యరాజ్యశాసనాలనుబట్టి కనుపిస్తూంది.

గౌతమధర్మసూత్రాలు మొదలైనవి, సప్తసంతానాలు ఆకాలపు Planned Economies వంటివి. తెటాకాలు, సత్రాలు, విద్యాలయాలు, న్యాయనిర్ణయసంస్థలనిర్మాణం; భూమిని వ్యవసాయక, గో, ఆరామ, సాముదాయకములక్రింద విభజించుట మొదటిరకముది; కుటుంబవారీగా పంపకముచేయుట, వృత్తులను శ్రేణులుగా విభజించుట, ఒకవిధమైన సహకారపద్ధతి

తెని వృత్తులు సాగుట, మొదలై నవి ప్రాచీనసభ్యతలో ప్రశంస
నీయముగా జరిగినవి. ఇందులోనిసూత్రాలే యింకోరూపంతో
వర్తమానప్రపంచదేశాల్లోనేడుసంఘపురిగ్నిర్మాణానికిదారిచూ
పుతున్నాయి. అప్పటికంటె యిప్పుడు భౌతికశాస్త్రవిజ్ఞానం
బాగా వికసించింది. ఆఅవకాశాలు, పరిస్థితులు ఈ అవకా
శాలు పరిస్థితులు వేరు. గ్రామజీవనం ఆర్థికరాచకీయంగా స్వే
చ్ఛాసమ్మతులతో ఆరోజుల్లో జరిగినట్లు పండితులమతం.

ఈస్టిండియాకంపెనీవేరుతో బ్రిటిషువారు యీదేశం
వచ్చి రాజ్యాధికారులుకూడా అయ్యారు. వీరివిధానంలో యీ
గ్రామస్వరాజ్యానికి దెబ్బ తగిలింది. ఆంగ్లవిద్యతో దేవాలయ
భక్తి నశించింది. రైత్వారీకద్దతి వచ్చినది. గ్రామరైతు తన
స్వసంఘాశ్రయం వదలి రెవిన్యూఇన్స్పెక్టరుగారివశ మయ్యాడు.
పన్నులనిర్ణయాధికారం గ్రామపెద్దలచేతులలోనుంచి రెవిన్యూ
బోర్డుకు పోయింది. గ్రామాభివృద్ధి అవసరాలనుబట్టి సమిష్టి
దృష్ట్యా భూవిభాగం పోయి ప్రతిసెంటునేల గవర్నమెంటు
క్రీయం చేయడం, ధనవంతులు కొనుక్కోవడం కలిగింది. గో
భూములు, ఆరామాలు అసలే నశించాయి; సరిగదా సాము
చాయకభూములు స్మశానాలుసహా రైత్వారీ జమీందారీ
గ్రామాలలో పట్టాలమీద యివ్వడం, అక్రమించడం కూడా
కలదు. విదేశాస్త్ర, వస్తువుల ప్రచారంచేసే ఆప్రభుత్వవిధా
నంలో గ్రామపరిశ్రమలు నశించడం ఆశ్చర్యం కాదు. నీటిలో

వేస్తే కంటికి కనుపడని 'మజిలిన్' స్థానే 'గ్లాస్కో, లంకాషైరు' బట్టలు, బ్లూగుహమ్, పెఫ్ఫీకుక్రూలు, కాటాలు, కొడవళ్ళు, పింగాణీలు మొదలైనవి వచ్చి గ్రామ రాటం, మగ్గం, కుమ్మర, కమ్మర, వడ్రం, ముచ్చీ మొదలైనవృత్తులను సరింపజేశాయి. సమిష్టిదృష్టి ప్రధానమైన హిందూ న్యాయ శాస్త్రంలో ఆంగ్ల వ్యవస్థ ప్రవేశించింది. వెంటనే పూర్వం భారత గ్రామజీవితముకు పునాది యైన సహకార సమిష్టి పోయింది. నీచస్వార్థం ప్రవేశించింది.

ఇల్లా అని ప్రాచీనమంతా తిరిగి తూ, చా తప్పకుండా తెచ్చిపెట్టుమని కాను. ఆపరిస్థితులకు ఆకర్షితులై బాగానే నడిచింది. కాని, ఆంగ్ల సభ్యత తన రాచకీయాధికార స్థాపనకు గాను భారత గ్రామ సామరస్యాన్ని సమయించింది. కాని, సవీనపరిస్థితులనుబట్టి గ్రామోద్ధరణ చేయుటకై పూనుకోవాలనే సంగతి 1935 సం॥రం బొంబాయి కాంగ్రెసులో గాంధీగారు గ్రామపరిశ్రమల సంఘం నెలకొల్పేదాకా క్రభుత్వంకు తోచలేదు.

ఆకాలంలో ఆముష్మికమంటే ప్రజలకు ఎక్కువ నష్టం. దానికి దేవాలయం చిహ్నం. ఆనమ్మకబలంతో గ్రామజీవితం సర్వతోముఖమైనవికాసం పొందేది. ఆంగ్ల సభ్యతలో అది పోయింది. దానిస్థానే క్రొత్త ఆదర్శం యేర్పడలేదు. అందుకని యే గ్రామజీవితంలో నేడు గొప్ప అరాజకత యేర్పడినది. ప్రతిమనిషీ ప్రతి అడుగు తర్కబలంమీదను, శాస్త్రజ్ఞానంతో వేయలేదు. కార్యప్రవృత్తికికూడా ఆదర్శబలం ఉండాలి. యు

గాన్నిబట్టి ఆదర్శ మేర్పడినతర్వాత జనసామాన్యం అనుసరించేందుకుగాను దానిచుట్టూ కొన్నినమ్మకాలు ఏయుగంలోనైనా తప్పవు. ఒకరోజున ఆముష్మికప్రాప్తి, వేదధర్మవిశ్వాసం అనేయిరుసుమీద గ్రామసంఘభౌతికజీవనం తిరిగేది. ఈరోజులలో ఆముష్మికం ఫలంగా ఉన్నా, దాని నాధారపప్పుకుని సంఘం, నిర్మాణకార్యప్రవృత్తికి దారి తీయజాలదు. వాస్తవిక ఆదర్శాలు కావలసినరోజు లివి. రాచకీసుమో, ఆర్థికమో దానిస్థానే ఆదర్శంగా మేర్పడాలి. పూర్వధర్మశాస్త్రవిహితమైన సమిష్టిస్థానే నవ్యభౌతికశాస్త్రసిద్ధమైన సహకారసముష్టి విధానము రావాలి. ధర్మసంతర్పణలు, దేవాలయదానాలుస్థానే వృత్తికల్పనలు, విజ్ఞానం అందరికీ లభ్యమవడం జరగాలి. లేక యింకేదైన ఆదర్శం, విధానం రావాలి. ఇది వచ్చేదాకా గ్రామీయులలోనుండే కార్యశక్తి వికసించదు. అప్పుడుగాని భారతసమస్య నిజంగా పరిష్కారం కాదు.

విషయప్రవేశము-౨.

కాంగ్రెసుపుట్టుక మొదలు రాజ్యాంగసంస్కారం నిర్మాణాన్ని
గురించి సూచనలు, పతకాలు.

కాంగ్రెసు పుట్టడానికి పూర్వమే రామమోహనరాయ
లు, దాదాభాయి నౌరోజీ, యాదేశ్వంగోని సివిలు సర్వీసులో
ఆరితేరిన తెల్లవారిలో కొందరు, భారతపరిపాలనలోని అక్ర
మాలను పార్లమెంటువాడికి తెలియజేస్తూ యుండిరి. సివిలు స
ర్వీసులోనుండిన సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని తగుకారణం లేకుం
డా ప్రభుత్వం తగ్గించారు. అపిమ్మటనే బంగళాలో భారతీయ
సంఘం అని బయలుదేరి ప్రభుత్వంలో మార్పులనుగూర్చి ఆం
దోళనం చేస్తూండేది. ఇలాగే అక్కడక్కడ దేశంలో జరుగు
తుండేవి.

1885 సం॥రంలో కాంగ్రెసు మహాసభ దేశములోని
అక్కడక్కడ ఉన్న దేశాభిమానులను, సక్రమరాచకీయ ఉద్య
మాలను ఒకచోట జేర్చుకోవడముకు, ప్రభుత్వంలో జరుగవల
సిన మార్పులనుగూర్చి జరుగుతున్న అక్రమాలనుగూర్చి తెలు
పుకోవడముకు బయలుదేరినను స్వరాజ్యము భారతదేశము
యొక్క లక్ష్యమని నాయకుల మనస్సులలో లేకపోలేదు.
1890 సం॥రంలో కాంగ్రెసు ప్రోత్సాహమువలననే 'చార్లెసు
బ్రాడ్బెంట్' గారు పార్లమెంటులో 'ఇండియా హోమ్ రూలు'

బిల్లును పెట్టి అవజయమును సాహసముతో నెదుర్కొనిరి. 1892 సం॥రపు రాజ్యాంగసంస్కరణలు కాంగ్రెసు ఆందోళనాఫలితమే నటాడు.

చిలరసంస్కరణలు కాదు కాంగ్రెసు యొక్కప్రధాన లక్ష్యం. “స్వరాజ్యము నాజన్మహక్కు” అని ప్రకటించి తిలకమహాశయుడు తొలుదొల్త భారతమాతముఖబింబమీద తిలకంలా శోభించాడు. మనఆశయములు కిషమైనభాషలో నుంచి, మెల్లమెల్లగా జారవిడవడం కాంగ్రెసువంటిసంస్థకు గౌరవప్రదం కాదు. ప్రజాసామాన్యాన్ని ఉద్దీపింపజేయాలంటే యీఆదర్శం జ్యోతిలా వారియెదుట నిరంతరం వెలగా లన్నాడు. 1906 సం॥ కాంగ్రెసుఅధ్యక్షపీఠంనుండి దాదాబాయిమహాశయుడు “స్వరాజ్య” శబ్దాన్ని గర్జించి భారతదేశానికి లోకంలో నూతనవ్యక్తిత్వాన్ని కలిగించాడు. కాని, అప్పటికాంగ్రెసు సూత్రం (1912) కాలనీలలోనున్న స్వపరిపాలనపద్ధతివంటిపద్ధతి (Colonial Self-government) అనిమాత్రమే ఉండెను. ఇది అధినివేశప్రతిపత్తి (Dominion Status) కూడా కాదని జ్ఞాపక ముంచుకోవాలి. 1890 సం॥ లో “భారతసామ్రాజ్యంలోని ప్రజలయొక్క తేమ, సక్రమపద్ధతులవల్ల కాపాడుటయే కాంగ్రెసుయొక్క ఉద్దేశ్య” మని కాంగ్రెసుసూత్రము మహాసభలో అంగీకరింపబడినది. 1912 సం॥ వరకును ‘స్వపరిపాలన’ అనుశబ్దమే కాంగ్రెసు సూత్రంగా వర్పడలేదు. పైగా

నాయకులు క్రమసంస్కారప్రియులు. ఆదర్శముకంటె ప్రస్తుత విధానంలో మార్పులు చేయుట, విప్లవముకంటె మోతాదు ప్రాయపుమార్పులు వీరు కోరేరోజు లవి. 1914 సం॥ లో ప్రారంభించిన ఐరోపామహాసంగ్రామంలో భారతీయులు చేసిన 150 కోట్ల ధన, 12 లక్షల సేనాసహాయం బ్రిటిషువారు మరచిపోరని నాయకులు తలచిరి. దీనికితోడు అప్పటిరాజప్రతినిధి గారు భారతీయుల సహాయమును, భారతదేశముయొక్క అర్హతను గూర్చి యుద్ధానంతరము మరచిపో మన్నారు. ఈ ప్రకటనము అప్పటి భారతనాయకులలో కొంతనిర్మాణభావాన్ని ఉద్దీపన చేసింది.

ఇందులో మొదటిపతకము 'గ్లోరీ, మహాశయినిది. దీని ప్రకారం గ్రామపంచాయితీ, తాలూకా, జిల్లాసంఘము లుండాలి. గ్రామపంచాయితీ కొంత నామినేషను, కొంతయెన్నిక వల్ల యేర్పడితే సమర్థతకలవానికికూడా స్థాన ముంటుంది. తాలూకాఅధికారులు, జిల్లాకలక్టరు అధ్యక్షులుగా యుంటూ ప్రజాప్రతినిధిసంఘాలసహాయంతో వీరు పాలించాలి. జిల్లామొత్తంమీద యిప్పటివలె జిల్లాబోర్డుమొదలైన అధికారేతరపరిపాలన అనేది ఒకటి, కలెక్టరుమొదలైన అధికారపరిపాలన ఒకటి అనేది పోవాలి. ఒక్కటే కేంద్రపరిపాలనాస్థానం జిల్లావగైరాల కుండాలి. రాష్ట్రశాసనసభలు జిల్లాబోర్డు, మ్యూనిసిపాలిటీలవల్ల యెక్కుకోబడాలి. రాష్ట్రకార్యచక్రమును ఆరుగు

రుండాని. ఇందులో ముగ్గురు నల్లవాళ్లు, ముగ్గురు తెల్లవాళ్లు. సీనునుంచివచ్చిన గవర్నరుగారే యీవర్గాని కధిపతి. 'బడ్జటు' మిగతా సర్వశాసనాలు శాసనసభవారి ఆమోదంతో జరగాలి; కాని క్యాబినెట్టుపద్ధతిలోవలె గవర్నరు మంత్రివర్గమును శాసనసభను రద్దుపరచకూడదు. రాష్ట్రముయొక్క స్థానికవ్యవహారములన్నీ వీరే చక్కబెట్టుకోవాలి. కేంద్రప్రభుత్వం తనిఖీ మాత్రము చేస్తూ ఉండాలి. ఇక కేంద్రప్రభుత్వంలో ఆరు శాఖలుండాలి. దేశంలో వ్యవహారాలు, ఆర్థికం, లా, సేన, మార్గాలు, విదేశవ్యవహారాలు. కేంద్రమంత్రివర్గంలో ఇద్దరైన నల్లవా రుండాలి. రాష్ట్రసభలో స్వతంత్రపాలన చేసుకోవడం బాగా అలవాటయ్యేదాకా యీ కేంద్రశాసనసభలో అధికారుల మెజారిటీయే ఉండాలి. సేనలోను, నౌకలోను, భారతీయులకు బాగాస్థానాలు, తనిఖీకు ఉండాలి. ఐరోపాయుద్ధంలో జర్మన్ తూర్పు ఆఫ్రికా, బ్రిటిషువారి వశమైతే అది భారతీయులవలసరాష్ట్రంగా ఉండాలి. ఈసూచనలు 1914 ప్రాంతమున చేయబడినవి.

రెండవపతకము 1916 సం॥లో భారతకాంగ్రెసుసభవారు
మస్లిములీగువారు సమిష్టిగా తయారుచేసినది. దీనిప్రకారము రాష్ట్రశాసనసభలలో 4 వంతులు ఎన్నికసభ్యులు, ఒకవంతు నామినేషనుసభ్యులును ఉండాలి. మహమ్మదీయులకు ప్రత్యేక నియోజకవర్గాలు అంగీకరించబడ్డాయి. శాసనసభాధ్యక్షుడు

ఎన్నుకోబడాలి. ఉపప్రశ్న అడిగేఅధికారం ప్రశ్న అడిగిన సభ్యునికే గాక అదరికీ ఉండాలి. శాసనసభలో అంగీకరించబడిన తీర్మానం గవర్నరుగారు 'పేట' చేస్తే తప్ప కార్యవర్గాన్ని 'బైండు' చెయ్యాలి. ఆ తీర్మానమే ఒక్కసంవత్సరం అయిన తర్వాత తిరిగి అంగీకరించబడితే అమలు జరుగవలసినదే. శాసనసభలో అంగీకరించబడినట్లులు గవర్నరుజనరలుకు తప్ప తిరస్కరించేఅధికారం ఉండకూడదు. ఆదాయశాఖలో రాష్ట్రానికి కేంద్రానికి పంపకం ఉండకూడదు. కేంద్రప్రభుత్వానికి ఆదాయం రాష్ట్రాలనుండి కట్టుములక్రింద నిర్ణయించాలి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గవర్నరుచేతులో ఉండాలి. ఈ గవర్నరు సివిలుసర్వీసులోనుండి యేర్పడకూడదు. కార్యవర్గంలో ఉండే సభ్యులలో సగం శాసనసభ ఎన్నిక సభ్యులలోనుంచి ఎన్నుకోబడాలి. కాల నిర్ణయం 5 సం॥లు. సామ్రాజ్య శాసనసభలోకూడా యిలాగే వుండాలి. విదేశ, సేనావ్యవహారాల్లో శాసనసభవారి కేమీ ప్రమేయం ముండనక్కరలేదు. ఇండియామంత్రిగారు సాధ్యమైనంతవరకు భారతప్రభుత్వానికి స్వతంత్ర మివ్వాలి. ఇండియా మంత్రికార్యాలయం రద్దు చెయ్యాలి. ఆయనజీతం బ్రిటిషుప్రభుత్వం భరించాలి. అధినివేశాలమంత్రిస్థితికి ఆయన రావాలి. కార్యవర్గాన్నుంచి న్యాయశాఖను విడదీయాలి. సేనలో భారతీయులకు తరిఫీ దుండాలి. పెద్దఉద్యోగాలు వారికి తెరవబడి ఉండాలి. సామ్రాజ్యమంతటా భారతీయులకు పౌరహక్కులుండాలి.

ఇంతలో యుద్ధం ముగియవచ్చింది. యుద్ధపు అవకాశం పుచ్చుకొని అధినివేశాలు, తా మచభవిస్తున్న దేశములో పలి స్వరాజ్యాన్ని సంపూర్ణస్వతంత్రంగా వినిపింపజేసుకొనడానికి కృషి చేస్తూన్న రోజు లవి. ఆపరిస్థితులలో ఆపత్సమయంలో మహాత్తరసహాయం చేసిన భారతదేశానికి—కాంగ్రెసు ముఖేన స్వరాజ్య ఘోష చేస్తూన్న భారతదేశానికి—ఏదో మాట చెప్పాలి గదా! “బాధ్యతాయుతపరిపాలన క్రమసోపానములపై ఇచ్చుటయే” భారతదేశములోని బ్రిటిషు వారి విధాన మని, :ది 20-8-1917 తేదీని ‘మౌంటేచూ’ మంత్రి ప్రకటనచేశాడు. కాని, దీనితో పాటు 1918 సం॥ సామ్రాజ్యశాసనసభలో ‘రౌలటు’ చట్టమును ప్యాసైనది. ఆశాసన-క్రింద వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం అనేది, సి. ఐ. డి. పోలీసులచేతులలో ఉంటుందని అంతా అంగీకరించారు. ఆశ్చర్యవిషాదాలు ఒక్కమాటు కలిగి వాయి దేశంలో. గాంధీజీ ప్రథమతః యావద్భారతనాయకత్వం వహించింది యీ రౌలటు-చట్టనిరసనాందోళనంలోనే. ఈ సందర్భంలో నే ‘జనరలుడయ్యారు’ జలియన్ వాలాబాగ్ లో జరుగుచున్న పౌరసభమీద ఫిరంగులు పేల్చడం, సుమారు 500 మంది స్త్రీలు, పురుషులు, బాలురు మరణించడం, పంజాబులో మార్షలు లా పెట్టడం, ఇందునుగూర్చి విచారణచేసిన ‘హంటు’ కమిటీ నారు నీళ్ళు నమలడం చరిత్రప్రసిద్ధాలు. మోతీలాలు నెహ్రూ గారి అధ్యక్షతను కాంగ్రెసు వారు విచారణ చేసి దిపోర్టు ప్రకటించారు.

యుద్ధానంతరం మిత్రమండలివారు యిదివరలోయిచ్చిన వాగ్దానాలకు వ్యతిరేకంగా టర్కీసామ్రాజ్యాన్ని అంతరింప జేసారు. అఖిలమహమ్మదీయమతప్రపంచానికి గురువైన టర్కీ సుల్తాను (కలీఫా) నామావశిష్టుడయ్యాడు. ఈలోపుగా 1918 లో 'మాంటెగూ, ఛెలమ్సుఫ్డ్ల' గార్లు తయారుచేసినవిధానము ప్రకారం-అందులోని ఆశయాలకుకూడా వ్యతిరేకంగాను కాంగ్రెసువారు 1918సం॥ బొంబాయి స్పెషలుకాంగ్రెసులో చేసిన యిందునగూర్చిన సూచనలను పెడచెవినిబెట్టి-తయారుచేయ బడిన 1919 లో వచ్చిన చట్టమరింత అసంతృప్తికి హేతువయిం ది. 1919 సం॥ అమృతసరుకాంగ్రెసు యీ చట్టము పనికిరానిది అసంతృప్తి, ఆశాభాగకరమైనది అని తీర్మానించింది ఈచట్ట ములోని ద్వంద్వప్రభుత్వవిధానముకూడా నిరసించబడింది. ఈ మూడుసమస్యలను గుచ్చెత్తి గాంధీగారు 'అసహాయోద్యమం' లేవనెత్తారు. సంస్కరణాలప్రశ్నకంటె అమృతసరుకాంగ్రెసుకు పిమ్మట జనరలుడయ్యారును పెన్నుతో ఉద్యోగం చాలించుకో మని ప్రభుత్వం చేసినతీర్పు తనకు అసహాయనాదిగా చేసినది గాంధీగా రొకసారి ఒప్పుకొన్నారు. తోడనే 1920 సం॥ అగ స్టులో సమావేశమైన కలకత్తాస్పెషలుకాంగ్రెసులో రాబోయే సంస్కరణాలు బహిష్కరించాలని తీర్మానమైంది 1920 డిశం బరులో నాగపూరులో జరిగిన కాంగ్రెసులో కాంగ్రెసుమాత్రమే మారింది. ఇదివరలో ఉన్నకాలనీలలోని స్వపరిపాలనలాంటి

స్వపరిపాలన అనేదిన్ని, 'చట్టసమ్మతమైనపద్ధతి' అనేదిన్ని పోయినవి. (ఇంకా అప్పటికి కాలనీలకు అధినివేశప్రతిపత్తి రాలేదు.) "శాంతధర్మపద్ధతుల స్వరాజ్యమును బడయుటయే కాంగ్రెసుయొక్క ఉద్దేశ్య" మని మార్చబడినది. తిలకుమహాశయుడు నాడు వ్యక్తిగతంగా గర్జించిన "స్వరాజ్యము నాజన్మహక్కు" అనేవాక్యం 1920 సం॥ కాంగ్రెసులో భారతీయుల పేరుతో సూత్రస్థమైంది. సాధనం చట్టసమ్మతంగా ఉండాలా? ఉండనక్కరలేదా? అనే ప్రశ్న పోయింది. ధర్మశాంతపద్ధతితో కూడిన సర్వసాధనాలు అంగీకరించబడ్డాయి. శాసనసభలు, కోర్టులు, సాతశాలలు అనే త్రివిధబహిష్కారతీర్మానంకూడాయెచ్చటనే జరిగినది. ఈఅసహాయోద్యమం, దినదినప్రవర్థమానమై అఖండంగా దేశమంతా వ్యాపించడం, చివరకు ఉన్యోగాలు వదలుకోవడం, పన్నులనిరాకరణంవరకుకూడా రావడం, వేలకొలది నిర్బంధప్రవాసాలు, అస్తులు వదలుకోవడం, ఏలా జరిగిందో చరిత్రప్రసిద్ధమే.

1922 సం॥లో గాంధీగారిని అప్పటిరాజప్రతినిధి రాజ్ నామాకు సంజ్ఞ చేశారు. కాని జరుగలేదు. ఈఉద్యమం దీప్తిమంతగా ఉన్నరోజుల్లోనే 'స్వరాజ్య' నిర్వచనం చెయ్యాలని జిజ్ఞాస కొంత దేశంలో బయలుదేరింది. స్వరాజ్యమనగా 'సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం' గా, నిర్వచనం చేయుమనిన్నీ, యీస్వరాజ్యవిధానం ఎలాఉండాలో కాంగ్రెసువారు పతకాన్ని రచించా

లనిన్ని, కోరబడింది. స్వరాజ్యశబ్దానికి నిర్వచనం యిప్పుడక్కరలేదనిన్నీ, స్వరాజ్యమనగా సాధ్యమైతే సామ్రాజ్యముకు లోబడేదనిన్నీ, అవసరమైతే సామ్రాజ్యమునకు వెలుపలిదనిన్నీ అర్థము అందులోనే యున్నదని నెహ్రూగారు సమాధానమిచ్చారు.

ఈకాలపుజ్జాసలలో మార్గదర్శకమైంది 'బాబు భగవాన్దాసు' గారిపతకం. స్వయంనిర్ణయసూత్రము ననుసరించి దేశప్రతినిధుల సమావేశంలోనే భారతస్వరాజ్య నిర్ణయం కావాలి. శాసనసభలకు సన్యాసులు, ఘోషితులలాంటి నిర్మత్తురులను ఎన్నుకోవాలి. ఎన్నిక అనేది కేవలం ఓట్లనుబట్టి లెక్కించేదిగా ఉండకూడదు. తనసేవ, విజ్ఞానబలంవల్లనే వ్యక్తి ప్రజాప్రతినిధిగా అయిపోవాలి. పూర్వము ఋషులు చేసినశాసనాలను రాజులు అమలు జరిపిస్తూ కార్యవర్గానికి శాసనాధికారం ఉండరాదు. అంటే క్యాబినెట్టుపద్ధతి పనికిరాదు. ప్రజాస్వామ్యమనేది భారతవిజ్ఞానపుపునాదులమీద ప్రతిష్ఠితం కావాలన్నాడు భగవాన్దాసు. అసహాయోద్యమమే భారతదేశము యొక్క భావదాస్యవిమూలనానికి తొలికారణం. ఇదివరలో పతకాలువేసిన గోల్డేమహానీయునివంటివారు ఎంతసేపూ తమవి, పాశ్చాత్యరాజ్యాంగదృష్టిలో సప్రమాణాలుగా ఉన్నాయా లేవా, అనేసంగతే చూచుకొనేవారు. నేటినుంచియే భారతదేశంలో నూతనరాజ్యాంగజ్ఞానలు ప్రారంభం. భారతదేశము స్వయంనిర్ణయాధికారం గలది ప్రాచీననాగరికతగల ఒకవ్యక్తి.

రాజ్యాంగంలోకూడా ప్రత్యేకంగా మోచించుకోగల సమర్థత గలది అనేసంగతి బయలుపడింది.

1922 సం॥లో ప్రారంభింపవలసిన 'శాసనోల్లంఘనం' ఆగిపోయింది. పిమ్మటనుంచి శాసనసభాప్రవేశవాదం దాను, నెహ్రూలు నాయకత్వమున బయలుదేరింది. దేశద్రోహులను దూరంగా ఉంచడానికీ, ప్రభుత్వంలోపలించుంచి అసహాయోద్యమం చేయడానికీ, శాసనసభలు, వశపర్చుకోవాల్సి అన్నారు. 1923 సం॥ స్పెషలు కాంగ్రెసులో ఇందుకు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం యివ్వబడింది. 1924 సం॥లో గాంధీగారియధ్యక్షతను బెల్గాం కాంగ్రెసుదీని నంగీకరించింది.

1925 సం॥రంలో ఢిల్లీ శాసనసభలో భారతీయుల స్వయానిర్ణయాధికారమును గుర్తించి అధినివేశప్రతిపత్తికి దారి జూపే సంస్కరణలు యీదేశములో ప్రవేశపెట్టుటకు భారత బ్రిటిషుప్రతినిధులు సమానహోదాతో కూర్చునే ఒక రాండు తేబిలుసమావేశము జరగాలని తమకనీసపుకోర్కెల తీర్మానం కాంగ్రెసువారి ప్రోద్బలంవల్ల సర్వపక్షామోదంతో జరిగింది. కాని ప్రభుత్వంవారు, భారతదేశముయొక్క భాగ్యవిధాతలు బ్రిటిషుపార్లమెంటువారే అనిన్నీ, 1930 లో యేర్పడే బ్రిటిషు విచారణసంఘంయెనుట తమసమర్థతను భారతీయులు ఋజువు చేసుకోవాలనిన్నీ, అంతవరకు యేమీ చెప్పనీలే దనిన్నీ, త్రోసివేశారు. ఇందు కసమ్మతిగా ఆసాలుబజ్జెట్టులోని ప్రథమ

పద్మను శాసనసభలో కాంగ్రెసువారు తిరస్కరించారు. బడ్జెట్టును స్వరాజ్యసమస్యమీద తిరస్కరించడముకు యిదే ప్రథమపర్యాయము. 1925 సం॥రం ఢిల్లీసభలోనుంచి స్వరాజ్యపార్టీ అసమ్మతిసూచకంగా తేచివచ్చారు. ఈకనీసపుకోర్కెలతీర్మానాన్ని మహాభారతంతో పోల్చి ఆరోజుల్లో యీజిల్లాలోని 'సత్యాగ్రహి' పత్రికవ్రాసిన చక్కనిసంపాదకీయము యిప్పటికీ జ్ఞప్తికి వస్తూంటుంది. ఉన్నవిధానంలో యేవైనా మార్పులు చేయుటకు 'మడ్డిమాన్' గారి అధ్యక్షతను ప్రభుత్వం విచారణ జరిపి నివేదికను తయారుచేయించారు. దీనిప్రకారం 'గ్యాసు' బాయిలర్లు శాఖలుకూడా రాష్ట్రమంత్రులపరం చేయమన్నాడు. ఇది పైఆందోళనాఫలం.

ఈస్వరాజ్యపార్టీవారు బెంగాలు మధ్యరాష్ట్రాలలో ద్వంద్వప్రభుత్వం నడవకుండా చేశారు. ప్రభుత్వం మంత్రులశాఖలను అప్పగించుకోవలసివచ్చింది.

ఇంతకుపూర్వమే ఇండియామంత్రిగానున్న 'బిర్క్మిన్ హెడ్జ్' ప్రభువొకసవాలు చేశాడు. "స్వరాజ్యం, స్వరాజ్యమంటారు, మీకు శక్తివుంటే మీరంతా కలిసి ఒకవిధానం రచించుకోండి. చూస్తాం" అన్నాడు. దీనిమీదను నిర్మాణాత్మకమైన రాజ్యాంగజిజ్ఞాస తిరిగి తేచింది. ఈసమయమున చిత్తరంజనదాసుగారు స్థానికపంచాయితీలు మూలపీఠంగానుండే ఒకస్వరాజ్యపతకం తయారుచేశారు. 'ఆనిబిసెంటు' గారి

నాయకత్వమున 'యిండియా కామన్వెల్తు బిల్లు' అని ఒక స్వరాజ్యపతకం తయారు చేయబడి పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టబడి ఓడిపోయింది. ఈసమయంలోనే దేశములోవుండే సర్వపక్షాలు మండితమోతీలాని నెహ్రూగారి అధ్యక్షతను సమావేశమై ఒక నివేదికను తయారు చేశారు. అందులోని ముఖ్యాంశాలు:— హిందూ దేశానికి బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమనే జాతిసముదాయంలో కేనడావగైరాలవంటి అధినివేషప్రతిపత్తి వుండాలి. దేశపునుపరిపాలనకొరకు శాసనాలు చేసుకొనే పార్లమెంటుండాలి. దానికి బాధ్యత వహించే కార్యకర్తల వర్గం వుండాలి. ఈప్రభుత్వాన్ని 'యిండియా కామన్వెల్తు' అని పిలవాలి.

పౌరునికి వాక్స్వాతంత్ర్యం, అభిప్రాయస్వాతంత్ర్యం, పత్రికాస్వాతంత్ర్యం, ఆయుధధారణకును హక్కు ఉండాలి. విచారణలేని నిర్బంధం ఉండకూడదు. యావద్భారతభాష హిందీగా ఉండాలి.

రాజుగారున్న, రెండుసభలతోకూడిన కేంద్రశాసనవర్గమున్న కలిసి యీ 'కామన్వెల్తు'కు శాసనాధికారం కలిగిఉంటారు. పైసభకు 200 మంది, క్రిందిసభకు 500 మంది ప్రతినిధులుండాలి. పైసభకాలం 7 సం॥ లు. క్రిందిసభ 5 సం॥ లు. క్రిందిసభకు సరాసరీఎన్నికలు. పైదానికి రాష్ట్రసభలు ఎన్నుకోవాలి. ఆర్థికపత్రం క్రిందిసభలోనే ప్రవేశం కావాలి. ఉభయసభలు అంగీకరించనిది ఏబిల్లును శాసనం కాగూడదు. అభిప్రాయ

భేదాలు వస్తే జాయింటుమీటిగులు జరుగును. శాసనవర్గం అంగీకరించినబిల్లు గవర్నరుజనరలు ఆమోదిస్తేనే కాని చట్టం కాదు. గవర్నరుజనరలు ఆమోదించవచ్చును. లేక రాజుగారి ఆమోదానికి పెట్టవచ్చును. లేక కొన్నిసూచనలలో శాసన వర్గానికి త్రిప్పివేయవచ్చును. గవర్నరుజనరలుకు శాసనసభను కాలపరిమితిలోగా రద్దుచేసేవగైరాహక్కులు, అత్యవసర పరిస్థితులలో అసాధారణపుహక్కులు ఉన్నాయి. కార్యవర్గం క్యాబినెట్టుపద్ధతి నేర్పడి శాసనవర్గపువిశ్వాసంతో పాలించాలి.

రాష్ట్రప్రభుత్వం:—లక్షమందిప్రజలకు ఒకస్థానంచో

ప్పున ఏకసభతోకూడిన శాసనవర్గం ప్రతిరాష్ట్రంలోను ఉండాలి. కాలం 5 సం॥లు. సరాసరిఎన్నిక జరగాలి. గవర్నరుజనరలువలెనే గవర్నరుకు కూడా అన్నిరకాలహక్కులు ఉన్నాయి. రాష్ట్ర కార్యవర్గం క్యాబినెట్టుపద్ధతిని యేర్పడాలి. సమాఖ్యశాసన వర్గం నిర్ణయించే సంఖ్యనుబట్టి గవర్నరుజనరలు సుప్రీముకోర్టును నియమించాలి. చట్టనిర్వచనమునుగూర్చియేగాక తదితరన్యాయాలుకూడా పీరు పెట్టవచ్చును.

రాజ్యాంగనిబంధనను కేంద్రశాసనవర్గం $\frac{3}{4}$ మెజారిటీతో మార్చడానికి హక్కుండాలి.

ఆంధ్రకర్నాటకాలు ప్రత్యేకరాష్ట్రాలుగా యేర్పడాలి. సమిష్టినియోజకవర్గం ఉండాలి. పశ్చిమోత్తరపరగణాలలో మహమ్మదీయే తరులకున్న, యితరచోట్ల అల్పసంఖ్యాకులు

గానున్న మహమ్మదీయులకు తప్ప ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యముండ కూడదు. ఈఅల్పసంఖ్యాకప్రాతినిధులకు “సాధారణస్థానాలకు” నిలబడడానికికూడ హక్కుండాలి. పంజాబు బుగాళారాష్ట్ర శాసనసభలలో ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యం కూడదు. కాని పదిసంవత్సరాలు ఈలాజరిగినాక తిర్గి అవసరమైతే యోచించవచ్చును. ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యం సదరు సంఘాలవారు యింకా ఉంచమంటే తప్ప పదిసంవత్సరాలకంటే ఉండకూడదు.

సంస్థానాలలో ప్రస్తుతం సమాఖ్యవలదు. కాని సంస్థానాలకు ఆచారం, హక్కుప్రకారమున్న సంబంధాలు ఆప్రకారం పాలించడానికి ‘కామన్వెల్తు’ ప్రభుత్వంచేతుల్లోనే అవిఉండాలి.

ఈవిధానం తయారయేసమయంలోనే భారతదేశస్థులకు ముదివ్వవలసిన సంస్కరణాలనుగూర్చి యోచించడానికి సైమనుసంఘాన్ని వేశారు పార్లమెంటువారు 1919 సం॥ర చట్ట ప్రకారం 1927 లో కేవలం తెల్లదొరలతో కూడినసైమను సప్తకాన్ని బహిష్కరించవలసిందని కాంగ్రెసువారే కాక కేంద్రశాసనసభలోకూడా తీర్మానం జరిగింది. ఆసంవత్సరం మదరాసులో జరిగిన కాంగ్రెసుమహాసభలో సంపూర్ణస్వతంత్రమే భారతీయలక్ష్యంగా ఒకతీర్మానంకూడా ప్యాసవడానికి యీ పరీక్షాసంఘముకూడా ఒకకారణం.

ఈజిప్టులో ‘మిల్నరుకమిషన్’ను జాతీయవాదులు బహిష్కరించినట్లే యీసంఘము భారతదేశములో బహిష్కరింప.

బడింది. 1928 సం॥రం లో తయారైన నెహ్రూనివేదికమీద రెండుపక్షాలేర్పడ్డాయి. అంకలోని మహమ్మదీయులకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యం పనికిరాదనే సూచనలు, నచ్చలేదు. అధినివేశ స్వరాజ్యమును గమ్యంగా యీనివేదిక పెట్టుకోవడం కాంగ్రెసు లోని యువకపక్షానికి నచ్చలేదు.

ఈస్థితిలోనే 1928 సం॥రం డిశంబరులో కలకత్తాలో కాంగ్రెసు సమావేశమైంది. ప్రజాభిప్రాయమును యేమిన్నీ సరకుచేయని ప్రభుత్వవిధానంవలన దోహదము పొందుతూన్న భావ ఆదర్శోద్దీపితులైన యువకులకున్ను, మోతీలాల్ నెహ్రూగారి నంటి పెద్దలకున్ను అభిప్రాయభేదాలు హెచ్చయాయి. ఈసంధిలోకోరబడి గాంధీగారు నాయకత్వంవహించారు. 1929 సం॥ లాహూరు కాంగ్రెసువరకున్ను 'సంపూర్ణస్వరాజ్యం కాంగ్రెసుసూత్రంగా మార్చవద్దనిన్నీ, యీలోపుగా నెహ్రూనివేదిక ప్రకారమైనా స్వరాజ్యసారాన్ని భారతప్రభుత్వంలో ప్రవేశపెడతారా? అని ప్రభుత్వానికి నోటీసు యిద్దాం అనిన్నీ, ఆలా జరుగనినాడు నెహ్రూనివేదికను రద్దుచేసి లాహూరులో 'సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే' కాంగ్రెసుసూత్రంగా ప్రకటద్దామనిన్నీ, హితబోధచేసి సమాధానం చేశారు. 1929 సం॥రంలో రాజప్రతినిధి 'ఇన్వీకో'గారు కాలం పక్వమైనతర్వాత 'అధినివేశప్రతిపత్తి' యివ్వడమే మాఉద్దేశ్యమనిన్నీ, భారతసంస్కరణాలను గురించి రెండుతేబిలుసభ సమావేశము జరుగుననిన్నీ,

శ్రీ కేశవ ప్రసాద భార్య, ప.

తేలవ్రాలు

ప్రకటించి గాంధీగారికి కబురంపించారు. “అధినివేశప్రతిపత్తి యొప్పుడు యిచ్చేది యోచించుటకుకాక: అధినివేశరాజ్యాంగం యొక్క పైలక్షణాలుమాత్రంగల నిర్మాణాన్ని గురించిమాత్రమే యోచించుటకు యీరౌండుటేబిలుసభ జరిగేటట్లు అర్థమగు తూంది. అది లాభం లేదు. పైగా ప్రస్తుతరాచకీయ ఫైదీలను వదలుటమొదలైన చర్యలవలన మీహృదయపరివర్తనం చూపించాలి” అని గాంధీగారినాయకత్వమున దేశనాయకులు ప్రకటించారు. అందుచుగూర్చి నే నేమీ చెప్పలేనన్నారు రాజప్రతినిధిగారు.

1929 సం॥రం డిశంబరులో లాహోరుకాంగ్రెసు రాత్రి ఒంటిగంట తాగునక్కొట్టేసరికి—సరిగా సావత్సరం గడువుముగించే ముహూర్తానికి—“శాంతధర్మపద్ధతులమీద సంపూర్ణ స్వరాజ్యసంపాదనమే కాంగ్రెసుసూత్ర”మని తీర్మానించింది. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యముతో క్రిందిచేయగా సంబంధము ఉండనక్కరలేనిపద్ధతి, స్వతంత్రదేశాలతో సమానమైన హోదాగల రాచకీయస్థితి సంపూర్ణస్వతంత్రం. ఈవిధర్థం యువకులలో నూతనోత్సాహమును జనింపజేసింది. ప్రపంచంలో కాంగ్రెసుకు గౌరవాన్ని కలుగజేసింది.

పిమ్మట రాజప్రతినిధికి ప్రభుత్వహృదయం ప్రజాశయములపట్ల మార్పు చెందితే, పెద్దపెద్దజీతాలు, బీదలగంజిఅన్నం లోని ఉప్పుపన్ను, సేకఖర్చు మొదలైనవి తగ్గించమనిన్నీ, త్రాగు

ఋ మానిపించవలెననిన్నీ, ఆలా జరుగనియెడల స్వరాజ్యపోరాటం తిరిగి సాగక తప్పుదనిన్నీ గాంధీగారు నోటీ సిచ్చారు. 1930 సం॥ జనవరి 26 వ తేదీ “సంపూర్ణస్వరాజ్య”పు రోజుగా యేర్పరచి దేశమంతా పూర్ణస్వరాజ్యప్రమాణసభలు జరిగినవి. ఆనాడే శాసనసభలలోని కాంగ్రెసు పార్టీ వారు తేచివచ్చి పిమ్మట ఆయననాయకత్వమున జరిగిన ఉపసత్తాగ్రహాదులు దిగంతనిశ్రాంతమైన యశస్సును పొందాయి. లక్షలకొలది స్త్రీలు, పురుషులు, బాలుకు, బాలికలు జైళ్ళకు పోయారు. లాటీదెబ్బలు తిన్నారు. ఆస్తులు గోల్పోయారు. ప్రాణార్పణం చేశారు.

ఈస్థితిలో 1930 సం॥లో సైమను కమిషన్ వారు తమ ఆపోర్టును ప్రకటించారు. మితవాదులసహకారంకంటె కాంగ్రెసు వారి బహిష్కారంవలననే ఆపోర్టులో కొన్ని పెద్దమాటలు చేరునకై నా పడ్డాయని అంటారు. వారిముఖ్యసూచనలు. (1) భారతదేశానికిచ్చే రాజ్యాంగము దానంతటది (అధినివేశప్రతిపత్తిపరంగా అని తాత్పర్యం) వికసించే యేర్పాట్లుండాలి. అనగా యికముందుపరీక్షించడం, మోతాదులవారీగా సంస్కరణ లివ్వడం ఉండకూడదు. (2) సమాఖ్యవిధానమే భారతసమస్యకు పరిష్కారం. (3) ఒకరిద్దరినిమాత్రమే శాసనసభకు వెలుపలి వారిని రాజప్రతినిధిమంత్రులుగా ఏర్పరచాలి. (4) సమాఖ్య శాసనవర్గపుక్రిందిసభలో కొంచెము నామినేషను లుండాలి. (5) ప్రత్యేక బాధ్యతలతో రాష్ట్రస్వతంత్రం యివ్వాలి.

కాంగ్రెసువారు జైల్లో నుండేకాలమందే 1925 లో శాసనసభవారు తీర్మానించిన రౌండుటేబులుసభపేరుతో లండనులో మితవాదులు, మహమ్మదీయాదిసాంఘికనాయకులు పిలువబడ్డారు. ఇదియే మొదటిరౌండుటేబులుసమావేశము. ఇది వరలో దేశీయులు నిరసించిననైమచుకమిషన్‌రిపోర్టు సభలో ప్రధానముగా నుండదనియు, సమానహోదాలతో చర్చలు చేసుకొనవచ్చుననియు తెలిపిరి. సమాఖ్యవిధానం, ఆర్థికం, నియోజకవర్గాలు, అల్పసంఖ్యాకులు మొదలైనవిషయాలకు ఉపసంఘాలు, చర్చలు, రిపోర్టులు మొదలైనకర్మకాండ చాలా జరిగింది. కాని, కాంగ్రెసుప్రాతినిధ్యం లేనియీసమావేశం నిర్వహించగలరా యీమితవాదులు, యీసాంఘికనాయకులు అనేప్రశ్న వచ్చింది. 'శాంకే' గారే "బైబిలులో తూర్పునుంచి విజ్ఞానులు పశ్చిమానికి వచ్చారని ఉన్నది. మీరు విజ్ఞానులే గాని యింకా చాలమంది విజ్ఞాను లీసభకు రావలసినవాళ్లు (కాంగ్రెసు, గాంధీలనుద్దేశించి) అక్కడ ఉన్నారు." అని అక్కడఉన్నవాళ్ల ప్రజాప్రతినిధిత్యాన్ని శంకించారు. మితవాదులు కూడా శంకించారు. సదరుసభచివర అప్పటిలేబరుప్రధానామాత్యుడు 'మాగ్డనాల్డు' గారు భారతీయుల ఆశయములను గౌరవించుచు కాంగ్రెసు నాహ్వానించుచు గంభీరమైన ఉపన్యాసము నిచ్చారు. హిందూదేశంలో 'ఇన్వీక్' గారు ఉండడం అక్కడ లేబరుమంత్రివర్గం ఉండడం కూడా గాంధీగారితో సమాధాన

యత్నం చేయడానికి కారణ మంటారు కొందరు. 1931 మార్చి 15 తేదీని ప్రకటించబడిన 'గాంధీ-యిర్విక్' రాజీనామా భారత రాజ్యాంగ చిత్రలో గొప్ప విషయమే కాక ప్రథమ దశా ప్రభుత్వంలో సమాన హోదాతో రాజీనామా చేసుకొనే కారణం కల్గింది కాంగ్రెసుకు. గాంధీ-యిర్విక్ సంద్వికరిత రాజ్యాంగాన్ని గురించి మూడు పరతులు. (1) సమాఖ్య పద్ధతిని (సంస్థానాధిపతులకు-బ్రిటిష్ రాష్ట్రాల్ కున్న కలయికతో) ప్రభుత్వ విధానం మారుట. (2) కేంద్ర ప్రభుత్వంలో కూడా ప్రజా బాధ్యతను ప్రవేశపెట్టుట. (3) హిందూ దేశక్షేమము కొరకు కొన్ని రక్షణలు మిహాయింపులు రాజప్రతినిధికప్పగించుట యనునవి.

కాని ఉరి తీయబడుటకు సిద్ధముగయున్న భగత్ సింగు, రాజగురు, శుకదేవుగార్లను యావద్భారతదేశం యేకకంఠంగా చద్దని కోరింది గనుక అధమ ద్వీపాంతరశిక్షతోనైనా ప్రాణం నిలపకపోతారా, అనుకున్నారు. కాని సివిలు సర్వీసు వారిపట్టుదలమీద వారిని ఉరితీస్తారనే వార్త గాంధీగారు వెళ్లబోయే రౌండుటేబిలుకు అపశమనంగా విషాదాన్ని జనింపచేసింది.

ఈ పరతుల ప్రకారము రౌండుటేబిలు సభ సమావేశ మైనదనుకోక తప్పదు. గాంధీగారు కాంగ్రెసు యొక్క యేక ప్రతినిధిగా యెప్పుకోబడి నీచుకు వెళ్ళిరి. ఇంతలో యెందుచేతనో విధానం మారింది. ఇర్విక్ గారి గడపు అయి పోయి 'విల్లింగ్'

గడ్డ'గారు రాజప్రతినిధిగా వచ్చారు. లేబరుమంత్రివర్గంకూడా మాఁదేస్థితి వచ్చింది. ఈసభలో (7-9-31 ప్రారంభము) గాంధీ-యిర్విన్ సంధిషరతులకు విశరీతవ్యాఖ్యానం చెప్పారు బ్రిటిషురాజకీయవేత్తలు. చివరకు మేము మీ కిచ్చేహక్కులు మీదేశములో భిన్నవర్గములు, మతస్థులు అల్పసంఖ్యాకులు యెలాపంచుకుంటారో ముందు తేల్చువలసివట్టగా మాట్లాడారు. అల్పసంఖ్యాకులబాధ్యత నూను చాలా పవిత్ర మైనదన్నారు. కాంగ్రెసేతరసభ్యులు కొందరిలో యిది స్వార్థపరత్వాన్ని మరింత పురికొల్పింది. ఐకమత్యం కుదుర్చుకో లేక వెళ్లి అయేస్థితివచ్చింది. గాంధీగారు కనిపెట్టారు. లేచారు. సభలో కాంగ్రెసుకు గమ్యమైన సంపూర్ణస్వరాజ్యాదర్శాన్ని సత్యాగ్రహికి సహజమైన నిర్భయత్వంతో, పరదూషణలేని మృదుమధుర వాక్కులతో, సరసపదగుంభనాలతో ప్రతిపాదించారు. "కాంగ్రెసుమతప్రకారం సంపూర్ణస్వతంత్రం అనగా బ్రిటిషుభారత దేశాలకు యిప్పుడున్న పైచెయ్యి, క్రిందిచెయ్యి సంబంధము. పోయి భాగస్వామిత్వముగా మారాలి. ఉభయపార్టీలున్ను పుభయులకు లాభదాయకంగా నున్నంతకాలం కలిసి వుండడం, యేపార్టీకిష్టం లేకపోయినా యీభాగస్వామిత్వం వదులుకోవడముకు హక్కుండడమే మాకాంగ్రెసుసూత్రముయొక్కతత్త్వార్థము. దీనికి లోబడి భారతజాతికి సేన, విదేశవ్యవహారాలు, ధనం, ఆర్థికనీతిమీద హక్కుండేట్లుగాను విధానం నిర్మించాలి. భార

తదేశంపైన మోపబడిన ఋణవిషయంలో నిష్పాక్షికపువిచారణ చేసి తేల్చుడానికి అవకాశం ఉండాలి. ఈసందర్భంలో పైనాటికిలోబడి భారతదేశక్షేమాని కవసరమైన యిచ్చిపుచ్చుకోవడాలు బ్రతిషువారితో జరిగించుకోవచ్చుననిన్నీ, కాంగ్రెసు నాకిచ్చిన ఆజ్ఞ" అని స్పష్టప్రతిపాదనము చేసి యీదృష్టిలో సభ యెకటాశీన్న సూచనలను సభ్యులు దిగ్భ్రమచెందునట్టి సూక్ష్మబుద్ధితో విషయపరిచయంతో విమర్శించారు. "కమిటీలు పెట్టి మాసాలకొలది తక్కించి—మీ ఆతిథ్యం మా కెంత సుఖకరంగా నున్నను—మాపనిపాటలు పాడుచేయకండి. ఇక్కడకు మీరు మా కివ్వబోయే రాజ్యాధికారాన్ని గూర్చి మమ్ములను పిలిపించారు గాని మాలో మేము యెల్లాపంపకము చేసుకొంటామో తెలుపడానికి పిలువలేకు. ధర్మం తప్పుతున్నారు మీరు. మీరు అల్పసంఖ్యాకుల ప్రతునిధు లనేపేరుతో దేశక్షేమం గుర్రెరగనివారిని పిలవబట్టే యీసమస్య చిక్కుల్లోకి దిగింది. ఈవ్యాపారం నా కనుమానంగా ఉంది. కాంగ్రెసు మాత్రం ప్రత్యేకనియోజకవర్గానికి, ప్రత్యేకప్రతినిధ్యానికి వప్పుకోదు. కాంగ్రెసుసంస్థయే భారతదేశంలో నూటికి 95 గురు ప్రజలకు ప్రతినిధి అని నేను ప్రతిజ్ఞ చేస్తూన్నాను. మాకాంగ్రెసుసభ్యులపట్టీలు, మాకాంగ్రెసువారిజెళ్లలిష్టు యీసంగతులు ఋజువుపరుస్తాయి." అని తెగేసి మాట్లాడారు. చివర "యితకంటె నాకు బాధాకరమైనది పంచములనుకూడా ప్ర.

తేకనియోజకవర్గముక్రింద చీలదీయుచున్నారు. ఈసూచనను నాప్రాణము నొడ్డియైన నిరోధిస్తాను” అని అప్పుడు ఆయన చేసినశపథంయొక్క శక్తి పిమ్మటగాని లోకానికి తెలియలేదు. గాంధీగారు రాండుటేబిలుసభలో నిర్మాణాత్మకమైన రాజ్యాంగసూచనలు కూడా కొన్ని చేశారు. “ప్రతిగ్రామములో వయస్సువచ్చినవా రందరు ఒకప్రతినిధిచొప్పున భారతదేశపు ఏడు లక్షల గ్రామములలో ఎన్నుకోబడిన ప్రతినిధులే శాసనసభ్యుల నెన్నుకోవాలి. శాసనసభ కెన్నిక లైసత్వార్వాత అవసరమైన కొందరు సమర్థులను నామినేషను చేయుటకంటే శాసనసభయే ఎన్నుకోవాలి. బీదభారతదేశానికి డబ్బు దుబారా అయ్యేవిధానం అక్కరలేదు. రాష్ట్రస్వతంత్రం యిచ్చానున చెప్పుచున్నారు. బాగాళాదేశములో యీనామ పోలీసులు చేయుచున్న అక్రమాలను తొలగించుటకు మంత్రులకు హక్కుంటుందా చెప్పండి. ఇదీ నాపరీక్ష” అని ప్రశ్నించారు.

ఈసందిగ్ధస్థితిలో రాండువసభ పూర్తిఅయినది. గాంధీగారు యింటికి వచ్చినవెంటనే సంధి రద్దుకావడం, తిరిగి ఉద్యమం అత్యధికంగా విజృంభించడం, కొంతకాలమునకు తగ్గడం మొదలైనచరిత్ర అందరకు తెలిసినదే.

ఈలోపుగానే అనగా 17-8-32 తేదీని యీదేశంలోని జనులను మతము, వృత్తి, జాతి (స్త్రీపురుష) ని బట్టికూడా నియోజకవర్గాలక్రింద విభజించి ఆప్రకారం వారియిష్టంవచ్చిన

తీర్తిగా శాసనసభలకు స్థానాలు నిర్ణయించిన 'సాంఘికపరిష్కారం' ఒకటి బ్రిటిషుప్రభుత్వంవారు ప్రకటించారు. ఇందులో పంచములుకూడా ప్రత్యేకనియోజకవర్గంక్రింద హిందువులలోనుంచి విడదీయబడ్డారు. హిందూస. ఘా.కి జరుగబోయే శాశ్వతలపకారాన్నిగూర్చియే గాంధీగారు జైల్లోనుండి ప్రాయోపవేశం చేశారు. ఇందువల్లనే ఉధయనాయకులు రాజీపడ్డారు. ఈరాజీప్రకారం మొదటియెన్నికలో స్థానం 1కి నలుగురు చొప్పున పంచమట్టల్లే ఏర్పాటు చేసుకుంటారు. పిమ్మట రెండవఎన్నికజరిపి ఇందులోనుంచి ఒకస్థానాన్ని పంచములు, సవర్ణులతోకూడుకొన్న సాధారణనియోజకవర్గంవారు ఎన్నుకుంటారు. ఈప్రకారం బ్రిటిషుగవర్నమెంటువారు అగీకరించవలసినవచ్చింది. ఈఅవర్ణ సవర్ణ నాయకులసంధి పూనాలో ది 29-9-32 తేదీని జరిగింది. ఈసంధివల్ల పంచమస్థానాలుకూడ హెచ్చినవి.

పిమ్మట మూడవరౌండుటేబిలుసభ ఒకటి జరిగింది. ఈసభలో అసలుసమాఖ్యవిధానాన్నిగురించే ఎత్తకుండా కేవలం రాష్ట్రస్వతంత్రతతోటే ప్రస్తుతసంస్కరణాలను సమాప్తి చెందించడానికి హోరుగారు యత్నించారు. ఇది మితవాదులకు కూడా విసుగుకల్గించి తీవ్రఅసమ్మతికి కారణమైంది. తిరిగి సర్దుబాటు జరిగిందన్నారు. ఈసభావ్యవహారములతో తృప్తిచెందక సప్రూమొదలైనవారు తమసూచనలతో ఒకమిమోరాదొడము యిచ్చారు.

పిమ్మట శ్వేతపత్ర మనుషేషతో రాండుటేబిలుసారాంశా లంటూ ఒకనివేదిక బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారిచే ప్రకటించబడింది. ఇందులో కాంగ్రెసువారిమాటలుంచి మితవాదుల యొక్కగాని ఆఖరుకు జిన్నా, మోడీ, సేత్తావంటిపరమరాజభక్తిపరాయణుల సూచనలైనా అందులో లేవు. ఈ శ్వేతపత్రమీద పెద్దవిచారణలో ఒకపార్లమెంటుకమిటీని వేశారు. ఇందులో భారతీయులకు సమానహోదా లేదని మితవాదులు మొదలైనవాళ్లు కనిపించారు. అందుచేత కొందరు భారతీయులను 'అసెస్మెంట్'గా వేశామన్నారు. ఈ కమిటీయెదుట ఒకసంవత్సరం తిరిగి సాక్ష్యసంపన్నులు జరిగాయి. దీనిఫలితంగా 1934 సెప్టెంబరు 11 తారీఖున 'జాయింటుపార్లమెంటుకమిటీనివేదిక' అని ప్రకటించబడింది. ఈసూచనలే 1935 జూలై నెలాఖరుకు 'కాన్స్టిట్యూషన్ చట్ట' మని ఉభయశాసనసభలద్వారా పార్లమెంటులో గబగబ అంగీకరింపబడినవి.

కాంగ్రెసుఆశయముల సంతృప్తిపరచుట అసలీవిధానం యొక్క సంకల్పం కాదు. మితవాదులసంకల్పంకూడా సంపూర్ణంగా విఫలమైందని సప్రూ, జయకరుగార్లు చివరికి జిన్నా గారుకూడా అంగీకరించారు. ఇంతే కాదు. ఒకసభకంటే మరియొకసభ, ఒకసంఘముకంటే మరియొకసంఘం, ఒకరిపోర్టుకంటే మరియొకరిపోర్టు క్రమంగా ఇందులోని అంశాలు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధికారపరంగా విగించబడినట్లు ప్రసిద్ధరాజ్యాంగ

శాస్త్రపండితులైన 'కెయితు, లాస్కీ' పండితులుకూడా అంగీకరించారు. ఈ అంశాలు ఆప్రకరణంలో వస్తాయి.

1936 సం॥ మార్చిలో లక్నోలో సమావేశమైన కాంగ్రెసు మహాసభ స్వయంనిర్ణయసూత్రానికి భంగకరమైనట్టియు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యశత్రవాన్ని ఘనీభవింపజేయసమకట్టినట్టియు, ఇప్పుడున్న విధానంకంటె కొన్ని సందర్భాల్లో వెనక్కు పోయినట్టియు, దేశాన్ని మత, స-ఘ, వర్గాలక్రొద్ చీల్చినట్టియు, భారతదేశదాడిద్రవ్యము, నిరుద్యోగము పోగొట్టుకొనుటకు ఎంత మాత్రము సహాయపడనట్టియు ఈ చట్టమును తిరస్కరింపవలెనని తీర్మానించింది. తిరస్కరించినా రాష్ట్రశాసనసభలలో కాంగ్రెసు ప్రవేశించి నిరోధకార్యక్రమమువలన సమాఖ్యవిధానము కూడా అమలుకు రాకుండునట్లు చేసి స్వయంనిర్ణయప్రకారము నూతనచట్టమునకై యత్నించుట కాంగ్రెసువారి ఆశయమని పిమ్మట ప్రకటించిన కాంగ్రెసుకార్యక్రమప్రణాళిక తెల్పుచున్నది. ఇంతేకాక, భారతజనసామాన్యమును బాధించుచున్న ఋణభారమును పన్ను భారమును తగ్గించుట, జమీందారీసహాభూమిపన్నువిధానములను సంస్కరించుట, క్లాక్కులకు తగు కూలి, విశ్రాంతి లభించునట్లు చేయుట, అనునవి కాంగ్రెసువారు యిప్పుడు కాకపోయినను తగిన అధికారము వచ్చిన తక్షణం జరుగుటకై కృషి సల్పుచురని తెలుపబడినది.

ఇంతేకాక ఒక భారతప్రతినిధి మహాసభను జరిపి అందు భారత ఆశయములను, అవసరములును బట్టి అనువైన ఒక రా

జ్యాంగవిధానమును తయారుచేసి, ప్రకటించి, దానిని అనులు పరిచేశక్తిని సంపాదించుకొని, తనస్వయంనిర్ణయాన్ని వ్యక్తపరుచుకొనచూస్తోంది యీ కాంగ్రెసు మహాసభ. మొన్న ఫెయిజు పూరులో కేవల గ్రామస్థులమధ్య జరిగిన యీ కాంగ్రె సు మహాసభలో యీ తీర్మానమునకు జవహర్లాలు అధ్యక్షుడు గొప్ప ఊత మిచ్చాడు. ఫెయిజు పూరులోనే చట్టనిరసనతో పాటు భారతీయుల స్థిరంగా చీలికలు చేసే బ్రిటిషు సాంఘిక నిర్ణయం కూడా తీరస్కరించబడింది. మంత్రిపదవుల స్వీకారాన్ని గూర్చి యెన్ని కల అనంతరం, అ. భా. సంఘ, శాసన, సభ్యులతో గూడిన సమావేశంలో నిర్ణయింప తీర్మానించబడినది.

న వ్య వ రి ణా మం.

1932 సం॥ కరాచీ కాంగ్రెసులో జనసామాన్య శ్రేయ స్కరమైన విషయాల్లో కూడా కాంగ్రెసు స్వప్యాభిప్రాయాలను ప్రకటించాలని జవహర్లాలు నెహ్రూ ఒక ఉద్యమం లేవదీసి గంధీగారిచేత ఒప్పించాడు. అయితే యిది కాంగ్రెసుకు క్రొత్త అనుకోకూడదు. 1890, 1906 ఆస్సాంతాలు యిప్పటివలెనే ఆర్థిక దుస్థితితో జులు. రైతాంగపు స్థితిగతులను గూర్చి విచారణ, ఋణవిముక్తికి సాధనాలు చేయవలసినదనిన్ని భూమిపన్ను విధానం మారాలనిన్నీ, మితవాద దృష్టిలో అప్పుడున్న కాంగ్రెసు తీర్మానాలు చేసేది. కాని ప్రపంచపరిస్థితులనుబట్టి జనసామాన్యపరంగా కాంగ్రెసును వికసింపజేసే నవీనపరిణామం కరాచీ

కాంగ్రెసుతో ప్రారంభించింది. ఉద్యోగులక్షతాలు రు 500/- లకు మించకుండుట, పౌరహక్కులు, భూమిపన్ను తగ్గుట, జంమీదారీశిస్తులు తగ్గుట, కాన్మికులకు కనీసపుకూలి లభించుట మొదలైనతీర్మానాలు కరాచీకాంగ్రెసు చేపింది. అంతకు పూర్వం కాంగ్రెసుసంఘాల్లోనున్నవ్యక్తులు కాన్మిక, కర్షకసామ్యవాదఉద్యమాలు నడుపుకూన్నా యింతటినుంచే యీమూడు సంస్థలు కాంగ్రెసుకు యింఁచుమింఁచు అనుబంధసంఘాలులాగ బయలుదేరుతున్నాయి. 1934 సం॥ అక్టోబరులో యావద్భారత సామ్యవాదమహాసభ మొదటిపర్యాయం బొంబాయిఅవసర కాంగ్రెసుతోపాటు సమావేశమైనది. శాఖాసంఘాలు ఏర్పఁచుకుంటున్నది. కాంగ్రెసుసూత్రమైన పూర్ణస్వరాజ్యాన్ని సామ్యవాదపరంగా నిర్వఱింప వీరు ఉద్యమింఁచుచున్నారు.

ఇల్లాగే దేశములోని కర్షకోద్యమములు ఇదివరకు లక్ష్నోలోను మొన్న ఫెయిజుపూరుకాంగ్రెసుమహాసభతోపాటు జరిగినయావద్భారత కిసాన్మహాసభలోను ఏకోన్మఖానికి వచ్చాయి. ఆంధ్రులు యీకర్షకోద్యమంలో ముందంజవేయుట సంతోషకరమైనవిషయము. ఆంధ్రకిసాననాయకుడు అధ్యక్షుడు కావడం ఆంధ్రులకు భావిభారతోద్యమాలలోకూడ స్థానముగలదనితెలుపుతుంది. అఖిలభారతప్రేక్షయూనియన్కాంగ్రెసువారుకూడ కాంగ్రెసుతో కలిసి పనిచేయడానికి అంగీకరించారు. అయితే సామ్యవాదులు, కర్షకకాన్మికపక్షములవారు కాం

గ్రెగోరియన్ క్యాలెండరు తమ సంఘాల ద్వారా ప్రాతినిధ్యం కావాలంటారు. సామ్యవాదంపట్ల వీరిలోవీరికి యేదైనా నభిప్రాయభేదములున్నను సామ్రాజ్యతత్వవ్యతిరేకపోరాటమునకు కాంగ్రెసు సహా వీరందరు ఒకటే అనా లంటారు. ఈ ఉద్దేశ్యానికి ప్రపంచపరిస్థితులు, ఆర్థికదృస్థి దేశములోని జమీందారీ, రైత్వారీ, షాహుకారుపద్ధతులు, ప్రభుత్వంవారి ప్రజాభిప్రాయనిరసన కూడా కారణాలు. రష్యాలో కార్మికకర్షకాభ్యుదయమునకై జరిగినచక్కటివిధానముతమైనకృషి (Planned Economy) యువకులలో మరింత ఉద్దీపన కలుగజేసింది. అయితే భారతదేశానికి ఒకప్రాచీననాగరికత, విజ్ఞానం, వ్యక్తిత్వం ఉన్నదని నీ, దానివిలువ నేమకూడా ప్రపంచానికి ఉన్నదనినీ, అంగీకరించేవారు. “రష్యాయే మాకు కాశీరామేశ్వరాలు” అనేవారితో ఏకీభవించరు. భారతదేశపు భౌతిక, ఆర్థికసమత్వం భారతపరిస్థితులనుబట్టి ప్రతిష్ఠించాలి. స్వాత్మలో విశ్వాత్మని చూపించే భారతవిజ్ఞానపీఠంమీద ఆర్థికసమత్వముయొక్క రూపురేఖలు రచించాలి.

1920 లో గాంధీజీ, తట్టి లేపినయూభావశక్తి యీవిదంగా అతీతీవ్రగతిని ప్రమాణం చేస్తూంది. కాంగ్రెసు తొలిరోజులలో తీర్మానాలు, చర్యలు, యిప్పటివాటితో పోల్చుకుంటే భారతస్వతంత్రోద్యమం ఎంతవికసించిందో, ఎంతఅపూర్వసరళిని నడుస్తూందో గోచరిస్తుంది. ఎట్టిఅవరోధాలను లక్ష్యము

చేయని భావస్వేచ్ఛ, ఆదర్శోద్దీపనమాత్రం—కార్యశక్తి దీనికి తగినంతగా వృద్ధికావలసిఉన్నా—యీపదహారుసంవత్సరాలలో అవ్యతంగా లభించింది. బహుశా యింతభావవికాసం యింతత్వరగాయేదేశచరిత్రలోను కలుగలే దనుకొంటాను. జనసామాన్యశక్తులను యీ కాంగ్రెసు తనలో యిముడ్చుకుంటూ కార్మికకర్షకబలంతో శక్తివంతంగా ఉద్యమించేసూచనలు కనుపించుచున్నవి. గాంధీగారు రాండుటేబిలుసభలో జవాబిచ్చినట్లే జహార్లారుపండితుడు సంఘాలక్రింద దేశాన్ని చీల్చేసే వాళ్ళకు జవాబు చెప్పాడు.

“దేశమంతా కార్మికకర్షకమయమే. మహమ్మదీయరైతుకు హిందూరైతుకు ఏమిటి తేడా? వానిఆకలిదప్పికలకు, వీని ఆకలిదప్పికలకు ఏమిటి తేడా? ఈమతసాంఘికోద్యమాలు కొందరునాయకులనుకొనేవాళ్లు తమస్వార్థం, భేషజాలకోసం బయలుదేరదీసి జనసామాన్యములోని అజ్ఞానాన్ని అవకాశంగా తీసికొని బాధిస్తున్నారు. నిజంగా ఎవరైతే యీరోజున జనసామాన్యముయొక్క దారిద్ర్యము, నిరుద్యోగము, అజ్ఞానాన్ని బాపి వారిని సంపూర్ణస్వతంత్రోద్యమపరంగా నడిపిస్తారో వారే నాయకులు. అట్టిది కాంగ్రెస్. అట్టికాంగ్రెసు కధ్యక్షుడనైన నేనే మహమ్మదీయులనాయకుడను. నువ్వుకావ”న్నాడు జిన్నాగారిని నిర్భయంగా. “ఆరువేలమైళ్లదూరములోనున్న బ్రిటిషురాజకీయవేత్తలున్ను, భోగలాలసులై జనసామాన్యం

కోసమని ఎట్టిత్యాగమును చూపలేని యీ సాంఘిక నాయకులూ అల్పసంఖ్యాకులను రక్షించేది? వీరిమాటలు వారిలో కలతను వృద్ధిచేయుటకే సహాయపడుచున్నవి". అని సత్యాన్ని వచించాడు. ఇదన్నీ కాంగ్రెసుముందు నడవబోయేదానిని సూచిస్తున్నాయి. జనసామాన్యముయొక్క ఆర్థికోద్ధరణపరంగా తీర్మానాలు చేయడమే కాకుండా కాంగ్రెసు స్వయంగా ప్రవర్తించాలనే ఉద్యమం కాంగ్రెసుచేత ఆమోదింపచేయగలిగినది జవాహర్లాలునెహ్రూ. ఇందులకు ప్రపంచరాజకీయాల్లో ఆరితేరి వాటిని నడుపడంలో అనుభవంగల ఎమ్. ఎన్. రాయ్ వంటి వాడుకూడ కాంగ్రెసులోకి వచ్చి తోడ్పడ్డాడు.

ఈగ్రంథం పూర్తిఅయ్యేనాటికి దేశంలో దృశ్యమానమైన అఖండయెన్నికలవిజయం, కాంగ్రెసు ఉద్యమాన్ని సభాపర్యంలోనికి తాత్కాలికంగా ప్రవేశపెట్టగలదు.

విషయప్రవేశము-3.

ఈస్టిండియాకంపెనీ మొదలు, మాంటెసూసంస్కరణాలవరకూ
భారతరాజ్యాంగం మేలానడిచింది.

(1765—1919)

1765 సం॥లో 'యాస్టిండియాకంపెనీ' వారు ఢిల్లీ చక్ర
వర్తి అయిన 'షాజులం' వద్ద బెంగాలు, బీహారు వగైరా ప్రాం
తాలలో ఆయన తరఫున పన్ను వసూలు చేయటాకై పొందిన పర్తా
నాతో భారతదేశములోని బ్రిటిషు రాజ్యాంగ చరిత్ర ప్రారంభ
మైనది. కంపెనీ వారు అనగా బ్రిటిషు పార్లమెంటు ఆమోదంతో
హిందూ దేశాంతో వర్తకము చేసుకోడానికి వచ్చిన ఆంగ్లేయుల సం
ఘము. ఈ సంఘపు 'డైరెక్టరు' సీమలో ఉండి యిచ్చే ఉత్తరువుల
ప్రకారం యీ కంపెనీ వారు భారతదేశములోని ఆయా స్థలముల
లో వర్తకస్థలాలు నిర్మించుకొని వ్యాపారం చేసుకొనుచుండిరి.
వర్తకానికొచ్చిన యీ సంఘానికి రాజ్యలాభం మేలాకలిగిందీ
విదితమే కనుక రాజ్యాంగపరిణామాన్ని తెలిపే యీ గ్రంథంలో
అది అనవసరం. పార్లమెంటు వర్తకంచేసికోడానికి వీరికిచ్చే
అధికారశత్రాన్ని 'చార్టరు చట్టము' అంటారు.

ఆంగ్ల న్యాయశాస్త్రప్రకారం వ్యక్తు లొకదేశంలో
శాంతమార్గాలమీద ప్రదేశం సంపాదించినా అందులో ఉండే
ప్రజలు పార్లమెంటుతో గూడిన రాజుగారి అధికారంలోనివాడే

ఇక యుద్ధాల్లోజయిస్తే దేశం, ప్రజలూకూడా రాజుగారివే. ఈసిద్ధాంతాన్నిబట్టే భారతదేశంలో కంపెనీసంపాదించిన ప్రదేశాల్లోనిప్రజలమీదిపాలనలో జోక్యంపుచ్చుకుంటూది బ్రిటిషు పార్లమెంటు. ఇంతేకాకుండా పార్లమెంటు ఫర్మానాలేకుండా కంపెనీవారికి యీవిదేశంలో రక్షణ ఉండదు. సదరు ఫర్మానా కావలసిన కంపెనీవారు పార్లమెంటుషరతులకుబాధులై. పార్లమెంటువారు కంపెనీ కొకసారియిచ్చినఫర్మానా గడువుఅయిపోయినప్పుడు తిరిగి గడువును కంపెనీవారు కోరేవారు. కంపెనీపాలనలో కొన్నిమార్పులు సూచించి తిరిగి గడువుయిచ్చేవే చార్టరుచట్టాలు. ఇవికాక పార్లమెంటుదృష్టిలోనికివచ్చిన కంపెనీపాలనలోని అక్రమాలను సరిజేస్తూ పార్లమెంటువారే కొన్నిశాసనాలు చేసేవారు. ఇవి 'రిగ్యులేటింగు చట్టాలు' ఒకప్పుడు కంపెనీవారే పార్లమెంటును ఋణం, ధనసహాయం కోరేవారు. ఆ అవకాశం పుచ్చుకునికూడా పార్లమెంటు కంపెనీపాలనలో జోక్యం పుచ్చుకొనుచుండేది.

బ్రిటిషుకంపెనీవారికి యీదేశంలో రాజ్యాలు చిక్కిన మొదటిలో కంపెనీడైరెక్టర్లు కేవలం తమప్రాపకులినే అధికారులుగా పంపించేవారు. వారు ప్రజలపై చేసేవత్తిడి, అధికారం చెప్పనలవికాదు. గవర్నరు, గవర్నరుజనరలు పేరునకున్నా వ్యక్తినిరంకుశప్రభువులు వీరు. ఇక యింటివద్ద కంపెనీడైరెక్టర్లకు ఒకప్రెసిడెంట్ ఉండేవాడు. ఈయన అక్కడ సర్వా

ధికారి. ఎక్కడికక్కడ చీలికలై పోయి కేంద్రప్రభుత్వబలంలేని ఆనాటిభారతదేశంలో ప్రజలబాధలు తీర్చేవా రెవరు? అప్పుడు ఆందోళన యేది? కాంగ్రెసు యేది? ఆనాటిదీనభారతదేశాన్నిగురించి కంపెనీవారు చేసేఅక్రమాలు పార్లమెంటులో యే 'జాన్ బ్రైటో' ఏ ఫాక్సో' వెల్లడిస్తే తప్ప అసలు లోకానికి తెలియడానికే పీల్లేదు.

1773 సం॥ రిగ్యులేటింగుచట్టాక్రింద “హిందూదేశము లోని కంపెనీపాలనం చాలఅక్రమాలతో నిండియున్నందున” పార్లమెంటు జోక్యము పుచ్చుకోవలసి వచ్చింది. ఈచట్టము మొదలు పార్లమెంటుక్రిందకు యీదేశం వచ్చేవరకు (1858) ఆయాదశలలో పొందినమార్పులకు లోబడి అప్పటిరాజ్యాంగం యీక్రిందివిధంగా ఉంది—బాగాళాగవర్నరే గవర్నరుజనరలు. ఇతడు యిద్దరుసభ్యులతోగూడిన సమాలోచనసంఘంతో చట్టములను చేయును. వాటికి అప్పుడు ‘రిగ్యులేషను’లని పేరు. ఈ గవర్నరుజనరలుకు లోబడి మదరాసు, బొంబాయి, రాష్ట్రములలో గవర్నరులు ఆలోచనసభ్యులసంఘంతో పాలించుచుండిరి. వీటిని ‘కార్యవర్గాలంటారు. 1853 సం॥ చట్టప్రకారం శాసనాలు చేయ్యవలసి వచ్చినప్పుడుమాత్రం యీకార్యవర్గానికి ఒకన్యాయశాస్త్రజ్ఞుని సభ్యునిగా చేర్చుకొనుచుండిరి. అప్పటినుంచియే “శాసనభ” అనేది వచ్చినది. కాని యీగవర్నరుకు గవర్నరుజనరలుకు తమఆలోచనసభ్యులను,

సేవాధిపతినికూడా త్రోసిపుచ్చే అధికారం ఉండేది. కొంత కాలముకు యీ ఆలోచనసభ్యులు కంపెనీవారి యిష్టమువచ్చినట్లుగాక కంపెనీసేవానుభవముగలవారిని వేయవలసివచ్చింది. పైగా క్రిందిఉద్యోగస్థులు దేశాన్ని పీడించి స్వంతంగా వ్యాపారాలు చేసుకుంటూ, లాభాలు పొందుచుండిరి. ఎందుకూ పనికిరాని సీమదేశంలోని ఏర్పాట్లుకుకూడా ప్రాపకంమీద హిందూదేశంలో ఉద్యోగా లిన్వడమే యిందులకు ముఖ్యకారణం. అప్పు డొకపద్ధతి యేర్పడెను. 500; 1500; 3000; 4000 పౌనులు (సాలుకు) జీతంపొందేవారు 3, 6, 9, 12 సంవత్సరాలు వరుసగా యిదివరలో కంపెనీసర్వీసులో ఉండాలి. ఈ జీతాలు వారి కప్పుడు గిట్టేలంచాలపరిమితికి పెట్టబడ్డాయేమో!

సీమలో డైరెక్టరు యిష్టమువచ్చినవారిని గవర్నరు, గవర్నరుజనరలుగాను, అధికారులుగాను పంపించడం క్రమేణ తగ్గించబడింది. 1853 సం॥కు పరీక్షలుకూడా పెట్టబడ్డవి. కంపెనీ డైరెక్టరపైన తనఖీకి ఒకసంఘం (కంట్రోలుబోర్డు) యింతకు పూర్వమే పార్లమెంటువారు నియమించారు.

స్థానికపాలనము:- అప్పటిమదరాసురాజధానిలోని పాలనాపద్ధతిని కొద్దిగా విశదపరుస్తాము. దిండిగల్, బారామహల్ లు కంపెనీవారు సంపాదించినది మొదలు క్రమమైనపాలన ప్రారంభించింది. ఆసమయంలో యీసర్కారుల (తూర్పు, పశ్చిమ, కృష్ణా, గుంటూరు వగైరాలు) పాలన చాలాఅనినీతి

గా నుండెను. 1786 సం॥లో రివిన్యూబోర్డు ఏర్పడింది. 1794 సం॥లో యీబోర్డుక్రింద జాగీరుకలెక్టరని నియమింపబడ్డారు. (ఏరాజు, జమీందారుదగ్గర పొందినభాగం, ఆపేరుతో జాగీరని పిలిచేవారు). ఈ కలెక్టరు రైతులతో స్వయంగా సంబంధం పెట్టుకోవలసిందని సూచనలు అప్పుడున్న కలవు. కాని, బెంగాలులో కారమవాలీసు పెట్టినపద్ధతే యిక్కడకూడా అనుసరించాలని ఉత్తరువులు పుట్టాయి. అందుచేతనే 1802-4 లోగా యీ రాజధానిలోకూడా 'పెర్మనెంటు సెటిలు మెంటు'పైన జమీందారీపద్ధతి వచ్చింది. జిల్లాజడ్జీలకే పోలీసు, మేస్ట్రీలు అధికారాలు యివ్వబడ్డాయి. (ఆకాలంలో సీమదేశంలో పద్ధతికూడా యిట్లే ఉండేది.) వారిమీద సంచారంచేసే రాజధానిన్యాయస్థానాలు-అప్పీలు అధికారం కలిగి ఉండేవి. అప్పుడు జమీందారులు మొదలగువారివలన రైతులకు కలుగుచున్న భాధలనుంచి రక్షించుటకై చేచుబడిన నిబంధన లేమీ పనికిరాలేదు. కాని కలపెసీ వారియొక్క రాజ్యక్షేమానికి, పరిపాలనయొక్క న్యాయసౌకర్యాలకు పైపద్ధతులు సరిపడలేదు. కొంతకాలం గ్రామకవులుపద్ధతి జమీందారీపద్ధతిస్థానే ప్రవేశపెట్టబడినది. చివరకు 'మస్రో'గారి రైత్వారీపద్ధతి రివిన్యూవిధానములో అంగీకరించబడినది. మధ్యవాళ్లను తప్పించి, రైతుకు, గవర్నమెంటుకు సరాసరీగా సంబంధ మేర్పడింది దీనివల్ల. జిల్లాలో రివిన్యూ అధికారి అయిన కలక్టరుపరంగా యంతటనుంచి అధి

కారమంతా మొగ్గడం ప్రారంభించింది. మేజిస్ట్రేటు, పోలీసు అధికారాలు జడ్జీలనుంచి కలెక్టరుల కిచ్చారు. కంపెనీపాలన వచ్చినక్రొత్తలో దేశంలో ఉన్న గ్రామపంచాయితీలను పూర్తిగా నిరసించిరి. అందువలన పాలనకు ఖర్చు లెక్కవగుట, వీరు మేర్పరచిన జిల్లా జడ్జీలకు యీ వేతనానికంటే తక్కువగా పోవడం జరిగింది. తిరిగి పంచాయితీల ద్వారా విచారణ అంగీకరించారు ముఖ్యవిషయాల్లో తప్ప వీరిపైన అప్పీలు అధికారము కూడా జిల్లా జడ్జీలకు లేదు (1813) ఇంతకు పూర్వం తాలూకాలలో అధికారులుగా పోలీసు “దార్గా”లు ఉండేవారు. ఆస్థానాలను రద్దు చేసి జిల్లా కలెక్టరుల దివిన్యూసిబ్బందివారే గ్రామ ఉద్యోగుల ద్వారా వ్యవహరించుట మొదలుపెట్టారు. ముఖ్యస్థలాల్లో మునసబు కోర్టులు రు 200-ల వరకు కిమ్మతు చేసే కేసులను తీర్చుటకు నియమించబడెను. గ్రామమున సబు చిన్న దావాలను గ్రామపంచాయితీలు పార్టీ లంగీకరిస్తే ఎంతవిలువైనదావాలైనను విచారించవచ్చును.

1843 సం॥ లో రాష్ట్రసంచారన్యాయస్థానాలు రద్దు చేయబడ్డాయి. జిల్లాలలో సివిలు సెషన్సు జడ్జీలు మేర్పడ్డారు. అప్పటికి ఖరూన్యాయస్థానంకు సివిలు హోదాలో సర్దార్ అదాలత్ అనిన్నీ క్రిమినలు హోదాలో ‘సర్దారు షాజుదాద్ అదాలత్’ అనిన్నీ పేరు. ఇందులో గవర్నరు సభలోని ఒక సభ్యుడు అధ్యక్షుడుగాను కొందరు జడ్జీలు ఉండిరి. 1827 సం॥ నుంచి ‘నేటి

వు'లను జడ్జీలుగా నియామకం సివిలు క్రిమినలులో జరుగుచుం
డెను. 1801 సం॥ మదరాసుఛార్టరుప్రకారం 'సుప్రీముకోర్టు'
వచ్చింది. ఇది అంతకుపూర్వపు 'రికార్డరు కోర్టు'నానే వచ్చింది.

1853 వ సం॥ రములో జరిగినసంస్కరణములప్రకా
రము "పార్లమెంటు యొక్కోవిధంగా యేర్పాటుచేసుకొనేవరకు"
కంపెనీచేతుల్లోనే చాలమట్టుకు సాధ్యమైనభారతదేశపరిపాల
నము ఉంచుకోవలసింది అని శాసించబడింది. ప్రథమదశా శాస
నసభఅనేది అమలులోనికి వచ్చింది. కలకత్తాలో గవర్నరుజన
రలు, ఆయన మామూలు ఆలోచనసభ్యులు నలుగురుగాక
సేనాధిపతి; బంగాళాన్యాయాధిపతి, సుప్రీముకోర్టు జడ్జి, కంపె
నీసేవకులలో నలుగురు—వీరు శాసనసభగా వ్యవహరింపబడు
చుండిరి. ఈసభకు కాలపరిమితి రెండుసంవత్సరములు. వీరు
లేకుండ కేవలం గవర్నరుజనరలు మామూలుసమాలోచన
సభ్యులు కలిసి కార్యవర్గం. శాసనసభవారీసభలు బహిరంగంగా
జరగడం, వృత్తాంతం ప్రచురించడం కూడాయిప్పటినుంచే. ఇప్ప
టినుంచే అధికారులుకేవలం ప్రాపకాలనుబట్టి యేర్పడడం పో
యింది. పరీక్షలువచ్చాయి. కాని పెద్దఉద్యోగాలకింకా భారతీ
యుల కర్హతలేదు. రాచకీయం, నిత్యపరిపాలన, సైనికవిష
యాల్లోయీప్రభుత్వానికి పార్లమెంటుశాసనాధికారంయిచ్చింది

1854 సం॥ లో కంపెనీవారి పాలనలోనే 'సిపాయిలవి
ప్లవం' వచ్చింది. 1854 సం॥లో బ్రిటిషుపార్లమెంటువారే పరి

పాలనా బాధ్యతను గైకొనిరి. పిమ్మట 1358 సం॥లో వచ్చిన ఇండియా ప్రభుత్వ చట్ట ప్రకారం, స్వదేశసంస్థానాధిపతుల రాజ్యాధికారం, వారితో పూర్వజరిగిన సాధి, ఒడంబడికలు అంగీకరించబడినవి. మతసహనము, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రకటించబడినది. పూర్వపు రాజులిచ్చిన దానాలు, సామ్రాజ్యములు, కేరళ వింఛబడతాయని ప్రకటించబడింది. తెల్ల, నల్ల భేదాలు, మత భేదాలు లేవని, అందరు బ్రిటిషు పౌరులు సమానాహ్వాత గలవారని ప్రకటించబడింది. పూర్వపు కంపెనీ రద్దు చేయబడి వారి అప్పులన్ని భారతదేశం మీద మోప బడ్డాయి. కంపెనీ కంట్రోలు బోర్డు సానే 15 గురు సభ్యులతో కూడిన 'యూడియూమెంట్రీ' ఏర్పడ్డాడు. ఈయన భారత పరిపాలనకు చెందిన అన్ని పద్ధతులను తన చేత నుంచుకొని పార్లమెంటుకు జవాబుదారీ వహించాలి. కాని ఆ సభ్యుల మాటలను త్రోసి వేయవచ్చును.

1861 సం॥ రపు భారతకొన్సిల్ చట్టము:— పార్లమెంటు

వారు పిమ్మట చేసిన యీ చట్ట ప్రకారం గవర్నరుజనరలు యొక్క కార్యవర్గం అయిదుగురు. దేశీయ, శాసన, ఆర్థిక, వ్యవసాయం శబ్దికువర్కుని, పరిశ్రమలు, విద్య, సేవ అనే శాఖలక్రింద పరిపాలన విభజింపబడింది. క్యాబినెట్టు పద్ధతి అనుసరింపబడుచుండెను. కాని గవర్నరుజనరలు వారిని తీరస్కరింపవచ్చును. ఈ రోజులలో ఉద్యోగకాలంలో గవర్నరుజనరలు భారతదేశాన్ని వదలుటకు వీలు లేదు.

శాసనసభ:—శాసనకార్యములనిమిత్తం రెండుసంవత్సరములవరకున్న ఆరుగురకు తక్కువకాకుండా పన్నెండుగురకు మించకుండా పైనుండి సభ్యులను గవర్నరుజరలు ఏర్పరచవచ్చును. కార్యవర్గమును నీరున్న కలసి శాసనసభగా ఏర్పడెదను. చట్టప్రకారం భారతీయులనునియమించవలెనని లేకపోయినను యిప్పటినుంచియే భారతీయులను శాసనసభలలో స్థానంకలిగింది.

రాష్ట్రవ్యభుత్వము:—గవర్నరు, పన్నెండుసంవత్సరాలసర్వీసుఅనుభవంగల యిద్దరుసభ్యులు కలసి కార్యవర్గం. నలుగురకు తక్కువకాకుండా యెనమండుగురకు మించకుండాపైనుండి సభ్యులను గవర్నరుగారు నియమించాలి. కాలపరిమితి రెండుసంవత్సరాలు. ఇందులోసగం అధికారేతరులుండాలి. ఈసభ్యులు కార్యవర్గముకలిసి రాష్ట్రశాసనసభ అనిపేరు. ముఖ్యంగా యిది మన మదరాసులోని పద్ధతి.

1885 సం॥రంలో కాంగ్రెసుపుట్టింది. 1890 సం॥రంలో 'చార్లెసుబ్రాడ్ల' గారుపార్లమెంటులో ఇండియా హోమ్మునాలు బిల్లుపెట్టి గౌరవప్రదమైన ఓటమి నెమర్కొన్నారు. ఈకాలములో రాజప్రతినిధి 'డిప్యూటీ' గారు. ఈయనకాలంలోనే స్థానిక పరిపాలన భారతీయులవశంకావడప్రారంభం. మదరాసు, బొంబాయి, కలకత్తా కార్పొరేషనులకు ఎన్నికలు ప్రారంభం. జిల్లాబోర్డులు, తాలూకాబోర్డుల నిర్మాణం ప్రారంభం.

1892 సం॥రం చట్టము:—సామ్రాజ్యశాసనసభలోని పైనుండి నియమింపబడే సభ్యులసంఖ్య 16 గురవరకు పెంచబడింది. ఇందులో పదిమంది అధికారేతరులు. ఇందులో అయిదుగురిని మదరాసు, బొంబాయి, బంగాళం, సాయుక్తరాష్ట్రం పశ్చిమోత్తరరాష్ట్రముల శాసనసభలు ఎన్నుకొంటాయి. మిగతావి నామినేషనువల్ల పూర్తిచేయబడును. సభలో బడ్జెట్టు విమర్శించడాని కవకాశం యిప్పుడు కలిగింది. “ప్రభుత్వాని కిబ్బంది కలుగకుండా చూచుకుంటా” ప్రశ్నలుకూడా సభ్యులడుగవచ్చును.

ఇక రాష్ట్రములలో:—అధికారేతరులసంఖ్య 20 వరకు పెంచబడినది. రాజధానినగరమునకు, వర్తకసంఘానికి ఒక్కొక్కస్థానం వచ్చింది. మిగతాస్థానాలు మునిసిపాలిటీలు, జిల్లా బోర్డులు సూచించినవారిని గవర్నరు నామినేషను చేయాలి. ఒకవిధమైన యెన్నికపద్ధతి ప్రథమతః యిప్పుడే విధానములోనికి ప్రవేశించింది. కార్యవర్గముపైని శాసనసభ కెట్టి అధికారమును లేదు. ప్రశ్నలు, ఉపప్రశ్నలు అడుగవచ్చును. బడ్జెట్టు ప్రభుత్వము శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టట, వాటిమీద ప్రశ్నించడం, చర్చించడముకు కూడా అవకాశం వచ్చింది.

అప్పటిపద్ధతియేమనగా ఆర్థికవిషయాలన్నీ కేంద్రప్రభుత్వంలోనివే. ఇండియాప్రభుత్వంతో చెప్పకుండా రాష్ట్రంవారు ఏశాసననూ చేయకూడదు. ఇండియాప్రభుత్వంనా ఇండియా

మంత్రితో యోచించాలి. రాష్ట్రబడ్డెలుకూడా ఇండియా
మంత్రికార్యాలయంలో తయారయే కాలమది.

1909—1912 'మింటోమాన్' సంస్కరణములు:—

ఇవి మూడు సూత్రాలపై నన్నించబడ్డాయి. బాధ్యత అనేది ఇండియా మంత్రిచేతుల్లోంచి వికసంగా కేంద్రప్రభుత్వమునకు దిగింది. శాసనసభలు కార్యవర్గమునకు ఉండాలి. పరిపాలనకు ఆఖరు బాధ్యత బ్రిటిషువార్లమెట్టుది. శాసనసభ వారితీర్మానాలు మొదలైనవి తిరస్కరించే అధికారం యితరకు గవర్నరునకు గాని, కార్యవర్గమునకుగాని అంతగా లేకు. ప్రజాప్రతినిధుల సంఖ్య శాసనసభలలో ఒకమూల వృద్ధిచేస్తూ, మరియొకమూలనుంచి అధికారం కార్యవర్గం చేతుల్లో ఖనీధివిస్తూంది.

ఈసంస్కరణాలప్రకారం గవర్నరుజరుగు కార్యవర్గమునకు ఆర్గురు సభ్యులు. శాసనసభకు 69 గురు సభ్యులు— 9 గురు అధికారులు, 33 గురు నామినేషను, 27 గురు ఎన్నికవల్ల రావాలి. ఇందులో 13 గురు రాష్ట్ర శాసనసభలోని అధికారే తరసభ్యులచేత ఎన్నుకొనబడుదురు. భూస్వాములు, వర్తకసంఘములకు, మహమ్మదీయులకు, ప్రత్యేక నియోజకవర్గాలు కల్పించబడ్డాయి యిప్పటినుంచే. ఆప్రకారం ఆరుగురు భూస్వాములపక్షమున, అయిదుగురు మహమ్మదీయులపక్షమున, ఒకరు మహమ్మదీయభూస్వాముల పక్షమున, ఇద్దరు వర్తకసంఘపక్షమున ఎన్నుకోబడాలి.

రాష్ట్రములలో:—పైనుండి వచ్చేసభ్యులు 30 కి తక్కువకాకుండా ఉండురు. పెద్దరాష్ట్రములలో 50 వరకున్న యీ సంఖ్యగలకు. గవర్నరునామినేషను అక్కరలేకుండా స్థానిక సంస్థలు వగైరాలు యిందుకు నియోజకవర్గాలు. రాష్ట్రశాసనసభలలో అధికారేతరులమెజారిటీ యీచట్టమువలననే కలిగించబడింది.

కేంద్రశాసనసభలో ఆర్థికవిషయాలుకు చర్చావకాశం యేర్పడింది. గవర్నరుజనరలు సాలుసరి జమాఖర్చు అంచనాలు శాసనసభకు నివేదించాలి. సభ్యులు చర్చించవచ్చును. క్రొత్త పన్నులు, ఋణాలునుగూర్చినూచనలు, ఎగతీతలు, దిగతీతలును చేయవచ్చును. స్థానికప్రభుత్వాలు గ్రాంటులను కోరవచ్చును. శాఖాసభ్యుడు సమాధానం చెప్పాలి. కాని, యాతీర్థానాలు కేవలం సలహాలుమాత్రమే. మొత్తం బడ్జెట్టుతా చర్చించవచ్చును గాని, ఓటుకు బెట్టరాదు. ఈచర్చలలోనుంచి సేన, రాచకీయ, రాష్ట్రవ్యవహారాలు, ఆదాయపుపద్ధతిందవచ్చే, స్టాంపులు, కష్టము, పన్నువిధింపులు, కోర్టులనుగూర్చినీ, ఖర్చుపద్ధతిందవచ్చే కంపెనీసేషన్లు, భారతఋణముపై వడ్డీకైస్తవమతం, ప్రభుత్వపురైళ్ళు, వీటినిగూర్చినీ, చర్చ పనికిరాదు. ఇంతేకాక గవర్నరుజనరలు స్వతంత్రంగా వ్యవహరించినఅంశాలు (చట్టబద్ధం కాకుండా ఆలా వ్యవహరించడానికి అవకాశం ఉన్నది.) విదేశవ్యవహారాలు, సంస్థానాలు, కోర్టులలో

పెండింగుగానున్న అంశాలనుగూర్చి శాసనసభ్యులు తలపెట్టరాదు. ఏదైన ఒకవిషయమును ప్రజాక్షేమానికి భంగకరమనిగాని, రాష్ట్రసభలో పెట్టదగినదని గాని శాసనసభలో ప్రతిపాదించకుండా గవర్నరుజనరలు అడ్డవచ్చును.

రాష్ట్రాలోపద్ధతి:—చిత్తుబట్టె ముందు యిండియా ప్రభుత్వంతో చర్చించి నిర్ణయించాలి. 5000 లకుపైబడ్డ కొత్తప్రాజెక్టులు వారి ఆమోదం పొందాలి. పిమ్మట ఆబట్టె సగంమంది ఎన్నికసభ్యులు గల ఉపసభ్యులలో యోచించాలి. ఆప్రకారం తేల్చబడినబట్టె యిండియాప్రభుత్వోచారు తమ బట్టెలో కలుపుకుంటారు. అనగా రాష్ట్రబట్టెలంటూ యింకా కేటాయింపు కాలేదు. ఇండియాగవర్నమెంటువా రేదైనా అందులో మార్పులు చేస్తే ఆమార్పులు రాష్ట్రాలుకూడా చేసుకుంటాయి.

పైప్రకారమే రాష్ట్రశాసనసభ్యులు తీర్మానాలు వగైరా ప్రవేశపెట్టవచ్చును. శాసనసభాధ్యక్షుడు తీర్మానాలు నిరాకరింపవచ్చును. రాష్ట్రశాసనసభలో ఉపప్రశ్నలుకూడా వేయవచ్చును. ప్రాముఖ్యవిషయములు తటస్థించినపుడు వానిని యోచించటకు సభకు తాత్కాలికముగా వాయిదా వేయమని తీర్మానాలు పెట్టవచ్చును. (అడ్జర్నమెంటుతీర్మానాలు.)

మదరాసు, బొంబాయిలలో కార్యవర్గసభ్యులసంఖ్య 4 గురువరకు పెంచబడినది. శాసనసభల కుపాధ్యక్షులుకూడా నియమించబడ్డారు.

స్వపరిపాలనగాని, పార్లమెంటరీపద్ధతిగాని, ప్రవేశపెట్టాలనే ఉద్దేశం తనకు లేదని యీసంస్కరణాలకాలంలో మాత్రం 'మార్లే' ప్రభువుగారు ప్రకటించారు. అతివాదులు, అరాజకులను అణచడానికిన్ని పైతరగతులవారియొక్కయు, మతాభిమానులయొక్కయు సహకారము పొందడానికిన్ని మాత్రమే యీసంస్కరణాలు యిచ్చామన్నారు.

1911 సం॥లో బ్రిటిషురాజుగారు చక్రవర్తిగా భారతదేశానికి వచ్చారు. స్థిరం అయిపోయిందనుకున్నబంగాళా విభజన రద్దుచేశామని ప్రకటించారు. రాజధాని ఢిల్లీకి మార్చారు. మహమ్మదీయులకు ప్రత్యేకనియోజకవర్గాలు పెట్టి దీసంస్కరణాలే. హిందూమహమ్మదీయభేదానికి యివి మొలకల్లా ఉపచరించాయి. దీనిని రద్దుపరచుమని 24.1.1911 తేదీని సామ్రాజ్యశాసనసభలో వచ్చిన తీర్మానం మహమ్మదీయుల అసమ్మతిని పెంచింది. ఈసంస్కరణాలు కేవలం సభ్యులసంఖ్యను వృద్ధిచేయుటతప్ప క్రియలో 1892 సం॥పు సంస్కరణలకంటె అభివృద్ధిని చూపలేదు. అందుచేతకూడా అతివాదపక్షం ప్రబలింది. కాని, 'గోక్లే' మహాశయునివంటివారు "ఉదారమైన సూచనలు" అని వీటిని ప్రేమించినరోజు లివి. ఈసమయములోనే రాష్ట్రగవర్నరుల కార్యవర్గములోను, గవర్నరుజనరలు కార్యవర్గములోను, ఇండియామాత్రీసభలోను, ఒక రిద్దరు నల్లవాళ్ళుకూడా నియమించారు.

1919 సం॥పు ఇండియాగవర్నమెంటు చట్టము:—
 ఈచట్టమునకు పూర్వము 1917 సం॥ ఆగస్టులో “క్రమసోపాన
 ములపైన బాధ్యతాయతపరిపాలనను భారతదేశానికి యివ్వ
 డం, యిందునిమిత్తం భారతీయులకు ప్రభుత్వంలో సంబంధం
 ఎక్కువగా కలుగజేయడం,” అనేమొదలైనసంగతులతో భార
 తరాజ్యాంగచరిత్రలో కాంగ్రెసేకాక బ్రిటిషువారుకూడ స్వపరి
 పాలనయే యీదేశముయొక్క గమ్యమని ధ్రువపరచి ప్రకటన
 చేశారు. దీనిప్రకారం 1918 సం॥లో రాజప్రతినిధి ‘చెలమ్మ
 ఫర్డు’ప్రభువు, ఇండియామంత్రి ‘మాంటేగూ’గారు కలిసి యీ
 ప్రకటన వారిమతంలో ఎల్లా అమలు జరుపదలచినాలో తెలుపు
 చు ఒకనివేదిక తయారుచేశారు. ఆనివేదికపైన కాంగ్రెసువారు
 తదితరపక్షాలు విమర్శలుచేస్తూ తమసూచనలు చేశారు. వీరం
 తా సీమదేశం పోయి పార్లమెంటుకమిటీయెదుట సాక్ష్యా
 లిచ్చారు. ముఖ్యమైనస్థలాల్లో వీరిసూచన లేవీ గమనింపబడ
 లేదు. ఇవే ఇంకా కొంత సమకుచితపరచబడి 1919 సం॥ ఇండి
 యాచట్టముగా పార్లమెంటువారిచే అంగీకరించబడ్డాయి.

ఈబాధ్యతాయతపాలనం స్థానికపాలనంలో పూర్తిగాను
 రాష్ట్రములలో కొంతవరకున్ను, కేంద్రశాసనసభలో ఎన్నికన
 భ్యుల మెజారిటీ వచ్చునట్లున్ను, యిండియామంత్రి ప్రత్యక్షం
 గా చలాయించే కొన్నిఅధికారాలు కేంద్రరాష్ట్రప్రభుత్వముల
 పరంగా తగ్గించుట; ఆమంత్రి, అతని ఆలోచనసభ్యులజీతములు,

బ్రిటిషుప్రభుత్వం భరించుట, మూలముగా ప్రవేశపెట్టబడినది. ఆదాయశాఖలను కేంద్రముకు, రాష్ట్రములకు విభజించుట, ఇదిగాక రాష్ట్రములు కేంద్రానికి తమ ఆదాయంలోనుంచి కొంతభాగం కట్టాలక్రింద యివ్వడం కలిగింది. ఇట్లే పరిపాలనాశాఖలు కేంద్రశాఖలనిన్నీ రాష్ట్రశాఖలనిన్నీ ప్రథమదశా విడదీశారు. ఈ రాష్ట్రశాఖలు స్వాయత్తశాఖలనిన్నీ ప్రజాయత్తశాఖలనిన్నీ విడదీసి మొదటివి గవర్నరుగారు నియమించిన కార్యవర్గసభ్యులు గవర్నరుగారికి మాత్రమే బాధ్యులై పాలించునట్లున్ను రెండవది గవర్నరుగారు శాసనసభలోనుంచి యేర్పరచిన మంత్రులు శాసనసభకు బాధ్యత వహించి పాలించేట్లున్ను, యేర్పరచారు. అయితే సిద్ధాంతంలో యీ మంత్రులు కూడ రాజుగారి ప్రతినిధియైన గవర్నరుగారి సలహాదారులే.

సివిలు సర్వీసును యావద్భారతరాష్ట్రశాఖలక్రింద విభజించుట, శాసనసభలో 'స్టాండింగు కమిటీ' లను పేరుతో శాసనసభ్యులకు పరిపాలనా శాఖలతో సంబంధము కల్పించుట, శాసనసభ్యులను సభా కార్యదర్శులనుగా నియమించుట, మొదలైన ప్రజాబాధ్యత, ప్రజాసంబంధము సూచించే మాపులు జరిగినవి.

దీనితోపాటు శాసనసభ వారిపైనను, శాసనసభాధ్యక్షునిపైనను, రాష్ట్రమంత్రివర్గంపైనను వారి సూచనలు మార్పు చేయుట, త్రోసివేయుట అనే అధికారాలున్ను ప్రత్యేక అవసరములకు ఆర్డినెన్సులు చేయుట అనే అధికారాలున్ను, గవర్నరులకు,

గవర్నరుజనరలులకు మరింతపదిలంగా యివ్వబడ్డాయి. సివిలు, మిలిటరీసర్వీసు వారి పెన్షను, జీతాలు వగైరాలలో మాన్యు జరుగకుండా కట్టుబాటు చేయబడ్డాయి.

బెంగాలు, ఒరిస్సా, మధ్యపరగణాలు, సాయుక్తరాష్ట్రాలు, పంజాబు, పశ్చిమోత్తరరాష్ట్రములు గవర్నర్లరాష్ట్రముల క్రింద ఏర్పర్చబడ్డాయి. వీటికిన్ని శాసనసభలు, మత్రివర్గాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇవి ఇందలి సారాంశాలు.

రాష్ట్రములలో

ఈచట్టప్రకారం రాష్ట్రశాసనసభలకు నియోజనాధికారం యిలాఉంటుంది. వచ్చుబడిపన్ను, ఏవిధమైనస్థానికపుపన్ను యిచ్చినా ఓటు. స్త్రీలకుమాత్రం రాష్ట్రపరిస్థితులనుబట్టి ఆప్రభుత్వాలు ఓటింగుహక్కు ఏర్పరచాలి. పెన్షనుసహా సేనలో నున్నా, తదితర ఉద్యోగంలోఉన్నా ఓటింగుహక్కు.

భూస్వాములు కాక్కిలు, విశ్వవిద్యాలయం, కాఫీతోటలు, వర్తకం మొదలైన యితరవిద్యా, వృత్తినియోజకవర్గాలు కలవు. మహమ్మదీయ, క్రైస్తవ, అంగ్లో, హైందవ,యూరోపియన్, సిక్కు మొదలైన సాంఘికనియోజకవర్గాలున్ను కలవు. గ్రాహ్మణేతరులకుమదరాసులాంటిచోట్ల ప్రత్యేకస్థానాలున్ను (నియోజకవర్గంకాదు) ఇవ్వబడ్డాయి. నియోజకవర్గాలు బహుస్థానాలు (Plural member constituencies) బ్రిటిషుపౌరుడుగా ఉండడం, 120 రోజులు నియోజకప్రదేశం.

శ్రీ కేశవన గ్రంథాలయము,

శేలవాడ.

లో కాపురం, 21 సం॥ నిండివయస్సు కలిగి ఉండడం, యీమూ
డున్న ప్రతివానికిని ఉండవలసిన సాధారణ అర్హతలు.

రాష్ట్రశాసనసభలనిర్మాణం. అధికార బాధ్యతలు :—

శాసనసభలో 100 కి 20 కంటే నాలుగేషమయి ఉండవలసి ఉంటుంది.
మిగతావి ఎన్నిక. శాసనసభ్యులసంఖ్య బాగా పెంచబడింది.
మదరాసులో 127. బెంగాలు 111. బొంబాయి 130 సంయుక్త
రాష్ట్రములు 123. పంజాబు 93. బీహారు 103. మధ్యపరగణా
లు 70. అస్సాము 50. శాసనసభ కాలపరిమితి 3 సం॥లు. గవ
ర్నరు దానిని మరియొకసంవత్సరం పొడిగించవచ్చును. క్రొత్తస
భ సమావేశపరచడానికి గవర్నరుజనరలు అనుమతితో 6 నెల
లు, ఇండియామంత్రిఅమోదంతో 9 నెలలు ఆలస్యంచేయవ
చ్చును. సభను సమావేశపరచుట, సమాప్తి చేయుట, గవర్నరు
కుకే చెల్లును. అధ్యక్షుడు ప్రత్యేకం యేర్పడతాడు. ఈచట్ట
ముకు పిమ్మట 4 సం॥ల అనంతరం అధ్యక్షుడు సభవారిచేత
ఎన్నుకోబడాలి. అధ్యక్షునికి సభను వాయిదావేయుటకు హక్కు
గలదు. ఈఅధ్యక్షుణ్ణి గవర్నరు అనుమతితో సభవారు తీసివే
యవచ్చును.

సభవారు తమవశంలో ఉన్న శాఖల్లో గాక పైగా కొత్త
పనులు విధించుట, భారతీయయుగాం, కష్టము, కేంద్రప్రభు
త్వంవారు విధించేపనులు, ఢిల్లీశాసనసభవారు శాసించవలసి
నరాష్ట్ర లేక కేంద్రవిషయాలు, సేన, నౌక, వాయువిమానా

లు—ఈవిషయాల్లో గవర్నరుజనరలు అంగీకారం పుచ్చుకోకుండా బిల్లుప్రవేశపెట్టకూడదు. ఇప్పుడున్న, పూర్వమున్న ఉన్న శాసనాలను గవర్నరుజనరలు ఆమోదమునకు లోబడి మాన్యే అధికారం ఉన్నది.

బడ్జెటు శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబడును. ఇందులో ఓటుచేయదగ్గవి, చేయతగనివి అని రెండువిధాలు. కేంద్రప్రభుత్వకట్నాలు, 'సింకింగు'నిధిమీదవడ్డీ, శాసనబద్ధమైనఖర్చులు, జీతాలు, పెన్షనులు, హైకోర్టుజడ్జీలజీతాలు- ఇవి ఓటుకే పెట్టరు. ఇక స్వాయత్తశాఖలకు సంబంధించిన పద్దులు శాసనసభ తోసివేసినా, సవరణచేసినా గవర్నరుగారు దానిని యథాప్రకారం సమర్థించవచ్చును. ప్రజాయత్తశాఖలకు సంబంధించిన పద్దులలోమాత్రం తీరస్కరణాసకీ, సవరణకు శాసనసభకు సామన్యంగా హక్కుఉన్నది. కాని సిద్ధాంతంలో గవర్నరుగారు యీపద్దులనుగూడ తనకు ధర్మమని తోస్తే సమర్థించవచ్చును. “గవర్నరుమెంటును నడిపేవానికే దానికి కావలసినవ్యయప్రతిపాదన (Appropriation of Expenditure) చేయాలనే” సూత్రమును బట్టి శాసనసభ్యులకు స్వతంత్రంగా వ్యయప్రతిపాదనకు హక్కులేదు.

గవర్నరుగారు ఏబిల్లుమీదగాని, క్లాజుమీదగాని ప్రజాశాంతికి భంగకరమనిన్నీ, తనకుగల పార్లమెంటరీబాధ్యతకు అవసరమనిన్నీ, తోస్తే చర్య ఆపుచేయవచ్చును. కొన్నిబిల్లు

లు ఆయన అంగీకారం లేకుండా ప్రవేశమే కావు. శాసనసభ వారు చేసిన శాసనాలు గవర్నరు ఆమోదించాలి. అటుపిమ్మట గవర్నరుజనరలు ఆమోదమునకు పెట్టవలెను. అనంతరం రాజుగారి ఆమోదముతో అది శాసనమగును. గవర్నరు యే శాసనమైన తిరస్కరించ (Veto) వచ్చును. లేదా కొన్నిసవరణలు చేయమని సిఫారసుతో శాసనసభకు త్రిప్పివేయ (return) వచ్చును. లేక పైవారి ఆమోదమునకు నిలిపి యుంచ (reserve) వచ్చును. శాసనసభావ్యవహారములనుగురించిన నిబంధనలు గవర్నరుగారే చేయుదురు. నిబంధన పొందుపరచని అంశాలొస్తే వాటికి శాసనసభవారు గవర్నరు అనుమతిని 'స్టాండింగుఆర్డరు'లను చేయవచ్చును. శాసనసభ్యులకు సభలో వ్యక్తిస్తేవచ్చు, వాక్యాన్వితంత్రము సంపూర్ణంగా కలదు.

రాష్ట్రప్రభుత్వంలో ప్రజాయత్తశాఖలు, స్వాయత్త శాఖలుగా ఏవేవి పంపకము చేయబడినవో తెలిపి పిమ్మట మంత్రివర్గాన్నిగురించి తెలుపుతాం.

ప్రజాయత్తశాఖలు:—స్థానికపరిపాలన (బోర్డులు, మునిసిపాలిటీలు, పంచాయితీలువగైరా), వైద్యం, ఆరోగ్యపరిశుద్ధ్యాలు, వానినిగూర్చినలెక్కలు, దేశంలోఁగలి యాత్రాస్థలాలు, విద్య (యూరోపియన్, ఆంగ్లో-హైందవవిద్య, కాశీ విశ్వవిద్యాలయంలాంటివిమినహా), ఇబ్బికువర్కులు, వ్యవసాయం, ఇశువులఆరోగ్యం, చేపలు, సహకారసంఘాలు, బొం

బాయి, బర్మారాష్ట్రాల్లో అడవులు, ఎక్సైజు, దస్తావేజుల
 నిజప్రేక్షను, దేవధర్మకదాయాలు, జననమరణాలు, పరిశ్రమ
 లవృద్ధి, పరిశోధన, సాంకేతికవిద్య ఈశాఖలకు కావలసినవిలు
 వసరకు, కార్యాలయసామాను, భోజనదినసులకల్తీ, తూకా
 లు, కొలతలు, ప్రదర్శనములు, జాతుశాలలు, జాతుహింసను
 నివారించుట-రక్షించుట, నాటకాలు-సినీమాలు (కాని ఫిలిం
 ప్రదర్శనాన్నిగురించి కేంద్రశాసనసభవారిదే అధికారం), బందె
 లదొడ్లువగైరా.

స్వాయత్తశాఖలు:—నీటిసరఫరా, కాలవలు, భూమి

పన్ను, కరవునివారణ, భూమిసంపాదన, న్యాయపరిపాలన
 సివిలుక్రిమినలుకోర్టులసలహా (క్రిమినలువిషయాల్లోను, హైకో
 ర్టులవిషయములోను భారతశాసనసభవారు చేసేవాటికిలోబడి)
 లారిపోర్టులు, అడ్మినిస్ట్రేటరుజరలు, అఫిషియలుట్రస్టీలు,
 భారతప్రభుత్వం శాసించే కోర్టుఫీజుకు సంబంధించని స్టాపులు,
 హైకోర్టుప్రథమవిచారణాధికారంలో పనికివచ్చే అట్టిస్టాపులు,
 లోహపుగనుల ఫలపరచుట, ఫ్యాక్టరీలు-కార్మికతగాదాల
 పరిష్కారం, విద్యుత్తు, బాయిలర్లు, ఆవిరిపోగవల్లకలిగే అనా
 రోగ్యం, కార్మికక్షేమం (ప్రావిడెంట్ ఇన్సూరెన్సుకార్మికగృహ
 లసహా; ఇందులో చాలాఅంశాల్లో కేంద్రముకు లోబడి),
 పెద్దపడరేవులుగాక తక్కినవి, దేశంలో నీటిరహదానీ, (కేంద్ర
 శాసనానికి లోబడి) పోలీసు, పంచెములు-జూదములు-జాతు

హింస-విషద్రవ్యములనిరోధము, మోటార్లు (కేంద్రాధికారానికి లోబడి), సినిమాలు (ఫిలిములనుగూర్చిన ఉత్తరువులు కేంద్రమయివ్వాలి), పుస్తకాలు-పత్రికలు-అచ్చాఫీసులపై నిరోధం (కేంద్రశాసనానికి లోబడి), శవసూచికలు, కేటాయింపు బడినభాగాలు, నేరస్వభావంగలగుంపులు, ఐరోపియన్ సంచారకులు (కేంద్రశాసనానికి లోబడి), ఖైదులు (కేంద్రశాసనానికి లోబడి), బందెలదొడ్లు, నిధినిక్షేపాలు, రాష్ట్రప్రభుత్వముల అచ్చాఫీసులు, రాష్ట్రకేంద్రశాసనసభల యెన్నికలు, లోకల్ ఆడిటుఫండు, ప్రభుత్వచట్టములకంట్రోలు, ఇతరపద్దులక్రింద రానిఆదాయనిలయాలు, ఋణంచేయుట, గవర్నరుజనరలు పై వేటుస్థానికవిషయములక్రింద ప్రకటించినఅంశాలు, గెజెట్టు, ప్రజలబాగోగులను గూర్చినసంఖ్యాగణము, ప్రాచీనప్రాతగ్రంథాలు, ఇవిన్ని చట్టప్రకారం స్థానికప్రభుత్వానికి కప్పబడిన యితరంశాలు.

స్వాయత్తశాఖలచట్టం ప్రజాయత్తశాఖలచట్టాన్ని (ఎవరిఅధికారం ఎంత అనే సంశయంవచ్చినప్పుడు) త్రోసివేస్తుంది. ఇల్లాంటిహక్కులే భారతశాసనసభవారిచట్టానికి ఉన్నాయి.

కార్యవర్గసభ్యులు, మంత్రులు:—గవర్నరు కార్యవర్గమునకు రాజుగారి తరపున అధిపతి. స్వాయత్తశాఖల పాలనకు కార్యవర్గసభ్యులను ముగ్గురను తానే నియమించును. వారు గవర్నరుగారికే సిద్ధాంతముగాను, క్రియలోనుకూడ బాధ్యత

వహింతురు. ప్రజాయత్తశాఖలకు “మంత్రులను” ముగ్గురుకు
 శాసనసభ్యులు కాకపోయినాసరే. తనయిష్టముచచ్చినవారిని
 గవర్నరు నియమించవచ్చును. అట్టివారు ఆగునెలలలోగా శాస
 నసభకు ఎన్నికవలన రావాలి. కాని క్రియలో ఎన్నికసభ్యులలో
 నుండియే గవర్నరు నియామకం జరుగుతుంది. ఈనియామక
 మునుగూర్చి చట్టంలో ఏమిన్నీ లేకపోయినా క్రియలో సభ
 లోని మెజారిటీకక్షనాయకుని పిలిచి అతనిని ప్రధానమంత్రిగా
 ఉండి, తనయిద్దరుసహచరులను ఏరుకొని తెలుపమని గవర్నరు
 చెప్పును. ఇట్టివారినే గవర్నరు తనమంత్రులుగా ప్రకటించును.
 సిద్ధాంతంలోను, చట్టప్రకారమున్ను వీరు గవర్నరుయొక్క
 “సహాయసలహాదారు” లైనను క్రియలో మంత్రులు శాసనస
 భకు బాధ్యత వహించుచు పాలించెదరు. వారిజీతములు శాస
 నసభవారు ఆమోదించాలి. ప్రజాయత్తశాఖలకు సంబంధిం
 చిన శాసనాల్లో మంత్రులపై శాసనసభవారిపై తన మున్నది.
 స్వాయత్తశాఖలసభ్యులకు శాసనసభవారికి బాధ్యత వహించ
 నవసరం లేదు. వారిజీతాలమీద సభకు పెత్తనం లేదు. ఈవి
 థంగా కొంతభాగం ప్రజాబాధ్యత గలదిగను మరికొంతభాగం
 ప్రజలకు బాధ్యత వహించనిదిగాను ఉండే “ద్వంద్వపరిపాలన”
 రాష్ట్రకార్యవర్గంలో ఏర్పడింది. ప్రజాయత్తశాఖలమంత్రులతో
 శాసనసభకు క్యాబినెట్టుసంబంధం ఏర్పడింది.

కాని ప్రజాయత్తశాఖలన్నీ దేశాభివృద్ధికరములైన ఖర్చుశాఖలు. స్వాయత్తశాఖలలో ఆదాయం వచ్చేది చాలా ఉన్నాయి. ఉభయభాగాలుకూడా కలిసి సాగ్రదిపులు చర్చలు చేసికొనవచ్చును. కాని మంత్రులు స్వాయత్తశాఖపైన నత్తికి ఏమియు కలుగచేయరాదు. ఈద్వంద్వప్రభుత్వ విధానము 'లయోనియల్ కన్స్' అనే ఆయన పతకం ఈశాఖావిభజన, ధనవిభజనలలోను ఎప్పుడూ చిక్కులే కలుగుచున్నాయని అనుభవజ్ఞులైన 'మంత్రులే' అంగీకరించారు. కార్యవర్గంలో పరిపాలనా సౌష్ఠవము, సామరస్యం చెడింది. ఈవిధంగా కూడా యీద్వంద్వ ప్రభుత్వవిధానం అపజయం పొందిందని సైదురు సంఘసహ అంతా అంగీకరించారు.

ఇదికాక ఆర్థికవర్గం ఒకటి రాష్ట్రప్రభుత్వంలో కలదు. దీనికి ఆర్థికసభ్యుడే అధిపతి ఏశాఖకర్చెనా వీరిసమాధానం లేకుండా చేయరాదు. ఇందులో రెండువంతు లధికారేతరసభ్యులుందురు. ఏకర్చునైనా ఏసమస్యనైనా వీరామోదించి జమా ఖర్చులకమిటీకి పంపెదరు. అప్పుడే అది మంజూరు అవుతుంది. ఆర్థికసభ్యుడే యందులో సర్వాధికారి.

రాజప్రతినిధికి రాష్ట్రప్రభుత్వముతో సంబంధము:—

ఈయనకు ఈరాష్ట్రప్రభుత్వమీద తనిఖీఅధికారం ఉన్నది. కేంద్రశాఖలపాలన రాష్ట్రంలో సరిగా జరుగుచున్నదీ లేదీ చూచుట, రాష్ట్రములమధ్య వివాదాలు హైకమీషనరు

కార్యాలయధర్మాలు, సివిలుసర్వీసు, యిండియామంత్రి చేసిన
చూల్సుయొక్క అనులు- ముఖ్యంగా వీటిలో.

రాష్ట్రకదాయాలు :— చట్టనాటికి రాష్ట్రములకు
రావలసిన ఆదాయాలు, రాష్ట్రశాఖల ఆదాయాలు, వచ్చుబడి
పన్నులో కొంతభాగం, యిచ్చిన ఋణాలు, పెట్టుబడులు, రాష్ట్ర
పన్నులు— ఇవి ఆదాయాలు. కేంద్రప్రభుత్వానికి సాలీనా
యివ్వవలసిన కట్నాలు, రాష్ట్రమునకు అప్పజెప్పబడిన 'ఇరిగే
షన్ ప్రాజెక్టు'లపైన కేంద్రం పెట్టిన పెట్టుబడికి వడ్డీ, కేంద్రకరువు
నివారణ వగైరాలకు సాలీనా కట్టుబడి— ఇవి కేంద్రప్రభుత్వా
నికి రాష్ట్రం యివ్వవలసిన పన్నులు. హిందూదేశములో రాష్ట్ర
ములు చేసే ఋణానికి కేంద్రం వారియొక్కయు, పైనచేసేవానికి
యిండియామంత్రియొక్కయు అంగీకారం వుండాలి. జూదం,
ఆటలు, మొదలైన వ్యసనభోగాలమీదనే రాష్ట్రప్రభుత్వాలకు
అదనపుపన్నులను, కొత్తపన్నులను విధించే అధికారం కలదు.
కేంద్రప్రభుత్వంవారి శాఖలు కార్యాలు రాష్ట్రములలో నిర్వహించడాని
కయ్యే ఖర్చు యిండియా ప్రభుత్వమే యిస్తుంది.
ఏ శాఖనుగూర్చి అయినా కేంద్ర అధికార మెంత? రాష్ట్ర అధి
కార మెంత? అని భేదాభిప్రాయములు వస్తే పరిష్కారాధి
కారం గవర్నరుజనరలుది.

ఢిల్లీలో కేంద్రప్రభుత్వం.

కేంద్రశాసనవర్గం :— ఈ శాసనవర్గానికి రెండుసభలు.
స్టేటుకౌన్సిలు, అసెంబ్లీ అని, క్రిందిసభకు ఎన్నికదారుల అర్హ

తలు రాష్ట్రకొన్నిళ్ల అర్హతలవంటివే. కాని చెల్లించే పన్ను వగైరాల మొత్తములు హెచ్చుండాలి. రాష్ట్రసభకు పదిరూ పాయిలషట్టాదారు అర్హుడైతే యీసభకు ఓటరు రు. 50 ల షట్టాదారుగా వుండాలి. నియోజకవర్గము ఏకస్థానముగలది. (single member constituency) రాష్ట్రసభకువలె సాంఘిక, వ్యాపార, పృత్తి నియోజకవర్గాలుకూడావున్నాయి. మొత్తస్థానములలో $\frac{5}{7}$ కు తక్కువకాకుండా ఎన్నికవల్లము, మిగతావి నామినేషనువల్లను భర్తీ అగుచు. మొత్తస్థానాలు 143 లో 25 గురు అధికారులు, 15 గురు అనధికారులు, నామినేషనువల్లను, 51 మంది సాధారణనియోజకవర్గాల్లోను, 30 మంది మహమ్మదీయనియోజకవర్గాల్లోను, ఇస్లామిక్ సిక్కు, 7 గురు భూస్వామి, 9 గురు యూరోపియన్, 4 గురు వర్తక సంఘనియోజకవర్గాలనుండి ఎన్నుకోబడాలి. సభాకాలపరిమితి 3 సంవత్సరములు.

పైసభలయిన స్టేటుకొన్నిలుకూ పెద్దభూస్వాములు, ధన వంతులు, హోదాగలవారుమాత్రమే ఓటరు. నియోజకవర్గాలు బహుస్థానాలుగలవి(Plural member constituencies) ఇచ్చేటటు ఒకటైనా ఓటరు గౌరవంలోనున్న అభ్యర్థులందరకు ఆగౌరవానుగుణ్యంగా సదరుఓటులాభం కలిగేందుకు పెట్టబడిన “బహుఅభ్యర్థుల కుపయోగించే ఏకఓటుపద్ధతి” (single transferable Vote with first Preference) ని (పైసభకువలె యిక్కడ మెజారిటీవోటింగుపద్ధతిలేదు.) ఎన్నిక

జరగాలి. సభయొక్క మొత్తముసఖ్య 59. ఇందులో 19 గురు అధికారులు, 6 గురు అనధికారులు, నామినేషనుకావాలి; 20 సాధారణస్థానాలు, 10 మహమ్మదీయస్థానాలు, 1 సిక్కు, 3 యూరోపియనుస్థానాలు, ఎన్నికవల్ల పూర్తికావాలి. ఈసభాకాలపరిమితి 5 సంవత్సరములు.

ఉభయసభలకాలాన్ని గవర్నరుజనరలు పొడిగించవచ్చును. (1930 లో ముగియవలసిన అసెంబ్లీ 1931 వరకును పొడిగించినట్లుగా) క్రిందిసభకు అధ్యక్షుని, చట్టతేదీలగాయితు 4 సంవత్సరముల అంతకు సభవారే ఎన్నుకొందురు. ప్రైసభాధ్యక్షుడు నామినేషను చేయుటను. ఉభయసభలను రాజప్రతినిధి పిలుచుటకు, సమాప్తిచేయుటకు హక్కుదారుడు. అధ్యక్షుడు సభామధ్యమున వాయిదాలుమాత్రం వేయవచ్చును. ఉభయసభలకు వ్యవహారనిబాధనలు ఏకకీర్తివే. ప్రతిశాసనం ఉభయసభవారిచేతను అంగీకృతం కావాలి. అభిప్రాయభేదం వచ్చినప్పుడు గవర్నరుజనరలు సమ్మిషిసమావేశం జరిపి తీర్మానం చేయుమనవచ్చును. రాష్ట్రగవర్నరువలెనే శాసనముకు అంగీకారతిరస్కారపుహక్కులు, ట్రేప్పివేయుట, అడ్జినెచులుచేయుట, చర్చలు ఆపుచేయుటవగైరాను గవర్నరుజనరలు చేయవచ్చును. సభ్యులకు వాక్సావితంత్రము వ్యక్తిసావితంత్రము కలదు. శాసనసభలకు ఉపాధ్యక్షులుకూడా యుందురు. అధ్యక్షుని శాసనసభ తొలగించవచ్చును. ఉభయసభలలోను ఏకవ్యక్తియే సభ్యుడుగా నుండరాదు.

బుద్ధెట్టు:—సాలుసరిజమాఖర్చు అంచనా ఉభయసభలకు నివేదించాలి. వ్యయప్రతిపాదనపుహక్కు గవర్నరుజనరలుదే. జీతాలు, పెన్షనులు, భారతమునామీద వడ్డీ, సింకింగు నిధి, రాచకీయం, సేన, మతశాఖలకు సంబంధించిన ఖర్చుల మీద ఓటింగుహక్కు లేదు. ఇందులో కొన్నిటిమీద చర్చ కూడా చేయుటకు వీలులేదు. శాసనసభ ఆమోదించినా తిరస్కరించినా ప్రతిపక్షమున్నా గవర్నరుజనరలు అనులు పరచవచ్చును. ప్రజాబాధ్యత అనేది యెక్కడా కేంద్రంలో వుండకూడదనే ఉద్దేశ్యంతోనే అల్లా యేర్పడ్డది.

కొన్ని శాసనాలు చేయవలసినదిగా గవర్నరుజనరలు శాసనసభను కోరవచ్చును. వారు చేయకపోతే తానే దానిని ధ్రువపరిచి (certify) శాసనంగా ప్రకటించును. ఒకప్పుడు ఆలా కోరకుండాకూడా చేసేచట్టాలు కొన్నివున్నాయి. అవే 'ఆర్డినెన్సు'లు. ఇవికాక శాసనసభవారి శాసనాలు మరియొకరకం. ఈవిధంగా మూడురకాలచట్టాలుంటాయి. మారకం లేకు, ఎగుమతిదిగుమతిపన్నులువగైరాలలో ఏబిల్లైనా ముందుగానే గవర్నరుజనరలు అంగీకారం పొంది శాసనసభలో ప్రవేశించాలి. ఈపతకప్రకారం ప్రజాప్రతినిధులకు కేంద్రప్రభుత్వంలో "విమర్శనావకాశం" మాత్రం లభించింది.

కార్యవర్గం:—కార్యవర్గమునకు సంఖ్యా నియమము లేదు. కార్యవర్గసభ్యులందరు శాసనవర్గంలో పైసభకో క్రింది

సభకో నామినేషను చేయబడతారు గవర్నరుజనరలే అధ్యక్షుడు. వీరిని తనయిష్టమువచ్చినవారిలోనుండి గవర్నరుజనరలే ఏర్పాటు చేసుకుంటాడు. వీరిజీతాలు నిర్ణయించేది యాయనే. వీరికి శాసనసభాబాధ్యత లేదని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. కాని కొన్నిలుకార్యదర్శులుగా శాసనసభ్యులనుమాత్రమే యాయన యేర్పరచాలి. ఈక్రిందివి కేంద్రపరిపాలనాశాఖలు—దేశరక్షణ, నౌక, సేన, విమానదళము, లేక భారతదేశములో నిర్మించబడిన రాజుగారియేసేనాదళమైనా (స్థానికప్రభుత్వములసేన, సాయుధపోలీసుదళములు గాక) నౌక, పైనికనిర్మాణాలు, కంటోన్మెంట్లు, భారతదేశమునకు వెలుపలియాత్రలు, పైదేశస్థులకు పౌరత్వం యివ్వడంసహా విదేశసంబంధాలు, భారతసంస్థానసంబంధాలు, గాజకీయబాధ్యతలు, యాక్రిందిపరిమితికి లోబడిన ప్రమాణమార్గాలు—రైళ్లు, మునిసిపాలిటీలలోనివి కాని ట్రాములు, విమానాలు, వాటికి సంబంధించిన అన్నివిషయాలు దేశంలోపలి నీటిరహదారీలు, ఓడలప్రయాణం (దేశములోపలి ఓడలప్రయాణములోకూడా కేంద్రావరణంలోనిదిగా యెంచబడినంతవరకు కేంద్రముకు అధికార ముంది), లైటుపశాసులు (including ther approaches and beacons), Light Ships, buoys, పోర్టులు, క్వారంటైనులు, నౌకాస్పత్రులు, మేజరుపోర్టులు, పోస్టుటెలిగ్రాములు, తంతిలేని వార్తలు, టెలిఫోనులు, ఓడరేవుపన్నులు, ప్రత్తితో చేయబ

డినసరుకులపై పన్ను, ఆదాయపుపన్ను, ఉప్పుపన్ను, తదితర ఆదాయనిలయాలు, కరెన్సీ, నాణెముల రచన, భారతమునా, లెక్కలతణిఖీ, సివిలులా, బ్యాంకింగు, ఇమ్మ్యునెన్సు, వర్తకకం పెనీలు, యితరసంఘాలసహా, వ్యాపారం, ప్రజాక్షేమముకొరకు కేంద్రప్రభుత్వనిబంధనలప్రకారం ఉత్పత్తిసరఫరాలను హద్దు పద్దులలో నుంచవలసినద్రవ్యములు, పరిశ్రమలఅభివృద్ధి (కొన్ని పరిస్థితులలో), నల్లమందు ఉత్పత్తి యెగుమతులనిరోధం, కేంద్ర శాఖల కవసరమయ్యే స్వదేశీవిదేశసామానులు, పెట్రోలు మొదలైన ప్రేలుడుసామానులనిరోధం, భూగర్భ పరిశోధన, గనుల అభివృద్ధి (ఇండియామంత్రి ఉత్తరువుప్రకారం గవర్నరు జనరలుకు ప్రత్యేకించబడినవి), గనులపని సరిగా జరుగుట, వృక్షపరిశోధన, క్రొత్తనమూనాలు, క్రొత్తవస్తువులను కనిపెట్టుట, కాపీరైటు, దేశములోకి పైకి వలసపోవుట, క్రిమినలు పోలీసీజరు సహా క్రిమినలులా, కేంద్రపోలీసు, మందుగుండు, ఆయుధములనిరోధం, కేంద్రపరిశోధనస్థలాలు, (విద్యా, శాస్త్రం వగైరాలవిషయాల్లో), క్రైస్తవమతసమాధులపాలన, భారత సర్వీ, ప్రాచీనవస్తు-మృగ-వాతావరణశాస్త్రములు, జనాభా లెక్కలు, యావద్భారతసర్వీసులు, భారతశాసనసభవారి వర్గిలోనున్న రాష్ట్రశాఖలు, అట్టివాటిలో గవర్నరుజనరలుకు అధికారం ప్రత్యేకించబడిన విషయాలు, భూభాగాల మార్పులు (రాష్ట్రాలమధ్యగాక), వాటినిగూర్చినశాసనాలు ప్రకటించుట,

మర్యాదలు, బిరుదులు, సివిలుయూనిఫారము, ఆస్తిసంపాదన, శబ్దకుస్వస్థమీషను, రాష్ట్రశాఖలలో చేరనట్టిగాని శాఖల నుండి స్పష్టముగా కేటాయించబడినట్టిగాని అన్నివిషయాలు.

ఇండియామంత్రి:—ఆలోచనసభ్యులసంఖ్య 10—14

నుండి 8—12 కు తగ్గించబడింది. కాలపరిమితి 5 సం॥లు. సభ్యులు 10 సం॥ల సేవానుభవమును కలిగియుండాలి. సాలు 1 కి జీతాలు, భత్యాలు సహా సభ్యుని 1 కి రు 1800 పొనులు. ఈసభవారికి చట్టబద్ధమైన హక్కులుకొన్ని ఉన్నను మంత్రిగారి క్రిందిచెయ్యివారే. ఇండియామంత్రిగారు బ్రిటిషుమంత్రివర్గము లోసభ్యులు. పార్లమెంటుతోకూడినరాజుగారి యేజెంటు. శాసనసభ, కార్యవర్గం ఏకీభవించినచోట్లను, ప్రజాయత్తశాఖలలోను సాధారణంగా జోక్యముపుచ్చుకోరు. చట్టంక్రింద ముఖ్య విషయాల్లో నిబంధనలన్నీ యాయనఅనుమతితో గవర్నరుజనరలు చెయ్యాలి. అవి పార్లమెంటుయెదుట వీరు నివేదించాలి. శాసనసభవారి చట్టాలయొక్క ఆమోదతిరస్కారాలనుగురించి రాజుగారిసలహాదారు డీయనే.

హైకమీషనరు :—ఈచట్టంక్రింద ఏర్పడినకొత్తస్థానం యిదొకటి. ఇదివరలో యిండియామంత్రి భారతవర్తకవ్యాపారాలకు, భారతీయులకున్న విదేశంలో చేసే యేజెంటుగిరీవగైరాలు విడదియ్యబడ్డాయి. ఈపనులకొరకే యీహైకమీషనరుపదవి కల్పించబడింది. భారతదేశానికి యితరదేశాలకీ మధ్య

గలవర్తకం, ఎగుమతిదిగుమతుల పన్నులువగైరాలలో ఒడంబడికలు ఉభయదేశాలు చేసికొనవచ్చును. ఇట్టివన్నీ యీయన ద్వారానే జరుగును. వీటినే 'కన్వెన్షనులు' 'ప్యాక్టు'లు అంటారు.

సివిలుసర్వీసు:—చట్టము వచ్చేనాటికి ఉన్నసివిలుసర్వీసునింబధనలన్నీ యేఅధికారి చేసినవైనా స్థిరపర్చబడ్డవి. వారిని యీయకం జీతం, షరతులువగైరాలకు నిబాధనలు చేసేఅధికారం సాధారణంగా సభాయుతుడైన యిండియామంత్రిగారిది. ఈఅధికారం సభాయుతుడైన గవర్నరుజనరలుగాకిన్ని, కేంద్రరాష్ట్రాశాసనసభలకున్నూ, గవర్నరులకున్నూ యీయనఅప్పుజెప్పవచ్చును. ఉన్న పెన్షనులు, జీతాలు మార్చకూడదు. ఉన్న హక్కులకు భంగం ఉండకూడదు. ప్రతిసివిలుఉద్యోగిన్నీ చక్రవర్తిగారి ఆమోదం ఉన్నంతకాలమే ఉద్యోగంలో ఉండును. ఉద్యోగిని నియమించిన అధికారాకంటె క్రిందివారిచేత బర్తరపుకూడదు. ఇండియామంత్రి అట్టివారిని తిరిగి ప్రవేశపెట్టవచ్చును. తనకు జరిగినఅక్రమాన్ని తొలగించకోరుటకు సివిలుఉద్యోగికి హక్కుగలదు. 5 సం॥ కాలపరిమితిగల ఒక'పబ్లికు సర్వీసుకమిషను' రాష్ట్రములలోను, యావద్భారతదేశంమీదను యేర్పడింది. అయిరోపియన్ల నియామకసంబాధమైన నిబాధనలు యిండియామంత్రిసభలోమెజారిటీసభ్యులు ఆమోదించాలి. భారతఉద్యోగుల నింబధనలు పార్లమెంటు అంగీకరించాలి. ఇండి

యాలో ఏ అధికారవర్గమును ఉన్న సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగాలను హెచ్చించకూడదు. జీతబజ్జెములు మార్పు చేయకూడదు, తత్సంబంధమైన అధికారి ఆమోదించకుండా. ఈ సందర్భాలోను యితర సందర్భాలలోను చేసే నిబంధనలన్ని యిండియా మంత్రి సమాలోచకవర్గంలో అధికసంఖ్యాకు లామోదించాలి. ఇండియా మంత్రి లెక్కలతనిఖీదారునికూడా (Auditor general) నునియమిస్తాడు.

శాసనసభలు లేకుండా పరిపాలించబడే కొన్ని రాష్ట్రాలు యాచట్టమునాటికి గలవు-చిన్న రాజధానులు, వెనక్కుపడ్డ భాగాలు అని. అజమీరు, మర్వారా, మదరాసులోని ఏజన్సీ భాగాలు ఇట్లాంటివి. పంజాబు మొదలైనవాటికి యాచట్టంక్రింద శాసనసభ లేర్పడ్డాయి. అజమీరు, మర్వారా వంటివి కమిషనరు పాలనక్రింది రాష్ట్రాలుగా ఏర్పడి వాటిపైన గవర్నరుజనరలుకు సరాసరీ అధికారం యివ్వబడింది. ఇక యీ వెనక్కుపడ్డ భాగాలకు రాష్ట్ర గవర్నరే స్వయంగా శాసనాలు చేస్తాడు. రాష్ట్ర శాసనాల్లో ఆయనకు తోచిన భాగాలనే అమలు జరుపుటకు హక్కు కలదు. ఈ చిన్న రాష్ట్రములలో బర్మా శాసనవర్గంగలదిగా చేయబడింది. 1932 సం॥లో పశ్చిమోత్తర రాష్ట్రముకు శాసనవర్గం యివ్వబడింది.

సంస్థానాధిపతులు:—నరేంద్రమండలి స్థాపించబడింది.

సంస్థానములకు, బ్రిటీషు ప్రభుత్వానికి మధ్యగల సంబంధములు,

అధికారములు, యేర్పడ్డ పూర్వపుమామూళ్లు, పూర్వపుసంధి పరతులనుబట్టి అర్థము చేసికోవాలి. సంస్థానములమీద మోపబడే నేరములువగైరాల విచారణకు ఒకపద్ధతి యేర్పడింది. అట్టివిచారణాసంఘంలో సంస్థానాధిపతులప్రతినిధి కూడా యుండును.

ఈచట్టప్రకారం సంస్కరణాలు భారతదేశములో ఎల్లా అమలుజరిగినది, విద్యాభివృద్ధి యెంతవరకు జరిగినది, యిచ్చిన సంస్కరణాలను బాధ్యతాయుతపరిపాలనపరంగా హెచ్చించడమూ, లేక తగ్గించడమూ అని యోచించుటకున్న, రాష్ట్రములలో ద్వితీయశాసనసభానిర్మాణ అవసరాన్ని గురించి యోచించడానికిన్నీ, పదిసంవత్సరముల ఆఖరున ఒకబ్రటిషువారి విచారణసంఘం నియమించవలెనని కూడ చట్టబద్ధం చేయబడింది.

విఫలమైన, రాష్ట్రములలోని ద్వంద్వప్రభుత్వవిధానం, ప్రజాప్రతినిధులకు విమర్శనామాత్రపు అవకాశముగల కేంద్ర విధానము, భారతీయుల అర్హతలను పరీక్షించే తెల్లవారిపరీక్షాసంఘం, యీమూడే జాతీయవాదులదృష్టిలో గోచరించే అప్పటి సంస్కరణాలు. కాని, చట్టపుమూలపురుషులు తమ రిపోర్టులో వ్రాసిన ఒక్కఅంశాన్నిమాత్రం జ్ఞాపకం చేసి యిచ్చట ముగిస్తాను. ప్రస్తుతం రాష్ట్రములో ద్వంద్వప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టినామనిన్నీ (అనగా కొంతభాద్యతాయుతపరిపాలనము భారతీయుల కిచ్చినామనిన్నీ), పిమ్మటివాయిదాలో

సంపూర్ణ రాష్ట్రస్వతంత్రమున్ను, సామ్రాజ్యక్షేమానికి అవసరమైన కట్టబాటులతో యావద్భారతవ్యవహారములను “కంట్రోలు” చేసే అధికారమున్న భారతీయుల కిచ్చుటయే సమంజసమని తెలిపిరి. (చూ. మాంటెగూ-చెలమ్సుఫర్దురిపోర్టు) 18 సంవత్సరములక్రితం వారు తెలిపిన యీ ఆశయమైనా 1935 సంవత్సరం యిండియా చట్టము సఫలపర్చిందేమో పాఠకులు గమనించాలి.

రాజ్యాంగపరిణామచరిత్ర దిజ్ఞాత్రముగా తెలుపుటకు పూనుకొన్న యిచ్చట గతమునకు సంబంధించిన యీ చట్టము నుగూర్చి పెద్దప్రొద్దు గడపుట అనవసరము. ద్వంద్వపరిపాలనలో ఏర్పడ్డ తోటికోడలిపోర్టు, సవితత్వలిప్రేమలు, అనుభవజ్ఞులైన గవర్నర్లు, మంత్రులే ఒప్పుకొన్నారు. పైన కాంగ్రెసు ఉద్యమం ఉండబట్టిగాని లేకపోతే మంత్రుల శాఖలకు స్వాయత్త శాఖవారు యీ మాత్రం పోషణము చూపేవారు కారు.

76

నేటి భారతరాజ్యాంగము.

మొదటి అధ్యాయము.

1935 సంవత్సరపు ఇండియా రాజ్యాంగ చట్టము.

ఈ చట్టమునకు 321 సెక్షనులు, 9 అనుబంధాలు గలవు.

దీనిక్రిందచేసేనిబంధనలు చాలా ఉంటాయి. ఇదికాక యీ చట్టం క్రింద తమతరపున పరిపాలన జరపడాన్నిగూర్చి గవర్నరుజనరలుకున్న, గవర్నరుకున్న రాజుగారుయిచ్చిన ఆజ్ఞాపత్రాలు (Instruments of instructions) ప్రచురించబడ్డాయి. ఇవికూడా పార్లమెంటుసభవారిమెకుట నివేదించబడతాయి. వీటిమీద కోర్టుల కధికారంలేదు. ఇదికాక యీ చట్టప్రకారం రాజుగారికున్న హక్కులన్నీ తమ ఆలోచనసభలో చేయబడిన వుత్తరువులు (orders in council) ద్వారా అమలు జరుపవలెను. సదరు ఆర్డరు లిప్పటికి 30 వరకు జరిగినవి. ఈ ఆర్డరులు ముందు యిండియానుంత్రిగారివలన పార్లమెంటుకు నివేదించబడి వారిద్వారా రాజుగారు వానిని మంజూరుచేయకోరబడతారు.

చట్టముయొక్క విషయసూచిక :—14 భాగాలు.

9 అనుబంధాలు. మొదటిభాగం:—చట్టంపేరు, రాజుగారిపేరుతో ప్రభుత్వం గవర్నరుజనరలుకు రాజప్రతినిధిగా సంస్థానాల

తో ప్రత్యేకసంబంధం. రెండు:—సమాఖ్యవిధానం. మూడు:—
రాష్ట్రవిధానము. నాలుగు:—భీష్మకమీషనరు రాజధానులు.
అయిదు:—శాసనాధికారాలు, వాటిపంపకం. ఆరు:—సంస్థాన
ములు, రాష్ట్రములు, సమాఖ్యప్రభుత్వం-వీటిమధ్యగల పరిపా
లనాసంబంధాలు. ఏడు:—ఆర్థికం, ఆస్తిసంపాదించుట, కంట్రా
క్టులు, దావాలు (ఋణాలుచేయడమును గూర్చి సహా).
ఎనిమిది:—సమాఖ్యరైల్వేఅధికారవర్గం. తొమ్మిది:—సమాఖ్య
న్యాయస్థానం, న్యాయశాఖ. పది:—భారతదేశములోని రాజు
గారి ఉద్యోగులు. పదకొండు:—ఇండియామంత్రి ఆయనసలహా
దార్లు. పన్నెండు:—వివిధవిషయాలు. పదమూడు:—క్రొత్తచట్ట
ముపూర్తిగా అమలులోనికివచ్చేలోగా నడుపవలసిన పద్ధతులు.
పదునాలుగు:—చట్టప్రారంభాన్నిగురించిన్నీ, యీ చట్టంవల్ల
రద్దయ్యే పూర్వశాసనాలనుగురించిన్నీ.

అనుబంధాలు:—(1) సమాఖ్యశాసనవర్గనిర్మాణం.
(2) సంస్థానముల 'అంగీకారపత్రం' (Instrument of
accession)లో మార్పు అవసరంలేకుండా యీచట్టంలో
మార్పుచేయదగినఅంశాలు. (3) గవర్నరు, గవర్నరుజనరలు
గార్ల జీతభత్యాలు. (4) రాజభక్తిప్రమాణానికిసమూహా. (5)
రాష్ట్రశాసనసభలనిర్మాణము. (6) వోటింగుహక్కులనుగూర్చి.
(7) సమాఖ్య-రాష్ట్రములు పరిపాలించవలసినశాఖలపంపకము.
(8) రైల్వేఅధికారవర్గం-నిర్మాణం-కార్యములు. (9) సమాఖ్య

వచ్చేవరకు అమలులో నుండనలసిన పూర్వపుయిండియా గవర్నమెంటుచట్టములోని (1919) భాగాలు.

సాధారణవిషయాలు.

ఈచట్టముపేరు “1935 సం॥ యిండియాగవర్నమెంటుచట్టము.” ఇది ఒకమూల సమాఖ్యప్రభుత్వానికిన్ని, మరియుకమూల రాష్ట్ర, సంస్థానాలకున్నూ గలసంబంధాన్ని నిబంధనారూపంగా నిర్వచించదలచుకుందిగనుక “కాన్స్టిట్యూషన్ ఆక్టు” అనికూడా అంటారు.

ఇదివరలో హిందూదేశప్రభుత్వానికి సంబంధించినట్టిన్ని, యిండియాప్రభుత్వంకు అవసరమైనట్టిన్ని రాజుగానికి చెందిన హక్కులు, అధికారములు, ఆచరణ, (ఇల్లాగే హిందూదేశంలోకి మరొకొన్నిరాజ్యాలతాలూకున్ను) యివిరాజుగారు చట్టప్రకారం యితరుల పరంచేసినవిన్నీ లేక రాజుగారు యితరత్రా వినియోగించినవిన్నీ తప్ప మిగతావి రాజుగారు తనతరపున వ్యక్తుల నేర్పాటుచేసికొని తాను చెలాయించవచ్చును. చక్రవర్తిగానికి గలచట్టప్రకారం యావత్తుభారతదేశపరిపాలనాధికారమున్ను, సంస్థానాధిపతులపై గలఅధికారసంబంధములు అనే యీరెండుహోదాలున్న ఒకవ్యక్తే పొంది నిర్వహించవచ్చును. ఆయనే గవర్నరుజనరలు, రాజప్రతినిధి అనే పేర్లతో ఉండును. రాజుగారు తమముద్రతో సర్వసేనాధిపతిని కూడా నియమిస్తారు. (సె 2)

సింధు, ఓడ్రరాష్ట్రాలు క్రొత్తగా స్మించబడ్డాయి. బర్మా భారతదేశమునుండి విడదీయబడింది. 'ఏడెను' కూడా భారత దేశపు పరిపాలననుండి తప్పించబడింది. కాని భారతీయన్యాయ సానానికి యిచ్చటికోర్టులనుండి అప్పీలులధికారం ఉంచబడింది. ఉన్న రాష్ట్రముల సరిహద్దుమార్పులు, నూతనరాష్ట్రముల నిర్మాణము కొన్నిలు ఆర్డరుల మూలముగా రాజుగారు చేయనచ్చును. ఇట్లుచేయుటకు ముందుగా కాబోయేనూతనరాష్ట్రాలకు సంబంధించిన రాష్ట్రశాసనసభలు- ప్రభుత్వము, సమాఖ్యశాసనవర్గము-ప్రభుత్వములతో సంప్రదించాలి. కాని యే ఆంధ్రరాష్ట్రమేనా నిర్మాణంకావాలంటే శాసనసభ స్వతంత్రంగా తీర్మానం చేస్తే దాన్ని మన్నించాలనే విధి చట్టంలో కనబడదు. (సె. 288-89-90లు).

రెండవ అధ్యాయము.

రాష్ట్రపరిపాలనము.

ఈచట్టంక్రింద యేర్పడే రాష్ట్రపరిపాలనాపద్ధతిమాత్రం 1937 సం॥ ఏప్రిలు 1 వ తేదీనుండి అమల్లోకి వస్తుంది. బెంగాల్, బొంబాయి, మదరాసు, సాయుక్తరాష్ట్రములు, బీహార్, అస్సాము రాష్ట్రములలో శాసనవర్గముకు రెండుసభలుంటాయి. పై రాష్ట్రములును, పశ్చిమోత్తరపరగణాలు, ఒరిస్సా, సింధు, బీరారుసహా మధ్యరాష్ట్రములు గనర్నర్ల రాష్ట్రములుగా యీచట్టంక్రింద యేర్పడ్డాయి. బ్రిటిషుబెలూచిస్థానం, ఢిల్లీ, అజమీరు, మార్వారా, కూర్గు, అండమానునికోబార్ లంకలు, పాంతాపిస్లోడాలున్న ప్రధానకమిషనర రాష్ట్రాలు. బీరార్లమీద నైజాముకు కొంతహోదా యివ్వబడింది. నైజాముగారి పెద్దకుమారునికి 'బీరారు యువరాజుని' బిరుదిచ్చారు. బీరారుపౌరులవోటింగుహక్కువిషయంలోను, సదరుప్రాంతముల ఆర్థికములగూర్చియు, నైజాముకున్న బ్రిటిషుప్రభుత్వానికిన్నీ, కొన్నిఒడంబడికలుకూడా జరిగి అవి కొన్నిలుఆర్డర్లక్రింద పొందుపర్చబడ్డాయి. (సె. 46-47 లు)

రాష్ట్రనియోజకవర్గములు.—భూస్వామి, కార్మికుడు, విద్యాలయం, వర్తకం అని వృత్తి, విద్యా, వ్యాపారపరంగానేగాక కొండజాతులు, సిక్కులు, మహమ్మదీయులు, ఆంగ్లో

హైందవులు, యూరోపియనులు, భారతకైస్తవులు అని మత సాంఘికంగాను, తెల్లనల్లపరంగాను, స్త్రీలు-పురుషులు అని జాతిపరంగానుకూడా దేశమునంతా నియోజకవర్గాలక్రింద విడదీసింది. స్త్రీనియోజకవర్గాలను తిరిగి మతసాంఘికపరంగా అంతర్వభాగం చేయడం మరింత ఆశ్చర్యమైనవిషయం. ఇక పంచములను (షెడ్యూల్డువర్ణములు) స్థలాంతరమున చెప్పిన 'ప్యానలు' పద్ధతికి లోబడి సాధారణ నియోజకవర్గంలో గాంధీగారి ఉపవాసఫలంగా కలుపుటకు అంగీకరించింది. మత సాంఘికములమీద యేర్పడిన ప్రత్యేకనియోజకవర్ణములలోని ఓటర్లు సాధారణవర్గంలో ఓటు చేయకూడదు. వినరములు సదరు అనుబంధంలో ఉంటాయి. రెండుసభలుగల రాష్ట్రములలో పైసభపేరు 'లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిలనిన్నీ, క్రిందిసభ 'అసెంబ్లీ' అనిన్నీ అంటారు. పైసభకు నామినేషనులు కొలదిగా ఉంటాయి. (చూ. అనుబంధము) క్రిందిసభకు షట్టాదార్లు. (ఎంత, ఏవిధమైనపన్నిచ్చినాసరే), వీరిభార్యలు, రిజిష్టరుకొలుదార్లు, తనఖాదార్లు, మైనర్ గార్డియను ఓటర్లు. ఇదికాక ఏవిధమైననృత్తి పన్నుగాని, యూనియన్ వగైరాలపన్నుగాని ఎంతిచ్చినా అట్టి వారంతా ఓటర్లే. వీరందర్నిదరఖాస్తు అక్కర్లేకుండా రిజిస్ట్రేషను ఆఫీసరే చేర్చుకోవాలి. ఇక స్వయంగా దరఖాస్తు వ్రాయగలిగినంత చదువువచ్చిన ప్రతిపురుషుడు స్త్రీకూడా స్వంతదరఖాస్తు మీద ఓటర్లైతారు. స్త్రీలు తమబంధువులచేత దరఖా

స్తును పంపుటకు అవకాశముగలదు. పంచములలో 20 x 22 అడుగులుగల మట్టిగోడపాకలు గలవారికిని, 18 x 18 అడుగులు ఇరికగోడలుగలవారికిన్ని కూడా వోటింగు అధికారముచచ్చును.

ఇది మదరాసు రాజధానిలోనిక్రిందిశాసనసభ (అసెంబ్లీ) కైన సాధారణ నియోజకవర్గంలోగల ఓటర్ల కొన్ని ప్రత్యేక అర్హతలు మాత్రమే. ఇగును గూర్చిన వివరాలతో ఎక్కువగా పుటలు నింపడం యిష్టలేదు కాగ్నిక నియోజకవర్గానికి నిజపరు ప్రేమ యూనియన్ సంఘసభ్యుడుగా ఉంటే వోటు. లేక నిబంధనల ప్రకారం ఫ్యాక్టరీల కూలీగా ఉన్నా ఓటు. ఈ చట్టం క్రింద ఓటర్లుగా ఉండే సభ్యులుగల ప్రేమ యూనియన్ల వోటర్ల జాబితా తయారయ్యే నాటికి 2 సం॥ రాల పూర్వం నుంచీ పనిచేస్తూండాలి. అధమం ఒక సంవత్సరం పూర్వమే సదరు సంఘం నిజపరు అయి ఉండాలి. అందులో చందాలిచ్చిన సభ్యులు 250 కి తక్కువుండకూడదు. 1926 సం॥ ప్రేమ యూనియన్ చట్ట ప్రకారం లెక్కల తనిఖీలు వగైరాలు జరగాలి. ఈ షరతులు అమలుజరిగాయని చెప్పి సదరు ప్రేమ యూనియన్ (కాగ్నిక సంఘము) గవర్నరు గారి వలన ధ్రువ పత్రమును పొందాలి. ప్రేమ యూనియన్ సంఘ సారవ సభ్యులు, ఉద్యోగులుగా ఉండే వారు కూడా యూనియోజకవర్గంలో ఓటర్లు. ఇక ప్రేమ యూనియన్ సభ్యులు కాని కాగ్నికుల విషయం. చట్ట నిబంధనల ప్రకారం కాగ్నిక నియోజకవర్గంగా యేర్పరచబడిన ప్రాంతములోని కర్మాగారాలలో నెలకు రు 300/. లకు మించ

నిజీతం కలిగి ఓటకు లిస్తుతయారగుటకుపూర్వం 180 రోజులు నియమితమైన కర్మాగారంలో కూలీగా ఉంటే అట్టివారికిన్ని ఓట్లుంటాయి. అట్టి కర్మాగారంలోనిగుమాస్తాలకు మేనేజర్లకు వోటుండదు. ఒకనియోజకవర్గంకంటే ఎక్కువగా వోటుచేస్తే ఆవోట్లన్నీ రద్దవుతాయి.

‘కాన్సిలు’ అనిచెప్పబడే రాష్ట్రములోని పైసభకు (1) రు 7500 లకు తక్కువకాని ఆదాయమీద పన్నిస్తే, (2) రు 1500 లకు తక్కువకాని సాలుసరి ఆదాయంగలభూమి ఉంటే, (3) రు 300 లకు తక్కువకాని పన్ను లేక శిస్తుగల యీనాంపట్టాదారు, రైత్వార్, జమీందారీపట్టాదారుగాని అయితే, (4) రు 500 లకు తక్కువకాని ‘మార్ఖానా’ భృతిగలవాడైతే, (5) బిరుదులు, బిల్లులు మొదలైనగౌరవాలు కలిగిఉంటే (6) శాసనసభలో సభ్యులుగా ఉండినవాళ్లు, ఉన్నవాళ్ళు, మంత్రులు, (7) విశ్వవిద్యాలయసభ్యులు, అధికార్లు, (8) ఫెడరలు న్యాయాధిపతులు (9) మేయర్లు, సెంట్రలు క్యాంకులధ్యక్షులు, జిల్లాబోర్డు మునిసిపాలిటీ అధ్యక్షులు, గాని అయితే వోటుంటుంది. ఇందులో (2), (3) పద్దులక్రింది ఓటర్లలో రు 3000 లు ఆదాయంగాని రు 1500 లు శిస్తుగాని కలిగినవారి భార్యలకు కూడా ఓటుంటుంది. ఇల్లాగే రు 20000 ల మీద ఆదాయపు పన్ను యిచ్చేవారిభార్యలకును వోటుంటుంది.

పై ప్రత్యేక అర్హతలకు లోబడి ప్రతీ ఓటను జాబితా తయారయ్యేనాటికి 21 సం॥లకు తక్కువకాని వయస్సు కలిగియుండుట 120 కోజులకు తక్కువకాకుండా సదరు నియోజకవర్గంలో నివాసముండుట, బ్రటిషు పౌరుడుగా నుండుట, అన్ని తరహాల, అన్ని సభల ఓటర్లకున్న అన్ని రాష్ట్రములలోను ఉండవలసిన సాధారణ అర్హతలు. ప్రత్యేక అర్హతలు అన్ని రాష్ట్రములలోను ఏకవిధంగా లేవు. ఈ ప్రకారం మొత్తం బ్రటిషు భారతదేశంలోగల 27 కోట్లమంది పౌరులలోను 3 కోట్ల 60 లక్షలు స్త్రీ పురుషులు ఓటర్లుగా చేర్చబడ్డారు. 1919 సం॥ చట్టప్రకారం 87 లక్షల 44 వేలు మాత్రమే యుండిరి. అందులో స్త్రీలు 3 లక్షల 98 వేలు మాత్రమే.

శాసనవర్గం-నిర్మాణం, అధికార బాధ్యతలు:—పైన తెలుపబడిన ఓటర్లు ఉభయసభలకు ప్రతినిధుల నెన్నుకొంటారు. నియోజకవర్గాలు బహుస్థానాలు కలవి. పృత్తి, వ్యాపార, సాంఘికవర్గాలు మాత్రం ఏకస్థానం కలవి. సాధారణ నియోజకవర్గ ఓటరు తనకున్న ఓట్లన్నింటిని ఒక్కరికే యిచ్చినను యివ్వవచ్చును. ఇందువలన ఒక పార్టీలోనే స్వార్థాలుపుట్టి ఒకరినొకరు వంచించుకొనుటకు అవకాశము కలుగుతుంది. వోటువేసేపత్రం మీద ఓటరుగాని అతనిపక్షమున ఆసీసరుగాని మార్కుచేయడం పోయింది. రంగుల పెట్టెలు పద్ధతివచ్చింది. వోటింగు రహస్య పద్ధతిని జరుగుచు.

పైసభ స్థిరమైనది. కాని యిందుండి ప్రతిమూడుసంవత్సరములకొకసారి మూడవవంతుసభ్యులు తగ్గిపోయి వారు తిరిగి ఎన్నికవలన భర్తీఅవుతారు. అస్సెంబ్లీ కాలపరిమితిలోపుగా క్రింది సభను పైసభనుకూడ గవర్నరు రద్దుచేయవచ్చును.

రాష్ట్రశాసనసభ లేక సభలు సాలున కొక్కసారై నా పిలవబడాలి. ముగించినవెచుకటిసమావేశమునాటికి ప్రారంభించిన మరుసటిసమావేశంనాటికి మధ్య పన్నెండుమాసాలు నిండకూడదు. సభాస్థలనిర్ణయంచేసే, సమావేశం (summoning) చేసే, సమాప్తి (prorogue) చేసే హక్కు గవర్నరుగారిది. ఈచట్టంలోని యీభాగం అమలుకువచ్చిననాడు మొదలు ఆరు మాసాలలోగా శాసనవర్గం సమావేశంకావాలి. గవర్నరుకు పూర్వంలాగ కాలపరిమితి ముగిసినపుడు తర్వాతకూడా యింకా సభను పొడిగించేహక్కు లేదు. గవర్నరు తనకు ముఖ్యమని తోచిన విషయములను గూర్చి శాసనసభను ఉద్బోధించ (address) వచ్చును. ఏవిషయంమీదనైనను ప్రత్యేకం సభ్యులను హాజరుపరచవచ్చును. లేక సభకు సందేశాలు (messages) పంపవచ్చును. సదరుప్రకారం గవర్నరుగారి బిల్లులు, ఉద్బోధన, సందేశాలనుగూర్చిన విషయాలు సభవారు విధిగా యోచించాలి. ప్రతిమంత్రిన్ని, అడ్వోకేటుజనరలున్నూ సభలలో పాల్గొనవచ్చును. వోటుచేయరాదు.

అధ్యక్ష, ఉపాధ్యక్షులు :- అసెంబ్లీకి 'స్పీకరు', 'డిప్యూటీస్పీకరు' అనినీ, కౌన్సిలుకు అధ్యక్ష, ఉపాధ్యక్షులనినీ ఆయాసభలవారిచేతనే ఎన్నుకోబడతారు. వీరు తమరి నెన్నుకొన్న సభలవారిచేతనే తొలగించబడవచ్చును. కాని అట్టి తొలగింపు తీర్మానాన్ని గూర్చి 14 రోజులు ముందుగా నోటీసుండాలి. అధ్యక్షుని తొలగించుటకుకూడా పూర్వపు చట్టప్రకారం గవర్నరు ఆమోదించాలి. కౌన్సిలు అధ్యక్షపదవి అతనికాలపరిమితితో రద్దగును. అసెంబ్లీ అధ్యక్షుని నూతనసమావేశం వరకును రద్దుకాదు. అధ్యక్షస్థానం ఖాళీగాడంటే, ఉపాధ్యక్షుడున్ను, ఉపాధ్యక్షస్థానంకూడా కాళీగానుంటే సభలోనుంచి గవర్నరుచే యేర్పరుపబడినవారొకరున్ను అధ్యక్షపదవిని చెలాయించెదరు. సమావేశాలమధ్య అప్పటప్పటవచ్చే ఖాళీనిసభ్యులు పూర్తిచేయవచ్చును. అధ్యక్షులెవరుచు వోటు చెయ్యగూడదు. సమానపుట్టువల్ల సమస్యలు తెగనప్పుడు ఏదోఒకవైపు తీర్మానం తెగడానికి వోటివ్వాలి (casting vote).

శాసనసభకు, సభ్యులకుసంబంధించిన విషయాలు:-

సభలో స్థానాలు ఖాళీగానున్న హేతువుచేగాని, సభ్యుడుగానుండుట కర్త తలేనివ్యక్తి సభ్యుడుగా నుండెననిగాని పిమ్మట రుజువైనను సభవారిచర్య అశాస్త్రీయముకాదు. అసెంబ్లీసభాసమావేశానికి కనీసపుసంఖ్య ఆరవవంతుచు కౌన్సిలుకు పదిమందినీ ఉండాలి.

చట్టంలో అన్యథా చెప్పబడిన తప్ప అన్నిసమస్యలు మెజారిటీవోటునుబట్టి నిర్ణయించబడాలి. ప్రతిసభ్యుడు రాజభక్తిప్రమాణాన్ని తీసుకోవాలి. ఉభయసభలలోను ఒకదే సభ్యులుగా నుండరాదు. అలాగే రాష్ట్రసభ లేక సభలలో వారు సమాఖ్యశాసనసభలలోకూడ సభ్యులుగా నుండరాదు. సభవారిఅనుమతిలేకుండా 60 రోజులకాలములో జరిగినసభలలో ఒకదానికిని హాజరుకానిసభ్యుడు తనస్థానమును గోల్పోవును. సభ్యుడు చట్టం మినహాయించినవితప్ప తదితరలాభసాటి ఉద్యోగంలో ఉన్నను, ప్రవేశించినను స్థానమును గోల్పోవును. మంత్రిపదవి, కౌన్సిలుకార్యదర్శిపదవి లాభసాటిఉద్యోగాల క్రిందరావు. జైల్లోగాని, ద్వీపాంతరవాసంలోగాని ఉన్న వాళ్లను ఎన్నుకోవీలులేదు. ఇదివరలో బ్రిటిషుకోర్టులోగాని, సమాఖ్యలోచేరిన సంస్థానపుకోర్టులోగాని నూవజ్జీవితశిక్ష లేక రెండేండ్లకు తక్కువకానిఫైదు విధింపబడినవారు అభ్యర్థులుగా ఉండాలంటే వారు విడుదలైనతర్వాత అయిదుసంవత్సరాలకాలం అభ్యర్థిగా ఉండేనాటికి గడవాలి. కాని గవర్నరు ప్రత్యేకవిషయాల్లో యీగడువును తగ్గించవచ్చును. అనగా రెండుసంవత్సరాలకంటే పైగా జైలువేయబడిన రాచకీయఫైదీలు గవర్నరుగారిని కోరితేగాని దరఖాస్తుపెట్టుకోవడానికి వీల్లేదన్నమాట. సభ్యుడుగాఉండగా శిక్షింపబడి నిర్బంధంలోనికివెళితే ఆస్థానం మూడునెలవరకు ఉంటుంది. అర్హతలేకుండా యేవ్యక్తిఅయినా

సభ్యుడుగా కూర్చుని వోటుచేస్తే రోజునకు రు 500- లు జరిమానా.

శాసనసభలోచెప్పిన ఉపన్యాసానికి, ఉపన్యాసకునికి సంపూర్ణ స్వేచ్ఛ ఉన్నది. ఎవరూ ఎట్టిచర్యను జరుపరాదు. శాసనసభ్యులకుగల యితరఅవకాశములనుగూర్చి అప్పుడప్పుడు శాసనసభయే చట్టపూర్వకంగా నిర్వచనంచేయుచుండును. అంతవరకు యీచట్టం అమలులోనికి వచ్చేనాటికి ఉన్న ఏర్పాట్లే అమలుజరుగుచుండును. శాసనసభవారికి యెట్టిన్యాయనిర్ణయాధికారంగాని శిక్షణాధికారంగాని లేదు. కాని శాసనసభ కమిటీలయొద్ద సాక్ష్యసంపన్నులిచ్చుటకై (కోర్టులలోవలె) వ్యక్తులను నిర్బంధించే శాసనాలు చేయవచ్చును. ఇట్టినిబాధనలలో ప్రభుత్వోద్యోగీయులహాజరును ప్రత్యేకపుటేర్పాట్లు చేయుట, వారు ప్రభుత్వరహస్యాలను బయటపెట్టకుండునట్లు తగుఅవకాశముండునట్లును చూడవలెను. శాసనసభ్యులకు శాసనసభానిర్ణయప్రకారం జీతములు, భత్యములు ఉండును. (సె. 67-71 లు).

శాసనసభావ్యవహారములు.

(ఇందునుగూర్చి చట్టములోని అంశములను వివరించుటకుముందు మొత్తం శాసనసభావ్యవహారాలు ఎల్లాఉంటాయో ఒకసారిశాన్ని పొందుపరుస్తాం. ఇందువల ముందు తెలిపే

శ్రీ శంకర గ్రంథాలయము
తలపాట.

విషయాలు బాగా తెలుస్తాయి. ఈ చట్టప్రకారం శాసనంచేసే విధానం మూడు విధములు. శాసనసభవారు చేసేవి గవర్నరు గారే చేసేవి. గవర్నరుగారు శాసనసభను చేయమని కోరిన చట్టమును శాసనసభవారు నిరాకరిస్తే గవర్నరుగారి చేతనే చట్టంగా ప్రకటింపబడి అమలుజరిగేవి. ఇక గవర్నరుగారే స్వంతంగా చేసేవి చట్టాలనిన్నీ, ఆర్డినెన్సులనిన్నీ రెండురకాలు. ఈ ఆర్డినెన్సులు 6 వారాలవి 6 నెలలవి అని రెండురకాలు. ఇక శాసనసభవారు 'శాసించవలసిన విషయాలకుకూడా చాలాసంకెల్లున్నాయి. చట్టప్రకారం గవర్నరుగారి "ప్రత్యేక బాధ్యత"లకు సంబంధించినవిషయాలమీదను, అంతగాని కొంతగాని శాసనాధికారం లోనుంచి కేటాయించబడిన భూభాగాలకు (excluded areas) సంబంధించిన అంశాలమీదను శాసనసభకు అధికారం లేదు. ఇక తతిమ్మా అంశాల్లోకూడా కొన్ని బిల్లులు గవర్నరుగారి అంగీకారంతోగాని ప్రవేశం కావు. ఆ విధంగా ప్రవేశించినను చర్చ మధ్యలో మళ్ళీ గవర్నరుగారి కింకో విధంగాతోస్తే అంతటితో వాటిని వద్దనవచ్చును. అవే కాదు. ఏ చర్చనైనా ఆపవచ్చును. ఇక బిల్లు శాసనవర్గం అంగీకరించడందాకా వచ్చిందనుకుందాం. కాని అది చట్టమౌతుందని నమ్మకంలేదు గవర్నరుగారి కింకో రిచ్చేదాకా. దానిని ఆయన అంగీకరించవచ్చును. త్రోసి వేయవచ్చును. త్రిప్పి వేయవచ్చును. లేక గవర్నరుజనరలు ఆమోదానికి నిలిపిఉంచవచ్చును. గవర్నరుజనరలుగారున్న ఆలా

గేచేయవచ్చును. లేక చక్రవర్తిగారి ఆమోదాన్ని అన్వేషించవచ్చును.)

పైన తెలిపినవిధిని పేదలకు లోబడి ఉభయసభలుగల రాష్ట్రములలో యేబిల్లుఅయినా ఉభయాంగీకారము పొందితే నేగాని శాసనార్హత వాటికిలేదు. ఇట్టిశాసనాలు గవర్నరు యొక్క అంగీకారం పొందితేనేకాని చట్టాలుకావు. గవర్నరు గారు శాసనవర్గంవా రంగీకరించిన యేబిల్లైనా తనవివేచన (Discretion) ననుసరించి రాజుగారిపేరితో అంగీకరించవచ్చును. తిరస్కరించవచ్చును. లేక గవర్నరుజనరలుయొక్క అంగీకారానికి నిలుపుదల (Reserve) చేయవచ్చును.¹ ఇంతేకాక గవర్నరుగారు సదరుబిల్లుగాని, అందులో యేనిర్దిష్టభాగంగాని పునర్వీచుర్భవము చేయునున్నీ, తాను యిచ్చినసవరణలు యోచించవలసిన దనిన్నీ శాసనసభకు త్రిప్పివేయవచ్చును. అప్పుడు శాసనవర్గమువారు తిరిగియోచించవలెను. గవర్నరు జనరలు ఆమోదానికి గవర్నరునిలిపి యుంచినపక్షములో ఆయన తనస్వంతయోచన ననుసరించి (individual discretion)

1. సామ్రాజ్యముయొక్క చట్టాలకు వ్యతిరేకంగా ఉంటే హైకోర్టులయొక్కస్థితికి వ్యతిరేకిస్తే, జమీందారీ పెర్మనెంటు సెటిల్మెంటు విధానానికి సంబంధించినదైతే, జాతులకు, వ్యక్తులకు మధ్యపక్షపాతాలు చూపిస్తుందని తోస్తే, అట్లాంటి చట్టాలను గవర్నరుజనరలుగారి ఆమోదానికి నిలుపుదలచేయవలెనని రాజుగారి ఆజ్ఞాపత్రంలో ఉంది.

రాజగారి తరపున ఆమోదించవచ్చును, తిరస్కరించవచ్చును, లేదా రాజగారి ఆమోదానికి పెట్టవచ్చును, లేదా అవసరమని తోస్తే తానే పైన తెల్పిన ప్రకారం రాష్ట్ర శాసనసభకు త్రిప్పివేయమని గవర్నరు నాజ్ఞాపించవచ్చును. అప్పుడు కూడా శాసనసభ్యులు యోచించాలి. గవర్నరుజనరలు ఆజ్ఞానుసారం గవర్నరు త్రిప్పివేసిన బిల్లులు శాసనవర్గం యేరూపంలో అంగీకరిస్తుందో ఆవిధంగా తప్పక గవర్నరుజనరలు ఆమోదాన్ని పొందాలి. ఇక గవర్నరుజనరలు రాజగారి ఆమోదానికి పెట్టిన పక్షంలో గవర్నరు కాబిల్లు శాసనసభ వారిచే పంపబడిన తేదీ: లగాయితు 12 మాసములవరకు చట్టం కాదు. ఆ ప్రకారం 12 మాసాలు రాజుగారు మానంగా వుంటే, ఆపిమ్మట రాజుగారు అంగీకరించినట్లు ప్రకటిస్తాడు. గవర్నరుగాని, గవర్నరుజనరలుగాని అంగీకరించిన యే బిల్లునైనా సదరు అంగీకారం తేదీ మొదలు 12 మాసాలలోగా రాజుగారు దానిని తిరస్కారము చేయవచ్చును. గవర్నరు అందును గూర్చి వెంటనే ప్రకటించాలి. ఆ తేదీలగాయితు ఆ చట్టం రద్దు. అనగా గవర్నరు రంగీకరించిన బిల్లు తక్షణమే చట్టమగుతుంది, లాంఛనార్థమైన రాజుగారి ఆమోదానికి లోబడి. గవర్నరు పైకి పంపించిన సందర్భాలలోనే యీ పరిస్థితు లేర్పడతాయి. 1919 సంవత్సరం చట్ట ప్రకారం యిల్లాకాక ప్రతి బిల్లు గవర్నరుజనరలు ఆమోదానికి గవర్నరు పంపాలి.

పైషరతులకు లోబడి ఉభయసభలు (ద్రవ్యసంబంధమైన కొన్నితప్ప) సవరణలతోగాని, లేకగాని ప్రతిబిల్లును అంగీకరించాలి. కాని వీరిలో అభిప్రాయభేదంవస్తే? అసెంబ్లీ వారంగీకరించి కొన్నింటిని పంపినవిల్లు కొన్నింటినివా 12 మాసాలలోగా, గవర్నరుగాడికి, తమరామోదించి పంపాలి. ఆలా పంపకపోతే 12 మాసాలఅనంతరం గవర్నరుగారు అందునుగూర్చి మోచించడానికి ఉభయసభలను కలిపి సమావేశం చేయవచ్చును. ఆసభలో పైసభవారు కొన్నిసవరణలతో జాయింటు మీటింగుకు పూర్వం ఆబిల్లును అంగీకరించి తిరిగి దాన్ని అసెంబ్లీకి పంపించిఉంటే సదరుజాయింటుమీటింగులో ఆసవరణలే చర్చకువస్తాయి. పైసభవా రంగీకరించనివిషయాలకు సంబంధించిన సవరణలుకూడా ఉపపాదించవచ్చును. కొన్నింటినివా 12 మాసాలు కేవలం బిల్లునే అంగీకరించక త్రొక్కిపెట్టినపక్షంలో (Suspensive Veto) కాలాతీతంవల్ల అవసరమయ్యేసవరణలుతప్ప మరియుతరసవరణలు ఆబిల్లుకు ఉపపాదించకూడదు. ¹ అనగా బిల్లు ఉన్నదున్నట్లుగా ఓటుకు పెట్ట

1 కామన్సుసభవారి శాసనంపైన ప్రభువుల సభవారికి తీరస్కారాధికారంలేదుగాని కొంతకాలం దీనిని త్రొక్కిపెట్టి ఉంచే అధికారింకలదు. ఆకాలపరిమితి అయిపోయినతర్వాత అది చట్టమైపోతుంది, యీలోపుగా కామన్సుసభవారు పునర్విమర్శనచేస్తేతప్ప. అంతేకాని ప్రజాభిప్రాయానికి చాలాదగ్గరగాయుండే క్రిందిసభ శాసనాలమీద నిల్గయాధికారం పైసభకు ఉండదు. కొన్నిసభకంటే ఎస్సెంబ్లీసభ ఆరురెట్లు ప్రజాభిప్రాయానికి దగ్గర

బడుతుంది. అయితే ఆర్థికానికిగాని తనప్రత్యేక బాధ్యతకుగాని యిట్టిబిల్లులు సంబంధించినవని తన “వివేచన”లో తోస్తే గవర్నరు 12 మాసాలలోగానే యీజాయింటుమీటింగును పిలువ వచ్చును. (సె 73-77 లు)

శాసనసభనిబంధనలు:— ఉభయసభలకు నిబంధనలు సాధారణంగా యేకరీతిని ఉండును. ఈక్రిందివి కూలనుగూర్చి గవర్నరే శాసనసభాధ్యక్షులతో సంప్రదింపుచుమాత్రంచేసి నిబంధనను చేయాలి: ఈచట్టంక్రింద తాను స్వంతవివేచన, స్వంతనిర్ణయం (Individual Judgement) తో ప్రత్యేకం నిర్వహించవలసిన కార్యములకు చెందిన శాసనసభాచర్యములు యెల్లా ఉండాలో; సకాలములో ఆర్థికవ్యవహారాలు ముగించేటట్లుగా; సంస్థానములను గురించి ప్రశ్నలు, చర్చలు లేకుండాను; (బ్రిటిషుపౌరునికిగాని, రాష్ట్రములకుగాని సంబంధిస్తాయగునుక అంగీకారము యివ్వవచ్చును అని గవర్నరుతే తప్ప,) రాజుగారు గవర్నరుజనరలుకున్న, విదేశములు సంస్థానములతో నుండే సంబంధాలనుగూర్చి చర్చను ప్రశ్నలనువిషేషిస్తూన్నా;

గాఉన్నది. (చూ. ప. గో. జిల్లా రెండుసభల ఓటర్లసంఖ్య) పైగా యీసభ ఒకవిధంగా స్థిరమైనది. ఇట్లాంటి కొన్నియొక్క క్రిందిసభవారి శాసనాన్ని అంగీకరించకపోతే జాయింటుమీటింగుకు హక్కివ్వడం న్యాయంకాదు. అందువల్ల పైసభ సహాయంతో క్రిందిసభలోని కొందరిని చేర్చుకొని ప్రభుత్వవారు ధనికవర్గమున్న జనసామాన్య ఆభిప్రాయక్షేమానికి వ్యతిరేకంగా ప్రవర్తించడానికి వీలౌతుంది.

(తాను ముందామోదిస్తేతప్ప;) కొండజాతులనుగూర్చినట్టియు, కేటాయింపబడినట్టియు (Excluded areas) ప్రాంతాల పరిపాలనగూర్చి చర్చ, ప్రశ్న లేకుండాను (ఇట్టిపరిపాలనాసంబంధమైన ఖర్చులమీదమాత్రం చర్చ ఉండవచ్చును) సంస్థానాధిపతియొక్క వ్యక్తిని, చర్యను, హోదానుగూర్చి చర్చ, ప్రశ్న లేకుండాను.

పైన తెలిపిన జాయింటుమీటింగుల చర్యను గూర్చి కూడా నిబంధనలు గవర్నరుగారే పై ప్రకారం చేయవచ్చును. హైకోర్టు, సంస్థానకోర్టు, జడ్జీలచర్యను శాసనసభవారు ప్రశ్నించరాదు. ఇంతేకాక శాసనసభలో ప్రవేశమయ్యేముందు చెప్పబోయేకొన్ని బిల్లులు గవర్నరు ఆమోదంలేకుండా ప్రవేశమేకారాదు. ఇక యేబిల్లైనా చర్చలో ఉన్నప్పుడు సదరుబిల్లుగాని, చర్చగాని (ఇంతకుపూర్వం తాను ప్రవేశామోదంయిచ్చిందైనా,) అందులో క్లాజుగాని, అందునుగూర్చి ఉపపాదింపబడిన-బడనున్న సవరణలుగాని, తనప్రత్యేకబాధ్యతలకు, లేక రాష్ట్రములోని యేభాగములోనైనా శాంతిసామరస్యాలకు ప్రమాదముకలుగజేసే ఏని తనవివేచనకు తోస్తే తక్షణంవాని నాపుజేయవచ్చును.

ఈషరతులకు లోబడి పై క్రిందసభలవారు తమవ్యవహారనిబంధనలు తాము చేసికొనవచ్చును. పై ప్రకారం గవర్నరుచేసిన నిబంధనలకున్ను, తమవాటికిన్నీ ఏదైనా అంశం

మీద తేడావస్తే గవర్నరుగారిదే చెల్లుతుంది. నూతనచట్టంక్రిందనిబంధనలు తయారయ్యేదాకా పూర్వనిబంధనలే అచలమగుతాయి. పైన తెలిపిన జాయింటుసమావేశాలకు కొన్ని సభాధ్యక్షుడే అధ్యక్షుడు. సభావ్యవహారమంతా యింగ్లీషులోనే జరగాలి. “ఇంగ్లీషురానివారుగాని, సరిగా రానివారుగాని (insufficiently acquainted) మరియొకభాషలో మాట్లాడవచ్చును. శాసనసభలో ఒరిగేచర్యలను (సభానిబంధనలను అతిక్రమించిన వనేకారణం వల్లకూడా) కోర్టులకెక్కించుటకు వీలులేదు. శాసనసభలోని ఉద్యోగులు, యితర సభ్యులు చట్టాయిచ్చిన, చట్టాక్రిందఉన్న అధికారాలనుబట్టి సభావ్యవహారములను సరిచేయవచ్చును, ఆర్డరుకాపాడవచ్చును. ఇట్టి అధికారాలపైన కోర్టుకు పెత్తనంలేదు. (సె 84-87 లు).

ఆదాయవ్యయపత్రము:—“సాలుసరి ఆర్థికప్రకటనం” అనే పేరుతో జమాఖర్చు అంచనాను గవర్నరు శాసనసభలకు నివేదింపచెయ్యాలి. అందులో రాష్ట్రఆదాయముల హామీ మీద జరిగేఖర్చులు, యితరఖర్చులు అని రెండుపద్దులు ఉంటాయి. ఇంతేకాక గవర్నరు తన ప్రత్యేక బాధ్యతలను (Special responsibilities) బట్టి అవసరమని అంచనా వేయించిన పద్దొకటి—యీమూడుపద్దులక్రింద ఆదాయవ్యయపట్టిక తయారగును. మొదటిపద్దు క్రింద గవర్నరుకార్యాలయం, జీతభత్యాలు, (ఇవి కొన్ని అర్థరువల్ల నిర్ణయమా

తాయి); రాష్ట్రబాధ్యతగల ఋణములమీదవడ్డీ, సింకింగునిధి, Redemption charges వగైరా, మంత్రులు అడ్వోకేటుజనరలు వగైరాల జీతభత్యములు, ఆలాగే హైకోర్టుజడ్జీల బాపతు, కేటాయింపబడిన భాగాలఖర్చు, కోర్టులిచ్చినతీర్పు, డిక్రీలవల్ల, కోర్టు లేక పంచాయితీలపరిష్కారాలవల్ల కలిగే తగులుబట్టు; యీచట్టంక్రిందగాని, మరేయేరాష్ట్రచట్టంక్రిందగాని అయ్యేఖర్చులున్ను వచ్చును. ఒక అంశము ఒకటవపద్ధతి క్రిందదా, కాదా అనే విషయం గవర్నరు 'వివేచన'నుబట్టి తేల్చుబడుతుంది. ఇక యితరపద్ధతిక్రింద కావలసినఖర్చు గ్రాంటుల డిమాండుక్రింద కోరబడును.

ఈప్రకారం తయారైన బడ్జెట్టు—రెండుసభలూ ఉన్నచోట—క్రిందిసభకు నివేదించబడును. సదరు అసెంబ్లీవారు మొదటిపద్ధతిక్రింది అంశాలమీద చర్చచేసినా వోటుచేయుటకు వీలులేదు. మిగతాపద్ధతిక్రింద డిమాండులను ఆమోదింపవచ్చును; తిరస్కరించవచ్చును; నిర్దిష్టమైన తగ్గిపుతో అగ్గికరించవచ్చును. అసెంబ్లీచేసిన సవరణలతోకూడిన డిమాండుల (రెండు, మూడు పద్ధతులు)నున్న, మొదటిపద్ధతిక్రింద వేయబడిన అంచనాలు (ఆదాయపుశాఖలు హామీవహించనలసిన ఖర్చులు) గలదిన్నీ—వీటినితెలిపే జాబితాను తయారుచేయించి గవర్నరు ప్రువరచును (Authentication). కాని అసెంబ్లీవారు త్రోసివేసినట్టియు, తగ్గించినట్టియు, డిమాండులను తన

ప్రత్యేక బాధ్యతలకు అవసరమని తోస్తే మొదటకోరినప్రాప్తికి సదరు మొత్తములను గవర్నరు భర్తీ చేయవచ్చును. ఆలా ధ్రువ పచ్చిన ఆదాయవ్యయపత్రం తిరిగి అసెంబ్లీకి నివేదిస్తారు. దాని మీద చర్చగాని, ఓటుగాని శనికిరాదు. సభ్యులకు ప్రభుత్వ మువారు సూచించిన డిమాండులను తగ్గించే హక్కుగాని స్వతంత్రంగా ఒకఖర్చుపద్ధతు ప్రతిపాదించ (Appropriation of expenditure) వీలులేదు.

సాలుమధ్యలో అవసరంవచ్చే జమాఖర్చునుగూర్చి:—

ఇదిగాక సాలుమధ్యలో ఆదాయశాఖలఖర్చులక్రింద బడ్జెట్ అంచనాకంటె హెచ్చుకావలసినస్తే ప్రైవేట్ కారమే గవర్నరు పత్రాన్ని ప్రవేశపెట్టించి అమలు జరుపవచ్చును.

క్రొత్తపన్నులు:— ఉన్నపన్నులు హెచ్చించుట,

క్రొత్తపన్నులువేయుట, ఋణములను చేయవిషయంలోను, రాష్ట్రంవారు యితరులతో పెట్టుకున్న—పెట్టుకోబోయే ఆర్థికసంబంధములలో వానికి గలిగే నష్టాలనుగూర్చి హామీపడడం విషయంలోను, ఏదైనాఖర్చు ఆదాయపు హామీమీదిఖర్చు అనిప్రకటించుట(expenditure charged to Revenue)

లేక దానిని హెచ్చించుట—పీటినిగూర్చినట్లుగాని, సవరణ గాని గవర్నరు సిఫార్సుచేస్తేతప్ప సభలో పెట్టరాదు. వ్యక్తీస భ్యులకు అట్టిబిల్లు ప్రవేశపెట్టే అధికారంలేదు. కాని జామా నాలు, యితరపెనాల్టీలు వేసేబిల్లులు యీ నిషేధంక్రింద

(క్రొత్తపన్ను, హెచ్చుపన్నుక్రింద) రావు. ఇప్పుడున్న ప్రభుత్వ శాఖల యెభర్చునైనా అధికంచేయడంలో పర్యవసించే యేబిల్లు కూడా గవర్నరు సిఫార్సుమూలకంగా తప్ప ప్రవేశం కాకూడదు.

ఆంగ్లో-హైందవవిద్యకు ప్రత్యేకరక్షణం:— ఈవిద్యకు

బడ్జెటులో ఓకట్టుబాటు చేయబడింది. రాష్ట్రస్వతంత్రంకు పూర్వం అనగా 1933 సం॥రంకు పూర్వం దామాషాయీని ఎంత సాలీనా ఖర్చుపడుతూందో ఆమొత్తం యేటా బడ్జెటులో వేస్తూ ఎవరూమాట్లాడకుండా అమలుజరుగుతూ ఉండవలసిందే. దానిమీద శాసనసభవానికి ఓటుహక్కులేదు. కాని మొత్తం అసెంబ్లీసంఖ్యలో $\frac{3}{4}$ వంతు సభ్యుల తీర్మానంమీద యిది రద్దు కాగలదు. ఇంకాతృప్తి కలిగిందికాదు కాబోలు నిర్ణాతలకు. ఈప్రకరణంలో ఆఖరున “అల్పసంఖ్యాకుల న్యాయమైన డేమాన్ని కాపాడ్డానికి గవర్నరుకుగల ప్రత్యేక బాధ్యత”ను యీ పై అంశాలేవిన్నీ బాధించవన్నారు యీఅల్పసంఖ్యాక కరుణా సముద్రాలు!

సారాంశము:— రాష్ట్రస్వతంత్రమేగాక ప్రజాభిప్రాయానికి ఎక్కువ దగ్గరగాయున్న క్రిందిసభకే ఆధికాలమీద ఆమోదాలుతెలిపే హక్కు యిచ్చినట్లు కనుపిస్తుంది. రూపంలో యిది బ్రిటిషువారి కామచుసభకు ప్రత్యేకంగా ఉన్న ఆధికస్వతంత్రంలా భాసిస్తుంది. కాని గవర్నరువగైరాల జీతధిత్వ

ములతోకూడుకున్న మొదటిపద్దుమీద హక్కు లేదు. తదితర పద్దులలో గవర్నరుగారు కోరినపద్దులు అసె-బ్లీసభ వారు మార్పు చేసినా లెక్కపెట్టకుండా భర్తీచేయబడతాయి. ఆప్రకారం ధ్రువపరిచిన పత్రంతిరిగి అసె-బ్లీకి తెలుపడమేకాని దానిమీద సభ్యులు మాట్లాడకూడదు. ప్రజాప్రతినిధులకు పన్నులమీద హక్కు లేదు. పన్నులమార్పుదలహక్కు లేదు. ప్రభుత్వము వారు విదేశీయులు, విదేశపుకంపెనీలతో పెట్టుకొనేసంబంధాలలో ఒకప్పుడు వారికొచ్చేనష్టాలకు పూచీపడుతో వుంటారు. అట్లాంటి పూచీపనికిరాదని గవర్నరుగారి ఆమోదంలేకుండా ఖండించడానికి వీలేదు. ఆంగ్లో-హైదరాబాద్విద్యుదు గురించి మాట్లాడడానికి వీలేదు. ఇదికాక కొన్ని అనిర్దిష్ట కారణాలపైన కూడా గవర్నరు శాసనసభవారికి బడ్జెట్టుమీద హక్కుగల అంశాలలోకూడా జోక్యము పుచ్చుకోవచ్చును.

రాష్ట్రకార్యవర్గం.

రాష్ట్రముయొక్క పాలనాధికారంయూవస్తూ రాజుగారి తరపున గవర్నరుగారిది. ఆయన దానిని ప్రత్యక్షంగాను, పరోక్షంగాను చలాయించును. కాని శాసనసభవారికి ఆయాసంస్థలకు చట్టప్రకారమున్న అధికారాలను వీరు తీసివేయజాలరు. ఈగవర్నరుగారికి కామనువెల్తు సిద్ధాంతంప్రకారం రాజుగారి ప్రతినిధిగా పాలనాధికారం ఉండడం బాగానేఉంది. ఏలధినివే శములలోలేని, యేసాంప్రదాయములలోలేని శాసనాధికారం

కూడా ఉంది. బ్రిటిషురాజ్యాంగంలో రాజుకున్న శాసనాధికారం పార్లమెంటు సభాయతమైయున్నది గాని వ్యక్తిగతంగా లేదు. వ్యక్తిగతంగా తమకులేని శాసనాధికారాన్ని రాజుగారు గవర్నరుకు యేలాసంక్రమింపజేశారు? అయితే పార్లమెంటు వారిచ్చారని సమర్థిస్తారా? కార్యనిర్వహణా చెయ్యడమే ప్రధానంగాగలవారికి శాసనాధికారంయిస్తే శాసనసభయెందుకు? తమకు కలిగిన ఆందోళనలో యిలాటిజారుపాటులనైనా యోచించారుకారు యీచట్టపు ముసద్దీలు. సిద్ధాంతచర్చలకు ఇది ఆటేసయం కాదు.

ఈగవర్నరును రాజుగారే నియమిస్తారు. వారి జీతభత్యములకు, హోదాకు సంబంధించిన అంశాలు ఆర్డరుహాపంగా రాజుగారు నిర్ణయిస్తారు. ¹ ఈచట్టంలోని మినహాయింపులకు లోబడి రాష్ట్ర శాసనసభవారికి శాసనాధికారంవున్న అన్నివిషయాలలోను కార్యనిర్వాహణాధికారం ఉంది.

ఈగవర్నరుగారిని రెండుహోదాలలో మనమర్థం చేసుకోవాలి. కేవలం రాజుగారివ్యక్తి ప్రతినిధిగా పాలించవలసిందిగా చట్టం తెలిపిన మినహాయింపులు, ప్రత్యేక బాధ్యతలు—యీ

(1) మదరాసు, బొంబాయి, బెంగాలులో 1 ల. 20 వేలు.

సం. రాష్ట్రం, పంజాబు, బీహారు, చెరి 1 లక్ష.

మధ్యరాష్ట్రాలు 72 వేలు.

అస్సాము, సింధు, ఒరిస్సా ప. స. పరగణాలు, చెరి 66 వేలు.

గవర్నరులకు సాలీనా జీతాలు తదితరములుగాక.

చట్టంయొక్క భద్రతకు అవసరమైనహక్కులు, దేశముయొక్క శాంతికి అవసరమైన అధికారాలు, యివన్నీ యించుమించు వ్యక్తిగతంగా పాలిస్తారు. స్వతవివేచన, నిర్ణయం, అభిప్రాయం, అనేఅర్థాంతో యీ చట్టములో ఒకవిషయం వివేచననుబట్టి చెయ్యాలా? నిర్ణయాన్నిబట్టి చెయ్యాలా? అని సంశయపరిష్కారంకూడా గవర్నరుగారే చెయ్యాలి. ఒకవిషయంలో నిర్ణయం, అనేదే ఉపయోగించాలనిగాని కూడదనిగాని, ఆలాగే స్వతవివేచనే ఉపయోగించాలనిగాని కూడదనిగాని యెవరున్ను ప్రశ్నించకూడదు. ఇక కేంద్రప్రభుత్వము, ఇండియామంత్రిగారి చట్టాలను, ఆజ్ఞలను అమలుజరుపుటకూడ వీరిప్రత్యేక బాధ్యతలలోనిదే.

ఇకచట్టం శాసనసభవారి కిచ్చినహక్కులనుబట్టి చేసే శాసనాలు అమలుజరిపే కార్యవర్గానికి అధ్యక్షుడు, అధిపతిగా యీయన రెండవ హోదా తెలుసుకోవాలి. ఈ హోదాలోనే యీయనకు సహాయం చేయుటకు సలహాలనిచ్చుటకు (ఇది ఫార్లమెంటరీ సాంప్రదాయభావ) ఒకమంత్రివర్గమును నియమిస్తారు. ఈమంత్రులు శాసనసభలో సభ్యులుగా నుండనక్కరలేదు. కాని మంత్రులైనతర్వాత ఆరుమాసాలలోగా సభ్యులుకావాలి. ఈమంత్రుల జీతాలు శాసనసభవారు నిర్ణయించాలనే ఒక్కవిషయంతప్ప క్యాబినెట్టుసూత్రం ఏమియు యీచట్టంలో నిర్వచింపబడలేదు. గవర్నరుగారికి రాజుగారిచ్చే

ఆజ్ఞాపత్రంలో శాసనసభలోని మెజారిటీపక్ష నాయకుని ఆహ్వానించమనిన్నీ, అతని సలహాపైననే తోడిమంత్రులను ఏర్పర్చమనిన్నీ, వీరికి శాసనసభపట్ల సమిష్టి బాధ్యత ఉండుననిన్నీ, ఉన్నది. కాని యీమంత్రీవర్గనిర్మాణంలో “అల్పసంఖ్యాకులకు” కూడా కొన్ని పదవులు గవర్నరుగారు లభించేట్లు చూడాలి. సాంఘికమంత్రీవర్గం మెజారిటీపార్టీ మంత్రీవర్గంవలె అవుతుందో ! శాసనసభ వారి విశ్వాసమున్నంత కాలము యీమంత్రీవర్గం అధికారంలో ఉంటుంది. ఇక యీమంత్రు లిచ్చిన సలహాలను బట్టి వారిమీద కోర్టులో చర్యజరుపకుండా రక్షణఉంది. ఇది మంత్రీవర్గనిర్మాణం. సాధారణముగా రాష్ట్రము 1కి మంత్రులు 8 గారు ఉంటారు.

ఈక్రిందివి గవర్నరుగారి ప్రత్యేక బాధ్యతలు. ఇందులో మంత్రుల సహాయ సలహాలు గవర్నరునకవసరంలేదు. రాష్ట్రంయొక్క శాంతిసామరస్యములకు తీవ్రభంగంరాకుండాకాపాడుట, అల్ప సంఖ్యాకులరక్షణ, సివిలుసర్వీసువారికి వారికుటుంబాలకు, ఉండేహక్కులు అవకాశాలు వారికిలభించుట, వారి యోగక్షేమాలను రక్షించుట, చట్టంలోచెప్పబడిన బ్రిటీషుకంపెనీలు, వ్యాపారాలు, హిందూదేశంలో వ్యవహారంచేస్తున్న ఆంగ్లేయ కంపెనీలు ఆవ్యక్తులకు సంబంధించిన రక్షణలు, కొంతవరకు కేటాయించబడిన ప్రాంతాలనెమ్మది న్యాయపరిపాలన, సంస్థానాధిపతుల హక్కుహోదాలు, చట్టంనాలుగోభాగంలో

చెప్పబడినప్రకారం గవర్నరుజనరలు'లా' ప్రకారము చేపట్టె తరువుల అమలున్ను. మధ్యరాష్ట్రములలో బీరారును గూర్చియు, సింధులో సుక్కారుడామును కాలవలనుగురించి ఆగవర్నరులకు ప్రత్యేక బాధ్యతలుగలవు. తనప్రత్యేక బాధ్యతలపట్ల గవర్నరు స్వంత నిర్ణయమునుబట్టినడచును. ఇంతేకాక పోలీసుదళము (Civil & military) యొక్క నిబంధనలు, రిగ్యులేషనులు, ఉత్తరువులున్ను చేయుట, సవరించుటలో స్వంత నిర్ణయంతోనే చేయును. శాంతిభంగమే కాక హింసతో కూడిన విప్లవోద్యమాలు తలలెత్తుతాయనిన్నీ, అవి ప్రభుత్వాన్ని తారుమారుచేయు నుద్దేశించినవనిన్నీతోస్తే, ఆపరిస్థితులలో మంత్రిచేయవలసిన ధర్మములుకూడా గవర్నరు తానే నిర్వహిస్తాడు. ఆలాటి సమయంలో తనవిధానాన్ని గూర్చి తెలపడానికి ఒక ఉద్యోగిని శాసనసభలో యేర్పరుస్తాడు. తనప్రత్యేక బాధ్యత క్రింద శాంతివాతావరణం, నెమ్మదికి భంగమని తోచేపరిస్థితుల్లో జరిపే చర్య వేరేజరుపవచ్చును. ఒకటి హింసాపూరితోద్యమాలకు, మరియొకటి అహింసాపూరితోద్యమాలకు యీ రెండు ప్రత్యేకాధికారాలు ఉపయోగిస్తాయి. పైన తెలిపినలాంటి నేరాలుచేసే మనుష్యుల చర్యలు తెలిపే సంజాయిషీలు ఏపోలీసు ఉద్యోగిన్ని మరియొక ఉద్యోగికిగాని లేక మరొకరియితరమనిషికిగాని తెలుపకూడదు. ఉద్యోగికి ఉద్యోగి తెలుపవలసివస్తే పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు జనరలు లేక కమిషనరు ఉత్తరువివ్వాలి. ఇతరమనిషికి తెలుపవలసివస్తే

గవర్నరు వుత్తరువుకావాలి(మంత్రికి తెలుపవలసివచ్చినా?). ఇట్లా
గే సివిలుసర్వీసులో యున్నఉద్యోగి ఇతరమనిషికి (మంత్రులు
వగైరాలకు) తెలుపవలసివచ్చినా గవర్నరుయొక్క అనుమతి
వుండాలి. ఈవిధంగా నిబంధనలుచేస్తారు గవర్నరుగారు.

ప్రత్యేకబాధ్యతలు, స్వంతవివేచన-నిర్ణయం, శాంతిసా
మరస్యభంగం, హింసా విప్లవాలు, ప్రభుత్వం తారుమారగు
ట, చట్టప్రకారం తానుచేయవలసిన నిబంధనలు—ఈవిషయ
ములలోగాక మిగతావిషయములలో రాష్ట్రప్రభుత్వం వీలుగా
జరుగుటకున్న, మంత్రులనుధ్యక్షాధిపతిభజనం జరుగుటకున్న
నిబంధనలు గవర్నరుగాదేచేయుదురు. ఆలాచేయుటలో మంత్రు
లకార్యదర్శులు తమశాఖలలో జరిగేన్యాసారాలునిబంధనలో
చెప్పినప్రకారం గవర్నరునోటీసులో పెట్టుటకున్న, మంత్రులు
కార్యదర్శులు తమశాఖలలో జరిగేన్యాసారాలలో గవర్నరు
గారి ప్రత్యేకబాధ్యతలకు సంబంధించిన అంశాలువస్తూవుంటే
అవిగవర్నరుగారి వద్దలోపెట్టుచుండవలెనని కూడా నిబంధన
లుంటాయి.

ఇదిగాక గవర్నరుగారి శాసనాధికారాలు:—శాసన
సభసమావేశం కానప్పుడు అవసరమనితోస్తే 'ఆర్డినెన్సు' చేయ
వచ్చును. ఆర్డినెన్సు అనగా అప్పటికప్పుడు గవర్నరు చేసి అమ
లుజరిపే అసాధారణశాసనం. సదరు ఆర్డినెన్సు లోని అంశాల

తోకూడినబిల్లు శాసనసభలో పెట్టాలంటే అలాంటిబిల్లుగవర్నరు యొక్కగాని, గవర్నరు జనరలుయొక్కగాని ప్రవేశాంగీకారం పొందవలసిందై యుంటుందనుకోండి. ఇలాంటిపక్షంలో చేస్తే ఆర్డినెన్సులు గవర్నరు స్వంతనిర్ణయంతోనే చేయవచ్చును. లేక సదరు ఆర్డినెన్సులోని అంశాలు బిల్లురూపంగా రావాలంటే గవర్నరుజనరలు ప్రవేశాంగీకారం కావాలనుకోండి. లేక అట్టిబిల్లు ప్యాసై నపిమ్మట గవర్నరుజనరలు ఆమోదానికినిలిపి ఉంచదగినది అని గవర్నరు తలచేదై యుంటుందనుకోండి. ఇలాంటి ఆర్డినెన్సులు గవర్నరుజనరలు సలహాలేకుండా చేయకూడదు. ఈ ఆర్డినెన్సులు చట్టాలలాగే అమలుజరుగును. ఇది శాసనసభ సమావేశమైన ఆరువారముల అనంతరం రద్దాతాయి, లేక యీలోగా శాసనవర్గం దాన్ని నిరసిస్తూ తీర్మానంచేసినాపోతుంది. దీనిచట్టంలాగే తీరస్కరించడానికి రాజుగారికి అధికారముంది. లేక యీలోగా యెప్పుడైనా గవర్నరే ఉపసంహరించవచ్చును. ఇది ఆరువారాల ఆర్డినెన్సు.

ఇంకోకరకం ఆర్డినెన్సు:— 6 నెలలది. పరిస్థితులనుబట్టి తనకుధర్మమని, అవసరమని తోస్తే శాసనసభసమావేశంలో ఉన్నా లేకపోయినా ఆర్డినెన్సును గవర్నరుచేసి అమలుజరుపవచ్చును. ఇది 6 నెలలుండును. అనంతరం తిరిగి 6 నెలలు పొడిగించవచ్చును. గవర్నరుజనరలు, రాజుగారియొక్క పైఅధికా

రాలకులోబడి ఇది అమలుజరుగును. ఇందులోని అంశములు శాసనరూపకంగా అంగీకరిస్తే తప్ప శాసనసభవారు దీనిని రద్దు చేయజాలరు. ఈ ఆర్డినెన్సు గవర్నరుజనరలుతో సంప్రదించి చేయవలెను. అత్యవసర పరిస్థితులలో సంప్రదించనక్కరలేదు. కాని గవర్నరుజనరలు దానిని రద్దుచేయవచ్చును.

ఆర్డినెన్సులేకాదు గవర్నరుగారు చట్టాలేచేస్తారు స్వయంగా:-

తనకార్యాలు తృప్తిగా నిర్వహించడానికి అవసరమని తోస్తే తనే ఒకబిల్లు తయారుచేసి గవర్నరుగారు దానికి 'చట్టం' అనేపేరానొకదానిని యివ్వవచ్చును. లేక దానిని చట్టంగా చేయజేయజేయ శాసనసభకు సందేశంతో పంపవచ్చును. రెండవపద్ధతిప్రకారం తాను పంపిన బిల్లు నెలరోజులలోగా శాసనసభవారు చట్టంగా చేయనియెడల గవర్నరే చేయవచ్చును. ఈలా చేయడంలో శాసనసభవారు యీలోపుగా చేసేనివేదనను గవర్నరు యోచించాలి. ఈగవర్నరుగారి చట్టమున్ను శాసనసభవారిచట్టమువలెనే అమలుజరుగును. ఇందులోని అంశములు శాసనసభచట్టంలో చేరినంతవరకే రద్దగును. లేకపోతే ఇవి స్థిరమైన శాసనాలే. ఈవిషయంలో గవర్నరు స్వంతవివేచనతో పనిజరుపును. గవర్నరుజనరలు అంగీకారమాత్రం పొందాలి.

అసలుచట్టమునే రద్దుచేసే అధికారం:—ఈచట్టప్ర

కారం పరిపాలన జరుగడానికి వీలేని స్థితివచ్చినది యెప్పుడై

నా గవర్నరుతలిస్తే యీ చట్టప్రకారం యావత్తుపనులు తన స్వంత వివేచననుబట్టి తానే నిర్వహిస్తున్నాననిన్నీ, రాష్ట్రశాసన సభవగై రాలసహోదాలన్నీ తానే పుచ్చుకొన్నాననిన్నీ ప్రకటించును. చట్టములోని రాష్ట్రముకు సంబంధించిన అన్నీ లేక కొన్ని భాగాలను 'సస్పెండు' చేసినట్లుకూడ తెలుపును. కాని హైకోర్టులను గాని, వాటి కార్యాలనుగాని, వీటికి సంబంధించిన చట్టములనుగాని సస్పెండుచేయవీలులేదు. ఇట్టిప్రకటనను చేసినవెంటనే పైవారికి తెలుపాలి. దీనిని రద్దుచేస్తూ యికొకప్రకటనను చేయవచ్చును. పైప్రకటన సదరు తేదీలగాయిత 6 మాసాలవరకు అమలులోనుండును. పార్లమెంటువారు మరి 12 మాసాలు పొడిగించవచ్చును. ఈప్రకటనప్రకారం శాసనాధికారములు తనస్వాధీనంగా ఉంచుకున్న కాలంలో గవర్నరుగారు చేసిన శాసనాలన్నీ యీప్రకటన రద్దై శాసనసభలు యేర్పడినను రెండు సంవత్సరము అమలులో నుండును. ఈసెక్షనులక్రింద స్వంత వివేచనతో గవర్నరు వ్యవహరించును. ఈప్రకటన చేయుటలో గవర్నరుజనరలును సమాధాన పరచనక్కరలేదు.

రాష్ట్రప్రభుత్వముయొక్క చర్యలన్నీ గవర్నరుపేరుతో జరుగును. ఆజ్ఞాపత్రం, కౌన్సిలు ఆర్డర్ లోని అంశములు నిబంధనలక్రింద చేయబడును. వాటిని గవర్నరు ధ్రువపర్చును. సదరునిబంధనలు ఆజ్ఞాపత్రము, ఆర్డర్ తోటి ఎక్కడైనా విరోధించినప్పటికీ ఎవరన్నూ చర్యజరుపుటకు వీలులేదు.

శాసన, పరిపాలనకు సంబంధించినవిషయాలు(Subjects) మూడురకములు. రాష్ట్రప్రభుత్వమువారికి శాసనపరిపాలనాధికారములు కలవి; కేవల సమాఖ్య ప్రభుత్వమువారికే శాసక పరిపాలనాధికారములు కలవి; ఒక్కవిషయముచుగురించే సమాఖ్య అవసరాలనిమిత్తం ఆ శాసన కార్యచర్యం వారికిన్నీ రాష్ట్ర అవసరాలనిమిత్తం రాష్ట్ర శాసన కార్యచర్యం వారికిన్నీ పరిపాలనాధికారం కలవిన్నీ. ఆఖరు రకాన్ని (Concurrent Legislation) అంటారు ఈ మూడురకాలుగా తయారు చేయబడిన జాబితాలు 3 వ అనుబంధములో చూపనగును.

మూడవ అధ్యాయము.

సమాఖ్యభారతప్రభుత్వము.

చట్ట రెండవభాగంలో సమాఖ్యప్రభుత్వనిర్మాణం, అధికారబాధ్యతలనుగూర్చి తెలుపబడింది. ఈసమాఖ్యవిధానముకు సంస్థానములు, భిక్షుభాగతములోని రాష్ట్రములు అంగములు. వీరికుగల అన్యోన్య సంబంధము చట్టము నిర్ణయించింది. ఇదివరలోని భారతప్రభుత్వం ఏకదేశవిధానం (Unitary system) పై నడచుటచేత సర్వరాజ్యాధికారము కేంద్రానిదే. రాష్ట్రాలకుగల రాజ్యాధికారం కేంద్రంవారు, వారిపైవారు ఒడంబడికవల్ల యిచ్చిందికాక సౌకర్యార్థము డెలిగేటు చేసినదే. అందుచేత యిప్పటివలె అన్యోన్యసంబంధముల నిర్వచనం అవ్వడంతగా అవసరం లేకపోయింది. సమాఖ్యఅనడంలోతే అంగములైన రాష్ట్రసంస్థానాలకు అంగిఅయిన సమాఖ్యప్రభుత్వానికిగల సంబంధం చట్టపూర్వకంగా నిర్వచనం కావలసివచ్చింది. అందుచేత యిదిచట్టపరతులకు లోబడి జరిగిన ఒడంబడికలాంటిది.

కాని యీసమాఖ్యప్రభుత్వంక్రింద యేర్పడే స్టేటుకౌన్సిలుసభలోనిస్థానాల్లో 52 స్థానాలు పూర్తిచేయదగినటువంటిన్నీ (అనగా సంస్థానములలో సగంకు దరఖాస్తులురావాలి) మొత్తం సంస్థానాల ప్రజాసంఖ్యలో సగంసంఖ్య కలిగినట్టిన్నీ,

సంస్థానములవారు యింకాలో చేరుటకు అంగీకరించినగాని అనులుకురాను. ఇంకాకుగాను వారు సమాఖ్యప్రభుత్వమునకు తమకు సంబంధించిన యేయేవిషయాలలో శాసనం చేయమంటారో, వానిహద్దులేమిటో, యేవిషయములలో సమాఖ్య ప్రభుత్వంవారి కార్యవిర్వహణాధికారానికి ఫెడరల్ న్యాయ సానానికి తమరు తమతరములవారు బద్ధులు కాదలచుకొన్నారో తెలుపుచు ఒకదరఖాస్తును పెట్టుకోవాలి. దానినే 'అంగీకారపత్రం' (instrument of accession) అంటారు. సమాఖ్యయేర్పడ్డానికి ముందుగాపంపబడే యిట్టిదరఖాస్తులు పార్లమెంటువారికోరికమీద రాజుగా రంగీకరించాలి. సమాఖ్య ప్రభుత్వయేర్పడిన 20 సంవత్సరాల అనంతరం వచ్చేదరఖాస్తులు సమాఖ్యశాసనసభవారికోరికమీద రాజుగారు అంగీకరించవచ్చును. విధిగా రాజుగారు అంగీకరించాలనిగాని, సమాఖ్య విధానానికిన్నీ, అంగీకారపత్రంలోనివిషయాలకున్న సంబంధించనికారణంచేత త్రోసివేయకూడదనిగాని నియమంలేదు. ఈ ప్రకారం ఒకసంస్థానం చేరినపిమ్మట, అది సమాఖ్యకు యింకా యేవైనాహక్కు లివ్వనంగీకరించినయడం దానికికూడా అంగీకారపత్ర ముండాలి. అంగీకారపత్రంలోని అంశాలకు భిన్నం రాకుండాను, ఆప్రకారం ప్రభుత్వం గవర్నరుజనరలుకు సంస్థానాలతోపుండే సంబంధంలో మార్పులేకుండాను (అట్టి మార్పు సంస్థానాధిపతుల అంగీకారంలేకుండా జరుగదు.)

యీచట్టంగాని మరియొక శాసనంగాని మారాలి. కాని యీ చట్టం రెండవ షెడ్యూలులోని అంశాలు అంశికారపత్రంతో సంబంధంలేకుండా మారవచ్చును. ఇందువల్ల చిక్కులు కలుగ వచ్చునని 'కెయితు' పండితునిమతం.

ఈసమాఖ్యప్రభుత్వం యేర్పడేవరకు యిప్పుడున్న ఢిల్లీ కేంద్రప్రభుత్వవిధానమే అమలులోనుండును. వెనుక చెప్పిన రాష్ట్రపాలనావిధానం నడవడానికి అవసరమైనంతవరకు చట్టంలో చెప్పబడిన ప్రకారం ప్రస్తుత కేంద్రప్రభుత్వం మార్పు చెందుతుంది.

సమాఖ్యశాసనవర్గానికి నియోజకవర్గం:—శాసనవర్గం రెండుసభలతో కూడుకొనివుంటుంది. క్రిందిసభపేరు 'ఫెడరలు అసెంబ్లీ' పైసభపేరు 'ఫెడరలు కౌన్సిలు ఆఫ్ స్టేటు' క్రిందిసభకు బ్రిటిషుభారతప్రతినిధులకు 250 స్థానాలు. సంస్థాననియమితులు 125 గురు. మొత్తం 375 వరకు వుంటారు. పైసభకు 156 గురు బ్రిటిషుభారతప్రతినిధులు. సంస్థాననియమితులు 104 మొత్తం 260. క్రిందిసభకు బ్రిటిషుభారతస్థానాలు పూర్తిచేయడంలో సాధారణస్థానాలన్నీ ఆయా రాష్ట్ర శాసనవర్గాలలోని సభ్యులచేత యెన్నికమూలంగా పూర్తి అగును. స్త్రీ, యూరోపియను, ఆంగ్లో-హైందవ, క్రైస్తవస్థానాలు ఆయా రాష్ట్ర సభలలోని వీరిప్రతినిధులు దేశ మొత్తంపైన సమావేశమై వారివారిస్థానములను యెన్నుకొంటారు. కార్మిక, జమీందారీ, వర్తకస్థానాలు రాష్ట్రంలోని కార్మికసంఘాలు, జమీందారీటట్లు, వర్తకసం

ఘోరచేతను పూర్తిచేయబడతాయి. మహమ్మదీయస్థానాలకు రాష్ట్రశాసనవర్గంలోని మహమ్మదీయసభ్యులే యెన్నికదారు. పంచమస్థానాలకు ప్రాథమికయెన్నికలలో రాష్ట్రసభ్యత్వానికి 'చ్యానలు'గా యెన్నుకోబడిన (నియోజకవర్గమునకు 4 గురు చొప్పున) వారందరుకలసి ఒక్కొక్కస్థానముకు 4 గురు చొ॥ మొదటిఎన్నిక జరుపుతారు. అటులు యెన్నుకోబడినవారిలో నుండి పంచములకు నిర్ణీతమైన సమాఖ్యస్థానములు రాష్ట్రశాసనసాధారణసభ్యులే పూర్తిచేస్తారు. స్త్రీలస్థానాలు: యిద్దరు మహమ్మదీయస్త్రీలు, ఒక హైందవకైస్తవస్త్రీకి ప్రత్యేకించబడును. ఇవిగాక యావద్భారతదేశంమీద కొన్నిస్థానాలున్నాయి. అవి వర్తకకార్మికస్థానాలు. ఆసంస్థలు వాటినిపూర్తిచేస్తాయి. ఇక యీసంస్థానప్రతినిధులను సంస్థానాధిపతులే నియమిస్తారు. ఆప్రజలసంబంధమునుగూర్చిచట్టము మౌనందాల్పించి.

పైసభకు మతసాంఘికస్థానములు రాష్ట్రములలో ద్వితీయసభలున్నచోట ఆసభలలోనివారిప్రతినిధులును, లేనిచోట అసెంబ్లీలోని అట్టిమతసాంఘికసభ్యులున్న పూర్తిచేయుదురు. స్త్రీస్థానాలు రాష్ట్రశాసనవర్గంలోని స్త్రీపురుషసభ్యులే ఎన్నుకుంటారు. పంచమస్థానాలు రాష్ట్రశాసనవర్గంలోని పంచమసభ్యులెన్నుకుంటారు. ఇక సాధారణస్థానాలు సరాసరీగా ఎన్నుకోబడతాయి. ఇందులోవుండే ఓటర్లఅర్హతలు యిప్పటి స్టేటుకొన్నింటి ఓటర్లలాంటివి. వీరిఅర్హతలు రాష్ట్రకొన్నింటికు

ఓటర్లకుండే అర్హతలకు దగ్గరగావుండును. ఈ సభయొక్క ఓటర్లసంఖ్య ప్రస్తుతం లక్షకు పెంచబడింది. సంస్థానస్థానాలు సంస్థానాధిపతులచేతనే నియమితమగును. అసెంబ్లీ అభ్యర్థికి 25 సం॥లు, కౌన్సిలు అభ్యర్థికి 30 సం॥లు వయస్సుండాలి. బ్రిటిషుపౌరుడుగాని, సమాఖ్య నంగీకరించిన సంస్థానాధిపతి లేక అతని పౌరుడుగాగాని (ఇతర అర్హతలతో బాటు) అభ్యర్థి వుండాలి. దీనికి మినహాకూడకలదు. ఇవి పుభయనియోజక వర్గాలకు చెందిన ముఖ్యాంశాలు. ఫెడరలు అసెంబ్లీ కాలపరిమితి 5 సంవత్సరములు. స్టేటు కౌన్సిలు స్థిరమైన సభ. మూడు సంవత్సరముల కొకసారి మూడవవంతునొప్పున సభ్యులు తగ్గిపోవుదురు. తిరిగి ఆభాగాని కెన్నికలు జరుగును.

(చూ. 2 వ అనుబంధము.)

శాసనవర్గనిబంధనలు, వ్యవహారాలు:— రాజభక్తిప్రమాణం, సభ్యుల హోదాలు, విధులు, జీతభత్యములు, అధ్యక్షుల నియామకము, భాష, మొదలైనవన్నీ రాష్ట్ర శాసనసభ్యులకువలెనే యుండును. గవర్నరుజనరలుకు శాసనసభాచర్యలు ఆపుచేసే అధికారంకలదు. శాసనసభానిబంధనలను గూర్చి గవర్నరుగాడికివలెనే, గవర్నరుజనరలు అధికారాలున్నా. గవర్నరువలె ప్రత్యేక బాధ్యతలకు సంబంధించిన అంశాల్లోనేగాక గవర్నరు జనరలు మినహాయింపులు, రక్షణలకు సంబంధించిన అంశాల్లోకూడా—సభాధ్యక్షులను సాప్రదించినను— సభానిబంధనలను తానేచేయును. శాసనవర్గముకు రాదగినబిల్లు క్రింది

సభలోగాని పై సభలోగాని ప్రవేశపెట్టవచ్చును. ఉభయసభలు సవరణలతోగాని లేకగాని అంగీకరించాలి. అప్పుడే దానికి చట్ట మయ్యే అవకాశంకలుతుంది. ఒక సభవారంగీకరించిన బిల్లు మరొకసభవారు తిరస్కరించినగాని, లేక సవరణలలో అభి ప్రాయభేదం వచ్చినగాని లేక రెండవసభకు మొదటిసభవారు అంగీకరించి బిల్లునుపంపినకాలం 6 మాసాలుదాటిపోయినప్ప టికి గవర్నరుజనరలుగారికి వారు దానిని నివేదించనినుడల గాని—అసెంబ్లీసభ యీలోగా రద్దగుటవల్ల బిల్లు రద్దైతేతప్ప— గవర్నరుజనరలుగారు జాయింటుమీటింగు సమావేశపరచ వచ్చును. సదరు అంశము ఆర్థికం లేక తన ప్రత్యేకఅధికార, బాధ్యతలకు, సంబంధముగలదని తోస్తేను, సదరు ఆలస్యం చేసిన సభవారు అంగీకరించే షక్షంలోకూడా అనవసరకాల యాపనం జరుగుతుందని తోస్తేను, యీలోగానే అనగా వెంటనేకూడా సమావేశపరచవచ్చును. సదరు 6 మాసములు లెక్కపెట్టడంలో సభసమాప్తిచేయడంలోపోయినరోజులున్ను; 4 కంటె అధికంగా వాయిదాపడిన రోజులు లెక్కకురావు.

బిల్లులు అంగీకరించబడినతర్వాత గవర్నరుజనరలుకు అంగీకార తిరస్కారాదిహక్కులన్న గవర్నరుకులాగే ఉన్నాయి. లేక రాజుగారి ఆమోదానికినిలిపి ఉంచవచ్చును. రాజుగారి ఆమోదానికిపెట్టిన బిల్లు 12 మాసాలలో ఆమోదం తెలు షకపోతే పోతుంది. అంగీకరించిన బిల్లులుకూడా రాజుగారు

12 మాసాలలో తనతిరస్కారాన్ని తెలిపితే ఆనోజనుంచి చట్టంరద్దు. పై ఆమోదతిరస్కారాలు రాజగారు కొన్నింటిని ఆర్రర మూలంగా తెలపాలి. ఇక్కడ తెలిపిన ప్రత్యేకవిషయాలు తప్ప తక్కినసభావ్యవహారములతా రాష్ట్రాల్లోవలెనే జరుగుతుందని తెలుసుకోవలెను.

ఆదాయవ్యయపట్టి:—‘సాలుసరి ఆర్థికపత్రం’ అనేపేరుతో ఆదాయవ్యయముల అంచనా తెలిపే “బడ్జటు” సమాఖ్య ఆసెంబ్లీకి నివేదింపచెయ్యాలి. అది తయారుచెయ్యడం రాష్ట్రపు ‘బడ్జటు’ వలెనే. ఇందులో ఆదాయశాఖలు హామీవహించవలసిన ఖర్చులు అనే, పద్దుక్రింద గవర్నరుజనరలుకార్యాలయము, జీతభత్యాలు, సమాఖ్యప్రభుత్వానికి బాధ్యతగల ఋణములపైన వడ్డీ, సింకింగ్‌బిడ్డీ, ఋణతీర్మానములఖర్చు, ఋణాలుచేయుట తీర్పుటలో అయినఖర్చులు; మంత్రులు, కొన్నిలర్లు, అడ్వోకేటుజనరలు, ఛాఫ్ కమిషనర్లు, ఆర్థికనిపుణులు-వీర్ల జీతాలు; సమాఖ్యన్యాయస్థానపు జడ్జీలజీతాలువగైరా విదేశ, సేన, మతం, గుంపుజాతులకు సంబంధించినవి, యింకా యీచట్టంక్రింద గవర్నరుజనరలు పాలించవలసిన భాగాలు యీవిషయములలోను, యీచట్టప్రకారము యేయే అంశాలలో యీయన తనస్వంతవివేచన ఉపయోగించాలో అంతవరకున్ను, “కేటాయింపబడిన భాగాల”కు గ్రాంటులున్ను, కోర్టు డిక్రీలు, జడ్జిమొట్టు, పరిష్కారములకుగాను అయ్యే

ఖర్చులున్ను, యీచట్టంక్రిందగాని సమాఖ్యశాసనసభాచట్టం
క్రిందగాని అయ్యేఖర్చులున్ను, సభ్యుల ఓటుకు పెట్టరు.

రాష్ట్రంలోవలెగాక యిక్కడ ఉభయశాసనసభలకు
బడ్జటు నివేదించాలి. కాని ఒకడిమాండు క్రిందిసభ తిరస్కరిస్తే
గవర్నరుజనరలుగారు కోరితేతప్ప పైసభకు దానిని నివేదించ
కూడదు. ఒకడిమాండును తగ్గించి క్రిందిసభ ఆమోదిస్తే ఆకోతి
భర్తీచేయుటకు కోరుతూ కౌన్సిలుకు దానిని పంపవచ్చును.
ఈరెండు విషయములలోను అసలంచనానుదాటి గవర్నరుజన
రలు కోరరాదు. ఉభయసభలకు అభిప్రాయభేదాలువస్తే పైస
తెలిపినపద్ధతిని జాయింటుసమావేశం జరపాలి. ఒక వేళ ఉభయ
సభలు అంచనాప్రకారం గ్రాంటులను చేయకపోతే తనబాధ్య
తననుసరించి గవర్నరుజనరలు అంచనాపరిమితికి వాటిని భర్తీ
చేయవచ్చును. క్రైస్తవమతాన్నిగూర్చి సాలునకు రు 42
లక్షలు (జీతాలుకాక) గవర్నరు జనరలు ఖర్చుచేసితీరాలి. ఈ
అశములకు లోబడి ఆర్థికపత్రపుచర్చలంతా రాష్ట్రంలో జరిగి
నట్లే జరుగుతుంది. (సె 33-37 లు.)

సాధారణంగాజరిగే శాసనసభావ్యవహారాలు:—

గవర్నరుజనరలు చేయవలసిన నిబంధనలు సంస్థానం, విదేశము
లలో రాజుగారి సంబంధం, గుంపుజాతులు, కేటాయించబడిన
భాగాలకు సంబంధించిన విషయాలు, (వీటిఖర్చు అంచనాను
గూర్చి చర్చింపవచ్చును,) రాష్ట్రవ్యవహారములమీద స్వంత

వివేచనమునుబట్టి గవర్నరుజనరలు తీసుకున్నచర్యను, సంస్థానాధిపతియొక్క వ్యక్తిచర్యలు,¹ కుటుంబాన్నిగూర్చి—యీ అంశాలనుగూర్చి ప్రశ్నలు, చర్చలు గవర్నరు జనరలుగారి అనుమతిలేకుండా జరుపవలెను. సభాచర్య నిబంధనలన్ని జాయింటుమీటింగులసహా పుభయసభాధ్యక్షులతోను సంప్రదించి గవర్నరు జనరలుగారే చేయుదురు. ఇవిగాక సంస్థానపరిపాలన. ఆర్థికపత్రం సకాలంలో తయారగుట, గవర్నరుజనరలు స్వంతబాధ్యతలుగల విషయములపైన చర్చను సభలో సరిచేయుట మొదలైనవాటిలో రాష్ట్రసభలోవలెనే యిక్కడాగవర్నరుజనరలు సభాధ్యక్షులతో సంప్రదించి నిబంధనలు చేయును. ఇవిగాక మిగతావిషయములలో శాసనవర్గమే నిబంధనలుచేసుకుంటుంది. పుభయనిబంధనలకు భేదంవస్తే గవర్నరు జనరలు నిబంధనే నిలుస్తుంది. (సె 33-41 లు)

గవర్నరుజనరలుయొక్క శాసనాధికారాలు :—

6, వారాల ఆర్డినెన్సు 6 నెలల ఆర్డినెన్సు స్వంతంగా శాసనంచేయుట, తాను పంపినబిల్లును శాసనవర్గం శాసనంచేయకపోతే తానే దానిని శాసనంగా ప్రకటించుట, యీచట్టం అమలుజరుగదని తోచినపుడు అన్నిఅధికారాలు తనవేనని ప్రకటించుట—ఈ

1. తమ అనాగరపుచర్యలను విమర్శించటానికై నా ఒప్పకోని సంజ్ఞానాధిపతులనుకూడ కట్టుకోడానికి గాను ముఖ్యంగా ప్రజాప్రతినిధులకు యీ విషయంలో స్వేచ్ఛను లాగేశింది చట్టం అన్నాడు 'కెయిట్' పండితుడు.

- విషయాల్లో గవర్నరులూగే గవర్నరుజనరలుకు హక్కులున్నాయి. (సె 42-45 లు)

గవర్నరుజనరలు కార్యవర్గం (మంత్రులు, సభ్యులు):-

రాష్ట్రకార్యవర్గంలో తిసివేయబడిన ద్వంద్వపరిపాలన కేంద్ర ప్రభుత్వంలో ప్రవేశించింది. ఈచట్టంకులోబడి సమాఖ్యప్రభుత్వంయొక్క కార్యనిర్వహణాధికారం రాజుగారితరపున సరాసరిగాగాని, తాబేదార్ల వలనగాని గవర్నరుజనరలుచే చెలాయించబడును.¹ కాని యీచట్టంక్రింద శాసనసభవారికిన్ని, కోర్టులకుయున్న అధికారాలకు భంగంలేదు. ఈచట్టనిబంధనలకులోబడి సమాఖ్యపాలనాధికారం (Federal administrative authority) సమాఖ్యశాసనవర్గంకు శాసించడానికి హక్కున్న అన్నిఅంశాలలోను, బ్రిటిషుభారతిలో రాజుగారితరపున నావిక, సైనిక, వైమానికదళాలను నిర్మించి పాలించుట, గుంపుజాతుల (Frontier Tribes) తో సంధి, ఆచారాలువగైరాలవల్ల యేర్పడినహక్కు, అధికారాల నిర్వహణం కుకూడా వ్యాపిస్తుంది. చట్టంలో స్పష్టంగాతెలిపితేతప్ప యీసమాఖ్యకార్యవర్గాధికారం రాష్ట్రశాసనసభవారు శాసించదగిన అంశములకున్న, అంగీకారపత్రప్రకారం సంస్థానాలు శాసనసభాపరంచేయుటకు ఒప్పుకొన్న అంశాలు ఆప్రకారం ఆహ్వాద్యులలో అమలుజరుపుటతప్ప—సంస్థానాలకున్న, బ్రి

¹ గవర్నరుజనరలుగారి జీతం సాలుకు రు 250800- తదితరఖర్చులుగాక-

టిషు, సంస్థానపౌరులను తప్ప తదితరులను హిందూదేశపు యో
సేనలోను చేర్చుకోడానికిన్నీ యీ అధికారం వర్తించదు.

ఈచట్టం ఒకటోభాగంప్రకారం తమతాబేదార్లకు సం
క్రమింపచేయదలచుకొన్న అధికారాలుతప్ప మిగతావాటిలో
అట్టిదశాలకు 'కమిషనులు' రాజుగారే యిస్తారు. (సె 8)

సమాఖ్యశాసనసభవారు శాసించుట కధికారమున్న
విషయాలలో కార్యనిర్వహణాధికారం, యెనిమిదవసెక్షనుతో
నిమిత్తంలేకుండా, సంస్థానాధిపతియందే యున్నది. కాని సమా
ఖ్యశాసనంప్రకారం సమాఖ్యాపాలనాధికారమే చెల్లుబడికావ
లయునని తెలుపబడిన అంశములకు ఇది వర్తించదు

ఈయనకార్యవర్గంలో 10 మందికి మించకుండా సహ
యసలహాలను (గవర్నరుజనరలుగారు స్వంతముగా చూచుకో
వలసిన విషయాలలోగాక) తనకార్యంలో చేయడానికి ఉండాలి.
రాష్ట్రంలోలాగే వీరుకూడా శాసనసభ్యులుగా మొదట ఉండ
నక్కరలేదు. ఈచట్టప్రకారం తాను స్వంతనిర్ణయం చేసుకొనే
విషయాలకు యీసహాయసలహాలు వర్తించవు. ఈమంత్రుల
నియామకంలో 'క్యాబినెట్టు' సూత్రం చట్టంలో వాచ్యంకాలే
దు. పైగా తనమంత్రులను తానే యేరుకొని పిలవాలనికూడా
ఉన్నది. (సె. 10) ఆజ్ఞాపత్రంలో శాసనవర్గంలో "నిలకడ
అయినమెజారిటీ సంపాదించుకొనేవానిని" సంప్రదించి మంత్రి
వర్గం యేర్పరచాలనిన్నీ ఆవ్యక్తసంస్థానములకు అల్పసంఖ్యాకు

లకు మంత్రితవ్వంలో స్థానాలు ఉండేటట్లు చేయక తప్పకపోయినా సమిష్టి బాధ్యతను మరువకూడదనిన్నీ ఉన్నది. గవర్నరుజనరలు యిష్టాన్నిబట్టి కార్యవర్గంకు అధ్యక్షతవహించవచ్చును. వారి జీతాలు మొనటిదఫా గవర్నరుజనరలు నిర్ణయిస్తాడు. కాని ముందునుంచి శాసనసభవారు నిర్ణయించినా ఉద్యోగకాలంలో జీతాలుమార్చ వీలులేకు. ఈచట్టంక్రింద స్వంతవివేచన, నిర్ణయం ఉపయోగించవలసిన స్థలాల్లో గవర్నరుజనరలు నిర్ణయమే ఆఖరుమాటగా చెల్లుతుంది గాని ఒకదానికొక టుపయోగించినారనిగాని, ఉపయోగించదగనిచోట ఉపయోగించినారనిగాని ఎవరును ప్రశ్నించవీలులేకు. అలాగే మంత్రులుయిచ్చిన సలహాలనుకూడా ప్రశ్నించవీలులేకు. కోర్టులకు హక్కులేకు.

పైన తెలిపిన స్వంతవివేచన, నిర్ణయమువల్ల చేసేవి, శాసనసభల సమావేశము, సమాప్తికాలంలోగా రద్దుచేయుట, శాసనముల ఆమోదతిరస్కారములు, నిబంధనలు చేయుట. నిబంధనలు భేదించుటలో పరిష్కరించుట, అడ్డినెన్నులు శాసనాలు చేయుట, చివరకు చట్టమునుకూడా రద్దుచేయుట, ఆర్థికపత్రంలోని డిమాండులను నిలవబెట్టుట, మొదలైన నిరంకుశపు కార్యాలేకావు. గవర్నరుజనరలు మినహాయింపులు, రక్షణలు, అనేపేర్లతో యీక్రింది అంశాలలో మంత్రులసలహా అక్కరలేకుండానే శాసనసభకు బాధ్యతలేకుండానే ప్రత్యేక పరిపాలనచేయును.

మినహాలు:—దేశరక్షణ (సేన) మతం (కైస్తవ) విదేశవ్యవహారములు (అధినివేశములకున్నయీ సమాఖ్యప్రభుత్వమునకుండే సంబంధములు దీనిక్రిందకురావు) పశ్చిమోత్తర సరిహద్దుప్రాంతములవారలతోటి సంబంధములు—ఇవి “స్వంత వివేచనము”తో గవర్నరుజనరలు పరిపాలించును. ఇందులో సహాయార్థము ముగ్గురుకౌన్సిలర్లను గవర్నరుజనరలుగారు నియమించుకొందురు. వీరిజీతాలు, ఇతరషరతులు సభాయుతుడైన రాజుగారు నిర్ణయిస్తారు.

ప్రత్యేక బాధ్యతలు:—ఇవిన్నీ గాక గవర్నరుజనరలుగానికి ప్రత్యేక బాధ్యత లనేవిగలవు. ఇవి గవర్నరుజనరలు స్థానే రాష్ట్రాల్లో గవర్నరు ప్రత్యేకంగా నిర్వహిస్తారు. అవి యేవంటే ఏభాగంలోనైనా శాంతిసామరస్యాలకు భంగంరాకుండా కాపాడుట, సమాఖ్యప్రభుత్వంయొక్క ఆర్థికసౌష్ఠ్యవం పరపతికాపాడుట, అల్పసంఖ్యాకుల హక్కులరక్షణ, ప్రభుత్వ సేనలో చుండినట్టివారికిన్ని, వారికుటుంబములవారికిన్ని చట్టములో పొందుపరచబడిన లేక దానిక్రింద గాపాడబడిన హక్కులను ఆటవివానికి లభించేటట్టుచూచుట, వారిక్రమమైన షేమాన్ని రక్షించుట, 5 వ భాగంలోని 3 వ అధ్యాయంలో దెలుపబడిన ప్రయోజనములప్రకారం (బ్రిటిషుభారతవర్తకవ్యాపార సంబంధాలువగైరా) జరిగే శాసనములను కార్యనిర్వహణలో సరిగా జరిగేటట్టుచూచుట, బ్రిటిషుదేశాన్నుంచిగాని,

బర్మానుంచిగాని దిగుమతి అయ్యేసరకులను పక్షపాతంతో గాని, కార్పణ్యంతోగానిపన్నులువగై రాలమూలంగానిర్బంధించకుండాచూచుట, ఒకసమయంలో శాసనసభవారుగాని మరెవరుగాని తీసుకొన్న చర్యలవల్ల మరొకవిషయంలో మరొకసమయంలో యీచట్టప్రకారం తమ “స్వంతవివేచన” నిర్ణయాలకు అడ్డురాకుండా చూచుకొనుట.,

ఈప్రకారం ప్రైవత్వక్షరక్షణలు బాధ్యతలుగాక ఆఖరు పద్ధతికింద యెప్పడో యెక్కడో యెవరో చేసేపనులుకూడా యిప్పుడే, యిక్కడే, నిరోధించుటకు గవర్నరుజనరలుగారికి అవకాశం యేర్పడింది.

ప్రత్యేకబాధ్యతలన్నీ గవర్నరుజనరలుగారి ‘స్వంతనిర్ణయం’నుబట్టి నిర్ణయిస్తారు. గవర్నరుజనరలుగారికి రాజుగారిచ్చే ఆజ్ఞాపత్రం గవర్నరుగారి కిచ్చేదానివలెనే తయారవుతుంది. అల్లాగే గవర్నరుజనరలుగారిచర్య యీపత్రప్రకారం చెల్లదగినది కాకపోయినా ఆఅంశమును ప్రశ్నించవీలులేదు. గవర్నరుజనరలుగారు “స్వంతవివేచనం, నిర్ణయం” ప్రకారం వ్యవహరించేసలాలో ఇండియామంత్రికి లోబడిఉంటారు. ఆయన యిచ్చే సూచనలను గమనించవలెను. కాని యిట్టి సెక్స్ నుకు కూడా గవర్నరుజనరలుగారు వ్యతిరేకంగా చరించినప్పటికీ ఆయనపైన చర్యకువీలులేదు.¹ ఇండియామంత్రి అట్టిసూచనలిచ్చే

1. “స్వంతవివేచన” పేరాతో కేవలం హేతురహితంగా వర్తించడముకు వీలున్నదా ? అని న్యాయవాదులు తర్కిస్తున్నారు.

ముందు అవి సలహాపత్రంకు వ్యతిరేకంగా యిస్తున్నాడేమో చూచుకోవాలి.

ఈవిధంగా చట్టమును సంపూర్ణంగా సాధారణసమయాల్లోకూడా ద్రోసిపుచ్చుట కవకాశముగల గవర్నరుజనరలు అధికారాన్ని యేకోర్టు అడ్డలేదు. ఇండియామంత్రిచేతిలో యిండునుగూర్చి అంకుశంఉన్నది. కాని పరిపాలనలో అంగీభూతుడైన యాయన యెంతవరకు ఫలకారియో చెప్పలేము.

ఇక పైప్రకారం మినహాయింపబడినశాఖలకు సభ్యులున్ను, శాసనసభవారి కవకాశమున్న అంశాల్లోమాత్రమే కార్యనిర్వహణచేయుటకు మంత్రులున్ను అనే ద్వంద్వప్రభుత్వం తిరిగి యింకోరూపంలో మారుదారిని యీసమాఖ్యలోనికి వచ్చింది. ఇదిగాక ఆర్థికపుమంత్రి విధిగా ఒక ఆర్థికపండితుణ్ణి-బహుశా సీమదేశంనుంచి దిగేఆయన్ని - సలహాకుంచుకోవాలి. ఆయనను గవర్నరుజనరలే నియమిస్తాడు. ఆర్థికసౌష్ఠ్యం, పరిపతి, ప్రత్యేకబాధ్యతకు సంబంధించిన అంశాల్లోను యాయన సలహాయే గవర్నరుజనరలు విధిగా అనుసరించాలి. ఇదిగాక మిగతావిషయాల్లో ప్రభుత్వం సంప్రతిస్తే యీపండితుడు సలహాయివ్వాలి. ఈఆర్థికనిపుణుడు ముఖ్యంగా ప్రత్యేకశాఖలకు కావలసినడబ్బును నిర్ణయించడంలో అభిమానంగాను, మంత్రులశాఖలకు ఉదాసీనంగాను ఉండడానికి అవకాశంవుంది. ఇతనిజీతాలు, పరతులు గవర్నరుజనరలు నిర్ణయిస్తాడు. శాసన

శుభవారి ప్రసక్తి యాయనకులేడు. గవర్నరుజనరలు యిష్టమున్నంతకాలమే యాయన ఉంటాడు. రెండవదశాతికనిపుణుణ్ణి నిర్ణయించేటప్పుడు మంత్రులతో గవర్నరుజనరలు సంప్రదిస్తారట.

అవ్వోకేటుజనరలు:—ఇతడు గవర్నరుజనరలుగా రడిగిన అంశాల్లో న్యాయశాస్త్రసలహా యిస్తాడు. అన్నికోర్టులకు యితనికి ప్రవేశముంది. సమాఖ్యప్రభుత్వమునకు సంబంధమున్న అంశాల్లో సమాఖ్యలో చేరిన సంస్థానపుకోర్టులకుకూడా ప్రవేశం కలదు. ఈయన గవర్నరుజనరలుగారిచే నియామించబడి వారి ఆమోదంతో ఉద్యోగంలో వుంటారు. స్వంతనిర్ణయాన్నిబట్టియే యీవిషయంలోకూడా గవర్నరుజనరలుగారు నియామకం చేస్తారు.

సమాఖ్యప్రభుత్వంవారి అన్నిచర్యలు గవర్నరుజనరలు గారిపేరుతో జరుపబడునట్లు ప్రకటింపబడును. అన్నిఆర్డర్లు, పత్రములు, గవర్నరుజనరలుగారు వానిననుసరించి చేసేనిబంధనల మూలముగా ధ్రువపర్చబడును. అది సదరుఆర్డర్లు పత్రాల ప్రకారం లేవని ప్రశ్నింపవీలులేదు. గవర్నరుజనరలు సమాఖ్య ప్రభుత్వపువ్యాపారములు వీలుగా జరుగుటకు నిబంధనలు చేయును. తనస్వంతవివేచన ఉపయోగించవలసిన పనులుతప్ప తక్కినవి శాఖలవారీగా మంత్రులకు పంపకంచేయును. (ఈ శాఖలనుగురించి) చూ. 3 వ అనుబంధము.

ఈనిబంధనలలో రాష్ట్రగవర్నరుచేసినట్లే మంత్రుల
కార్యదర్శులు జరిగేసంగతులెప్పటికప్పుడు గవర్నరుజనరలుగారి
కేరిగించాలనీ, మంత్రులు గవర్నరుజనరలుగారి ప్రత్యేకబాధ్య
తలకు సంబంధించిన అంశాలు ఏవైనా తమవ్యవహారాల్లో
వచ్చినచో గవర్నరుజనరలుకు తెలుపుచుండాలనీవుంటాయి. పై
అంశాలలో కొన్నిటినిగూర్చిన నిబంధనలకు మంత్రులతో సం
ప్రదించాలి (సె. 9-17 లు)

ప్రభుత్వఅధికారనిర్వహణంలో అమ్మకం, తనఖామొద
లైన అన్యాయక్రాంతపుహక్కులు కలవు. కంట్రాక్టులు ఆయా
డిపార్టుమెంటుల అధిపతులపేరుతో జరుగుతాయి.

నాలుగవ అధ్యాయము.

సమాఖ్యన్యాయస్థానము.

ఈచట్టప్రకారము ఇదే భారతదేశంలో పెద్దకోర్టు. దీనికి సమాఖ్యవిధానంక్రింద రాష్ట్రముకు రాష్ట్రముకున్న లేక సంస్థానముకున్న లేక వీటికిన్ని సమాఖ్యకున్న మధ్యగల సంబంధాలలో చట్టముయొక్క అర్థమును నిర్వచనంచేసేహక్కు చట్టానికి లోబడి కలదు. అనగా అట్టిహక్కును చట్టము ఏయే స్థలాలలో యాకోర్టుకు ఇచ్చిందో అక్కడనే వీరికి జోక్యం. ఇదికాక హిందూదేశన్యాయస్థానాలమీదకూడా వీరికి అపీలు అధికారంకలగు.

ఒక ప్రధానన్యాయాధిపతిని ఆరుగురు న్యాయాధిపతులను రాజుగారే ఏర్పాటుచేస్తారు. ఎక్కువకావలిస్తే సమాఖ్య శాసనవర్గం కోరవచ్చును. ప్రధానన్యాయాధిపతికి నెలకు రు 7000 లున్న, క్రిందిన్యాయాధిపతులకు నెలకు రు 5500 లున్న జీతాలు. ప్రధానన్యాయమూర్తి ఐదుసంవత్సరములు హైకోర్టులలో (సంస్థానాలలోనైనా సరే) జడ్జిగా ఉండాలి. 15 సంవత్సరములు బారిస్టరు లేక అడ్వోకేటుజనరలుగా ఉన్నవాడుకావాలి. క్రిందిజడ్జిలకున్న కొంచెంతక్కువగా ఇలాంటివే అర్హతలు. సివిలుసర్వీసుకు ఇందులో స్థానంలేకపోయినా ఖాళీలు వచ్చినపుడు వీరితోకూడా పూర్తిచేయవచ్చును.

రాష్ట్రసంస్థానసమాఖ్యలకుమధ్యవచ్చే న్యాయాంశాలకున్న (లాపాయంటు) జరిగినసంగతులప్రకారం తీర్చవలసినవిషయంలోను (ఫ్యాక్టు)గల అన్నితగాదాలపైన స్వతంత్రాధికారం ప్రథమవిచారణాధికారం యీకోర్టుకు గలదు. ఈఅధికారం యీచట్టములో తామే నిర్వచించవలసినభాగములమీద నిర్వచించుట, చట్టనిర్వచనంకాక రాష్ట్రసంస్థానకోర్టులపై అపీలుపట్టుట, పెద్దమొత్తములు గలదావాలపై ప్రథమవిచారణాధికారము (Original Jurisdiction) కలిగియుండుట యీకోర్టుయొక్క కార్యాలు.

ఇక సంస్థానవిషయంలో చట్టం, దానిక్రింది కొన్నిలుఆర్డరులు అంగీకారపత్రప్రకారము సమాఖ్యకు ఇవ్వబడిన శాసనకార్యనిర్వహణాధికారము యొక్క పరిమితి, లేక చట్టం 6 వ భాగముప్రకారం సంస్థానంలో సమాఖ్యశాసనంయొక్క అమలునుగూర్చి లేక సమాఖ్యశాసనసభవారు సంస్థానమునకై శాసించవలసిన మరీవీషయమునుగూర్చిఅయినా, సమాఖ్య అమలుకువచ్చినతర్వాత రాజుగారు స్వంతంగా సంస్థానాలతో వ్యవహరించేవిషయాలలోకూడా రాజప్రతినిధికిన్ని సంస్థానముకున్న జరిగిన ఒడంబడికలమీదకూడా యీకోర్టుకు తీర్పుఅధికారం వుంటుంది. అట్టిఒడంబడికలలో యీకోర్టుకు తీర్పుఅధికారము వున్నదని స్పష్టంగావుండాలి.

ఈకోర్టువారు ప్రథమవిచారణగా పట్టేవ్యాజ్యములలో ప్రకటనామాత్రంగానే తమతీర్పును (Declaratory Judgment) ఇస్తారు. అమలునుగూర్చి అందులో ఉండకపోయినా లోకమర్యాదచుబట్టి అమలు అవుతుంది. ఆప్రకారం పార్టీలు కట్టుబడుతారు.

బ్రిటిషుఇండియాలోని హైకోర్టులిచ్చే యేతీర్పు, డిక్రీ, ఆఖరుఉత్తరువులోనైనా యీచట్టమునకు లేక కొన్నిలుఆర్డరు నకు సంబంధించిన 'లాపాయంటు' వున్నదని సదరుకోర్టులు ధ్రువపరిస్తే అట్టితీర్పునగై రాలపై 'సుప్రీముకోర్టు'వారికి అప్పీలుపట్టే అధికారంకలదు. హైకోర్టులు ప్రతిఅంశంలోను యిట్టిప్రశ్నను గూర్చి యోచించాలి. పార్టీలు తెలుపకపోయినా కోర్టులే స్వంతంగా యీఅంశాన్ని కనిపెట్టవచ్చును.

ఆవిధంగా ధ్రువపత్రంపొందిన యేకక్షిదార్లైనా ఆలాంటిప్రశ్న సరీగా తీర్మానించబడలేదని సమాఖ్యన్యాయస్థానానికి అప్పీలుచేసుకోవచ్చును. ఒకవేళ ధ్రువపత్రం హైకోర్టు వ్యవకపోయినా హైకోర్టుల ప్రత్యేకాంగీకారంలేకుండా సభాయుతుడైన రాజుగారికి అప్పీలుచేసుకొనుటకు హేతువులుగల వ్యాజ్యాలున్ను, సమాఖ్యన్యాయస్థానంవారియొక్క అనుమతితో సీమకు అప్పీలుచేసుకొనే హేతువులున్న వ్యాజ్యములున్ను, తదితరకారణములపైనను సమాఖ్యన్యాయస్థానానికి అప్పీలు కలదు. కాని హైకోర్టులనుంచి సరాసరిగా సీమకు అప్పీలులేవు.

ఇతర సివిలుకేసులలో రు 50000 లకు తక్కువకాని కిమ్మతుగల దావాలు, చట్టం స్పష్టపరచిన కొన్ని అంశాలలో రు 15000 లకు తక్కువకాకుండానున్న దావాలు రు 18000 లకు తక్కువకాని కిమ్మతుగల ఆస్తికి సంబంధించిన తీర్పు, డిక్రీ, ఆర్డరులను గూర్చి కూడా ఫెడరలు న్యాయస్థానానికి విచారణాధికారం గలదు. పైన తెలిపినట్లు ప్రీవీ కౌన్సిలుకు ప్రత్యేకాంగీకారము సమాఖ్య న్యాయస్థానమే యివ్వాలి. వీరు పట్టాభిషేకకు (సివిలు కేసుల్లో) ప్రీవీ కౌన్సిలుకు అప్పీలు అధికారం సమాఖ్య శాసనసభ వారి చట్టమూలంగా తీసి వేయవచ్చును.

సంస్థానపు న్యాయస్థానాలనుంచి కూడా పైన తెలిపిన విషయాల్లో సమాఖ్య న్యాయస్థానానికి అప్పీలు అధికారం గలదు. సంస్థాన హైకోర్టులలోని విధానమును గూర్చి సమాఖ్య న్యాయస్థానమునకు సూచనలు చేసే అధికారం గలదు సమాఖ్య వారు సంస్థానపు తీర్పులపైన యిచ్చే తీర్పులమీద సభాయుతుడైన రాజుగారికిన్నీ, ప్రీవీ కౌన్సిలుకున్న అప్పీలు కలదు. సంస్థానాలు స్వతంత్ర న్యాయ నిర్వహణాధికారం గలవి గనుక వీటిపైన సివిలు 'జ్యూరిష్ డిక్ష్' సమాఖ్య న్యాయస్థానానికి లేదు. సమాఖ్య న్యాయస్థానం వారి వద్ద చట్ట నిర్వచనమును గూర్చి దాఖలైన వ్యాజ్యాలమీద యిచ్చే తీర్పులపైన రాజుగారి వద్దకు (ఎట్టి అనుమతి లేకుండాను) అప్పీలు అధికారం గలదు. తదితర విషయాల్లో సమాఖ్య కోర్టుగాని ప్రీవీ కౌన్సిలుగాని అట్టి అప్పీలుకు అనుమతి వ్వాలి.

ఇట్టిఅనుమతి ప్రీవీకౌన్సిలువారు అదేపనిగా యివ్వకూడదు. క్రిందికోర్టులు న్యాయశాస్త్రసూత్రాలను లక్ష్యంచేయకుండా న్యాయభంగం గలుగచేశారనితోస్తేతప్ప జోక్యంపుచ్చుకోరాదు.

సమాఖ్యన్యాయస్థానానికి క్రిందితీర్పులను త్రిప్పివేయుట, ఇంజెక్షను, అమలు, మొదలైన అధికారములుకలవు. క్రిందికోర్టులు (సంస్థానాలసహా) వారి అధికారమును గౌరవించాలి. ఈ సమాఖ్యన్యాయస్థానంవారు ప్రీవీకౌన్సిలువారు పైవిషయముల చెప్పిన తీర్పులప్రకారం ఏర్పడే 'లా' బ్రిటిషు, సంస్థానపుకోర్టులను బంధిస్తుంది.

ఇట్టి తీర్పుఅధికారంగాక సమాఖ్యన్యాయస్థానంవారిని గవర్నరుజనరలు అడిగినపుడు ప్రాముఖ్యమైన విషయాలను గురించి 'లా' మీదసలహాచెప్పే అధికారం ఉన్నది. కాని గవర్నరుజనరలు అదిపాటించవలసినవిధితేదు. ఇట్టి సలహాలనుచెప్పుటలో విధానం ప్రీవీకౌన్సిలు, కనడాకోర్టులను అనుసరించి ఉంటుంది. ఆస్ట్రేలియావిధానంవంటిదికాదు. ఉత్తరఇంగ్లండునుగూర్చి ప్రీవీకౌన్సిలిచ్చేసలహాలు విధిగాపాటించబడతాయి. ప్రభుత్వానుమతితో వీరినిబంధనలు వీరేచేసుకుంటారు. సమాఖ్య శాసనసభవారు అప్పీలుమొక్కఆవరణను (Jurisdiction) హెచ్చించవచ్చును. అప్పుడొక ప్రత్యేక 'డివిజన్'నుపెట్టుకోవాలి. తీర్పుకు ముగ్గురకుతక్కువకాని న్యాయాధిపతులుండాలి బహిరంగంగా తీర్పు ప్రకటించాలి. మైనారిటీతీర్పులుండవచ్చును.

మెజారిటీలో అభిప్రాయభేదాలుండకూడదు. ఇది ఒక్కవిషయములో న్యాయాధిపతివర్గముంతా ఒక్కరీతితీర్పునే యివ్వాలనే ప్రీవీకౌన్సిలుపద్ధతికిన్ని (మెజారిటీతీర్పువుండకూడదని), నిర్ణయముకంటెనా అభిప్రాయాల్లోకూడా భేదముండవచ్చుననే కేనడా వగైరాలపద్ధతికిన్ని యిదిమధ్యరకం.

హైకోర్టునకు 'ఏడెరు' వంటివిదేశపుకోర్టులనుంచివచ్చే అప్పీళ్ళనువిని తీర్పుచెప్పేహక్కుకలదు. దీనిమీద సమాఖ్య న్యాయస్థానమునకు అప్పీలులేదు. అవి సరాసరిగా ప్రీవీకౌన్సిలు కుపోతాయి.

చట్టనిర్వచనమునుగూర్చిన తగాదాలలో సమాఖ్యన్యాయస్థానమునకు అప్పీలు ఉన్నదని హైకోర్టు ధ్రువపర్చకపోతే యేంచెయ్యాలి? ఆఅంశము ప్రీవీకౌన్సిలుకు రిఫరుచేసి వారిఅభిప్రాయముపొందాలి. చట్టనిర్వచన సంబంధమైన అంశాల్లో స్వేచ్ఛగా హైకోర్టునుండి సమాఖ్యకు అప్పీలుఅధికారంవుంటే దేశానికంతకూ ఏకీకరితగల నిర్వచనం లభించి సామరస్యం కలుగుతుంది. హైకోర్టులకు ధృవపరిచే అధికారంవుండడంవల్ల (అమెరికారాష్ట్రన్యాయస్థానాల్లోవలె) భిన్న ఆచారాలేగాక అధికారాలుకూడా యేర్పడతాయి అని పండితులమతం.

ఇంతేకాక ప్రస్తుతం సమాఖ్యన్యాయస్థానంవారికి పని తక్కువ. పైగా వీరికి సమాఖ్యశాసనాలను గురించి సంస్థాన న్యాయస్థానాల్లో చెప్పే (అనగా చెప్పితే) సారపాలు అర్థాలను సవరణచేయ వీలులేదు అనికూడా 'కెయితు' పండితునిమతం.

హైకోర్టులు:—వీటినిర్మాణం 1919 సం॥ చట్టంలో చెప్పిన ప్రకారం ఉన్నది. క్రొత్తమార్పులుమాత్రం తెలిపెదము. మూడవవంతు బార్షరులు, మూడవవంతు సివిలుసర్వీసువారు ఉండాలనేనియమం పోయింది. పూర్వం కలకత్తా హైకోర్టు కేంద్రప్రభుత్వాధికారానికి లోబడేది. ఇప్పుడు సత్వతంత్రం (అన్ని కోర్టులవలెనే) చేయబడినది. హైకోర్టులకు క్రిడికోర్టులపైన అధికారాలు మామూలే. కాని తమకు అప్పీళ్ళువచ్చే అన్ని కోర్టులపైన తణిఖీవగైరా అధికారాలు యిప్పుడు కలిగినవి. వీరికిసమాఖ్య లేక రాష్ట్రశాసనం అశాస్త్రీయమని నిర్ణయించే హక్కు కలిగింది. ఇట్టినిర్ణయము జరుగుచున్నపుడు 'అడ్వోకేటు జనరలు' సదరు విచారణ మరియు కోర్టునకు మార్చమంటే మార్చాలి.

పూర్వంవలెనే ఓవిన్యూ (భూమిపన్ను), వాటి వసూలు సందర్భములో ఆచారం, ఆట్టిశాసనాలను గూర్చి హైకోర్టు వారికి ప్రమేయంలేదు. సెటిలుమెంటు చర్యలు, రీసెటిలుమెంటుఅక్రమములు మామూలుగా జరుగవచ్చును. ఒక హైకోర్టును ఏర్పరచుట, ఒక హైకోర్టుయొక్క 'ఆవరణ'ను విశాలపరచుట రాజుగారు జరిగించవలెను. హైకోర్టులనిబంధనలను గవర్నరుగారే ఆమోదించాలి 'షెడ్యూల్'ను బంగాలులో ప్యానలుపద్ధతిని నియమిస్తారు. మరణదండనను క్షమించుటలో గవర్నరుజనరలు సభాయుత్తుడై నిర్ణయించాలి. ఆలాగే శిక్షనుతగ్గించుట వగైరాలు రాజుగారి ప్రతినిధిగాచేయవచ్చును.

జిల్లాజడ్జీలను, అసిస్టెంట్ జడ్జీలను, స్కూలుకాజుకోర్టులను స్వంతవివేచనతో గవర్నరే నియమించాలి. హైకోర్టుతో సంప్రదించిమాత్రం చెయ్యాలి. అట్టివారు బారిష్టరు, ప్లీడరు, లేక అడ్వోకేటుగా 5 సం॥రం లుండాలి. ఇట్టి నియమములు యిది వరలో సర్వీసులో లేనివానికి.

జిల్లాజడ్జీలకంటే క్రిందివారైన మున్సిబులు వగైరాలను గవర్నరుగారు నియమిస్తారు. ఇట్టి అభ్యర్థులను పరీక్షించి ఒకజాబితా తయారుచేస్తారు పబ్లికుసర్వీసు కమిషన్ వారు. ఈఉద్యోగాలనుగూర్చిన నిబంధనలు హైకోర్టుతోను, పబ్లికుసర్వీసుకమిషనుతోను సంప్రదించి గవర్నరే చెయ్యాలి. ఇందులో ఆయా సంఘాలకు ప్రత్యేకస్థానాలుండాలి.

క్రిమినలువ్యవహారాలలో జిల్లాకలెక్టరుతో సంప్రదించకుండా ఆభాగంలోని యేమేజస్టీటు అధికారాన్నీ హెచ్చించడం, తగ్గించడం, తీసివేయడం జరుగరాదు.

శాసనసభ్యులెవ్వరూ రివిన్యూఅప్పీళ్లు విచారించే సంఘంలో ఉండరాదు. ఇదివరలో సభాయుతుడైన గవర్నరుగారే అట్టిఅధికారం కలిగిఉండేవారు. ఇప్పుడాపద్ధతిపోయి శాసనసభవారింకోవిధంగా మార్పుచేసేదాకా గవర్నరుగారు విచారణాపద్ధతిని ఏదైనా యేర్పాటు చేయవచ్చును.

న్యాయస్థానాలు—అధికారులు.

రాజ్యాంగవిధానాలలో శాస్త్రపండితులు సరదాతో చూడ్డానికి కుతూహలపడే విషయాలలో ఒకటి: గవర్నరుమెంటు

ఉద్యోగస్థులను, వారిచర్యలనుగురించి అధికారం యెవరిది అనే విషయం. వారుకూడా మామూలు పౌరులవలె న్యాయస్థానాలకు బద్ధులని నడిచే విధానాలుగల దేశాలుకొన్ని (ఇంగ్లండు లాంటి. Common law States). వారిమీద మామూలుకోర్టులకుహక్కులేదనిన్నీ, ప్రత్యేకవిచారణావ కాశాలుండా లనేవిధానాలు మరికొన్ని (ఫ్రాన్సురాజ్యాంగం లాంటి Administrative Law States). ఈ విషయంలో భారతదేశం లో యీచట్టప్రకారం యేపద్ధతి ఉంటుంది? ఇంగ్లండులో వ్యక్తిస్వేచ్ఛఅనేది చాలపవిత్రమైనదిగా యెంచబడి ఆదేశన్యాయశాస్త్రమంతా అట్టి పుత్రమసూత్రంమీద ఆధారపడిందంటారు. అక్కడ యే ఆఫీసరునైనాసరే న్యాయస్థానానికి యీ డ్యుటకు యితరక్షేణాలకంటె యెక్కువ అధికారాలు వున్నాయంటారు. ఆసాంప్రదాయాన్నే బ్రటిషువారు భారతదేశానికి ప్రసాదించారు. భారతదేశ నవీన న్యాయశాస్త్రమంతా ఆంగ్లేయుల వ్యక్తిస్వేచ్ఛాసిద్ధాంతంమీద ఆధారపడింది. ఇది ఆంగ్లం భారతానికిచ్చిన గొప్పనాగరకపు కానుక అని బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు గర్విస్తూంటారు. ఇదికొంతవరకు నిజమే. కాని దీనిఫలితమేమైంది? పూర్వహిందూకుటుంబ సమిష్టిసిద్ధాంతం గ్రామ సమిష్టిజీవనసిద్ధాంతాలు వీటను యీ ఆంగ్లవ్యక్తిస్వేచ్ఛాసిద్ధాంతంవచ్చి చాలవరకు బలహీనపరిచింది. (చూ. హైకోర్టు తీర్పులు) కాని రాచకీయంగాను పౌరహక్కులసందర్భములోను

బ్రిటిషువ్యక్తి స్వేచ్ఛాస్థిధాంతం వర్తించినట్లు కనపడదు. ఇప్పటికిన్ని రాజ్యాంగచట్టంలో పౌరహక్కుల ప్రకటనలేదు. ఇప్పటికిన్ని అనాగరపుకాలమునాటి రిగ్యు లేషనులచుట్టి వ్యక్తులను నిర్బంధముచేసి—చార్లెసురాజునాటి లండనుగోపురనిర్బంధాలు జ్ఞప్తికివస్తున్నాయి—విచారణలేకుండా మొత్తకాలమైనా వుంచవచ్చును. ఇట్లే గవర్నరుజనరలు ఈ అధికారులు ఆర్డినెన్సులున్ను. ఈ చట్టమునకు వ్యతిరేకముగా ప్రవర్తించిన అనేకస్థలములందు కోర్టుకు విచారణావకాశంలేదు. గెజెటు ఆఫీసర్లపైన ప్రభుత్వపు అంగీకారంలేకుండా కేసుకే అధికారంలేదు. 'మార్షల్ లా' రోజులలో ఆఫీసర్లుచేసిన అక్రమాలు రుజువైనా వాటినిగూర్చి కోర్టులు మాట్లాడకుండా చేయడానికి 'సమర్ధన' చట్టములు (Indemnifying Acts) గవర్నరుజనరలుచేయవచ్చును. ఇట్లే సుస్థానాలసంబంధము, రాజకీయశాఖల చర్యలపైన కోర్టులకధికారంలేదు.

రివిన్యూలో భూమిపన్ను నిర్ణయంలోజరిపే చర్యలపైన కోర్టుల కధికారంలేదు. పత్రికలు, అచ్చాఫీసులపై ప్రభుత్వం విధించే నిర్బంధములు—జరిమానాలపైన కోర్టులకుగల అధికారం చాలాతక్కువ. 'స్పెసిఫిక్కురిలీఫు' చట్టముక్రింద ప్రభుత్వమువారు న్యాయంగాను, క్రమంగాను జరుపవలసినదని కొన్నిసందర్భాల్లో కోర్టులు అనగలవు. కాని ఆచర్య యీలావుండాలని స్పష్టాదేశం (Injunction regarding spe-

cific performance) యివ్వలేదు. ప్రభుత్వముకు వ్యక్తులకు వచ్చేవివాదాల్లో రుజువుభారం వ్యక్తులదని కోర్టులనమ్మిక. 1919 సం॥రం యిండియా చట్టప్రకారం శాశనసభాధ్యక్షుని పై సభావ్యవహారములకు సంబంధించిన అక్రమాల్లో ఇంజెక్షను ఆర్డరు యివ్వలవకాశము కోర్టులకు వున్నదని తెలుపబడింది. (చూ. 61 కలతా 1924) ఈ చట్టం అలాంటిహక్కులు లేవని స్పష్టపరిచింది. పైలంశాలకు లోబడి మునిసిపల్ చట్టాలక్రిందచర్యలు కోర్టులు విచారించవచ్చును. ప్రతివుద్యోగి మూలు శాసనాలు సాంప్రదాయాలు మన్నించాలి. గవర్నరు గవర్నరుజనరలుయొక్క చర్యలపైకూడ కోర్టులకు కొన్నిసందర్భాలలో విచారణావకాశం వున్నది. వారట్టి విచారణ చేయరాదని హైకోర్టులకు తెలిపి తేమాత్రం ఆహక్కురద్దగునని ప్రస్తుతచట్టం స్పష్టపరిచింది.

పదవ అధ్యాయము.

ఇండియామంత్రి - హైకమీషనరు - సభాయుతులైన రాజుగారు -
చట్టసవరణాధికారము మొదలైనవి.

ఇండియామంత్రి బ్రిటిషుమంత్రివర్గసభ్యుడు. ఈయనసలహామీద భారతవ్యాపారాల్లో మంత్రివర్గంనడుస్తుంది. గవర్నరుజనరలు సాధారణంగా ప్రధానమంత్రి యిష్టాన్నిబట్టే యేర్పడతాడు. ఇండియామంత్రి ఆలోచనవర్గంలో ముగ్గురకు తగ్గకుండా 6 గురకు హెచ్చకుండా సభ్యులుంటారు. వీరికికొన్ని నిర్దిష్టమైన కార్యాలున్నవి. ఇందులో సగంమంది భారతదేశంలో పది సంవత్సరములు పనిచేసినవారై ఉండాలి. కాలపరిమితి 5 సం॥లకు హెచ్చరాదు. భారతీయులనుండి ఇండియామంత్రి ఆలోచనవర్గంలోకి సభ్యులుగా నియమింప బడేవారికొక్కొక్కరికి జీతము 1350 పౌనులున్ను, భత్యం 600 పౌనులున్ను. సాలు1కి. ఇండియామంత్రికి వీరితో విడివిడిగాగాని ఏకసమావేశంక్రింద పిలచిగాని ఆలోచించే హక్కుగలదు. కొందరితో చెప్పినసంగతులు మరికొందరికి తెలియవన్నమాట ! వీరిని త్రోసివేసి స్వతంత్రంగాకూడా వ్యవహరించవచ్చును ఈయన. ఈచట్టం పదవ భాగంలోని (రాజుగారిసర్వీసులు) అంశాలలో వీరిసలహా విధిగా పుచ్చుకోవాలి ఇండియామంత్రి. ఇదివరలో సభాయుతుడైన ఇండియామంత్రిపేరితోనున్న బ్యాంకులలోని స్టాకు (stock),

సామ్యునిలవ కేవలమంత్రిగారు అని వ్యక్తిగతమైనకాతాకు మార్చబడుతుంది. పూర్వంవలెనే యాయనమీదనున్న, ఈయన పేరతోనున్న కొన్నిసందర్భాలలో దావాలువగైరాలు జరుగవచ్చును. ఇట్టిదావాలలో సమనులు హైకమిషనరుమీద అమలుజరగాలి. ఇప్పుడున్న ఇండియామంత్రిగారుచేసిన కంట్రాక్టులు వగైరాలు ఆప్రకారం సమాఖ్యరాష్ట్ర ప్రభుత్వముల మీద బైండు అవుతాయి. కాని యీదావాలు రాజగారియొక్క సార్వభౌమాధికారానికి (Paramount Rights) భంగకరం గాను లేక యీదావాలు రాజగారియొక్క ప్రతినిధిగా యిండియామంత్రి పోరుతాడు అనేసిద్ధాంతం అంగీకరించబడదు. నిత్య వ్యాపార ధర్మాల్లోనివ్యక్తులుగానే యీవుద్యోగులు యీదావాల్లో వాదిప్రతివాదులుగా పరిగణింపబడతారు. ఈయనకు శబ్దకుసర్వీసు, ఆర్థికసంబంధాలనుగూర్చి కొన్నిఅంశాలలో స్వంతంగాను, కొన్నిఅంశాల్లో ఆలోచనావర్గంవారి సలహాతోను ఇండియాప్రభుత్వముపై అధికారం చలాయించగలరు. గవర్నరుజనరలు, గవర్నరులు, స్వంతవివేచన, స్వంతనిర్ణయాలనుబట్టి చేసే వ్యవహారాల్లో కాస్త అనుపు, ఆజ్ఞ పెట్టడానికి ఈయనకే అవకాశంవుంది. సివిలుసర్వీసులో పెద్దఉద్యోగాలన్ని ఈయనే నామినేషను చేస్తాడు.

హైకమిషనరు:—ఈపదవి 1919 సం॥ చట్టప్రకారం యేర్పడినదని యిదివరలో తెలిపితిని. అంతర్జాతీయవ్యవహారా

లు (రాచకీయాలుకాక), ఆర్థికపుబడంబడికలు, ఈయనద్వారా భారతప్రభుత్వం జరుపుతుంది. అట్లావా ఒడంబడిక సందర్భంలో భారతప్రతినిధులు యీకార్యాలయంద్వారానే వ్యవహరించారు. భారతవర్తకవ్యాపారాలనుగురించి ప్రపంచభోగట్టలను భారతీయులకు తెలుపుట, భారతవర్తకక్షేమాభివృద్ధికి పనిచేయుట, బ్రిటిషుదేశంలోని భారతీయవిద్యార్థుల విద్యను గూర్చి శ్రద్ధవహించుట, ఆవివరాలను భారతదేశంలో కోరేవారికి పంపించుటకూడా యీయన జరుపుతారు. ఈవిధంగా భారతదేశంకు అంతర్జాతీయ, ఆర్థికస్వతంత్రంకూడా యిచ్చామన్నారు బ్రిటిషువారు. ఇండియామంత్రి లెక్కలతనిఖీదారే యీకార్యాలయానికికూడా లెక్కలతనిఖీదారుగా ఉంటారు.

సభాయుతుడైనరాజుగారు:—రాష్ట్రస్వతంత్రం అమలుకువచ్చుటకున్న, అవచ్చినపిమ్మట దానికిన్ని సమాఖ్య ప్రభుత్వం యేర్పడ్డానికిన్ని మధ్యగల అంతరంలోనున్న రాజుగారిపేరుతో బ్రిటిషుమంత్రివర్గమునకు కొన్నిముఖ్యమైన హక్కులు భారతదేశంమీద యీచట్టమువల్ల కలిగాయి. ఈ మధ్యకాలంలో 1919 సం॥ర చట్టంలో సవరణలు, యీచట్టంలోనికొన్నిటిలోసవరణలు చేయవచ్చును. ఈసంధికాలంలో తగినధనం ప్రభుత్వానికి లభించేట్లు చట్టం అమలుకు రావడానికిగాను కొన్ని అవసరమైన సవరణలుచేయుట, కొన్ని చిక్కులను తొలగించుటకును వారికి హక్కుగలను. కాని యివన్నీ సమాఖ్యవచ్చిన తరువాత ఆరునెలలలో రద్దగును.

అన్ని కౌన్సిలు ఆర్డరును సభాయతులైన రాజుగారికి ప్రార్థనా రూపంగా—గవర్నరుజనరలును తొలగించమని చెప్పేదితప్ప—పార్లమెంటు ఉభయసభలు ఆమోదించి రాజుగారికి నివేదించాలి. అత్యవసరసమయంలోను 14 రోజులకంటె హెచ్చుకాలం పార్లమెంటుసభ విరమించినప్పుడును ఇండియా మంత్రి రాజుగారిచేతనే వీటిని చేయిస్తాడు. కాని అది పార్లమెంటు సమావేశానంతరం ఆమోదిస్తేతప్ప 28 రోజులకంటె పూడదు.

చట్టసవరణవిధానం:—(Constitutional Amendment) కెనడావంటి అధినివేశస్వపరిపాలనావిధానంలాగ యీ చట్టములో సదరు విధానపు మూలసూత్రములకు లోబడి అయినా సమాఖ్య ప్రభుత్వంవారు చట్టసవరణ చేయడానికి యేమిన్నీ అధికారం యివ్వలేదు. పేరునకు మాత్రం చట్టసవరణాధికారం అంతా పార్లమెంటువారిది అనిఉన్నా బ్రిటిషుమంత్రివర్గపుకౌన్సిలు ఆర్డర్ చాలామట్టుకు చట్టసవరణను చేయగలవు. కాని ఉభయసమాఖ్య శాసన సభల సంఖ్యలో మార్పుదల, ఎన్నికవిధానం, సభ్యుల అర్హతలను, మార్పుటకున్న (రెండుసభలమధ్యను యిప్పుడున్న దామామాయికి భంగంలేకుండా) స్త్రీలకు విద్యాధికత తీసివేసి మూములు చదువు చ్చాతమే అర్హతగా పెట్టుమనుట, వారిని స్వంతదరఖాస్తు అక్కర లేకుండాగనే వోటర్లుగా జేర్చుకొనుట, ఎన్నికఅర్హతలకు సంబంధించిన యితరవిషయాలు, వీటినిగూర్చి

చట్టసవరణకు సమాఖ్యశాసనసభ వారికి కొంత అవకాశము కలదు. స్త్రీలకు సంబంధించినవి తప్ప మిగతావి సమాఖ్య అమలులోనికి వచ్చింది మొదలుకొని పదిసంవత్సరాల అనంతరం నుంచి జరగాలి. అనగా యీసవరణలు అప్పుడు సమాఖ్య శాసనవర్గంలో ప్రార్థనలక్రింద అంగీకరించబడాలి. అవి ఇండియా మంత్రిద్వారా పార్లమెంటుకు తెలుపబడతాయి. వాటి మీద గవర్నరుజనరలు అభిప్రాయము, ఆమోదములకు సంబంధించిన సంఘప్రతినిధుల అభిప్రాయములు తెలుసుకొంటారు. 6 నెలలలోపుగా అవి పార్లమెంటుకు నివేదించబడి రాజుగారి చేత అంగీకరించబడతాయి.

సాంఘికపరిష్కారం:—ఈదేశంలోని భిన్నమత, జాతులకు ప్రభుత్వంలో స్థానాలు పంచిపెడుతూ ప్రధానమంత్రి చేసిన సాంఘికపరిష్కారం అనేది (Communal Award) తాత్కాలికమైన నిర్ణయమే. ఆయాసంఘములు సఖ్యతతో యేదైనా స్థిరపరిష్కారముకు వస్తే ఆ ప్రకారం చట్టంలో సవరణ జరుగవచ్చును.

‘రెసిడ్యూయరీ’ హక్కులు :— సమాఖ్యవిధానంలో చట్టం కేంద్రరాష్ట్రములమధ్య అధికారములు, శాఖలు ఎంత స్పష్టంగా పంచినా ఆపంపకంకాలంలో అనుకొని కొత్త అధికారాలు, శాఖలు, అంశాలు పిమ్మట పోడచూపుతాయి. వాటిలో రాష్ట్రంవారా? సమాఖ్యవారా? శాసన లేక కా.

ర్యనిర్వాహణాధికారం చెలాయించవలసింది? అనే ప్రశ్న వచ్చి
అందునుగూర్చి వివాదాలు పుట్టకుండా చట్టంలోనే అనుకూల
అధికారాలు ముందువస్తే ఎవరు నిర్వహించాలో చట్టం చెపు
తుంది. సమాఖ్యవిధానచట్టానికి ఉండవలసిన ముఖ్యలక్షణాల్లో
యిదొకటి. ఆస్ట్రేలియాలో యిట్టి హక్కులు రాష్ట్రాలివి. కెనడా
లో సమాఖ్యప్రభుత్వా నివి. ఈ చట్టం క్రింద మన భారతదేశంలో
నో రాష్ట్రాలవీ కావు, సమాఖ్యవీ కావు. అల్లాంటప్పుడు “గవర్న
రుజనరలు పంపకాలపత్రంలో పడని క్రొత్త విషయాలనుగూర్చి
సమాఖ్యగాని రాష్ట్రంగాని శాసించవలెనని తనవివేచననుబట్టి
ప్రకటనరూపకంగా అధికారం ఇచ్చును. అప్పుడు ఆ విషయం
ఆశాసన, కార్యవర్గముల పాలనలోనికి పోవును.” అనగా దీని
మీదకూడా అధికారం గవర్నరుజనరలుది. (సె. 104).

అటవ అధ్యాయము.

శాసనాధికారానికి సంకల్పము— బ్రిటిషుభారతదేశశాలమధ్య
వర్తకం, వ్యాపారం, వృత్తి, ఉద్యోగములలో
సమానహక్కులుండాలి. ఇవే రక్షణలు. వివక్షణ
(Discrimination) ఉండకూడదు.

పూర్వము భారతదేశముమీదనున్న పార్లమెంటువారి
సర్వాధికారం చట్టంలో పదిలపరచబడింది. భారతదేశములోని
ఏ శాసనసభవారుగాని రాజు, రాజకుటుంబ వారసత్వం,
బ్రిటిషుజాతీయత, బ్రిటిషుసేనాచట్టం, వైమానికదళచట్టం,
నౌకారక్షణచట్టం, శత్రువుల ఓడలు స్వాధీనముచేసుకొన్న
ప్పుడు సదరు ఆస్తినిగురించినధర్మం (Law of Prize)—
వీటినిగురించిగాని, వీటినిగూర్చిన శాసనాలగుగాని ముట్టడానికి
వీలులేదు. ఈచట్టాన్నిగాని దీనిక్రింద ఇడియామంతి) గవర్న
రుజనరలు చేసేనిబంధనలు, అగ్గరులుగాని—(చట్టంలో చెప్ప
బడిన కొన్ని చిల్లరవిషయాలు తప్ప) శాసనసభవారు సవరిం
చుటకు వీలులేదు.

ఈదేశంలోని కోర్టులనుంచి అప్పీలుకు అధికారం యిచ్చే
రాజుగారి ప్రత్యేకపుహక్కు (Prerogative) ముట్టవీలు
లేదు. ఇలాగే రాజుగారికిగల మరెన్ని హక్కులనుగూర్చి
కూడా. వీటిమీద బిల్లులే ప్రవేశపెట్టరాదు.

ఇక కొన్నివిషయాల్లో గవర్నరుజనరలు లేక గవర్నరు
యొక్క ఆమోదముంటేనేతప్ప బిల్లులు ప్రవేశపెట్టరాదు. పార్ల
మెంటు చట్టాన్ని మార్చేవి, గవర్నరుజనరలుయొక్కచట్టాలను
ఆర్డినెన్సులను వ్యతిరేకించేవి, వారు స్వంతవివేచనతో నిర్వ
హించవలసిన విషయాలకు సంబంధించినవి, పోలీసుదళానికి
సంబంధించినవి, ఐరోపియన్, బ్రిటిషుపౌరులకు సంబంధించిన
క్రిమినల్ ప్రొసీజరుకు మార్పుటకున్న, బ్రిటిషు ఇండియాలో
నివసించని బర్జా, ఆంగ్లేయపౌరులమీద ఆలా నివసించేవారి
మీద కంటే హెచ్చుపన్నులు విధించుటకున్న, బ్రిటిషు
ఇండియాలోనివారే “అదరూ డైరెక్టరుగానుండి వారితేతనే
యీదేశంలో నడపబడే” కంపెనీలమీదకంటే తదవ్యతిరేక
మైన బ్రిటిషుకంపెనీలపైన హెచ్చుపన్నులు వేయుటకును, ఇం
గ్లండులో ఆదాయపుపన్ను వేయబడినట్టిన్నీ, వేయదగినట్టిన్నీ
వారికి సమాఖ్యప్రభుత్వం యీదేశంలో చేసేసమపాయములకు
వ్యతిరేకించే శాసనాలు, చర్యలు జరుపుటకున్న గవర్నరు
జనరలు లేక గవర్నరుయొక్క ఆమోదంలేకుండా ఆయా
శాసనసభలలో బిల్లులు ప్రవేశంకాకూడదు. చర్యలు జరుగ
కూడదు.

ఆర్థికానికి సంబంధించిన బిల్లులు అనగా పన్నులను
హెచ్చించేవి ముందుగా గవర్నరుజనరలు లేక గవర్నరుయొక్క
అంగీకారాన్ని పొందాలి. ఇట్లాగే బ్రిటిషుపౌరులను దేశములో

ప్రవేశించకుండా, ఆ స్త్రీసంపాదించకుండా, అనుభవించకుండా, జాతిమతభాషలనుబట్టి విచక్షణచేసే శాసనాలు బంధించవు (అయితే రాచకీయకారణాలవల్ల గవర్నరుజనరలు వ్యక్తులను నిషేధించేహక్కులు గలవు).

ఇంతేకాక బ్రిటిషువస్తువులమీద కేవల పక్షపాతంతో హెచ్చుపన్ను వేసేవి, బ్రిటిషుపౌరులమీద బ్రిటిషుదేశములోని శాసనాలనుబట్టి నిర్మించబడిన కంపెనీమీదకూడా హెచ్చుపన్నులువేసేవి శాసనాలు చేయరాదు. బ్రిటిషుదేశములోని కంపెనీ డైరెక్టర్లు, మెంబర్లు, వాటాదార్లు భారతదేశంలోని వారివలెనే యిక్కడ అన్నిహోదాలు కలిగిఉంటారు. ఏదైనా పన్నుతగ్గింపు ప్రభుత్వంవారు భారతకంపెనీలకు చేసేయడం అది భారతదేశంలోని బ్రిటిషుకంపెనీలకేకాక భారతదేశంలో సంబంధించిన ఇంగ్లండులోని బ్రిటిషుకంపెనీలకుకూడా యివ్వాలి. ఇలాగే ప్రభుత్వం భారతదేశకంపెనీలకు యిచ్చే సహాయం (Subsidy), ధనసహాయంకూడా భారతకంపెనీలు, భారతదేశంలోని బ్రిటిషుకంపెనీలుకూడా నిబంధములోని అర్హతలనుబట్టి పంచుకుంటాయి. నిబంధనలప్రకారం పెట్టుబడి బాగాఉండి నిర్వహణం కట్టుదిట్టంగా జరిగే కంపెనీలకే యీసహాయం ప్రభుత్వంవల్ల లభిస్తుంది. కనుక ఆప్రకారం నిపుణత్వంలో ఆరితేరిన భారతదేశంలోని బ్రిటిషుకంపెనీలకే యీవత్సహాయం ముట్టడముకున్నా, పరిశ్రమలలో శైశవావస్థలోనున్న స్వదేశీకంపె

నీల కసలే చెందకపోవడము కన్నా అవకాశముకలదు. ఈసహాయం కేవల యింగ్లీషుకంపెనీలకుకూడా వర్తిస్తుంది. అవి సంస్థానములోగాని బ్రిటిషుభారతదేశంలోగాని 'ఇంకార్పొరేటు' కావాలి. వాటిమీద సగంమంది డైరెక్టర్లను ఇండియాలో పౌరహక్కులను సంపాదించినవానిని పెట్టుకుంటే యిట్టికంపెనీలకుకూడా సహాయం లభిస్తుంది. ఈచట్టం అమలులోకి వచ్చిన వెంటనే పూర్వం చైనాదేశంలోవలె బ్రిటిషువారు, ఐరోపియనులు భారతదేశంలో చురుగ్గా కంపెనీలుపెట్టేసి స్వదేశీపరిశ్రమలను వ్యాపారాన్ని అడుగంటచేయడానికి అవకాశం ఉంటుంది.

ఇల్లాగే బ్రిటిషుపక్షం వర్తకంమీద భారతపక్షం వర్తకంమీదకంటే హెచ్చుగా విధినిషేధాలుండరాదు.

వృత్తులుచేసుకొనేవానికి, సాంకేతికవిద్యార్హతలను తెలిపే నిబంధనలకు చెందిన బిల్లులేవీ గవర్నరుజనరలు లేక గవర్నరుయొక్క పూర్వామోదంతోగాని ప్రవేశపెట్టగూడదు. ఆప్రకారం సదరు బిల్లుచట్టమైనా అమలుకు రాకపూర్వం నాలుగుమాసాలు ముందుగా దానిని ప్రభుత్వం ప్రకటించాలి. సదరు నిబంధనకు సంబంధించిన వృత్తులు, ఉద్యోగాలవారు యిందునుగూర్చి ఆక్షేపణలు చెప్పుకుంటే గవర్నరుజనరలు లేక గవర్నరు వాటిని సవరణ లేక రద్దుచేయవచ్చును. ఈవిషయములు పూర్వపుచట్టములోఉన్నవైనా ఆక్షేపించడానికి హ

ప్రతి కేసున గ్రామీణులకును,

తే. ౧౯౦౭.

క్కుండి. ఇవి యీ దేశంలో విదేశాలనుంచి వచ్చిన ఏజెంట్లు, వ్యాపారస్థులు మున్నగువారి రక్షణకొరకు పెట్టబడ్డాయి (సె. 119)

డాక్టరు:—బ్రిటిషుదేశంలో పరీక్షపాస్సైన డాక్టర్ విద్యార్హతలు భారతప్రభుత్వం అంగీకరించి వారికి యిక్కడ వృత్తిచేసుకోడానికి హక్కుయివ్వాలి. భారతడాక్టర్లకు బ్రిటిషు డాక్టర్లకంటే అధికమైన సౌకర్యాలుండరాదు. ఈ డాక్టర్లకు వృత్తిహక్కును ఏకారణంచేతైనా ప్రభుత్వం రద్దుచేయవలసి వస్తే ముందుగా మూడుమాసాలు వారికి గడువివ్వాలి. ఈ లోగా బ్రిటిషుడాక్టర్లు ప్రీవీకౌన్సిలుకు అప్పీలుచేసుకొని నిర్ణయంపొందుతారు. ఈ హక్కు ఫెడరలున్యాయస్థానానికి యెందుకుండకూడదు? భారతమెడికలుసర్వీసులోనికి ఉద్యోగికి ప్రభుత్వామోదంతో నిమిత్తంలేకుండా భారతదేశంలో వృత్తిచేసుకోడానికి స్వంతహక్కు గలదు. గవర్నరుజనరలు, గవర్నరుల తమప్రత్యేకబాధ్యతలక్రింద యీ అంశాలన్నీ కార్యనిర్వహణలోకూడా అమలుజరిగేటట్లు చూస్తారు.

ఈ పై అంశాలకు సంబంధించిన బిల్లులకు ప్రవేశాంగీకారం మొదట యిచ్చినా బిల్లు అంగీకరించబడినతర్వాత తిరస్కరించవచ్చును. పై వారి ఆమోదానికి నిలిపిఉంచవచ్చును.

ఇవిగాక భారతదేశములోని సంస్థాన, రాష్ట్రములమధ్య సరుకులు ఎగుమతిదిగుమతులు కావడంలో నిర్బంధాలుకల్పించే బిల్లులుకూడా గవర్నరుజనరలు, గవర్నరుమొక్క పూర్వా

మోదం ఉండాలి. అల్లాగే ఒకరాష్ట్రంలో తయారయేసరుకు పైన మరీయొకరాష్ట్రంవారు విధించే సెస్సు, పన్నువగైరాలు యొక్కవతక్కువ భేదంలేకుండా అన్ని రాష్ట్రములలోవలె సమానంగా వుండాలి. అల్లాగే జాతి, మతవగైరా విచక్షణలకు సంబంధించినబిల్లులును.

శాసనాధికారంతో తప్ప ఏవ్యక్తియొక్క స్వేచ్ఛగాని, ఆస్తిగాని, హక్కులుగాని రద్దుచేయబడరాదు. వ్యక్తులఆస్తి ప్రభుత్వం 'ట్రాన్సుఫరు' చేసుకునేబిల్లులుకు గవర్నరు, గవర్నరు జనరలుల పూర్వామోదం వుండాలి.

ఈభారత, బ్రిటిషువృత్తివర్తక, వ్యాపారములనుగూర్చి చట్టం పైవిధంగా నియమాలనుచేయుటలో ధర్మము తప్పలేదన్నారు బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు. "మాకంపెనీలకు, మావ్యాపారాలకు, మావృత్తులకు భారతదేశంలో కోరినసదుపాయాలు భారతకంపెనీలు, భారతవ్యాపారము, భారతీయవృత్తులవారు మాసీమదేశంలో చేసుకుంటు మేము ఆసదుపాయాలే చేస్తా" మన్నారు. మేము చేయకపోతే మీరూ చేయనద్దన్నారు (Reciprocity). ఈసమాధానం గిల్టుబుగారంలాగ పైకి యెంతప్రకాశమానంగా వున్నా యిది సత్యదూరమని యెరుగని వారుండరు. తనదేశపుపరిశ్రమల్లోనే పసిపిల్లగావున్న, తనదేశానికి కావలసినసరుకులను చాలాభాగం విదేశపుటడలో దింపుకో వలసినస్థితిలోవున్న భారతదేశం బ్రిటిషుదేశంవెళ్ళి పారిశ్రామికం

గా ప్రపంచానికంతకీ అగ్రస్థానం వహించిన బ్రిటిషువాళ్లతో పోటీగా నిలువబడి వర్తకం, వ్యాపారంచేస్తుందా? “ఆయన వుంటే మంగలివాడిని పిలవడమెందుక”న్నటులగా అంతశక్తి భారతదేశానికుంటే చట్టమూలంగా స్వదేశపరిశ్రమలరక్షణ కోరవలసిన అవసరమెందుకు వస్తుంది?

ఇల్లాగే రిజర్వు బ్యాంకు, మారకం రేటు, నోట్లు వగైరా లనుగూర్చిన బిల్లులు గవర్నరుజనరలు అంగీకారం లేకుండా శాసనసభలో ప్రవేశించరాదు.

యూరోపియనులకు సంబంధించిన ప్రత్యేకరక్షణలు కొన్ని వున్నాయి. అవి చట్టంలో తెలపడానికి వీలేనందున గవర్నరుజనరలు గవర్నర్ ఆజ్ఞాపత్రాల్లో చేర్చినారని యూరోపియను సంఘాభ్యుత్పలైన ‘లాంగ్లే’ గారు యిటీవలనే అంగీకరించిన ఈ పత్రముపైన కోర్టుల కఠికారము లేనిసంగతి తెలిసినదే.

గవర్నరుజనరలుగారి అంగీకారం లేకుండా ప్రవేశపెట్ట వీలులేనిబిల్లులు, శాసనసభ ముట్టడానికి వీలేనిఅంశాలు యివే ననుకోవద్దు. ఆయాస్థలాల్లో యిట్టివి చాలామూపించాము. ప్రస్తుతాంశాలు వాటితోకలుపుకొని యీజాబితాను పాఠకులు పూర్తిచేసుకోవాలి. ఒకసాంఘికనాయకుడుకూడ యిటీవల అంగీకరించినట్లుగా “చట్టమంతా 98 పాళ్లు మినహాయింపులు, రక్షణలతోనున్న 2 పాళ్లుమాత్రం ప్రజాబాధ్యతతోటిన్నీ కూడుకొనియున్నది.”

ఏడవ అధ్యాయము.

సమాఖ్యప్రభుత్వానికీన్నీ, సభ్యులైన రాష్ట్రసంస్థానములకున్న పరిపాలనాంశములలోగల సంబంధాలు.

ఈసమాఖ్యవిధానంక్రింద రాష్ట్రసంస్థానములకున్న, కేంద్రమునకున్న మధ్యచట్టమే కార్యనిర్వాహణాంశాలను, అధికారాల(Executive & administrative matter)నువిభజించేసింది. తిరిగి చట్టంద్వారాగాని యీవిభజనంమారడానికి వీలేదు. ఈవిభాగాన్నిగూర్చి కొంచెంగా తెలుసుకొందాము.

రాష్ట్ర, సంస్థాన, సమాఖ్యప్రభుత్వముల కార్యనిర్వాహణాధికారము (Executive authority) సదరుసమాఖ్యప్రభుత్వపుశాసనాలు యుక్తంగా గౌరవింపబడునట్లున్న, రాష్ట్రసంస్థానముల క్షేమమునకు యుక్తంగా నుండునట్లున్న అమలుజరగాలి. (సె 122.)

గవర్నరుజనరలుగారి ప్రత్యేకవర్గీలోని సేన, విదేశ, వ్యవహారాలు, మతం, తెగలు, యీనాలుగంశములలోను తన పక్షమున యేజంటుగావుండి చూచుటకు ఆయారాష్ట్రములలో గవర్నరులనే నియమించవచ్చును. తదితరసమాఖ్య వ్యవహారముల అమలుకు రాష్ట్రం, సంస్థానాధిపతులతో (కొన్నిషరతులతోగాని, లేకగాని) ఒడంబడికను కుదుర్చుకొనవచ్చును. ఇంతేకాక సమాఖ్య ప్రభుత్వచట్టరూపంగా రాష్ట్రములోని

పుద్యోగీయులకు సమాఖ్యవిషయాలు, 'కంకరెంటు' విషయాలు పాలనము, వాటిఅధికారబాధ్యతలు, వీటినిగూర్చి యేర్పాటులు జరుగవచ్చును. ఈలాగే సంస్థానాధిపతి లేక సంస్థానాధిపతులయొక్క పుద్యోగులకున్న పరిపాలనాంశములు అప్పజెప్పువచ్చును. ఇట్టిఖర్చులు సమాఖ్యప్రభుత్వమే భరిస్తుంది. సంస్థానాలిచ్చే 'అగ్రికారపత్రం'లో యిట్టిషరతులుకూడ వుండవచ్చును. ఆప్రకారం తనకార్యనర్తమువారిపాలన సంస్థానములో సరిగానిర్వహించబడుచున్నందుకు గవర్నరుజనరలు తనిఖీచేసే అధికారం కలిగివుండును. ఈఅంశములమీద కోర్టులకు నిర్ణయాధికారం వున్నది.

ఇక రాష్ట్రాల్లో సమాఖ్యాధికారమునకు భంగంలేకుండానే రాష్ట్రాధికారం చలామణీకావాలి. ఇందుకుగాను రాష్ట్రానికి సమాఖ్యవారు చలామణీ వుత్తరువులు (Direction) యివ్వవచ్చును. (సె 126.) రాష్ట్రస్వతంత్రమీద యిదికూడా ఒకనిరోధమే. ఈ అధికారనిర్వహణాలలో వచ్చేతగాదాలు నిర్ణయించే అధికారంసమాఖ్యది. "ఇట్లాటప్పుడు 'కంకరెంటు' విషయాలు ఏశాసనసభవారు శాసించాలి" అనేసమస్యవస్తే రాష్ట్రంలో సంప్రదింపుచేసినతర్వాతనే చర్యకుగడంగడం అవసరం. తనపై నికశాఖకు అవసరంవస్తే కొన్నిరోడ్లు, రాధాకీలు నిర్మించవలెనని గవర్నరు జనరలు రాష్ట్రాలకు వుత్తరువు యివ్వవచ్చును. అలాటప్పుడు ఆశాఖామంత్రులు అవిచేయకపోతే

గవర్నరు ప్రత్యేక బాధ్యతక్రింద దానిని జరిగించవలెనని గవర్నరుజనరలు నిబంధించవచ్చును. ఇట్లాగే శాంతిభంగ పరిస్థితులలో గవర్నరుకు గవర్నరుజనరలు చిత్తమునచ్చిన వుత్తరువు లివ్వవచ్చును.

సమాఖ్యకు కావలసిన భూమిమొదలైన ఆస్తిని సంపాదించడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి గవర్నరుజనరలు వుత్తరువులివ్వవచ్చును. అందలి 'కంపెన్సేషను' అంగీకారమువల్ల గాని పరిష్కారమువల్లగాని నిర్ణయమగును. సంస్థానాలవిషయంలో కూడా యిల్లాటియేర్పాట్లే పై రెండువిషయాలలోను వున్నాయి.

రేడియో:—రేడియో ప్రసారము సమాఖ్యవారిదై నా 'వార్తలనందించే సాధనాలను నిర్మించుకోవడానికి, వాటిని వుపయోగించుకోవడానికి, వాటిమీద రుసుమువిధించుకోవడానికి సమాఖ్యవారు రాష్ట్ర, సంస్థానాలను సాధారణంగా అభ్యంతరపెట్టకూడదు. సమాఖ్యవారి 'వార్తలనందించే సాధనాల' మీద ఎట్టిహక్కును రాష్ట్రాలకులేదు. ఇందునుగూర్చిన పాలనాశములు (ఆర్థికవిషయాలతోసహా) గవర్నరుజనరలుకుతోచిన షరతులతో రాష్ట్ర, సంస్థానములకు అప్పగించవచ్చును. కాని శాంతిభంగపరిస్థితులు వచ్చినప్పుడు గవర్నరు జనరలు స్వంత వుత్తరువు లివ్వవచ్చును.

నీటిపారుదల:—గూర్చి పూర్వచట్టంలో రాష్ట్రముల మధ్యనుగాని లేక మరియొక భాగానికిగాని వుండేతగాదాలు.

యిండియామంత్రి పరిష్కరించేవాడు. ఇప్పటిట్టి తగాదాల గవర్నరుజనరలుకు తెలపాలి. ఆయన ఇంజనీరు, ఆర్థిక, లా, పండితులతోకూడిన ఒకనిపుణసంఘాన్ని నియమిస్తాడు. వీరిరిపోర్టును బట్టి సదరుతగాదాను గవర్నరు జనరలే పరిష్కరిస్తాడు. కాని పార్టీలు అలా గవర్నరుజనరలు నిర్ణయం పనికిరాదనిన్నీ, సభాయుత్తులైన రాజుగారే అందును, గూర్చి నిర్ణయించాలనిన్నీ కోరవచ్చును. సంస్థానములవిషయములో యిట్టిహక్కులు వైస్రాయినిర్ణయించే అధికారం) అంగీకారపత్రంద్వారా సమాఖ్యకు యివ్వబడాలి.

సమాఖ్య, రాష్ట్రసంస్థానాలకు మధ్యతగాదాలను, వుభయులక్షేమానికీ అవసరమయ్యే విషయాలను గూర్చి ఆయాకాలములో విచారించి తగుసలహాలు యివ్వడానికి అంతరాష్ట్రసంఘము (Interprivincial council) ఒకటిరాజుగారు ఏర్పరుస్తారు. అందులో సంస్థాన ప్రతినిధులకుకూడా స్థానం వుంటుంది. ఇట్టివి కెనడా, ఆస్ట్రేలియాలలో కలవు.

ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

సమాఖ్యరైల్వే అధికారవర్గము.

(Statutory Railway Authority.)

పూర్వం రైల్వే శాఖ మామూలు పరిపాలనతోపాటు ఒక శాఖగా పాలింపబడేది. ఈ చట్టం క్రింద రైల్వే అధికారాన్నింతా కేటాయించి ఒక ప్రత్యేకవర్గంగా యేర్పరచారు. కెనడా, దక్షిణ అఫ్రికాలలో ప్రభుత్వవ్యవహారాలతోపాటు రైల్వే పాలనముకూడా కలగావులగంగా వుండడంవల్ల చాలానష్టాలు కనపడ్డాయి. అందుచేత అక్కడరైల్వేవర్గం కేటాయించబడింది సులువుకొరకు. కాని ఆవర్గం ప్రజానియమితం. ఈవర్గమో 1² వంతు ప్రతినిధులను దాని అధ్యక్షుణ్ణి గవర్నరుజనరలు స్వంత వివేచనతో నియమిస్తాడు. మిగతావారిని బహుశా మంత్రులతో సంప్రదించి నియమిస్తారు. శాసనసభ్యులు, సివిలుసర్వీసు వారు, రైల్వేసర్వీసులోనివారు యిందులకర్హులు. వీరికాల మైదు సం॥ములు. జీతబత్తెములుంటాయి. దేశములోని రైల్వేపరిపాలనను క్రమముగా జరుపుట, నూతనరైల్వేనిర్మాణంవగైరాలు వీరిచేతుల్లో వుంటాయి. రైల్వేకార్మికుల, ప్రయాణీకుల భద్రతకు వీరు బాధ్యులు. వీరికి కార్యనిర్వహణలో ప్రధానిగా ఒక “రైల్వేల చీఫ్ కమిషనరు” అనే వుద్యోగి వుంటాడు. ఈయనను గవర్నరు జనరలు నియమిస్తాడు. ఈ చట్టానికి లోబడి

ఈవర్గమువారు తమసభావ్యవహారములకు నిబంధనలు చేసికొనవచ్చును. వారిసభలకు గవర్నరుజనరలు పక్షమున ఒకరు హాజరుకావచ్చును. ప్రధానరైల్వేకమిషనరు గవర్నరుజనరలు నియమించిన ఆర్థికపండితుని సలహా పాటిస్తూ వుండాలి. వీరి ఆదాయములపైన రాబడిపన్ను వగైరాలులేవు. వీరికి రిజర్వు బ్యాంకే బ్యాంకింగు ఏజంటుగా వుంటుంది.

రైల్వేవర్గనిర్మాణము తెలిపే 8 వ అనుబంధమునుగాని, రైల్వేవిధానాన్ని గురించిన అభిప్రాయభేదాలలోగాని శేల్పున లసినవిషయాలపైన గవర్నరుజనరలుగారిదే ప్రత్యేకాధికారం. తనప్రత్యేకబాధ్యతలకు సంబంధం వుంటుందనితోస్తే సె. 183 క్రింద గవర్నరుజనరలు రైల్వేల కవసరమైన వుత్తరువులివ్వవచ్చును. ఈవర్గంలోజరిగే సంగతులన్నీ సమాఖ్యప్రభుత్వానికి తెలుపుతూవుండాలని నిబంధనలుండవచ్చును.

సె 186 క్రింద యేర్పడే “రైల్వేనిధి.”:—వర్గంవాడికి ఆదాయంక్రిందగాని, పెట్టుబడిక్రిందగాని వచ్చినసొమ్ము సమాఖ్య ప్రభుత్వం ఆదాయం క్రింద, పెట్టుబడిక్రిందతోను యిచ్చిన సొమ్ముతోను ఈనిధి యేర్పడును. ఇందులోనుంచి పెట్టుబడి మీదను, ఆదాయం నిమిత్తమున్న అయ్యేతగులుబట్లు తీసివేయాలి. రైల్వేసేవకులనిమిత్తం ప్రత్యేకప్రావిడెంటునిధి నేర్పరచుట కీపద్ధతి అడ్డురాదు. ఈవర్గంవాడికి వచ్చిన ఆదాయంలో నుంచివర్గంవారి పరిపాలనకయ్యేకర్చులు, రైల్వేకంట్రాక్టులు, ఒ

డంబడికలనిమిత్తం, పెన్ననులు, ప్రావిడెంటుఫుడ్లు, చట్టప్రకారం సమాఖ్యవారు పెన్ననులు, కట్నాలక్రింద యిచ్చినసొమ్ము వాపసుచేయుటకు, రైల్వేవగైరాల పోషణ, అరుగుదల, అభివృద్ధి, మారుదలకు చట్టప్రకారం సమాఖ్యవారికివ్వవలసినవడ్డీ, సాలులో క్రమప్రకారం ఆదాయశాఖకయ్యే యితరఖర్చులు—యీ ప్రకారం అయ్యేవిపోను శేషించిననిలవ చట్టప్రకారం తయారయ్యేపతకంననుసరించి యీవర్గమున్న సమాఖ్యప్రభుత్వమున్న పంచుకోవాలి.

రైల్వేరేట్ల నిర్ణయముకు గవర్నరుజనరల్ లొకసంఘాన్ని అప్పడప్పుడు యేర్పరచవచ్చును. వీరున్న యీవర్గంవారున్న రేట్లు, రవాణాలనుగూర్చిన అంశాలన్నీ యోచిస్తారు. కాని రేట్లను మాగ్నీ యేబిల్లున్నా గవర్నరుజనరలుయొక్క అనుమతి లేనిదే శాసనసభలో ప్రవేశం కాకూడదు.

రైల్వేలను కంపెనీలకిచ్చుట, కంట్రాక్టుల నేర్పరచుట, అమలుజరిపే అధికారం ఇండియామంత్రిది. ఆయనచర్యవల్ల వచ్చే లాభనష్టాలను యీవర్గం భరించవలసినదే.

రైల్వేపంచాయితీ:—ఫెడరలువ్యాపారాధిపతి ఒకరు అధ్యక్షుడుగాను, తొలుదొల్త సూచించబడిన రిగురు (ప్యానలు)లో నుంచి ఏర్పరచబడిన యిద్దరురైల్వేఅనుభవజ్ఞులైనసభ్యులతోను యీపంచాయితీ గవర్నరుజనరలు నియామకముపైన యేర్పడును. సమాఖ్యరైల్వేలనుగూర్చి రాష్ట్రసంస్థానములకువచ్చే

తగాదాలను వీరు పరిష్కరిస్తారు. వీరికాలము 5 సంవత్సరములు. 'లాపాయంటు' వుంటే వీరిమీద ఫెడరలున్యాయస్థానానికి అప్పీలు అధికారం వున్నది.

రైల్వేకంపెనీలకు డైరెక్టరను, డిప్యూటీ డైరెక్టరను. యేర్పరచేహక్కు ఇండియామంత్రిది. ఇవి గవర్నరుజనరలు కూడా యీవర్గంలో యోచించిచేయవచ్చును.

తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

మినహాయింపులు—(Reservations).

ఈయంశములనుగురించి భారతదేశస్థులు 7 సంవత్సరములు ఎంతగుంజులాడినా క్రియలో బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు ప్రజాప్రాయమును మన్నించేమార్పును ఏమిన్నీ చేయలేదు. ఇండియా మంత్రికి, బ్రిటిషుప్రభుత్వానికిన్నీలోబడి గవర్నరుజనరలు వీనిపై పూర్ణాధికారం వహించును. ఇందలి శాఖలకయ్యేఖర్చులు, జీతాలు, పెన్షనులు, గవర్నరుజనరలు స్వంతవివేచన నుపయోగించిచేస్తాడు. మినహాయించబడినశాఖలకు అయ్యేఖర్చులను సాధ్యమైనంతవరకు శాసనసభను మంత్రులను సంప్రదించి చేయునట్లు చట్టబద్ధం కావాలనే భారతమితవాదుల కోరికకూడా మన్నింపబడలేదు.

మినహాయింపులనగామఃఖ్యంగా సేన, విదేశవ్యవహారాలు, క్రైస్తవమతవిషయమున్ను. గుంపుజాతులు ఈశాఖల పరిపాలన గవర్నరుజనరలేస్వంతంగా నిర్వహిస్తారనిన్నీ, శాసనసభకు యిందునుగూర్చియెట్టిఅధికారమున్ను లేదనిన్నీ యిదివరకే తెలిపియున్నాము. శాసనసభవారు సేనఖర్చునుచర్చించవచ్చును. కాని వోటుచేయవీలులేదు. సేనవ్యవహారాలకు సంబంధించే సివిల్ విషయాల్లోఅధికారం చెలాయించేహక్కు గవర్నరుజనరలుది. సివి

లుకార్యాలకు సేన నుపయోగించే అధికారమునుకూడా గవర్నరుజనరలే తనచేతిలోనుంచుకుంటాడు. ఈఅధికారం సమాఖ్యప్రభుత్వానికి చెందింది. సివిలు'లా'ప్రకారం సేనలు నిర్వహించవలసినవిధులు సేనాధిపతిద్వారా అమలుజర్పించుట, జనులకు పై నికదశమువల్ల కలిగే బాధనుగూర్చి విచారణకై వారిని కోర్టుల మొదుటకు పిలుపించుటకూడా గవర్నరుజనరలుగారే చెయ్యాలి. హిందూ దేశమువెలుపల భారతపటాలాలు యెందుకుపయోగించాలి ? ఇది కాంగ్రెసుపుట్టిననాటినుంచీ పెద్దతగాదాగా నున్నది. చట్టాదీనికి యెట్టిపరిష్కారం తెలుపుచున్నది ? బ్రిటిషుగవర్నమొట్టు ఆలాకోరితే గవర్నరుజనరలు పటాలాలను పంపడానికి హక్కుంది. అందువల్ల నైనఖర్చులు, సదరు కార్యంవల్ల భారతదేశానికి లాభం కలిగిందనితోస్తే భారతదేశమున్ను లేకపోతే బ్రిటనున్ను పెట్టుకోవాలి. భారతపటాలాలను పార్లమెంటు అంగీకారములేకుండా బ్రిటిషుదేశంవెలుపల ఉపయోగించవచ్చుననిన్నీ, లోపల వుపయోగించినప్పుడే రాజ్యాంగరీత్యా ప్రశ్నించడానికి అవకాశం కలుగుతుందనిన్నీ 'కెయితు'పండితునిమతం. భారత సేనలలో వ్యక్తులను చేర్చుకొనుట, తగ్గితు చేయుట, సమాఖ్యవారి అధికారంలోని విషయాలు. సేనలకు 'కమిషను'నిచ్చుట రాజుగారి అధికారము. ఇది యితరఉద్యోగులపరము చేయవచ్చును. పై నికదశాలు, సామగ్రి, పరిపాలన, వీటికిసంబంధించిన నిబంధనలు సభ్యులతో యోచించి చేయవలసిన అధికారి ఇండియామంత్రి.

బ్రటిషు సేనలలోని సైనికోద్యోగీయులు, సివిలుఉద్యోగీయులు, పోలీసుసంతతివారు సైనికోద్యోగమునకై పెట్టదరఖాస్తు ముందు ముంజూరుకావాలి.

జాయింటుపార్లమెంటరీకమిటీరిపోర్టులో “భారతదేశ రక్షణభారము అధికంగా భారతీయులయందే ఉండును.” అని చెప్పబడినను యీచట్టం సేనాదళాలు భారతీయులపరం అయ్యే విధానం యేమీచెప్పలేదు. ఇప్పుడున్న భారతబ్రటిషుసైనికుల దామాషాయీ తగ్గించవీలువేదు. ముగ్గురు భారతీయులకొక ఆంగ్లేయుడుచొప్పున ఉండవలసినదే. గతఅయిదోపాయుర్థంలో బ్రటిషునాయకత్వ ముండబట్టే భారతసేనలకు పేరొచ్చిందని వాఁతలంపు. 5 మొదలు 15 వరకు ‘యానిట్లు’ ఇప్పటికి భారతీయులపరమైనాయుట. (భారతీయాధిపతులచేతిలోనికి యివి వచ్చినవన్నమాట.) ఈ‘యానిట్లు’లోని ఉద్యోగులకు 14 సం॥లు తరిఫీదు అయినతర్వాత యింకామెన్నిభారతీయుల పరంచెయ్యాలో యోచిస్తారట సేనఖర్చు యిదివరలో 55 కోట్లు ఉండేది. ఇప్పుడు 46 కోట్లకు తగ్గించబడింది. అందుచేత సేన భారతీయోద్యోగులపరంచేయుటకు గూర్చిగాని, ఖర్చును తగ్గించుటనుగూర్చి కాని, ప్రస్తుతచట్టంలోమా రేమీ అవసరం లేదని ఇందలి భావము. కాని పూర్వపుధరలనుబట్టి 55 కోట్లు వుండిన ఖర్చు ప్రస్తుతఆర్థికదృస్థితిలో 45 కోట్లకుమాత్రమే తగ్గిందంటే పూర్వపుధరలప్రకారం $64\frac{1}{2}$ కోట్లకు పెరిగిందన్నమాట.

1834 సం॥పు భారతసేనాచట్టప్రకారం డేరామానూ లోని సైనికకళాశాల నడుస్తుంది. వాయుదళంలో శిక్షణకూడా యివ్వబడుచున్నది. ఇందులో భారతబ్రిటిషుభేదా లుంటాయి భారతసేనాధికారులు బ్రిటిషువాళ్ళతోకూడినసేనను నడిపించుట కర్హులుకారు. కొన్నిసందర్భాలలో సంయుక్తంగా నేనలు నడపడానికి సేనాధిపతి యేర్పర్చవచ్చును. డేరామాన్ కాలేజీలో చేరడానికి 18 సం॥లు మించని వయస్సు జాలి. $2\frac{1}{2}$ సం॥లు శిక్షణ. ప్రతి 6 మాసములకు 30 క్యాడ్రెట్లనాలు వస్తాయి. ఇందులో 15 పోటీపరీక్షలవల్ల పూర్తిఅవుతాయి. 15 సేనలోని వుద్యోగులకు వారిమనుష్యులకు యిస్తారు. సంస్థనాలనుంచి కూడా 10 మందిని తీసుకుంటారు. మూంజీగారు ప్రజాపోషణపై నెలకొల్పుచున్న సైనికకళాశాలనుకూడ భారతయువకులకు దేశరక్షణకు తనిబీతుపొందుటకైమంచిఅవకాశములు. ఇల్లాంటివి అధమము జిల్లాకొకటైనా యేర్పడేకాలం త్వరలో రావాలి. 1935 సం॥రముకు సేనలెఖలు బ్రిటిషు 60 వేలు, భారతీయులు 150 వేలు, నిలవదళం 42500, పతాకంక్రింద యారిజర్వదళం వారు అధమం 5 సం॥లున్ను 15 సం॥లు పతాకంక్రింద రిజర్వు సర్వీసుక్రింద కలిపిన్నీ నమోదుచేయబడుదురు. భారతరాష్ట్ర దళమనేది ఒకటిగలదు. అందు 19000 గలదు. ఇది అసలు సేనకు రెండవబలగంగా వుంటుంది. ఇదిగాక సహాయసైనికదళ మనేది ఒకటి 33000 తో గలదు. ఇది దేశరక్షణకు ఏర్పడినది.

ఇందులో అంతా యూరోపియనులే. భారతసంస్థానాలదళములలో మొత్తము 44000 గలరు.

భారతనౌకాదళం:— ఈదళం ప్రస్తుతం నడుపబడుచున్న పద్ధతి యీచట్టం మార్చలేదు. 1927 సం॥పు నౌకాదళ చట్టప్రకారం యిది నిర్మించబడింది. ఈదళంకూడా సేవలెనే భారతసరిహద్దులకు వెలుపల పుపయోగించవచ్చును గవర్నరు జనరలు నిర్ణయిస్తే. 1934 సం॥పు బ్రిటిషునౌకాదళశిక్షణను గూర్చిన చట్టంలోని అన్ని అంశాలు భారతచట్టంలో ప్రవేశపెట్టబడ్డాయి.

యుద్ధప్రకటన, సంధి, విరామముచేసే అధికారాలు రాజుగారికి ప్రత్యేకంగా ఉండనే ఉన్నాయి (Prerogatives) యుద్ధకాలంలో వర్తకవ్యాపారాలనుగూర్చి శాసించేదీ రాజుగారే. గవర్నరుజనరలుకు యిందుతో కొన్ని హక్కులకు ఆయన సంక్రమింపజేయవచ్చును.

భారతదేశంలోనిసేనా, నౌకా, వాయుదళాలు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యబలంకోసమనే నిర్మించబడ్డాయి. కాని భారతదేశమే మానికికాదనిన్నీ అందుచేత ఆఖర్పులో కొంతైనా సామ్రాజ్యం భరించాలని కాంగ్రెసు పుట్టిననాటినుంచీ వాదిస్తున్నది. ఇక యింతఖర్చు అక్కరలేకుండానే సేనలను యేర్పాటుచేసుకుని స్వరక్షణచేసుకోగలరు భారతీయులు” అంటున్నది కాంగ్రెసు. విదేశముల సౌజన్యాన్నికోరే సామ్రాజ్యకాంక్ష లేని భారతప్రజ

లకు యుద్ధభయముండదని కాంగ్రెసునుతం. కాని యిటీవల బ్రిటిషుప్రభుత్వం 15 లక్షలపౌనులు భారతసేనఖర్చులలోనుంచి భరించుటకొప్పుకొని ఆవిధంగాభారతసేనలను ఒక్కక్షణానోటి నులో తమయిష్టవచ్చినచోట యుపయోగించుకోడానికి అద ను యేర్పర్చుకొన్నారు. ఇది భారతీయులు నిరసించారు.

విదేశవ్యవహారాలు:—ఇవి నాలుగురకాలు. సామ్రాజ్యములోని అధినివేశాలతోటి సంబంధము, దేశసరిహద్దులలో వున్న దేశాలతోటిసంబంధము, దూరపుదేశాలతో సంబంధము నానాజాతీసమితివంటిసంస్థలతో సంబంధము. శ్వేతపత్రం అధినివేశసంబంధాన్నికూడా మినహాయింపులోనికిరావాలనిసూచించింది. కాని భారత అధినివేశములకుండే—ముఖ్యంగా వలసపోషడం—సంబంధాలు యికముందు సమాఖ్యనిషయంగా ఉండాలి. వలసదేశములలోని భారతీయులకు సహాయపడ్డానికి సమాఖ్యప్రభుత్వానికి ప్రస్తుతచట్టప్రకారం అవకాశమున్నది.

భారతవిదేశవ్యవహారాలనగా బ్రిటిషువిదేశవ్యవహారాలన్నమాట. వారివిధానాన్నిబట్టి భారతవిధానం ఉండాలిగాని స్వతంత్రంలేదు. అయితే సరిహద్దులలో వున్న దేశాలసందర్భములో భారతప్రభుత్వంకు (అనగా గవర్నరుజనరలుకు) ఎక్కువ సంబంధముంటుంది. నేపాళము, టిబెట్టు, ఆఫ్ఘనిస్తానము, కాశ్మీరు, పెర్షియా, అరేబియాలలో యుండే బ్రిటిషురాయబారులు భారతప్రభుత్వపు విదేశశాఖలలోనుంచే నియమింపబడతా

రు. పెర్షియన్ గల్ఫులోనుండే బ్రిటిషుప్రతినిధిమీద గవర్నరు జనరలుకు ప్రత్యేకాధికారం వున్నది.

అంతర్జాతీయ, నానాజాతిసమితివ్యాపారాలు అన్నీ యిండియామంత్రిద్వారా నడుస్తాయి. నానాజాతిసమితి తీర్మానాలఅంగీకారమునకు సంబంధించిన ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలుసరాసరిగా భారతప్రభుత్వంతోనే నడుస్తాయి. ఇందుకులోబడి మిగతావిదేశవ్యాపారాలన్నీ సిద్ధాంతంలో రాజుగారిచేతులోనివి గవర్నరుజనరలుకు సంక్రిమింపజేయవచ్చును. యుద్ధపురోజులలో తాటస్థప్రకటనముకూడా రాజుగారే (1911 సం॥ బాల్కను యుద్ధపురోజులలోచేసినట్లు) చేస్తారు. రాజుగారిచేచేయబడిన వుత్తరువులే భారతవిదేశశాఖల నిబంధనలక్రింద అమలుజరుగుతాయి. రాజ్యంకలుపుకోవడం, వదలడం, సంధిచేసుకోవడం కూడా రాజుగారిహోదాలో గర్భితమైనప్రత్యేకఅధికారాలే. ఇవన్నీసిద్ధాంతంలోమాత్రం క్రియలో బ్రిటిషుమంత్రివర్గమే యివన్నీచేలాయిస్తుంది.

భారతదేశంకూడా నానాజాతిసమితికి స్వతంత్రసభ్యురాలుగా చేర్చుకొనబడినప్పటినుంచీ (యూప్రతినిధి ప్రజానియమితుడుగాక ప్రభుత్వనియమితుడు) ఆయాసమయాల్లో సంద్యులు, ఖరారునామాలు జరిగినపుడు యీభారతప్రతినిధిసంతకంకూడా వాటిమీద పెట్టిస్తున్నారు. అంతర్జాతీయకార్మికసంఘంకు భారతప్రతినిధి భారతకార్మికసంస్థలసూచనలప్రకారం నామినేటు

చేయబడును. 'లోకర్నో' సంధులవంటిసందర్భాల్లో భారత ప్రతినిధి సంతకం చేయకుండాచేసి భారతప్రభుత్వం తన స్వంత అభిప్రాయం చెప్పింది. ఈభారతప్రతినిధి సంస్థానాలకుకూడా ప్రతినిధిగావుంటాడు నానాజాతిసమితిలో.

తదితరరాయబారాల్లో అనగా ముఖ్యంగా ఆర్థికవిషయాల్లో భారతదేశంలో రెండుదేశాలకు చర్చలుజరిగి ఉభయ పక్షాలకునిర్ణయం ఏర్పడును. ఈప్రకారం యేర్పడిన నిర్ణయముకు సంతకంపెట్టేది భారతదేశంపక్షమున బ్రిటిషుప్రభుత్వం వారు గవర్నరుజనరలుగాదు. ఇదియొక ఆచారం (1934 సం॥ లోని జపాను- భారతవర్తకపు అగ్రిమెంటు యిలాంటిదే.) ఇలాంటివికొన్ని విదేశకార్యాలయంలో జరుగుతాయి. అప్పుడు బ్రిటిషువర్తకపుబోర్డును సలహాచెయ్యాలి. అట్టివాటిమీద మంత్రులసంప్రదింపుతో గవర్నరుజనరలు సంతకంపెట్టవచ్చును.

ఇలాంటిసంధిరాయబారాలు గవర్నరుజనరలు చేస్తున్నాడంటే రాజుగానియొక్క ఆమోదంతోనే చేస్తున్నాడని ఊహించాలి. ఇట్టిచర్యలలో గవర్నరుజనరలు బ్రిటిషువిదేశకార్యాలయం, యిండియామంత్రి కార్యాలయానికిలోబడి జరిగించాలి. శాసనసభవారు గవర్నరుగారు భారతదేశపక్షాన్ని చేసిన పైనితెలిపినలాంటి సాధులనుగూర్చి గవర్నరుజనరలు లేక గవర్నరులయొక్క ఆమోదంలేకుండా యెట్టిబిల్లులు ప్రవేశపెట్టకూడదు. సంస్థానాలవారు అంగీకారపత్రంద్వారా ఒప్పుకుంటేతప్ప యీసంధులలోని అంశాలు వారిని బంధించవు.

కన్వెన్షనులు:—అంతర్జాతీయవర్తకసమితుల 'కన్వెన్షను'లు శాసనసభ్యులు చర్చించవచ్చును. అవి గవర్నరుజనరలు చేరుతో అమలుజరుగును. సంస్థానములవారిని యీ కన్వెన్షనులు విధిగా అమలుజరుపమని బంధించవీలులేదు.

ఫ్యాక్టరీశాసనాలు, విమానప్రయాణములలో సంస్థానాలకు బ్రటిషుభారతదేశానికి సమానచట్టాలుండాలి. వాయువుమీద సంస్థానాలకు వారిఆవరణలో ఆధిపత్యంవున్న వైమానికుల నిజస్థితిను, ప్రమాదాలవిచారణలలో యిండియాప్రభుత్వంవారి అధికారం సంస్థానాలొప్పుకొన్నాయి. 1934 సం॥ర వాయు విమానచట్టప్రకారం యివి నిర్ణయించబడ్డాయి. 1925 సం॥రం వాయుసమాఖ్యప్రకారం బ్రటిషుభారతదేశము యొక్కయు, సంస్థానములయొక్కయు ఇండునుగూర్చిన నిబంధనలు ఏకరీతిగా ఉండాలి.

భారత బ్రటిషుదేశసంబంధాలు గవర్నరుజనరలు చేతులలోనే ఉండును. కాని వర్తకవ్యాపారసంబంధాలుమాత్రం ఖరారునామాలరూపంగా భారతబ్రటిషుప్రభుత్వాలు చేసుకొనుటకు కొంతస్వేచ్ఛగలదు.

ఈవిదేశశాఖకు సివిలుసర్వీసునుండియు, సైనికసర్వీసునుండియు ఉద్యోగస్థులు నియమింపబడుదురు. ప్రస్తుతమున్న భారతవిదేశశాఖలో యీచట్టమెట్టిమార్పును చేయలేదు.

1927 సం॥ నుంచి భారతప్రభుత్వప్రతినిధి ఒకడు దక్షిణాఫ్రికాభారతీయులక్షేమం కాపాడుటకు 'డర్బను'లో నియమింపబడుచున్నాడు.

మతం:— (Ecclesiastic affairs) భారతదేశంలోవుండే ఆంగ్ల, స్కాట్ల, జాతీయులకు చెందిన క్రైస్తవమత సంస్థను భారతప్రభుత్వం పోషిస్తుంది. ఈ సంస్థ పూర్వం సీమలోని బ్రిటిషుమతపీఠముకు అంగంగా వుండేది. ఇప్పుడు 1930 సం॥ నుంచీ యీ భారతసంస్థ విడిపోయింది. ఈ సంస్థకు శాఖలుగా రాజధానిలో శాఖలుంటాయి. వీటి అధిపతులను ఇండియా మంత్రి నామినేషను చేస్తాడు. ఈ సంస్థకు సాలీనాభారతప్రభుత్వం చాలసొమ్ము ఖర్చుపెడుతుంది.

పనియవ ఆధ్యాత్మము.

ఆర్థికసంబంధాలు.

సమాఖ్యప్రభుత్వంలో, రాష్ట్రములకు, సంస్థానములకు ఉండేద్రవ్యసంబంధము లెట్టివి? అనే అంశమును చట్టప్రకార మిక్కడ వివరిస్తాము.

నిజర్వబ్యాంకు నిర్మింపబడి నడుస్తూండాలి. జమలకు మించనిఖర్చుతో ఆదాయవ్యయాలు సరిపుచ్చాలి. నిలవఫండు ఉండాలి. దేశంవైపు మొగ్గేవ్యాపారలాభంతో వర్తకం సాగాలి. క్రొత్త విధానం అమలుకురావడం యీనాలుగంశాలమీద ఆధారపడును.

ఇక దేశంలో ఆర్థికపరిస్థితు లెల్లా ఉన్నాయంటే, కొన్ని రాష్ట్రాలకివ్వబడిన ఆదాయశాఖలరాబడి వాటిఖర్చుకు చాలదు. కేంద్రశాఖల ఆదాయాలు కాలక్రమేణ వృద్ధియగుటకు అవకాశముంది. బంగారంలాంటి పారిశ్రామికరాష్ట్రాలు ఆదాయపుపన్నులో తమవాటాను హెచ్చించమంటాయి. సంస్థానాలప్రజలుయిచ్చే 'కష్టముడుద్యూటీల'లోనుంచి సంస్థానాలకు హెచ్చుమొత్తాలు వాపసురావాలని వారంటారు. స్వతంత్రగా పరిపాలన నిర్వహించుకొనేందుకు ధనంలేనిరాష్ట్రాలకు సమాఖ్యప్రభుత్వంయూ చట్టంక్రింద ఆనర్హు భర్తీచేస్తుంది. బ్రటిషుయూ

డియాకు చెందిన అలాంటి నష్టానికి తమ ఆదాయాలు కోనుంచి సా
మ్మప్రోకుండామినహాయించమంటారు సంస్థానాలవారు. సమా
ఖ్యరాకపూర్వం బ్రిటిషుయిండియాకున్న ఋణం తమమీదపడ
కూడదంటారు సంస్థానాలవారు. ఈభయం సంస్థానాలకక్కర
లేదన్నారు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంవారు. రాష్ట్రముకు లేనిప్రత్యేకసేనా
బాధ్యతలు తమకున్నాయన్నవి సంస్థానాలు. అంతేకాక సా
న్థానప్రజలు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వపు సెక్యూరిటీలనుగల్గియుండియు,
బ్రిటిషుయిండియాలోనికంపెనీల వాటాదార్లైయుండియు, బ్రి
టిష్ ప్రభుత్వపు ఆదాయపుపన్ను చెల్లుబడిచేయుచున్నందున
తమధనం ఆప్రకారంకూడా బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి ముట్టుతుంది
అనిన్నీ పైగా యీసమాఖ్యవల్ల తమసరిహద్దులలో, పైనుంచి
వచ్చినసరికుపైన వసూలుచేసే సుంకాలుకూడ తమరు వదలు
కోవలసివచ్చింది అని కష్టంగాపలికారు యీసంస్థానాలవారు.
ఇంకా యిల్లాటిపన్నులే కొన్నిసమాఖ్యసూత్రానికి విరుద్ధం
కనుక సంస్థానాలు వదలుకోవాలి. ఇంతేకాక సదరు బ్రిటిష్
ప్రభుత్వానికి పూర్వసంధులప్రకారం సంస్థానాలుకట్టేకప్పము
లుకూడా తగ్గించకోరిరి. సంస్థానాలు సమాఖ్యలోకి రావడా
నికి ముందు యిన్నిసమస్యలు పరిష్కారంకావాలి.

ఇక యీ రాబోయే సమాఖ్య ప్రభుత్వానికి ఖర్చుయే
లాయుంటుంది? శాసనసభలు పెద్దవిచేయుటవల్లను, రాష్ట్రస్వ
తంత్రంవల్లను, సమాఖ్యకు అధమం $1\frac{1}{2}$ కోట్లకు తక్కువకాదు.

క్రొత్తరాష్ట్రాలు రెండిటికి వచ్చేనష్టం (సింధుకు రు.1,10,00,000
ఒరిస్సాకు 47,00,000) భర్తీకి కొంత అవుతుంది. ఇదిగాక
పశ్చిమోత్తర సరిహద్దుపరగణానిమిత్తం కోటి అస్సామునిమి
త్తం 30 లక్షలు, సమాఖ్య ప్రభుత్వం భరించాలి. బర్మాకు
భారతదేశంనుంచి విడతీయడంవల్ల భారతాదాయాలకు 3 కో
ట్లనష్టం. ఈబర్మాసరుకుమీద దిగుమతిపన్ను యోతవస్తుదో
కాని యిది ప్రత్యేక బాధ్యతనుబట్టి గవర్నరు పాలించే అంశం.
ఇంతేకాక రాష్ట్రాదాయాలు పుష్టిగా ఉండేటట్లు చేస్తేనేగాని
రాష్ట్రస్వతంత్రం నడవడంకష్టం. ఇట్టి ఆర్థికదుస్థితిలోనైనా
ఉద్యోగుల జీతాలుయేమీ తగ్గలేదు. ఈస్థితిలో యీక్రొత్త
ప్రభుత్వానికి మరెన్నికోట్లు అదనపుఖర్చు మరెన్నికోట్లు దరి
దనారాయణస్వరూపమైన యీ భారతదేశము అదనపుపన్ను
గా భరించాలో తెలియదు.

ఈ గమనికను పురస్కరించుకొని రాష్ట్రకేంద్ర ఆదా
యాలు యిచ్చి పుచ్చుకోవడంలో ఉభయసంబంధాలు తెలు
సుకోవాలి.

సమాఖ్య ఆదాయాలు:—ఈక్రిందివాటిమీద వచ్చే
పన్నులు సమాఖ్యప్రభుత్వము విధించుకుంటుంది. ఆస్తికి వార
సుదైనందుకు పన్ను (ఇందులో వ్యవసాయభూమి చేరదు);
సమాఖ్యజాబితాలో చేరిన స్టాపుపన్నులు; రైలువిమానాల
మీద సరుకులు మనుష్యులు వెళ్ళినందుకు, అవిలేక వారు దిగే

స్థలంలో వసూలుచేయబడే పన్ను; రైలుటిక్కెట్లు సరుకుల ఛార్జీమీద పన్నులు (ఫీఫ్ కమిషనరు రాష్ట్రములలో తప్ప యిటీపన్నులు మిగతాస్థలాల్లో రాష్ట్రసమాఖ్యలకు పంపకం చేయబడును. సమాఖ్యవారు ఈపన్నులకు పైబడి అదనపు పన్నును (Surcharge) విధించి సమాఖ్యావసరాల నిమిత్తం తా ముపయోగించవచ్చును.

ఆదాయపుపన్ను (వర్తక కంపెనీలమీదదిగాక) కూడా సమాఖ్యదే. ఇందులోనుంచి సభాయత్తుడైన రాజుగారు నిర్ణయించిన ప్రకారం కేంద్ర, రాష్ట్ర, సంస్థానాలు పంచుకుంటాయి. ఈప్రకారం ది 3-7-1936 తేదీని యివ్వబడిన కొన్ని లు ఆర్డరు ప్రకారం ఆదాయపుపన్నులో సగం రాష్ట్రాలకు చెందాలనిన్నీ అది నూటికి మదరాసు 15, బొంబాయి 20, బంగాళం 20, సయ్యక్తరాష్ట్రములు 15, పంజాబు 8, బీహారు 10, మధ్యరాష్ట్రాలు 5, ఆసాము 2, శశిమోతరసరిహద్దురాష్ట్రాలు 1, ఓరిస్సా 2, సింధు 2 చొప్పున పంచుకోవాలి. ఇంతేకాక యీసమాఖ్యవిధానం వచ్చినప్పట్టు కొన్నిసంవత్సరాలపాటు రాష్ట్రసంస్థానములకు చెల్లవలసిన దానిలో కూడా కొంతభాగం సమాఖ్యవారే ఉంచుకోవచ్చును. (చూ. ది 3-7-1937 తేదీగల కొన్నిలుఆర్డరు) ఈలావుంచుకొనే మొత్తం నూటికి 50 కంటే మించరాదు. అలాఉంచుకోవలసిన కాల నిర్ణయం చట్టాన్ననుసరించి జరగాలి. (చూ. సె 138) ఆదా

యపుపన్నుమీదకూడా పెచ్చుపన్ను సమాఖ్యవిధించుటకు బిల్లు గవర్నరుజనరలు ఆమోదంతో శాసనసభలో ప్రవేశం కావాలి. చేయదగిన తగ్గిపులన్నీ ఖర్చుపద్దులలో చేసినప్పటికి యిట్టిపెచ్చుపన్ను అవసరం అనితోస్తేనేగాని గవర్నరుజనరలు యిందుకు ఆమోదం యివ్వకూడదు.

కంపెనీలపన్ను (Corporation tax):—కంపెనీల కువచ్చేవడ్డీ, లాభాలపైన విధింపబడే యీపన్ను తగ్గించడానికి సమాఖ్యశాసనసభకు హక్కులేదు. సంస్థానాల్లో మాత్రం 10 సం॥రాలవరకు విధించకూడదనిన్నీ అట్టిపన్నువల్ల ఒకసంస్థానంలో సమాఖ్యవానికి వచ్చేరాబడికి తుల్యమైన మొత్తమును కట్టుంగా విధించమనికోరుటకు హక్కున్నది. ఆప్రకారంగా చేసేవిధింపుకు ఒకసంస్థానాధిపతికి తృప్తిలేకపోతే కోర్టుకెక్కవచ్చును. సంస్థానా లిందునుగూర్చి విచారణచేయుట కవసరమైన రికార్డులు సమాఖ్యలెక్కల తనిఖీదారులకు నివేదించుట కుబద్ధులు. ఈపన్నువిధించి వసూలు చేసుకొని అనుభవించేది సమాఖ్య ప్రభుత్వమే.

ఉప్పుపన్ను, సమాఖ్య 'ఎక్సైజు' పన్ను, ఎగుమతి పన్నులు, కూడా సమాఖ్యవారే విధించి వసూలుచేసుకుంటారు. ఇవిచట్టప్రకారం కేంద్రరాష్ట్రముల మధ్య పంపకంకావాలి. జనపనారమీదవచ్చే ఎగుమతిపన్నులో సగంగాని అంతకుమించిగాని సభాయుత్తుడైన రాజుగారి నిర్ణయప్రకారం సవ

రు నారపండించే రాష్ట్రాలకు చెందాలి. (కొన్నింటి ఆర్థిక ప్రకారం యిందులో 62½% రాష్ట్రాలకు చెందాలని పిమ్మట నిర్ణయింపబడింది.)

సమాఖ్యవారు పన్ను విధించదగిన తదితరపద్ధులను గూర్చి షరతులేమీలేవు. పైపన్నులుగాక సముద్రవాహికా మిదను (Sea customs) సంస్థలు వ్యక్తులకువచ్చే లాభములనుబట్టి లెక్కించబడి కిమ్మతుమిదను (Capital value of assets)—వ్యవసాయపుభూమి కిమ్మతు దీనిక్రిందకురాదు—కంపెనీలపెట్టుబట్టిమిదను కూడా పన్ను విధించవచ్చును.

రాష్ట్రాలకుసంబంధించిన యేపన్నునైనా మార్పునట్టియు, 'ఇన్ కంటాక్సు' చట్టములోని "వ్యవసాయాదాయం" అనే మాటక్రిందచేయబడిన నిర్వచనాన్ని మార్పునట్టియు, రాష్ట్రసంస్థానాలకున్న, సమాఖ్యకున్న మధ్యచేయబడిన ద్రవ్యపుపంపకాన్ని మార్పునట్టియు యేబిల్లుగాని గవర్నరు జనరలుగారి అంగీకారంతో తప్ప శాసనవర్గంలో ప్రవేశపెట్టరాదు. ఇక్కడ గవర్నరుజనరలుగారు స్వంత వివేచనతోనే మెలగుతారు.

రాష్ట్రాదాయాలు.

పై సతెలిపినపద్ధులలో రాష్ట్రాలకువచ్చే భాగాలుకాక వ్యవసాయకభూమిపన్ను, నివేశనాలు, యిల్లువగైరాలమిద పన్ను, వ్యవసాయక ఆదాయానికి వ్యవసాయక భూమికి వార

సత్వపుపన్ను, రాష్ట్రంలో తయారైన కల్లు, సారాయి, నల్ల మందు తదితరసరుకులమీద 'ఎక్సైజు', ఇతరరాష్ట్రాలలో తయారైన మత్తు ద్రవ్యాలమీద పోటీపన్నుగా విధించే 'ఎక్సైజు', గనులహక్కుమీద (సమాఖ్యచారి హక్కులకు లోబడి) పన్ను, తలపన్ను (Capitation tax), వ్యక్తుల ఉద్యోగాలు, వ్యాపారాలు మొదలైనవి, మృగాలు, పడవలు సరుకుల అమ్మకం ప్రచురణలు, వినోదాలు, జూదములు, పంచెములు మీదపన్నులు; ప్రత్యేకస్థలంలోకి సరుకు రానిచ్చినందుకు సెస్సు, దేశములోపలికాల్వలరహదారీపన్నులు, టోలు గేల్లు, సమాఖ్యపుపద్ధతిలోచేరని స్టాంపుడ్యూటీలు, మొదలైనవి రాష్ట్రాధిపత్యనిలయాలుగా వుంటాయి.

సభాయుతులైన రాజుగారు అవసరంఅనితొస్తే రాష్ట్రాలకు యింకాఅదనంగా గ్రాంటులుపంచిపెట్టవచ్చును. పశ్చిమోత్తరసరిహద్దురాష్ట్రంలో యిష్టంవచ్చినంతవరకు గ్రాంటును హెచ్చించవచ్చును. మిగతావి హెచ్చించాలంటే శాసనసభామోదంకావాలి. 1935 సం॥ జనవరి 1 వ తేదీకి రాష్ట్రంగాని కేంద్రంగాని ఏయేపన్నులు, డ్యూటీలు, సెస్సులు విధించేఅధికారం కలిగివుంటుందో అవిసమాఖ్యశాసనసమూలంగామాన్యుచే, దేవరకు ఆవిధించేవారికే చెల్లుబాడాలవుతాయి.

సంస్థానాలవిషయంలో వారినసమాఖ్యలో చేరుటకు ప్రోత్సహించుటకుగాను కొన్నిసమస్యలు చేయబడ్డాయి.

సంస్థానాలిచ్చే అన్నికట్నాలు, ఋణసంబంధాలు, సమాఖ్య ప్రభుత్వమునకు చెందుతాయి. ఇందుండి రాజప్రతినిధిత్వ సంస్థానాలతో గవర్నరుజనరలు వ్యక్తిగతంగా నిర్వహించే పనులకుడబ్బును సమాఖ్యవారివ్వాలి. సమాఖ్యలో చేరదలచిన సంస్థానములకు వారు రాజుగాఁగివ్వవలసిన కట్నాలు 20 యేండ్ల కాలముకు మించకుండా రిమిషను కొన్ని షరతులతో యివ్వవచ్చును. కాని సమాఖ్యనుండి రాష్ట్రములు ఆదాయపుపన్నులోనితమవాటాను పొందుటకు ముందుగానే యిట్టిరిమిషను లివ్వబడకూడదు.

ఇంతేకాక ఓడ రేవులసంకములు, ఉప్పుచేసుకొనుట, దేశంలో వ్యాపారసంకములహక్కును వదులుకున్నందుకు, ఉప్పుహక్కు తదితరవస్తువులపైన రహదారిపన్ను వగైరాలు వదులుకున్నందుకు, వదులుకున్నహోదా లేక భూభాగమున కై ప్రతిఫలము, గవర్నమెంటు టపాలు ఉచితంగా నడిపించినందుకు మొదలైనవాటినిగూర్చి సంస్థానాలకు కొంతప్రతిఫలముట్టజెప్పాలి కాని యిందులో ఏదైనా అశముఅంగీకారపత్రప్రకారం సంస్థానంవదలుకుంటే వాటికివివర్తించదు.

సమాఖ్యవారి ఆస్తిపై రాష్ట్రసంస్థానాలలో పన్నుండరాదు. ఇల్లాగే రాష్ట్రసంస్థానాలవారికి, బ్రిటిషుయిండియాలో గల ఆస్తులపైన పన్ను మినహాయించబడును. సంస్థానాధిపతికి వ్యక్తిగతంగా ఉన్న ఆస్తికి యిది వర్తించదు.

సమాఖ్య, రాష్ట్రములు ఇండియానుండికి సమాఖ్య, రాష్ట్రముల నిమిత్తంచేయవలసిన ఖర్చులకు (ముఖ్యంగా జీతాలు, పెన్షనులకు) అవసరమైన ధనాన్ని పుష్కలంగా చేకూర్చాలి.

రిజర్వు బ్యాంకు:— భారత ఆర్థిక సౌష్ఠవానికిగాను ఒక రిజర్వు బ్యాంకు ఉండాలని తలచబడింది. ఈ బ్యాంకుకు రాచకీయ పక్షాభిమానాలతో నిమిత్తం ఉండకూడదు. 1934 సం॥పు రిజర్వు బ్యాంకు చట్టం ప్రకారం 1935 సం॥న యిది నిర్మించబడి సాగుచున్నది. దీని కేంద్రపాలకవర్గముకు 12 గురు డైరెక్టరులు ఒక గవర్నరు, ఇద్దరు డిప్యూటీ గవర్నర్లు, ఒక అధికారసభ్యుడు ఉండరు. డైరెక్టరులో నలుగురను గవర్నరుజనరలు నియమించును. అధికారసభ్యుని సమాఖ్య ప్రభుత్వం నియమించును. మిగతా 8 గురు డైరెక్టరు వాటాదార్ల చేత ఎన్నుకోబడుదురు. గవర్నరు, డిప్యూటీ గవర్నర్లను గవర్నరుజనరలే నియమించి వారిజీతబట్టెలు, కాలనిర్ణయమునుకూడ ఆతడే ఏర్పరచును. ఈ పాలకవర్గమును రద్దుచేయుట మున్నగు హక్కులు గవర్నరు జనరలుకు కలవు. ఈ బ్యాంకువారు కర్రెన్సీ, బ్యాంకునోట్లు, వెండిబంగారముల నిలవయుచు వశమగుచుకొందురు. ఈ బ్యాంకుయొక్క పెట్టుబడి 5 కోట్లు. నూరురూపాయల వాటా లపైన దేశంలో పూర్తిచేయబడినవి. దీనిపైన యీసాటున సుమారు 3% చొ॥న వడ్డీయివ్వబడినట్లు తెలియుచున్నది. ఈ

బ్యాంకుతరపున గ్రామపరపతిశాఖ ఒకటి స్థాపించబడి దీని ద్వారా వ్యవసాయకులకు సకాలంలో పెట్టుబడులు యిచ్చుట, దీర్ఘ వాయిదాలపద్ధతిని అప్పులను యిచ్చుటకున్న ఒకపతకం తయారుచేయబడినది. సహకారసంఘాలు, భూమితనఖా బ్యాంకులకు యీశాఖతోగల సంబంధం సరిగా నిర్ణయంకావాలి. ఇటీవల ప్రచురించబడిన యీపతకం వ్యవసాయకులకు అంతగా ఉపయోగపడునట్లు కనుపడదు.

కాని కరెన్సీనోట్లువేయుట, నాణెములకు సంబంధించిన బిల్లులు, రిజర్వుబ్యాంకు నిబంధననుమాన్చే బిల్లులు, గవర్నరు జనరలు అంగీకారమును పొందితేనేగాని శాసనశభలో ప్రవేశంకావు.

ఋణముతెచ్చుట:— (సె 161-166) రాష్ట్రమువారు, కేంద్రంవారున్న చట్టములోని పరిమితికి లోబడి ఋణముచేయవచ్చును. సమాఖ్యవారు రాష్ట్రమునకు ఋణమునివ్వవచ్చును. లేక వారుచేసే ఋణములకు కొన్నిషరతులతో హామీయివ్వవచ్చును. భారతదేశంవెలుపల ఋణముచేసే రాష్ట్రము ముందుగా సమాఖ్యవారి అంగీకారాన్ని పొందాలి. దేశంలోచేసినా ఆరాష్ట్రం యిదివరలోనే ఋణపడిఉంటే కొత్తఋణానికి సమాఖ్యవారి అంగీకారం కావాలి. ఈఋణాలుచేయుట, వడ్డీరేటు వగైరాలకు సంబంధించిన తగాదాలు పరిష్కరించే హక్కు, గవర్నరు జనరలుగారిది. (స్వంతవివేచనతో) విదేశీ

శాస్త్రో స్వల్పవడ్డీకి డబ్బు తెచ్చి భారతగ్రామమునాన్ని ఒకపతకం ప్రకారం తక్షణం తీర్చేసేచట్టం చేయడానికి సమాఖ్యశాసనసభకు స్వతంత్రంగా హక్కులేదన్నమాట. ఇదివరలో ఇతర దేశాల్లో స్వల్పవడ్డీకి డబ్బుదొరుకుతూంటే అతకంటే అధికంగా అనగా 5% కు యిండియాప్రభుత్వం కోట్లకొలది ఋణం తెచ్చినసంగతి విశదమే. అలాంటి అక్రమాలు ముందైనా జరగకుండా చేసుకోడానికి సమాఖ్యశాసనవర్గానికి అవసరము యీచట్టప్రకారం ఉన్నదా? ఆమాట సరియం. సమాఖ్యవారి ఋణాలు యిండియామంత్రి అంగీకారాన్ని పొందాలి.

తణిఖీశాఖ:—గవర్నరుజనరలు స్వంతనిర్ణయప్రకారం రాష్ట్ర సమాఖ్య లెక్కలతణిఖీనగైరాలను గూర్చి నిబంధనలను చేయును. రాజుగారు యావత్తుభారత ఆడిటరుజనరలును నియమించెదరు. ఈయనకు భత్యముకాక నెల 1 కి రు 5000 లు జీతం. ఈయనవిధులు, ఉద్యోగపరిమితి నగైరాలు కాన్సిలు ఆర్డరులేక శాసనసభవారి చట్టవల్ల నిర్ణయించబడును. కాని దానికి గవర్నరుజనరలుయొక్క ప్రవేశాంగీకారం కావాలి. ఈయన రాష్ట్రములలోకూడా పనిచేయవచ్చును. ఈచట్టము అమలుకునచ్చిన రెండు సంవత్సరములలోగా రాష్ట్రంలో నియమించవలసిన 'ఆడిటరుజనరలు'లను సమాఖ్యప్రభుత్వం నారే నియమించవచ్చును. భారత ఆడిటరుజనరలు లెక్కలు తయారయే పద్ధతులను గూర్చి ఉత్తరువులు చేయవచ్చును. ఈయన నివేది

కలను శాసనసభలకు పంపుతాను. రాష్ట్రసభాఖ్య, రైల్వే
అధికారవర్గంవారి బ్రిటిషుదేశంలోని కాలాలెఖలను గూర్చి
తనిభీచేయుటకు సీమదేశంలో యింకో ఆడిటరుజనరలును
నియమించాలి. బర్మాకు, సంస్థానాలకుకూడా యీయనే
లెక్కలతనిభీచేయుచు. ఆవివేదిక లిండియామంత్రికి పంపాలి.

పదునొక ండవ అధ్యాయము

పట్టికసర్వీసు.

సిద్ధాంతములో ప్రతిపట్టికసర్వీసు ఉద్యోగి రాజుగారి ఆమోదంతోనే నొకటిలో ఉంటాడు. కాని వాస్తవములో భారతప్రభుత్వముకు యీ ఉద్యోగికి ఉండేసంబంధము ఖరారు నామావలన (Contractual relationship) గలిగినద నే సూత్రం పార్లమెంటువారిచేత అంగీకరించబడినది. ఇక యే వ్యక్తిని తననిర్దోషిత్వమును స్థాపించుకొనే అవకాశం లేకుండా బర్తరపుగాని, హోదాతగ్గిపుగాని పొందకూడదు. కాని యిందుకు రెండుమినహాలు. ఇతడు క్రిమినలుకేసులో శిక్షింప బడినవాడైతే విచారణావకాశం యివ్వబడదు. అట్లాగే అతనికి విచారణావకాశం యివ్వడం “సమంజసంగా సాధ్యంకా”దని తోచినప్పుడుకూడా విచారణావకాశం లేకుండానే ఉద్యోగిని శిక్షించవచ్చును. (సె 240 b.) ఈవాక్యాలు కొంత అపోహ నుకలుగ జేస్తున్నాయి.

ఒక ఉద్యోగినినియమించిన అధికారికంటే క్రిమినలోదా లోనివారు ఆ ఉద్యోగిని బర్తరపుచేయరాదు. సాధారణంగా గవర్నరుజనరలు సమాఖ్య పట్టికసర్వీసుకున్న, గవర్నర్లు రాష్ట్రసర్వీసుకున్న, నిబంధనలు చేస్తారు. ఇదివరలోవున్న పుద్యోగులకు ఉన్నరక్షణలుగాక ఒకడిపార్లమెంటు అధిపతి

ఏపబ్లికువుద్యోగినై నా శిక్షించడంగాని, నిరసించడంగాని జరిగి నే అందుపైన అశ్చిలుంది. లేక వరతుప్రకారంగాక ముందుగానే బర్తరపుచేస్తే గవర్నరుజనరలు గాని, గవర్నరుగాని 'కంపెనీ షనులు' యివ్వవచ్చును. సివిలుడిపార్టుమెంటులో నాకరీచేస్తున్న ఉద్యోగినిగూర్చి అతనిఅధికారిచేసినఉత్తరువులన్నీ గవర్నరుజనరలు, గవర్నరు పునర్విమర్శన చేయవచ్చును. యీ అంశములు ముఖ్యముగా గమనించనగును.

రైల్వేఅధికారవర్గముకు రైల్వేఉద్యోగాలను గవర్నరు జనరలుషక్షమున నియమించే హక్కుగలదు. పెద్దఉద్యోగాల నియామకంలో నిబంధనలగురించి 'పబ్లికుసర్వీసుకమిషన్'తో సంప్రదించాలి.

ఆంగ్లో-యిండియనులకు రైల్వేవగైరాలలో ప్రత్యేక హక్కులు:—రైల్వేలు, పోస్టు-టెలిగ్రాపుశాఖలలో పూర్వార్జితంగా ప్రత్యేకసౌకర్యాలు, హక్కులు వున్నాయన్నదిచట్టం. ఈవిషయంలో రైల్వేఅధికారవర్గంకూడా గవర్నరుజనరలు ఉత్తరువుకు లోబడాలి.

పోలీసు, భారతవైద్యసేవ, భారతసివిలుసర్వీసులకును తా నవసరంఅని తలచే మరియేసర్వీసునకును తానే ఉద్యోగాలు పూర్వంవలెనే నియామకంచేస్తాడు ఇండియామంత్రి. (సె 244-245) ఈప్రకారం అప్పుడే పంపకాలు అయిపోతున్నాయని మదరాసు భారతసివిలుసర్వీసు సంఘాధ్యక్షులైన శ్రీ గోపాల

స్వామిఅయ్యంగారు తెలియజెప్పినారు. (చూ. గతమాసాలలో వారు సదరుసంఘపక్షమున యిచ్చిన అధ్యక్షోపన్యాసము.) ఈయన వివరాలు పార్లమెంటుయెదుటపెట్టాలి. మరికొన్నివిషయాల్లో ఉద్యోగస్థానాలు ఇండియామంత్రి నిర్ణయిస్తాడు. ఆవి పూర్తిచేసేవిధానం, సవరణలను సూచిస్తూ రిపోర్టును గవర్నరు జనరలు ఇండియామంత్రికి పంపించవచ్చును. ఇరిగేషనుశాఖలకు కూడ ఇండియామంత్రి ఉద్యోగనియామకం చేయవచ్చును. గవర్నరుజనరలు, గవర్నర్లు నియమించవలసిన ఉద్యోగాలను గూర్చిన నిబంధనలన్నీ ఇండియామంత్రి చేస్తాడు. ఉద్యోగుల ప్రమోషను, సెలవు, సస్పెన్షనులనుగూర్చి ఆయాశాఖాధికారి వుత్తరువుయిస్తాడు. గవర్నరుజనరలుకు, ఇండియామంత్రికిన్నీ ఇట్టి అన్నివుత్తరువులమీద సవరణాధికారం గలదు. ప్రస్తుతచట్ట ప్రకారం ఒకవుద్యోగికి నష్టంవచ్చినగాని, మరియేకారణంవల్ల గాని సదరువుద్యోగికి కంపెన్సేషనుకూడా యిప్పించుటకు అభ్యంతరము లేదు.

ఇదివరలో యూనైటెడ్ కుసర్వీసుకు బ్రిటిషుపౌరులకే అధికారంవుండేది. ఇప్పుడు సంస్థానపౌరులకుకూడా కలిగినది. స్త్రీలకుకూడా పబ్లిక్ సర్వీసులో అధికారం ఒప్పబడింది కాని గవర్నరుజనరలు, గవర్నర్లు వారికివ్వకుండా చేయవచ్చును.

ఇండియామంత్రికి పైనచెప్పబడిన అధికారాలు తనసలహాదార్ల ఆమోదంతో చేలాయించవలెనని చట్టంలోవున్నా

సలహాదార్లందరినీ ఒప్పించాలని నియమితము. తాను సలహా పొందదలుచుకొన్న వారినిమాత్రం ఒప్పిస్తే చాలు;ని అక్కడ తాత్పర్యం. ఈఅర్థంలో తనసభలోనిభారతీయులను సలహాకే పిలవకపోవచ్చును.

పబ్లికుసర్వీసుకమీషనులు:— ఈసంఘములు సమాఖ్య ప్రభుత్వాని కొకటి, ప్రతిరాష్ట్రమునకుగాని, కొన్ని రాష్ట్రములకు కలిపి ఒకటిగాని వుంటాయి. సమాఖ్యది గవర్నరుజనరలున్న రాష్ట్రది గవర్నరున్న (స్వతవివేచనతో) నియమిస్తారు. వీరివుద్యోగకాలం వగైరా వీరేనిర్ణయిస్తారు. ఈకమీషన్ యొక్క అధ్యక్షుడు తనవదవిముగిసివెనుక ముడియేడ్చుద్యోగం చేయకూడదు.

వీరుచేసేపని ఉద్యోగాలినవ్వడంకాదు. అధ్యక్షులపక్షము మాత్రం జరుపుతారు. ప్రభుత్వం అడిగితే వుద్యోగనిర్ణయంలో సలహాయివ్వాలి. అటవీశాఖను ప్రత్యేకఅర్హతలు వాలి. సాధారణంగా పబ్లికునౌకరీలకుసంబంధించిన అన్నివిషయాల్లో ప్రభుత్వం వీరిని సంప్రదించాలి. వివిధసంఘాలమధ్య ఉద్యోగాలు పంపకంచేయడమునుగురించి వీరిని అడుగకూడదు. అది గవర్నరుజనరలేచేస్తాడు. పోలీసుశాఖలోని క్రొదివుద్యోగులనుగూర్చి కూడా వీరితో సంప్రదించరాదు.

ఈకమీషనరులకు యివిగాక చట్టప్రకారం యితరఅధికారాలు ఆయాశాఖాధికారుల ఆమోదంతో యివ్వవచ్చును.

కాని సదరుఅధికారములను వీరు ఇండియామంత్రినియమించిన ఉద్యోగులమీదను, నైనికోద్యోగులమీదను, 'రిజిస్ట్రేషన్' అని చెప్పబడిన స్థానాలలో ఉన్న వ్యద్యోగులమీదను, ఇండియామంత్రి ఆమోదాలేకులచే చలాయించవలయు. ఏరాష్ట్రచట్టమైనా రాష్ట్రసర్వీసులోలేని ఉద్యోగులపైన యిట్టిఅధికారమిస్తే గవర్నరుజనరలు ఆమోదాలేకులేనేగాని అది అచలుజగుగుటకు వీలులేదు.

చట్టప్రకారం పబ్లికుసర్వీసు ఉద్యోగులకు క్రొత్తరక్షణ ఒకటి యివ్వబడింది. శాఖాధిపతి అంగీకారంలేకుండా యేపబ్లికువ్యద్యోగిపైనను సివిలు, క్రిమినలుకేసు పెట్టకూడదు. అట్టి ఆమోదంతో కేసు పెట్టినప్పుడు కూడా సదరుముద్రాయి లేక ప్రతివాది చర్యలు సమర్థతతో చేయబడినవి న్యాయాధిపతి నొందితే (నేరం యేలాగిదైనా) కేసు కొట్టివేయవచ్చును. అలాటప్పుడు వాది లేక ఫిర్యాదీవల్లను కోర్టువ్వారా పొందజాలని ఖర్చులను ప్రభుత్వం సదరువ్యద్యోగి కిచ్చుకోవాలి. ఈరక్షణలు బంగాళంలోని విప్లవోద్యమంవల్ల చేయనవసరం కలిగిందన్నారు.

ఇవిగాక మామూలు సివిలుప్రాసీజరు, క్రిమినలుప్రాసీజరుకోర్టులప్రకారము ఉద్యోగులకున్న రక్షణలన్నీ ఉండనే ఉన్నాయి.

అన్నిటికంటే ఆశ్చర్యాన్ని పుట్టించిన అంశమేమిటంటే ప్రతిషుఉద్యోగుల పెన్షనులకు భారతప్రభుత్వాదాయం ప్రథమ బాద్యత (First charge) గలది. ఇంతేగాక సీమదేశంలో హిందూదేశపు తనఖాపైన ఋణంచేసిఅయినా గవర్నరుజనరలు యీపెన్షను లివ్వడానికి హక్కున్నది. ఇంత అపూర్వ సంశయం, అధికారం యెందుకో ?

భారతసైనిక వితాతునిధి. అనాథలనిధి, కుటుంబపెన్షనులనిధి, విరాళములవలన యేర్పడే భారతసైనికకుటుంబపెన్షనులనిధి, సివిలుసర్వీసుకుటుంబపెన్షనులనిధి. వీటికింద నిబంధనలప్రకారము సభాయుతులైన రాజుగారు సదరు నిధులపాలనకు యేర్పాటుచేస్తారు.

పండ్రెండవ అధ్యాయము.

సంస్థానాలు జనసంఖ్య 7 కో. 90 ల. చతురపుమైళ్ళు 675267.

ఈ సంస్థానాలు ఫిరంగీ మర్యాదలు గలవి, లేనివి (Salute states and non-salute states) అనిరెండు రకాలు. ఇదివరలో వీనికి సంబంధము ఆయా రాష్ట్రగవర్నర్లతో గాని రాజప్రతినిధితోగాని ఉండేది. అది యిప్పుడుపోయి దేశమును కొన్ని ఖండాలక్రింద విభజించి ఒక్కొక్క ఖండములోని సంస్థానాలను ఒకయేజెన్సిక్రింద ఉండాలన్నారు.

ఈ సంస్థానాలలో చాలచోట్ల నిబంధనాయుతపరిపాలన లేదు. మైసూరు, బరోడా, కాశ్మీరములలో శాసనసభలున్నాయి. నైజాములో కార్యవర్గపరిపాలనమే యించుమించుగా జరుగుతోంది. శాసనసభలున్న సంస్థానాల్లోకూడా సభవారికి ప్రశ్నలువేయుట, సలహా చెప్పటకుమాత్రమే అధికారం. ఈ నిబంధనలు అధిపతిని బైండుచేయవు. 34 సంస్థానాల్లోమాత్రం కార్యవర్గం, న్యాయశాఖ వేరుచేయబడినవి. కొన్నిటిగో మాత్రం అధిపతియొక్క వ్యక్తి ఆస్తికిన్నీ, ప్రభుత్వాస్తికిన్నీ సంబంధంలేకుండా ఉంది. 40 సంస్థానాల్లో హైకోర్టులున్నాయి. చాలాచోట్ల మామూలుకోర్టులు ఉద్యోగస్థులను విచారించుటకు హక్కులేదు. 40 సంస్థానాలు క్రమమైన సివిలుఉద్యోగుల జాబితాలను కలిగి సివిలుసర్వీసును ఒకపద్ధతిపై నడిపిస్తున్నాయి. అన్నిసంస్థానాల్లోను పెన్షనులిస్తారు. సంస్థానములకు

గలహోదాలు 3 రకాలు. (1) కొన్నిసంపూర్ణ శాసన, న్యాయ నిర్వహణాధికారం గలవి. (2) కొన్ని బ్రిటిషువారు అంతరంగిక పరిపాలనను తణిఖిచేయుట, వర్ద్లో ఉంచుటకు లోబడి కొంత వరకు శాసనాధికారం కలవి. సిమ్లాకొండ సంస్థానాల్లో 'రిసిడ్యుఅరీ' హక్కులు బ్రిటిషువారివే. (3) కొన్ని అతిస్వల్ప పరిపాలనాధికారంగల యెస్టేటుజాగీరులు. మైసూరు, తిరు వాన్కూరు, భావనగరు, బరోడా, ఇటీవల నైజాము వగైరా లలో గ్రామపురస్థి రాజకార్యక్రమములు మంచిప ఉద్యమింప బడినవి.

నరేంద్రమండలి:—109గురు పెద్దసంస్థానాలనుండిన్నీ 12గురు రెండవరికంనుండిన్నీ వచ్చే ప్రతినిధులతో యీమండలి 1919 సం॥ యిండియాచట్టప్రకారం యేర్పడింది. పెద్దసంస్థానాలు కొన్ని చిన్నవాళ్లతో కలియడం గౌరవప్రదం కాదని యిందులో చేరనిహేతువుచేత యీమండలివ్వారా చిన్నసంస్థానాలు తమహక్కులను విశాలపరుచుకొనుటకు యత్నిస్తున్నాయి.

ఎగుమతిదిగుమతిపన్నులు, 'వెల్లెసు', విమానాలు - యీవిషయములలో తమహక్కులకై యీసంస్థానాల్వారా సంస్థానములు ఆందోళనచేస్తారు. బ్రిటిషుయిండియాకు, సంస్థానాలకున్న, ఉభయులకు మిగతాసామ్రాజ్యముతోటిన్నీ గలసంబంధములనుగూర్చి రాజప్రతినిధి వీరితోనే సంప్రదిస్తారు.

సంస్థానములు బ్రిటిషురాజుగారి రక్షణక్రింద ఆయన సార్వభౌమత్వమునకు లోబడి వుంటాయి. ఈ సార్వభౌమత్వం (Paramountcy) అనిర్వచనీయమైనది. ఇక ఈ సంస్థానములకున్న, బ్రిటిషురాజుగారికిచ్చి జరిగిన పూర్వపు సంధులున్నాయి. ఇదిగాక యీ సంస్థానములపట్ల పూర్వపు రాజప్రతినిధులు జరిగిన చర్యలనుబట్టి యేర్పడిన ఆచారాలున్నాయి. (Political Practices.) ఈమూడు అంశాలనుబట్టి సంస్థానములకు బ్రిటిషుయిండియాతోగల సంబంధములు అంతర్జాతీయశాస్త్ర దృష్టిలో నిర్వచించాలి. బ్రిటిషుఆధిపత్యముకు వీరు కట్టుములు కూడా కడతారు.

రాబోయే సమాఖ్యలో యీమూడురకముల సంబంధాలు మారవు. ఆ సంబంధములక్రింద ప్రత్యేకాధికారి రాజుగా రే. ఆయనతరపున ప్రతినిధిగా గవర్నరుజనరలే యీసందర్భములో రాజప్రతినిధి అనే పదాంతో వాటిని తానొక్కడే నిర్వహిస్తాడు.

సంస్థానాలు ఈ ఛెడరేషనులో చేరవలెనని బ్రిటిషువారు కోరేసరికి యీ అవకాశంలో తమస్థితిని, హోదాను అధిగమింపగట్టిపరచుకోవడమైనా జరిగించుకోవాలని సంస్థానాలు దృఢమిస్తున్నాయి. (1) సార్వభౌమాధికారం అంటే యేమిటో నిర్వచించి దాని హద్దులను వ్రాతమూలకం చేయవలెను. ఇదివరలో హైదరాబాదు, కాశ్మీరు మొదలైన సంస్థానములలో బ్రిటిషు గవర్నరు

రుజనరలు అధాత్తుగా జోక్యముపుచ్చుకొని పరిపాలన సవరించుకొన బలవంతపెట్టి ఆలాచేయించినాడు. అట్టిపరిస్థితులనుండి ముందు తప్పించుకోవాలని వీరిఉద్దేశ్యము. (2) తాము చెల్లించేకట్నములను రద్దుచేయవలెను. (3) తమకున్న రాజ్యాధికారంలో యెప్పుడూ, 'యేవిధంగానూ, యెవరూ జోక్యపుచ్చుకోరాదు. కప్పములు తగ్గాలి. ఆదాయపుసమ్మిమీద హెచ్చుభాగం తమకుచెందాలి. కొన్నిప్రాంతాలు (బెంగళూరు వంటివి) తమకు స్వాధీనంకావాలి. రైళ్లువేసే అధికారం తమకు కావాలి. (సంస్థానాలరైళ్ళలో బ్రిటిషువారికి జోక్యమున్నది. ఇది సైనికసీతనిబట్టి బ్రిటిషువారు సంపాదించుకున్నారు). ఇవి ముఖ్యముగా సంస్థానముల ఆందోళనలలోని లక్ష్యాంశములు. ఒకవేళ యివన్నీ లభించినా వారు అభయంతో సమాఖ్యతో చేరదలచినట్లు కనుపడదు. అవసరంవస్తే సమాఖ్యలోనుంచి విడిపోవడానికికూడా తమకు హక్కుందని న్యాయవాదులచేత నిర్వచనంచేయించుకొని మరీజేరాలని చూస్తున్నారువీరు.

ఔల్లిగ్రాములు, ఔల్లిఘోనులుకూడా బ్రిటిషుప్రభుత్వమే సంస్థానాల్లో వేశారు. స్థానికావసరములకొరకు సంస్థానములు వీటిని వృద్ధిచేసుకొనవచ్చును. వీటి పరిపాలనాశాఖలు బ్రిటిషు వారేర్పరచినవే.

ఓడ రేవులసుంకములు సంస్థానములలోనైనా వసూలు చేసుకొనేహక్కు బ్రిటిషువారికి సాధారణముగావున్నది. దేశ

ములోపలి సుంకములే సంస్థానములకు చెందును. సంధిపరతులనుబట్టి యిందు ఆయాస్థలములలో అనేకమాప్పులుకలవు.

నాణెముల చలామణీకి రూపాయే ప్రమాణముగా ఖాయపరచబడినది. సంస్థానములవారినాణెములు వారిహద్దులలోపలనే చలామణీఅగును. ఉప్పుపన్ను అధికారంకూడా బ్రిటిషువారిదే. ఈవిధంగా బ్రిటిషుఇండియాను సంస్థానాలకున్న ఉభయాయసరము, టేముకరముఅయిన అనేకవిషయాలుగడి జాయంటుగా పూర్వంనుంచీ అమలుజరుగుతున్నాయి.

ఇంతేకాదు. సంస్థానప్రజలు నిరంకుశపరిపాలన కలవాటుపడ్డా, బ్రిటిషుప్రభుత్వం అట్టిపరిపాలనను స్థిరపర్చడంలో సంస్థానప్రభువులకు ఎట్టిఖరారులనుచేసినను ప్రక్కబ్రిటిషు ఇండియాలోని పూర్ణస్వరాజ్యాదోశనాన్ని ఆప్రజలున్ను చూస్తూనే వున్నారు. భారతకాంగ్రెసుశాఖలు సంస్థానాల్లోను వున్నాయి. స్వరాజ్యమనేది సంస్థానాలసహాయావద్యారతదేశానికి వర్తిస్తుందనే కాంగ్రెసుసూత్రం.

ఈసంస్థానప్రజల రావకీయ హక్కులకై పోరాడేది సంస్థాన ప్రజాసంఘం. గతసాలున ఈసంస్థానప్రజల మహాసభాధ్యక్షత వహించిన శ్రీ పట్టాభిగారి సామర్థ్యమువలన అద్రప్రతిభ సంస్థానములందు అధిక వ్యాప్తమైనది. దీనితరపున సాలీనామహాసభలు జరుగుతున్నాయి. శాసనాలు చేయుట, పన్నువిధించుటలో ప్రజాప్రతినిధులు భాగస్వాములు కావ

తెను. సంస్థానాధిపతి స్వంతసొమ్ము అనేది నిర్ణయింపబడి కేటాయించబడాలి. న్యాయశాఖనుండి కార్యనిర్వహణశాఖ వేరుచెయ్యాలి. పౌరహక్కుల ప్రకటన కావాలి 1935 సం॥ చట్టప్రకారం యేర్పడే సమాఖ్యశాసనసభానికి నియమితమైన సంస్థానప్రతినిధులు ప్రజలచేతనే యెన్నుకోబడాలి. సివిలు సర్వీసు కట్టుబాట్లతో నిర్మించబడాలి. అది న్యాయశాఖచేతిలో నుండాలి. ఇవి భారతసంస్థాన ప్రజాసంఘంవారి ఆశయాలు. వీనిని పురస్కరించుకొని వీరున్న మహత్తరమైన ఆదోళనకై ఉద్యమించుచున్నారు. అసలు సంస్థానములే రద్దుకావలెనను అతివాదపక్షమున్ను వీరిలో యేకొద్దిసాటిలోనైనా లేకపోలేదు.

పదమూడవ అధ్యాయము.

ఏక దేశవిధానం—సమాఖ్యవిధానం—అధినివేశప్రతిపత్తి—
క్యాబినెట్టుపద్ధతి—లక్షణసమన్వయం—గుణదోషాలు.

ఒక దేశంలోని రాజ్యాంగముయొక్క విధానం, హోదా, పరిపాలనాపద్ధతినిగూర్చి తెలిపే పై రాజ్యాంగపారిభాషికపదాలు యీ చట్టంలోనూ ఉపయోగించబడ్డాయి. అందుచేత యీ పదాలకు వాక్యార్థం కొంచెముచేసి వాటికి ప్రస్తుతచట్టప్రకారం యీ దేశంలో యొత్తవరకు వ్యాప్తిగలదో యోచిద్దాము. ఇంతేకాక యీ చట్టమును సుబోధం చేసుకోవాలంటే యీ శాస్త్రవిషయాలుకూడ తెలుసుకోవాలి.

ఇప్పటివరకు మనదేశములోని రాజ్యాంగము యొకదేశ విధానము (Unitary system) పైన ఆధారపడినది. ఏక దేశవిధానమనగా రాజ్యాధికారము (అనగా శాసనములుచేసి అమలుపరచేహక్కు, ఆప్రకారము న్యాయనిర్ణయముచేయుట సహా) ఒక్కటే కేంద్రప్రభుత్వముక్రిందసదా ఉండి చలాయించబడేది. రాజధానులు లేక రాష్ట్రప్రభుత్వములకు యీసూత్ర ప్రకారము యీ కేంద్రాధికారము తాత్కాలికంగా అప్పజెప్పబడుతుంది (Delegation). అంతే. ఇంగ్లీషు పార్లమెంటువారు అండరు రాజధాని కౌన్సిలు హక్కులన్నీ ఒక్క నిమిషములో

లాగుకొన వచ్చును. అమెరికాసమాఖ్యప్రభుత్వము 'న్యూయార్కు' ది, ఆలా లాగుకొనలేదు. రెండవదానివిషయములో హక్కులులాగుకొనుటకు ఉభయుల అంగీకారము కావాలి. చట్టబద్ధమైనవిధానం ఆప్రకారం మారాలి. అది సమాఖ్యవిధానం కనుక. మొదటిది ఏకదేశ విధానం కనుక ఆలా అక్కరలేదు.

2 వ తరగతి—సమాఖ్యవిధానము. దీనిక్రింద రాజ్యాధికారమనేది రాష్ట్రమునకు కేంద్రమునకు "యితత" అని పంపకము జరుగును. ఆపరిమితప్రకారం ఒకనిబంధనావళి వ్రాతది ఉండాలి. ఆనిబంధనావళిప్రకారమే ఒక 'సుప్రీము' న్యాయస్థానముకూడ స్థాపించబడుతుంది. కేంద్రమునకు రాష్ట్రములకు గాని, రాష్ట్రమునకు రాష్ట్రమునకు గాని హక్కు బాధ్యతలను నిర్వచించుట, నిర్వహించుటలో భేదాలు వస్తే ఒకరిఆవరణను మరియొకరు ఆక్రమిస్తే యీసుప్రీముకోర్టువారే చట్టమునుబట్టి ధర్మనిర్ణయం చేయాలి. ఆప్రకారం పార్టీలు బద్ధులగుదురు. సమాఖ్యవిధాన మనగా రాష్ట్రములు తమస్థానిక స్వపరిపాలనపుహక్కులకు భంగములేనిపద్ధతిని మొత్తం జాతీయావసరములు, క్షేమముకొరకై తమకున్న కొన్ని అధికారములను వదలుకొని వానితో ఒక కేంద్రప్రభుత్వాన్ని నిర్మించేవిధానము. అనగా ఏకదేశంలో రాజ్యాధికారం అవిభాజ్యముగా ఒక్కసాస్థానంలోనే ఉంటే సమాఖ్యలో యీరాజ్యాధికారం ముఖ్యంగా

సమాఖ్య, రాష్ట్రములనే రెండుసంస్థలమధ్య పాపకమవుతుంది¹ అందుకనే సమాఖ్యవిధాన మనేసరికి నాలుగుఅగాలు గోచరిస్తాయి. రాష్ట్రము, రాష్ట్రములిచ్చిన అధికారాలు ధరించి సమిష్టిగా బయలుదేరిన సమాఖ్యప్రభుత్వము, ఉభయులకుగల సామాన్య శాసనములు తెలిపేచట్టము, చట్టమును నిర్వచించే సుప్రీముకోర్టు. ఇంతేకాక సమాఖ్యవిధానంలో మరియొకవిషయముగూడు. చట్టనిర్మాణకాలంలో అనుకోనిక్రొత్త పరిపాలనాంశముయేదైనా పిమ్మట బయలుదేరితేదానిమీదయెవరిది అధికారం? ఇందునుగూర్చికూడా చట్టము స్పష్టపరచాలి. దీనినే 'రెసిజ్యుఅరీ' హక్కులంటారు.

తాను ఒకరికి హక్కుయివ్వడంగాని ఒకరివల్ల పొందడంగాని అనేదే లేక నియతంగా సిద్ధాంతంలో సర్వరాజ్యాధికారం తనచేతిలోనే వుంచుకొంటుంది గనుక ఏకదేశవిధానంలో యీ అక్షరాలకు ప్రసక్తిలేదు.

అధినివేశప్రతిపత్తి.

1907 సం॥రంలో జరిగిన బ్రిటీషు కాలనీలమహాసభలో దేశములోపల స్వపరిపాలనచేసుకొనే దేశాలకు "అధినివేశము" (Dominions) లని పేరుపెట్టబడి పానికిన్ని, సామ్రాజ్యము

1 రాజ్యాధికారమనేది అవిభాజ్యమని అనే 'రూసో' నాటిసిద్ధాంతాలు సమ్మి ప్రచారంచేసే పూర్వపక్షులు యిప్పుడున్న లేకపోలేదు. వీరు రాజ్యాధికారం విభాజ్యమైనది అనకుండానే సమాఖ్యసూత్రాన్ని సమర్థించవచ్చుంటారు.

లోని యితరకాలనీలకున్న సహానాలో ప్రత్యేకతగలదని స్థిరపర్చబడింది. భారతదేశముకు యీసభలో స్థాన మివ్వబడలేదు. పిమ్మట జరిగినసామ్రాజ్యసభలో బ్రిటిషుప్రధానమంత్రిఅధ్యక్షతక్రింద అధినివేశప్రధానము సమావేశపర్చబడిరి. 1911 సం॥ మహాసభలో అధినివేశములకు సంబంధించిన విదేశన్యవహారాల్లోనేగాక ఆలాసంబంధించని వ్యవహారాల్లోకూడా అధినివేశాలను సంప్రదించాలని నిర్ణయించబడింది. కాని యుద్ధము, సాధివిషయాల్లోమాత్రం బ్రిటిషుగవర్నమెంటుకు హక్కున్నది. సేన, నౌక, బ్రిటిషువారిదే గనుక యీహక్కు వానికి వదలినా నష్టం లేదనుకొన్నాయి అధినివేశాలు. ఏరోపాసంగ్రామంలోనిజుగా యీఅధినివేశాలు చేసినసహాయం భారతదేశం చేసినదానికంటె చాలాతక్కువైనా ఎక్కువహోదాలు కోరినవి. 1917-18 సం॥రపు సామ్రాజ్యయుద్ధ ముత్రివర్గంపేరితో అధినివేశమంత్రులుకూడా యుద్ధమును, సాధిని, నడిపించుటలో పాల్గొన్నారు. పిమ్మట నానాజాతీసమితిలో అధినివేశములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మివ్వబడి వాటిసభలకు సదరుఅధినివేశాలు తమప్రతినిధుల నెన్నుకోవడంకూడా తటస్థించింది. 1927 సం॥లో అధినివేశాని కొకప్రతినిధిచొప్పున ఉండాలని స్థిరపడింది. అటు పిమ్మట బ్రిటిషువారు చేసుకొనే సాధిపత్రాల్లో అధినివేశాలు నామకార్థంగా సంతకంపెట్టడమేకాకుండా వారివారి పార్లమెంటులలో యోచించుకొని మరీపెట్టాలన్నారు. ఆప్రకారం బ్రిటి

షువారు వీరిసంతకాలకోసమని ఆగిపోవలసివచ్చేది. 1920 సం॥ లో 'వాషింగ్టను'లో కెనడా ప్రత్యేకప్రతినిధిని పెట్టుకొన్నది. పిమ్మట ఒక అధినివేశముకుసంబంధించినసంధిపత్రం రాజుగారితో కూడా ఆఅధినివేశమే సంతకం చెయ్యాలి; ఒకసంధిపత్రం తయారుచెయ్యడంలో సంబంధంలేని అధినివేశం సదరు సంధిని ఒప్పుకోవాలని నియమంఉండకూడదు. అని రెండుసూత్రాలను 1923-26 సం॥రం మహాసభలలో కెనడాపెట్టి ఒప్పించింది బ్రిటిషువారిచేత.

ఐర్లండు ఆఫ్రికాలు యీహూదాను యింకా పైకి తీసికెళ్ళాయి. తనఅధినివేశప్రతిపత్తి బ్రిటిషువారి గానంవల్ల వచ్చిందికాదనిన్నీ, సమానహోదాతో జరిగినసంధివల్ల వచ్చిందిఅనాలనిన్నీ, ఆప్రకారం తాను ఒప్పుకొన్న హద్దులకులోబడి సర్వస్వతంత్రము తనకు కలదన్నది ఐర్లండు. ఆఫ్రికాపక్షాన్ని 'హార్టుజాగ్'మంత్రి యింకోవిశేషం ప్రవేశపెట్టాడు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యం అనగా స్వతంత్రరాజ్యాధికారాలుగల (తాటస్థ్యము, రాజ్యము వదలుకొనుటసహా) రాష్ట్రాలసమావేశమనిన్నీ, ఆప్రకారం రాజత్వమనేది యెక్కడక్కడ విభజింపబడింది అని అంగీకరించాలన్నాడు. 1926-30 లోగా జరిగినమహాసభలు యీసూత్రాలను ఒప్పుకోకపోయినా యివన్నీ సమాన హూదాగలవనిన్నీ; దేశవ్యవహారాల్లోను, విదేశవ్యవహారాల్లోను, ఒకరాష్ట్రం మరొకదానికి యెంతమాత్రం లోబడి

యుండదనిన్నీ, యివన్నియు బ్రిటిషురాజుగారుమాత్రం తమ భక్తికి యేకైకపాత్రులుగా యెంచుకుంటూ 'బ్రిటిషుకామన్ వెల్తు'లో సమానహోదాగల సభ్యులుగా నుండాలనిన్నీ అంగీకరించారు. అప్పటినుంచీ విదేశవ్యవహారాల్లోకూడా అధినివేశాలు స్వతంత్రంగానే వ్యవహరించుకుంటున్నాయి. 1931 సం॥ 'వెస్టుమినిష్టరు' చట్టప్రకారం యీ అధినివేశములమీద బ్రిటిషు వారికున్న అధికారలాంఛనాలుకూడా చాలవరకు పోయాయి. సామ్రాజ్యశాసనాలకు వ్యతిరేకంగా అధినివేశశాసనాలుండవచ్చును. వాటికి దేశంవెలుపలకూడా చలామణీకలదు. 1931 సం॥ తరువాత సామ్రాజ్యచట్టమేదిన్నీ వీరికి వర్తించదు. అధినివేశచట్టమును రద్దుచేయుటకు బ్రిటిషుపార్లమెంటుకు యిప్పుడుకూడా సిద్ధాంతాన్నిబట్టి హక్కుకలదని ప్రీవీకౌన్సిలు అన్నా అది సాధ్యముకాదా. ఐర్లండు కెనడాలనుంచి ప్రీవీకౌన్సిలుకు అప్పీలుహక్కులు, ఇందునుగూర్చి రాజుగారి ప్రత్యేకఅధికారాలుకూడా తీసివేయబడ్డాయి. బ్రిటిషుపార్లమెంటువారు కెనడా రాజ్యాంగవిధానంలో మార్పుచేయడానికి హక్కున్నా, కెనడా రాష్ట్ర, సమాఖ్యప్రభుత్వాలు కోరితేనేగాని చేయకపోవడం సాంప్రదాయం. ఆస్ట్రేలియా న్యూజీలండులు 'వెస్టుమినిష్టరు' చట్టము తమకుకూడా వర్తిస్తుందని అంగీకరించనేలేదు. ఆఫ్రికా రాజ్యాంగవిధానంలో బ్రిటిషురాజుగారు తమచట్టాలను తిరస్కరించడానికే హక్కులేదన్నారు. ఐర్లండువిధానంలో యీ అంశ

మే చెప్పబడలేదు. ఆఫ్రికాలో రాజుగారి ప్రత్యేకాధికారాలకు సంబంధించిన విషయాల్లోతప్ప, ఆఫ్రికా ఐర్లండుదేశాల్లో వారి వారి పార్లమెంటువారు శాసనాలను రాజామోదానికి నిలిపి ఉంచాలనే అంశాన్నికూడా రద్దుచేశారు.

చివరకు సామ్రాజ్యంలోనుంచి విడిపోతామని మా పార్లమెంటుచేసినచట్టం 'Royal Executive functions and seals Act of 1934' క్రింద గవర్నరుజనరలు ఒప్పుకుంటే సరిపోదా? అన్నారు ఆఫ్రికావారు. కాని సామ్రాజ్యంలోనుంచి విడిపోవడమనేది ఒక్కరుచేసే చట్టంవల్ల సిద్ధంకాదనిన్నీ, unilateral Act: ఉభయాంగీకారంమీద జరుగవలసి ఉంటుందనిన్నీ మతభేదం కలదు. ఈప్రకారం అధినివేశప్రతిపత్తి అనగా బ్రిటిషురాజుగాఢికిమాత్రం వ్యక్తిపరంగా గౌరవార్థం భక్తినివదలకుండా సర్వవిషయాల్లోను సమానహోదాతోఉండే స్వతంత్రరాష్ట్రాలకలయికగా యిది క్రమేణ పరిణమించింది. నేటి ఐర్లండునాయకుడు ఇంకా పైకిపోయినాడు.

క్యాబినెట్టుపద్ధతి:—రాజ్యాంగములోని తరగతులకు సంబంధించినవి మొదటిరెండు. బ్రిటిషుకామన్ వెల్తులోని అంగంగీభావానికి సంబంధించినది మూడవది. ఈక్యాబినెట్టుపద్ధతి అనేది ప్రభుత్వంనడిపే తరహాలలో ఒకటి, లేక ప్రజాప్రతినిధులకు పరిపాలనలో ఎట్టిహోదాకలదో తెలిపేపద్ధతియిది. అధ్యక్షపద్ధతి, 'స్విస్సు' (Swiss) పద్ధతి, 'సోవియటు' ఫాసిస్టు

(Soviet and Fascist) పద్ధతులని మఱికొన్ని కీతుల కార్య వర్గములు గలవు. అవియిక్కడ అనవసరము. క్యాబినెట్టుపద్ధతి ముఖ్యముగా బ్రిటిషు క్యాబినెట్టుపద్ధతి “అనగా శాసనవర్గంలోని క్రిందిసభలోగల మెజారిటీపార్టీ నాయకుని రాజుగారు పిలిచి అతన్నియావత్తుపరిపాలనకు ప్రధానిగా ఉండమంటారు. తన సహకారులుగావుండే తొడిమంత్రులపేర్లు సూచించమంటారు. ఈప్రకారం ప్రధానమంత్రి నాయకత్వంక్రింద యేర్పడినమంత్రి వర్గం సమిష్టిగా శాసనసభకు బాధ్యత వహిస్తూ వారివిశ్వాసానికిలోబడి కార్యనిర్వాహకవర్గంగా పరిపాలనచేస్తారు. ఎప్పుడైన ను శాసనసభవారు విశ్వాసరాహిత్యం పెట్టి వీరిని తొలగించ వచ్చును. లేక తమకార్యక్రమానికి శాసనసభ అడ్డువస్తుందని న్ని. నియోజకవర్గంద్వారా శాసనసభవారిదే తప్పు, తమదే రైటు అనిపించుకోవాలనితోస్తే మంత్రివర్గమే రాజుగారిద్వారా శాసనసభను రద్దుచేయించి ఆప్రత్యేకసమస్యలమీద తిరిగి యెన్నికలు జరిగిస్తారు. ఒకప్పు డీయెన్నికలలో మెజారిటీపక్ష ము మైనారిటీకావచ్చును. అందుచేత క్యాబినెట్టువిధానం సిద్ధాంతములో రెండుపక్షములతో కూడుకొనిఉండును. ఒక పక్షం అధికారంలోవుంటే మరియొకపక్షం, వారికి వ్యతిరేకము లోనుండి వారివిధానాన్ని విమర్శిస్తూ తమవిధానాన్ని సమర్థిం చుకొనుచుండును. ఎవరికార్యక్రమానికి ప్రజలలో అవలంబనం వస్తుందో వారు అధికారపక్షంగాను రెండవవారు వ్యతిరేక

పక్షంగాను నిరంతరం తారుమారు అవుతూవుంటారనిన్నీ, పోతే పోరాటంవంటి యీపార్టీ కార్యక్రమసంఘర్షణలవల్ల దేశంలో అన్యతమైన రాజకీయప్రబోధము, సంచలనము, శాంతికి భంగములేనిపద్ధతిని జరగడానికి అవకాశమున్నదనిన్నీ యీమతం వారినమ్మకం. కాని యీపక్షాలుఅనేవి, కులాలు, మతాలు, యింటిపేరు, మనిషిపేరుచు బట్టికాను యేర్పడేవి. రాచకీయ, ఆర్థికసిద్ధాంతాలు దేశాన్ని బాగుజేసే నిర్మాణకార్యక్రమాలను బట్టి యీపక్షా లేర్పడాలి. వారివారి విధానప్రకారము దేశాన్ని సేవిస్తామనిన్నీ, తమన్ని అధికారంలోకి పంపించి అట్టి అవకాశం యిప్పించమనిన్నీ యెన్నికలమూలంగా యీపక్షాల వారు ప్రజల్ని ప్రార్థిస్తారు. ఇంతేకాకుండా వ్యతిరేకపక్షంవారు ప్రభుత్వములోవున్న పక్షంవారిని విమర్శించేటప్పుడు తమ బాధ్యతను గుర్తించాలి. ఈవిమర్శకులే మెజారిటీతో ప్రభుత్వము నాశ్రమించే అవకాశ ముంటుందికనుక. తాను వ్యతిరేకపక్షము లో ఉన్నప్పుడు భారతస్వరాజ్యముచుగూర్చి గ్రంథాలువ్రాసి బ్రిటిషుప్రభుత్వముచు స్వరాజ్యం యివ్వకపోవడముచుగూర్చి ఖండించిన 'మాగ్డొనాల్డు' మంత్రిపదవికి రావడంతోనే తనూ ఆదారేత్తోక్కి నెరుకవ్రాతలు చూచుకొని సిగ్గుపడవలసి వచ్చింది.

ఈసిద్ధాంతాలు, సూత్రాలదృష్టిలో చట్టముయొక్క వైఖరిని ముందుగా కొంచెము విలోకిద్దాము. పిమ్మట చట్టము

యొక్క బాగోగులనుగూర్చి తెలుసుకోవచ్చును. ప్రజాబాధ్యతవహించే చేళ్ళాల్లో రాజ్యాధికారానికి మూలకందం ప్రజలు. అట్టివిధానమే ప్రజాస్వామ్యమంటారు. అట్టి ప్రజాస్వామ్యమును భారతదేశము పొందుటయే తమలక్ష్యమని బ్రిటిషువారు ప్రకటించుటయే గాక అట్టి ప్రజాస్వామ్యపరంగా వికసించే అవకాశాలు యీ చట్టములో ఉన్నాయని పదేపదే అన్నారు. కాని యీ చట్టములో యొక్కడచూచినా బాధ్యత అనేది గవర్నరు, గవర్నరుజనరలు, ఇండియామంత్రి, బ్రిటిషుమంత్రివర్గపరంగా కనిపిస్తున్నదిగాని ప్రజాపరంగా ఉన్నది అతిస్వల్పము. రాజ్యాధికారానికి మూలకందం (Fountain source of

sovereignty) పార్లమెంటువారుకాని భారతప్రజలు ఎందులోనూ కారు. అందులకే చట్టములోని ఒక చుక్కనయినా పార్లమెంటువారుతప్ప భారతశాసనసభవారు ఎంతమాత్రము మూర్ఖులేరు. చట్టప్రకారం రాష్ట్రములలో స్వపరిపాలనాధికారము యిచ్చినది నిజంగా ప్రజలకుగాదు గవర్నరులకు. కేంద్రములో కొంత బాధ్యతాయుతపాలనము దేశీయులకు వాపసుచేశామన్నారు. నిజంగా వాపసుచేసింది రాజప్రతినిధికి. అధినివేశప్రతిపత్తి అనే శబ్దము చట్టంలో ఉచ్చరించడానికే సాహసంలేనివారు కాలక్రమేణ భారతదేశం అధినివేశంగా పరిణమించుగాక యని ఆజ్ఞాపత్రంలో చాటున చాటున ఆశీర్వాచనాలుచేశారు. కాని చట్టంలోఉన్న ప్రతిఅంశము అనధి

నివేశప్రతిపత్తికి దారిచూపుతోంది గాని వేరుకాదు.¹ ఒక విధంగా చూస్తే 1919 సం॥పు చట్టముకంటె 1935 సం॥పు చట్టము వెనక్కుపోయింది. 'మాంటుఫర్డు' సంస్కరణనివేదికలో 1930 సం॥రానికి సంపూర్ణ రాష్ట్రస్వతంత్రము, సామ్రాజ్యక్షేమానికి అవసరమైన కొన్నిరక్షణలకు మాత్రము లోబడి సంపూర్ణ కేంద్ర బాధ్యత సూచింపబడినది. ప్రస్తుతచట్టప్రకారము 1930 కామకదా 1937 సం॥లో కూడా 1920 సం॥ పూర్వం కంటెకూడ వెనుకపడ్డ సంస్కరణాలు వచ్చాయి. కేంద్ర బాధ్యత రాలేదు.

ఇక సమాఖ్యనిధానము ప్రవేశపెట్టామన్నారు. ఈ సమాఖ్య యెవరిమధ్య? బ్రిటిషుసామ్రాజ్యాధిపత్యంలో ఉన్న రాష్ట్రములకున్నా కేవలనిరంకుశప్రభువులైన సంస్థానాధిపతులకున్నామధ్య. ఇక బ్రిటిషు రాష్ట్రప్రతినిధులు పేరున కైనా ప్రజాప్రతినిధులు. సంస్థానప్రతినిధులు కేవలం రాజని

1. 1911 సం॥ పిచ్చుట సామ్రాజ్యసభలలో భారతప్రభుత్వానికి స్థానం ఇచ్చుట, యుద్ధపుమంత్రివర్గంలో స్థానం, నానాజాతిసమితిలో స్థానం ఇచ్చుట ఇల్లాంటి అధినివేశలక్షణాలు పట్టడానికొప్పుకొని, ఇప్పుడు డీవేలరా, హోల్టజాగుగార్లచర్యలవలన అధినివేశమంటే "సంపూర్ణస్వతంత్రము" నే అర్థం వస్తుందని భయమేసి, ఆశబ్దం చట్టంలో ఉచ్చరించకుండా ప్రస్తుతం తప్పించుకున్నమాత్రాన యేదితప్పుతుంది? ఇదేమిరాజనీతి? అన్నాడు కైత్ పండితుడు. అబ్బే అందుకుకాదు. 1919 సం॥ చట్టంకంటె నూతనరాజనీతి ఇప్పుడేమి అవలంబించలేదు. అందుచేత నూతనప్రియాంబిలు అవసరంలేదని అడ్వోకేటుజనరలు సమర్థించాడు పార్లమెంటులో.

యామితులు. ఇట్టిసమాఖ్య అపూర్వమైనదే కాక అసామరస్యమైనది. ఇందువల్ల పూర్వం శాసనసభలలో ప్రభుత్వనామినేషన్ సభ్యులు అధికారవర్గానికిచేసే జోహారులు యికముందు యీసంస్థాన ప్రతినిధులవల్ల జరుగుతాయి. అంతేకాక యీనిరంకుశప్రభువులను భారతప్రజానాయకులు ఆశ్రయించవలసినగతి కూడ సంభవిస్తుంది. పోనీ యీసమాఖ్యలయినా అన్నిసంస్థానాలపట్ల ఒకసూత్రముమీద యేర్పడుతుందా? ఏసంస్థానము యేయేహక్కులను యెంతెంతవరకు అంగీకారప్రత్యప్రకారం సమాఖ్యకు వదులుతుందో అంతవరకే వారితో సమాఖ్య. మిగతా అంశాల్లో రాజుగారి పక్షమున రాజప్రతినిధికి వీటికి వ్యక్తిగతసంబంధము. ఎవరికి అర్థంగాని ఈపేటయెందుకు?

ఇక సమాఖ్యశాసనసభలో సంస్థానప్రతినిధులకు బ్రటిషుఇండియాప్రతినిధులకు అన్యోన్యము యేలా ఉంటుంది? బ్రటిషుఇండియాపరిపాలన అంశాల్లో సమాఖ్యప్రతినిధులు మాటాడరు. సంస్థానపరిపాలననుగూర్చి బ్రటిషుఇండియా జోక్యము పుచ్చుకొనకూడదు. ఇది ఎప్పుడేనా, ఎక్కడేనా కుదురుతుందేమో యోచనీయము. రాజ్యాధికారములేని రాష్ట్రాలకున్నా, స్వీయనిర్మితమైన సమాఖ్యకున్నా బ్రటిషుపార్లమెంటువారు చేసినపంపకంప్రకారం గవర్నరు, గవర్నరుజనరలుమధ్య అధికారవిభాగము చేయబడినసమాఖ్యగాని యిది అమెరికా,

కెనడావంటి ప్రపంచదేశాల్లో సూత్రసమన్వయంగా మనంచూస్తూన్న సమాఖ్యకాదు.

ఇక క్యాబినెట్టుపద్ధతి పరిపాలనలో ప్రవేశపెట్టితిమన్నాడు. చట్టంలో యెక్కడ యీ అంశము వ్రాయబడలేదు. చట్టములో వ్రాసినట్లయితే దానిప్రకారం ప్రజాప్రతినిధులు కోర్టుద్వారా అనులు జరిపించుటకు అవకాశం ఉంటుంది. ఆజ్ఞాపత్రంలో యీ అంశము పొందుపర్చారు. ఈపత్రము కోర్టు ఎదుటికి వచ్చేది కాదు. అల్పసంఖ్యాకులకుకూడా మంత్రిత్వాలు ఉండాలనే మాటవలన క్యాబినెట్టుసిద్ధాంతముయొక్క విలువ తగ్గిపోయింది. మినహాయింపులు, రక్షణలతో చట్టమంతా నిరపివేసిన బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు ప్రజాపక్షమునకు అవసరమైన యీ అంశాన్ని మాత్రము చట్టములో యెందులకు పొందుపర్చలేదు ? పైగా యీ మంత్రులను శాసనసభ్యులు కానివారినుండికూడ నియమించుటకు అవకాశము కలదు.

ఇకపైన తెలిపిన లక్ష్యార్థంప్రకారం క్యాబినెట్టుపద్ధతి ఇంగ్లండులోనే పనిచేయుటలేదు. ప్రపంచపు నేటిపరిస్థితుల కిది సరిపడదన్నమాట. ఇంతేకాక రాచకీయస్వతంత్రతలేని దేశాల్లో క్యాబినెట్టుపద్ధతి యెప్పుడూ కనలేదు. వినలేదు. పిల్లికి ఎలుకకుమధ్య ఒకరిస్థితి నొకరంగీకరించే పూర్వపక్షసిద్ధాంతం తెల్లారుదురుతాయి ? దాస్యమునుండి విముక్తికై యత్నించే జాతికి, రాచకీయంలో మతసంఘాభిమానములు బాగా పోని

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము,
తేలవూరు.

జాతికి, ఆర్థిక పునర్నిర్మాణం అత్యవసరంగా అపేక్షించే జాతికి పక్షభేదాలు, తద్గతమైన క్యాబినెట్టుపద్ధతి పనికిరాదు. మరింత చీలదీస్తుంది. రషియాలో ప్రస్తుతం ఒకవిధమైన పార్లమెంటరీ పద్ధతి వచ్చిందంటే అది రాచకీయస్వేచ్ఛకు అనంతరం అచ్చటే పరిస్థితులవలన యేర్పడింది. (ఇందునుగూర్చి ఇంకా తెలుసుకోవాలంటే 'చూ. మద్విరచితములైన రాజ్యాంగవివేకం-చరిత్రదీపిక, క్యాబినెట్టుపద్ధతి 'పనికిరాదు.' అనే గ్రంథాలు.)

అందుచేత ఈచట్టానికి పైనతెలిపిన శాస్త్రులక్షణాలు గాని రాజ్యాంగహోదాగాని పట్టలేదనుట సిద్ధం. ఇక భారత ప్రజలకు రాజ్యాధికారం యిందువల్ల ఆవగింజంత అయినా వాపసు కాలేదు. స్వయంనిర్ణయసూత్రం మాటే లేదు. పోనీ రాజ్యాంగం సులభంగా బోధపడేదిగా ఉండాలి. దేశపు బీదక కమునుబట్టి అతిస్వల్పఖర్చుతో నడవాలి అని గాంధీగారు. రాండుటేబిలుసభలో చేసిన సూచనలకు ఏమైనా అవకాశమున్నదేమో చూదాము.

ఇందులకై చట్టాన్నిగూర్చి, విమర్శ కాకపోయినా విలోకనం అయినా కాస్తచేద్దాము. (చట్టవివరణం తెలుపుటలో ప్రాసంగికంగా తెలుపుతూవచ్చిన అంశాలను యిక్కడ కలుపుకోవాలి). ఇదివరలో తెలుపబడిన ఖరారునామానుబట్టి యీచట్టము యేడుసంవత్సరాలక్రింద రావలసినది. 'మింటో-మార్లే' సంస్కరణాలకున్న, 1919 సం॥రం చట్టానికిన్న 10

సంవత్సరాలు వ్యవధిమాత్రమే ఉంటే యిప్పుడు 17 సం॥లు అయినది. ఇదివరకు చట్టాల్లో యేమున్నా, లేకపోయినా; వాటిలోని అన్ని సెక్షనులు అమల్లోకి వచ్చేవి. ఈచట్టం వెనుక పుట్టాల్లో తెలిపినట్లుగా పదిసంవత్సరాలు సిద్ధాంతరాద్ధాంతాలు జరిపి తయారుచేయబడినది. కాని యందులోని 321 సెక్షనులలోను 46-93 వరకు అనగా 47 సెక్షనులుమాత్రమే (రాష్ట్ర స్వతంత్రమునకు సంబంధించినవి.) చట్టము నిర్మించబడిన రెండు సంవత్సరాలకు అమల్లోకి వస్తాయి. మిగతాభాగాలు సమాఖ్య విధానమువలె రా సంస్థానాధిపతులలోని నియమితసంఖ్యాకుల అంగీకారము మీదగాని రాదు. సమాఖ్య రాకపోయినా రాజు గారు సమాఖ్యన్యాయస్థానము, సమాఖ్యరైల్వే అధికారవర్గము, సమాఖ్య పబ్లిక్ సర్వీసు (సె 318), ముందుగానే స్థాపించవచ్చును.

ఒక పెద్దఖండంలాటిదేశం, భిన్నమతాలు, భిన్నక్షేమాలు గలదేశం. మీపట్లమాకుగల రక్షకబాధ్యత ననుసరించి మేము యెన్నిసంగతులు యోచించాలి? ఏడుసంవత్సరములు విచారణ ఒక ఆలస్యమా? అంటారు బ్రిటిషువారు. కాని యీదీర్ఘ కాలంలో ఒకసబుకమిటీనిపోర్టుఅయినా సారాశాన్ని తేల్చిందా? సమాఖ్యసబుకమిటీ, ఆర్థికం, సైనిక, అల్పసంఖ్యాకులు మొదలైన ఏసబుకమిటీనిపోర్టుఅయినాచూడండి. ఈకమిటీలు అన్నితంతే గాని అసలుగీటును తెరచాటునుండి యెవరో ఒక్కరే పెడుతు.

న్నారు. చివరకు చట్టబద్ధమైందిఅదే. అసలుయిట్టివిచారణఅనేది బ్రిటిషువారు కల్పించుకున్నారుగాని ఎవరుకోరారు? జస్టిసు పక్షంకూడ కోరలేదు.

అసలుభారతీయులుకోరిన గమ్యములు స్పష్టముగానే ప్రతిపాదించబడినవి. కాంగ్రెసువారు యిచ్చము వచ్చినప్పుడు 'బ్రిటిషుకామన్ వెల్తు' లోనుంచి విడిపోవుటకు అవకాశముగల పూర్ణస్వరాజ్యము లక్ష్యముగాపెట్టుకుంటూ సేన విదేశవ్యవహారాల సహా భారతీయులపరముచేసే స్వపరిపాలనవెంటనే అమలొకి రావాలన్నారు. అట్టివిధానం స్వయంనిర్ణయమునుబట్టి భారతీయులే యేర్పరుచుకోవాలన్నారు. తాత్కాలికంగా బ్రిటిషు భారతీయు లుభయుల అంగీకారంతోటి కొన్నిసర్దుబాట్లకు వీరికి అభ్యంతరములేదు. ఇక మితవాదులు బ్రిటిషుకామన్ వెల్తులో నుంచి విడిపోని అధినివేశప్రతిపత్తిని గమ్యంగాపెట్టుకుంటూ దానిసిద్ధికి కాలనియామకంచేయుమనిన్నీ, యీలోగా కొన్నిరక్షణలమివహితో విధానం తయారుకావాలన్నారు. భారతదేశంలో గల రాచకీయమతములు నిజంగా యీరెండే.

ఇంతస్పష్టంగా భారతీయగమ్యాలు కనిపిస్తూవుంటే పెద్ద మనిషితరహాలో బ్రిటిషువారు ఒక్కటేచెప్పాలి. మీపార్టీలవారు కోరేవాటిలో యివియిస్తాము. ఇవియివ్వము లేక అసలే యివ్వము లేక యిచ్చినవికూడా కొన్నిగాని అన్నీగాని తీసివేస్తాము. ఆలాచేస్తే విషయము సులభమైపోవును. మాలాంటి

గ్రంథకర్తల కృతజ్ఞతకుకూడ పాత్రులయ్యేవారు. ఆలాకాకుండా చట్టములోని ప్రతిఅంశము సాదిగ్ధము, అనుమానముతో కూడుకొని వుండడం యీ చట్టముయొక్క ప్రత్యేకలక్షణంగా ఉంది. అందులకే చట్టములోని 321 సెక్షనులు చాలక రోజురోజుకొన్ని ఆరడు అంటూ యిప్పటికి 30 వరకు తయారై యింకా తయారవుతున్నాయి. వీనిక్రిందనిబంధనలు యింకా శతసహస్రాలుంటాయి. హిరణ్యాక్షవరాలలాగ యెన్నిరక్షణలు పెట్టుకుంటున్నా యింకా తృప్తికలుగుటలేదు. ఓటరులంటే అనుమానం; శాసనసభ్యులంటే నమ్మకంలేదు; మంత్రులంటే చెప్పనక్కరలేదు. చట్టములోని ముప్పాతిక అంశాలు గవర్నరు, గవర్నరుజనరలుల స్వంతనిర్ణయము స్వంతవివేచనతో అనులుజరుగుతాయి. స్వంతనిర్ణయాలు, వివేచనల క్రింద వచ్చే అంశాలను లెక్కపెట్టమొదలిడి, ఆలా లెక్కపెడితే చట్టమంతా తిరుగవ్రాయవలసిన స్తుదని భయంతో మానుకున్నాము. ఈదృష్టిలో చట్టబద్ధము కాని పూర్వకాలపు 'నవాబుదర్బారు' అనే నిరంకుశపరిపాలనకున్నా దీనికిన్నీ తేడాయేమి? ఇది నిబంధనాయుత (Constitutional) పరిపాలన మనిపించుకుంటుందా?

ఒకసభకంటే ఒకసభలోను, ఒకరిపోర్టుకంటే ఒకరిపోర్టులోను విగింపులుయెక్కువై నవి. శ్వేతపత్రములో బీహారు, సాయుక్తపరగణాలలో ద్వితీయసభలు ఉండాలనిన్నీ పదిసంవత్సరముల అనంతరము వాటిని శాసనసభలు వద్దంటే తీసివేయమనిన్నీ

అన్నారు. కాని జా. పా. రిపోర్టుబొంబాయి, మదరాసులనుకూడా యిందులో కలిపింది. ద్వితీయసభను రద్దుచేసుకొనేహక్కుసంకుచితపర్చింది. ద్వితీయసభను 'లాస్క్రీ' వంటిరాజ్యాంగపండితులు నిరసించారు. ఉన్నదేశాల్లో అవి రద్దవుతున్నాయి. భారతీయులంతా వద్దన్నారు. కాని అవి రాకమానలేదు. గవర్నరుగారి అంగీకారములేకుండా పోలీసునిబంధనలు మార్చకూడదనిన్నీ, గవర్నరుకు మంత్రుల కార్యదర్శులు (మంత్రులచర్యగూర్చి) తెలియజెపుతూ ఉండాలనిన్నీ, బ్రిటిషువస్తువులమీద భారత మంత్రులు దిగుమతీపన్నులువేస్తే ఆపన్నులు బ్రిటిషువర్తకము పాడుచేయాలనే దురుద్దేశంతో వేయబడ్డాయని ఊహించి రద్దు పరచడానికే అవకాశము, రిజర్వు బ్యాంకుపై గవర్నరుజనరలుకు కొన్నిప్రత్యేకాధికారాలు-ఇవన్నీ జా. పా. రిపోర్టు క్రొత్తగా కల్పించినవి. ఈప్రకారమే చట్టమైనది.

సమాఖ్యశాసనవర్గంలో క్రిందిసభకు యిదివరలోనున్న సరాసరియెన్నిక తీసివేయబడినది. ఇది 15 సం॥నుంచి చక్కగా అమలుజరుపుచున్న విధానము. ప్రజాభీష్టము మాటఅటుంచిఎన్నికల విధానాలగురించి విచారించిన, లోధిమక సంఘమువారు, ఇండియాప్రభుత్వమువారు, తనసాక్ష్యంలో యిండియామంత్రి గారుకూడా సరాసరియెన్నికవుండాలని సమర్థించారు. కాని చట్టములో భారతీయులమాట త్రోసిపుచ్చుటయేగాక యింతమంది అధికారుల మాటనుకూడా త్రోసిపుచ్చి పరోక్షపు యెన్నిక

పెట్టిరంటే రఁగా, నాగేశ్వరరావు, గిరివంటివాళ్లను ఎన్నుకోవడానికి ప్రజలకు అవకాశాలు తక్కువ అవుతాయని తలపబడవచ్చును.

సమాఖ్యశాసనవర్గములోని ప్రైవేటు పంచమప్రతినిధులను రాష్ట్రశాసనవర్గములోని పంచమప్రతినిధులే యెన్నుకోవాలి. ఇది పూనాఒడంబడికకు విరుద్ధముకాదా? రాష్ట్రపు ప్రైవేటులలో గవర్నరు నామినేషనులు పోలేదు. (చూ. ఒకటవ అనుబంధం) ఇక క్రిందిసభకు నియోజకవర్గాలు చిన్నవిచేసి, ఏకస్థానముకలవిగా చేసియు రెండుస్థానాలచోట రెండుపట్టు ఒక్కరికే యిచ్చేవద్దతి పెట్టడంవల్ల దేశాభిమానులకంటె స్థానికపుష్పెత్తనదారులకు అవకాశాలు వుండేలాగునను, ఒకపక్షంలో నే స్పర్థలుయేర్పడేలాగునను పరిస్థితులుకలిగినవి. మతనియోజకవర్గాలు, జాతినియోజకవర్గాలు, జాతీయవాదుల విజయావకాశాలను మరింత తగ్గించినాయి. కాని యీగండములనన్నీదాటి కాంగ్రెసు యీయెన్నికలలో అఖండమెజారిటీలతో విజయం కంచవంవలన కాలనాహిని కాంగ్రెసు కనుకూలముగా ఉన్నట్లు యెంచాలి.

మినహాలు, రక్షణలు:—గాంధీ-ఇర్విన్ సంధిప్రకారం ఇవి భారతదేశక్షేమాన్నిబట్టే యేర్పడాలని వున్నది. మేగ్నాల్డుమంత్రి “ఇట్టిమినహాలను భారతదేశ సంపూర్ణభాద్యతాయతపరిపాలనకు అడ్డురాకుండా వుండూ”యని ఖరారుచేశాడు.

కాని రెండవరౌండుటేబిలుసభకు గాంధీగారు వెళ్లేసరికి యివి ఉభయదేశాల క్షేమానుబట్టి నిర్మించాలని బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు అడుగు మొదలుపెట్టారు. చివరకు జిన్నాగారు చెప్పినట్లుగా 100 కి 98 పార్లు మినహాలు, రక్షణలతో చట్టము తయారైంది.

సేన, విదేశవ్యవహారాలు మొదలైనవి మినహాయించబడినవిషయాలు. వీటిలో శాసనసభలకు, మంత్రులకుకూడా యేమీప్రమేయం వుండదు. ఈవుద్యోగులనయినా శాసనసభలోని నానినుండి గవర్నరుజనరలు నియమించాలని చేయబడిన సూచనకూడ అంగీకరించబడలేదు. 1919 సం॥రం చట్టప్రకారం గవర్నరుజనరలు తనకార్యవర్గసమాలోచనంతో సేనాపరిపాలన చెయ్యాలి. స్వంతబాధ్యతతో దానిని పరిపాలించుట కవకాశమిచ్చిన 1935 సం॥రం చట్టం పూర్వచట్టాన్ని మెరుగనిపించింది. సైనికతరిఫీకు, సైనికోద్యోగీయులుగా భారతీయులనే నియమించుటలో అభివృద్ధికి అవకాశం లేకపోయినా, విపరీతమైన సేన ఖర్చు తగ్గించడానికి అవకాశములేకపోయినా, సేనకు కావలసిన సరుకులు స్వదేశీవైనా కొని ఆఖర్చు యీదేశంలోనే పెట్టవలసిందని నిబంధించడానికైనా శాసనసభలకు, మంత్రులకు హక్కులేదు. చివరకు యిండియామంత్రి ఈచట్టానికి అనంతరము ఒక ఉపన్యాసంలో “దూరదృష్టికలవాళ్లుకూడ చెప్పలేనంత కాలం వరకు” యీదేశంలోని విదేశవ్యవహారాల రక్షణ రాజప్రతినిధే

పరిపాలిస్తాడు; శాసనసభకు సంబంధము వుండదు. అది సామ్రాజ్యపార్లమెంటువారివర్గీలో నుంటాయి అన్నారు. (Vide cust lectures)

రక్షణలు:—1919 సం॥రం సంస్కరణప్రకారం భారత దేశానికి ఆర్థికంలో సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము యివ్వాలని, భారతీయుల ఆర్థికనీతిని వారిఅభివృద్ధిపరంగా నిర్ణయించు కోవాలని అంగీకరించబడినది. పిమ్మటయేర్పడిన External capital సంఘంవారుకూడా భారతీయపారిశ్రామిక ఉద్యమమునకు ప్రభుత్వము ప్రత్యేకప్రోత్సాహముసంగవలెననిప్రోత్సహించిరి. కాని యీచట్టములో “‘భారతీయ’ అనేశబ్దమును తీసివేసి ‘భారతదేశంలో Domicile అయినవారు’” అని మార్చిరి. భారతదేశంలో Domicile అయినవారు సగమునుండి యేవ్యాపారంలోవున్నా ఆవ్యాపారాలన్నిటికీ కేవల భారతీయ వ్యాపారాలతోపాటు సర్వరక్షణలు, సమపాయాలు, ధనసహాయాలు, భారతప్రభుత్వము చేయవలసిందే. సీమసరుకులు వేటిపైనైనా దేశీయపరిశ్రమల ప్రోత్సాహముకొరకు మంత్రులు దిగుమతిపన్నులు హెచ్చించినా “అదిగో కార్పొరేషన్తో చేశారు” అని గవర్నరుజనరలు, గవర్నర్లు రద్దుచేయవచ్చును. ఇప్పుడున్నపన్నులుకూడా ఈగ్లాస్కో, మాంచెస్టరు వర్తకులు తగ్గించుకోవడానికి అవకాశమున్నది. ఈరక్షణలక్రింద స్వేచ్ఛను 101 క్రింద భారతశాసనసభ, మంత్రులు, జరిపిన అంతర్జాతీయవర్తక

సంధులలో గవర్నరుజనరలు జోక్యంపుచ్చుకోవచ్చును. ఇల్లా
వున్నది ఆర్థికస్వతంత్రం, పరిశ్రామికాభివృద్ధి. ఈచట్టమువచ్చిన
తర్వాత లంకాపైరు, మాంచెస్టరువర్తకులు భారతదేశానికే
తమకంపెనీలు మాన్చివేయడానికి అభ్యంతరములేకు. అప్పుడు
యీవున్నదిగుమతిపన్నులుకూడ వీరిమీదగుండవు సరిగదా,
గొస్టోబడులు తమమల్లులకు యేకాన్పూరుపేరునో పెట్టి భారత
ప్రభుత్వమువారి సర్వసహాయము పొందవచ్చును.

ఇంకొకవిషయం—ఇండియాప్రభుత్వంచేసిన స్టెర్లింగు
బుణాము 600 కోట్లనరకు నున్నవి. దీనిమీద యీ ఆర్థికమంత్రి
తిలో 5% చొప్పున బుణాదాతలు సీమదేశంలో నష్టి అనుభవి
స్తున్నారు. కాని భారతశాసనసభవారికి వీరిమీద “అధినివే
శాలలోవలె” పన్నునసూలుచేయడానికి అధికారము ఉండదు.
సీమదేశంలో ఆదాయపుపన్ను ఇచ్చేవారిమీద ఈదేశంలో
వేయరాదు. పెన్షనులమీద ఆదాయపుపన్ను లేకు. పెన్షనుదా
రులపైన చావుపన్ను లేకు. బ్రిటిషురీడల వర్తకులకు, భారత
రీడలవర్తకులకు మధ్య యెట్టిపక్షపాతం ప్రభుత్వం చూపకూ
డదు. ఈరక్షణలు కేవలము పారిశ్రామిక ఆర్థికంగానే కాదు,
బ్రిటిషువారికి. ఏసీమడాక్టరును భారతప్రభుత్వము యిక్కడికి
రాకూడదని అనడానికి వీలులేదు. అతనిపట్నాను ఆక్షేపించడా
నికి వీలులేదు. అంటే ప్రీసీకౌన్సిలుజోక్యం పుచ్చుకుంటుంది.
ఇలాగే సివిలుసర్వీసు వుద్యోగస్తులు. ఈచట్టమువచ్చినతర్వాత

ఏసీమదొరగారువగైరా వుద్యోగమయినా అవసరంలేక ఆయన్ని ప్రభుత్వం విడుదలచేస్తే ఆయనకు రూలుప్రకారం యివ్వవలసిన జీతభత్యాలు దేశీయుల శక్తిసామర్థ్యాలతో నిమిత్తం లేకుండా యిచ్చుకోవలసిందే. ఇంతేకాక యింకా అదనంగా అవసరమనితోస్తే ఇండియామంత్రిగారు యెక్కువ యివ్వవచ్చును. పూర్వపుఉద్యోగుల పెన్షనులు యధావిధిగా చెల్లవలసిందే. ఏసాలులోనైనా పన్నులుచెల్లకగాని, మరియేకారణం చేతగాని సొమ్ముచాలకపోతే యీమినహాయింపులకు, రక్షణలకు సంబంధించిన ఉద్యోగులజీతాలు, పెన్షనులు మాత్రము ఆగవు. అవి దేశంహామీమీద (ఋణంచేసిఅయినా) కట్టాలి. బాల్యానస్థలోని భారతవర్తకవ్యాపారాలను అభివృద్ధిని చేసుకోవడానికి ప్రభుత్వాని కిప్పటిలాగే అవకాశాలు సున్న.

ఈచట్టప్రకారము జీతాలు, సేనవ్యయం మొదలైనవి తగ్గవుసరిగదా ఖర్చు యిప్పటికంటె హెచ్చుఅవుతుంది. పన్నులెక్కువ అవుతాయి. క్రొత్తరాష్ట్రాలు రెండువచ్చాయి. అవి తమఖర్చు తాము భరించలేనివి. పశ్చిమోత్తరాష్ట్రముకు గవర్నరుజనరలు శాసనసభను లక్ష్యపెట్టకుండా ఇష్టంవచ్చినగ్రాంటు యివ్వవచ్చును. ఇవికాక అంతరాష్ట్రసంఘాలు, ఇరిగేషను సంఘాలు, రైల్వేఅధికారవర్గం, రైల్వేపంచాయితీ, రైల్వేరేలు సంఘాలు, బయలుదేరినవి. బర్మావిడిపోవుటవల్ల 3 కోట్లనష్టం. 11 రాష్ట్రములకు ఆర్థికపండితులంటూ నెలకు 4 వేలకు తక్కు

వకాని జీతముతో దిగుమతి అవుతారు. సమాఖ్యవ్యాయస్థాన మంటూ ఒకటివచ్చింది. సర్వసుకమీషనులు చాలబయలుదేరు తాయి. ఇదికాక ఆరురాష్ట్రాలలో ద్వితీయశాసన సభలు వచ్చాయి. క్రిందిశాసనసభ్యులు, మంత్రులసంఖ్య అధికంగా పెరిగింది. ప్రతిరాష్ట్రమునకు తనిఖీశాఖప్రద్యోగులు పెరిగిరి. వీరిజీతములు, భత్యములు, హోదాలు మొదలైనవికూడా సీమప్రద్యోగీయులంతకాకపోయినా కొంతవరకైనా పెరుగు తాయి. ఈక్రొత్తగాబయలుదేరిన కేంద్రశాఖలు, సంస్థలను బట్టి వందలకొలదివేలకొలది ఆఫీసర్లు, ఆఫీసులు పెరుగుతాయి. ఈఆర్థికదృస్థిలో యీబీదభారతదేశం పూర్వంకంటే పెరిగిపో యిన యీవిపరీతవ్యయభారాన్ని యెల్లాభరిస్తుంది? చావుపన్ను లనిన్నీ, వారసత్వపుపన్నులనిన్నీ కొన్ని క్రొత్త పన్నులు చట్టంలోనే సృష్టించబడ్డాయి. ఈచట్టమే అమలుజరుగవలసిన చో కల్లుసారాయీలు ఆదాయము తగ్గ వీల్లేకుసరిగదా, అద నపుపన్నులుగూడ వేసినగాని ఇప్పుడు దేశములోగల ప్రజా సౌకర్యాలైనా నిలువవు. ఇటీవలిలో నూతనప్రాజెక్టులు, రేవు లు, కట్టడాలు, నిర్మాణాలు యెల్లాజరుగుతాయి? పన్నుభారం యెల్లాతగుతుంది? విజయవాడకుపైన ప్రత్యేకాధికారాలన్నీ గవర్నరుజనరలువి. నాణెములచలామణిని సరిచేయుట, ఇప్పటి వలెవెండిబంగారాలు బలంలేకుండా నోట్లుముద్రించుట, మార కండేటునుభారతవ్యాపారం కార్మికకర్షకక్షేమంకులనుకూలంగా

మార్పుటకును శాసనసభకు వీలులేదు. ఇక విద్యాభివృద్ధి, గ్రామాభివృద్ధి యెల్లాయోచించగలం? కాక, కర్షకుల ఋణతీర్థానముకు శాసనసభలకు స్వతంత్రంలేదు.

చట్ట 12 వ సెక్షనుప్రకారం గవర్నరుజనరలుయొక్క ప్రత్యేక బాధ్యతలంటే చేయబడిన నిర్వచనంలోనే ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యపుహక్కులన్నీ యివ్వబడ్డాయి. కాని అక్కడికి తృప్తికలుగలేదు. ఒక కార్యాన్నిగూర్చి ఒకప్పుడు శాసనసభ వారుచేసేచర్య యింకొకప్పుడు పరోక్షంగానయినా తనప్రత్యేక బాధ్యతమీద వాల్తుందనే అనుమానము కలిగితే అట్టిచర్యలన్నీ ఆపేయడానికి హక్కుయిచ్చేసింది గవర్నరుజనరలుగానికి. (సె. 12-L.). ఈవిధంగా కేవల ఊహలు, అనుమానాలు కూడా ఒకచట్టంలో ప్రవేశించడం ఆశ్చర్యము.

నూతనరాష్ట్రనిర్మాణాన్నిగురించి శాసనసభకు నిజమైన స్వతంత్రములేదు. ఈచట్టంలోకూడ ల్యాండురివిన్యూ, రీసెటిలుమెంటువిధానాన్నిగూర్చి విచారించుటకు న్యాయస్థానాలకు అవకాశము లేదు. జిల్లాజడ్జీలు, జిల్లాముససబులను నియమించే హక్కు గవర్నరుకు క్రొత్తగా యివ్వబడడంచేత వారి స్వతంత్రము అరికట్టబడవచ్చును. ఈనిబంధనలుకూడా పబ్లికుసర్వీసు కమిషన్తో యోచించినను గవర్నరులే చేస్తారు. స్త్రీలకు ఉద్యోగస్వాతంత్ర్యమున్న గవర్నరుజనరలు, గవర్నరులదయము. సదా స్త్రీజాతికోరుతుంటేగాని సాధ్యపడదు.

పబ్లికుసర్వీసు విషయములో చేయబడిన రక్షణలన్నీ ఆప్రకరణంలో తెలుపబడ్డాయి. వీరికి చట్టప్రకారం క్రొత్త రక్షణ ఒకటి అపూర్వమైనది చేయబడినది. సమదేశంతో చేశారనికోర్టువారుయెంచితే యెలాంటినేరమైనా ఉద్యోగస్థులమీద రద్దుచెయ్యాలి. సె 271 ప్రకారం ఉద్యోగస్థులకు యివ్వబడిన రక్షణలను సవరించే యేబిల్లునూ గవర్నరు, గవర్నరుజనరలు అంగీకారం కాకుండా శాసనసభలలో ప్రవేశం కాకూడదు. కాని “కారణం” తెలుపకుండా ఉద్యోగులనుభర్తరటు చేయవచ్చునని ఈచట్టంలో, ఈకోజ్లో పెట్టడంయెంచుచేతనో.

ఆజ్ఞాపత్రముకు వ్యతిరేకంగా నిబంధనలుచేసినా గవర్నరు జనరలును, గవర్నరును అడిగేవారులేకు. చట్టప్రకారం తనకు స్వతంత్రంలేనిస్థలాలు బహుకొద్దిగా ఉంటాయి. అక్కడకూడ స్వతంత్రముగావర్తిస్తే కోర్టులు నిర్బంధించగలవా? అట్టిఅవకాశమున్నా మామీదచర్య తీసుకోవద్దని గవర్నరుజనరలు ఆజ్ఞాపిస్తే కోర్టువారుచర్యను నిలుపుచేసుకోవాలి.

ఈచట్టానికి అధినివేశపరంగా తనంతటతాను వికసించే శక్తి ఉండన్నారు. అంటే యికముందు సైమన్ కమిషన్ లాంటి విచారణ లుండకపోవచ్చును. విదేశవ్యవహారాల్లో మునిగిపోయిన బ్రిటిషుపార్లమెంటులోకూడ హిందూదేశవ్యవహారాలపట్ల యిప్పుడున్నంతశ్రద్ధలయినా యికముందు ఉండదు. అందుకనే కొన్ని ఆర్డర్లు అనే పేరుతో హిందూదేశరాజ్యాంగవిధానము విశాలపరచటం గాని, సంకుచితపరచటంగాని బ్రిటిషు

మంత్రవర్గంవారు జరిగిస్తారు. రాష్ట్రస్వతంత్రము సమాఖ్యకు మధ్యకాలంలో తాత్కాలికంగా రాజుగారు చట్టములోని కొన్ని అంశాలను రద్దుపరచుటకును సమాఖ్యకు పుష్కలంగా ధనం చిక్కేయేర్పాటులు వగైరాచేయుటకు హక్కుంది.

నిజమే! ప్రత్యేక బాధ్యతను నిర్వచించుటలో భారతబ్రిటిషు దేశములసంబంధము భాగస్వామిత్వమనిజ్ఞాపకముంచుకో. ఆర్థికమంత్రికి సమాఖ్యమంత్రవర్గముకు సైనికవిషయాలతో పరిచయముండాలి. అల్పసంఖ్యాకులు అనగా అయిన వాళ్లు కాని వాళ్లుకారు. స్వంతవివేచనఉపయోగించుటలోగవర్నరు, గవర్నరుజనరలులు, మంత్రవర్గాలు తమ బాధ్యతను మరచేటట్లుచేయకూడదు. భాగస్వామిత్వమనేది మాలధివివేశాలతో భారతదేశము అర్హస్థానము పొందునట్లుగా వృద్ధిపొందాలి. (చూడు ఆజ్ఞాపత్రము 14, 19, 11, 9, 31) అని గవర్నరు, గవర్నరుజనరలులకు చల్లటిమాటలతో రాజుగారు సూచనలు చేశారు. చట్టముచదివితే భారతీయులకు కలిగేవేడిని శమింపజేయుటకామునావాక్యాలు? ఆలాఅయితే చట్టంలోనే వీటిని ఎందుకుప్రతిపాదించకూడదు? 'లా' ప్రకారము భారతీయులకు ఎట్టిహక్కులులేవు. కాని వినయవిధేయతతో మెలగినట్లయితే కొద్దోగొప్పో గవర్నరు, గవర్నరుజనరలులదయాధర్మమునకు పాత్రులయ్యేటట్లుగా చూస్తారు అన్నట్లుంది. అందులకే కోర్టులకు నిర్వచనాధికారంలేని ఆజ్ఞాపత్రంలో యీముక్కలువేయడం తటస్థించింది.

బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞులు యికొకవిధంగా చట్టాన్ని సమర్థిస్తారు. ఎన్నిమినహాయింపులుంటే మీకెందుకు ? ఎన్నిరక్షణలుంటే మీకెందుకు ? గవర్నరు గవర్నరుజనరలులకు శాంతి సమయాల్లోకూడ చట్టాన్ని అంతా ఒకమూలపెట్టి స్వంతవివేచన స్వంతనిర్ణయంతో యావత్తుఅధికారం చలాయించే హక్కు ఉంటేమాత్రం మీకు సుశయం ఎందుకు ? మీరుమాత్రం అకుంతితమైన భక్తివిశ్వాసాలతో మాగవర్నరు గవర్నరుజనరలులను సమీపించి 'అడియంవాసోహం' అనండి. సహకారం చేయండి. జ్ఞానయోగం వదలి 'సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య' అని మమ్ములనే శరణుజొచ్చే ప్రపత్తిమార్గంలోకి రండి. ఇందులో ఒక్కటయినా మిమ్ముల్నికుట్టకు. ఆఖరుకు అంటు. ఇవన్నీ క్రొత్తపద్ధతి, మేము ప్రవేశపెట్టుచున్నప్పుడు కాస్తజాగ్రత్తకొరకు పెట్టుకున్నాము. అందులో మీదేశక్షేమంపట్ల మాకు దైవదత్తమయిన బాధ్యతఉన్నది. ఒక్కమాటు ఏలావదులుతాము? వదలితె మీరు చెల్లాచెదరయిపోరా? అందులో మీలో అల్ప సంఖ్యాకులగతి యేమికావాలి? అని అంటారు. ఇది మొదట్లో మోహసంజనకమైనా కొంచెము ఆలోచిస్తే, ఉభయపక్షాల పూర్వచరిత్రను తిలకిస్తే, చరిత్ర దృష్టితో విమర్శిస్తే యిందలి సత్యం ఎక్కడా అందడంలేదు. బంధనం లక్ష్యంకాకపోతే గూట్లోకి ఎందుకు పిలవాలి ఈగను సాలీడు? సమానహోదాతో స్వేచ్ఛావాతారణంలో ఎందుకు చేతులుకలుపుకోకూడ

చు? ఇప్పుటికిదిచాలును. ఇందలిసత్యము ఋజువుపడే భవిష్యత్తు అతిదగ్గరలో ఉండిగనుక. మనిషిని నమ్మకుండా మంత్రిత్యము చేయిస్తారు చూడమంటున్న దీచట్టము.

అయితే యీచట్టంలో మం చేమీలేదా? అని కూడా చూద్దాము. 3 కోట్ల 60 లక్షల స్త్రీ పురుషులవద్దకు స్వాతంత్ర్యసందేశం, స్వీయదాస్యమును, దుస్థితిని తెలుపుచు చేసేజ్ఞానం తీసుకువెళ్ళడానికి అఖండావకాశం ఇచ్చింది. పూర్వపునిరంకుశ రివిన్యూవిధానం సడలింది. రైత్యావరీభూమిపన్నువిధానంపైన శాసనసభకు పెత్తనంఉంటుంది. కాని యీపెత్తనం హెచ్చించు కోవడానికే ఉపయోగపడవలసివస్తుందేమో! రివిన్యూవిచారణావిధానాన్నికూడ శాసనసభవారే నిర్ణయించవచ్చును అనగా యెట్టేటులాండుచట్టంక్రింద సెటిలుమెంటు వగైరాలకు కూడ ఇది వర్తిస్తుంది. విదేశములలోని భారతీయుల క్షేమాలను కాపాడుటకు శాసనసభలకు, కొంత అవకాశములు కలిగినవి. భారతన్యాయస్థానాలపైన ప్రీవీకౌన్సిలు అప్పీళ్ళను సమాఖ్యశాసనంవల్ల తగ్గించుకోవచ్చును. జమీందారీపద్ధతి సవరించుటకు బిల్లులు ప్రవేశపెట్టి చర్చ లేవదీసే అవకాశము కూడ ఉంది. కౌన్సిలు ఆర్డరుప్రకారం అల్లాంటివి గవర్నరుజరరుకు గవర్నరు పంపిస్తాడు. అక్కడ యెల్లాగో తిరస్కరిస్తాడు.

ఇంకా కొంచెము ఉన్నతపథంలో యీసమస్యను చూదాము. అసలు వాస్తవదృక్పథం యిదే. భారతదేశానికి

బ్రిటనుకు జరుగుచున్న సంఘర్షణ నిజంగా భౌతికపథంలో కాదు. నైతికపథంలోది. మానవున కేకాక ప్రతిజీవికిన్ని స్వతస్సిద్ధమైన— ఆపరాత్పరదత్తమైనది అనండి— స్వేచ్ఛాస్వతంత్రతలతో భారతస్వరాజ్య సమస్యకు వీక్షిస్తానంటుంది కాంగ్రెసు. నీచశ్లఠా బంగారంచేస్తాను. కాని నాయుష్టులేకుండా మేడమెట్టెనా దిగ కూడదంటుంది బ్రిటను, అత్తగారిలాగ. బ్రిటిషురాజనీతిజ్ఞుల ఇల్లాంటిమాటలు ఎంతనిజమైనా అందుకు భారతదేశం ఒక బడిందా స్వధర్మంలోనుంచి జారిందన్నమాటే! నల్లపూసంత పురుగునకుకూడ తనగతిని తానే నిర్ణయించుకొనే స్వేచ్ఛ ఉండడం సృష్టిలో చూస్తున్నాము. ఈ స్వేచ్ఛ నుపయోగించుటలో అది అనేకతప్పులు చేస్తుంది. ఆకారణంవల్ల దానిస్వేచ్ఛ అరి కట్టబడడం అస్వాభావికం. అల్లాచేస్తే దానికి స్వీయవికాసావకాశమేపోతుంది. అల్లాగే “స్వరాజ్యమనగా వ్యక్తికి సహజముగాఉన్న తప్పులుచేసే హక్కును సంపాదించుటయే.” ఒక వేళ సేన, విదేశవ్యవహారాదులలో నేను భారతీయులకు తగిన సమర్థతలేదంటే ఒకసాలీషుకున్న స్వేచ్ఛకూడ ఈవిధానంలో దేశీయులకు లేకపోవడంవల్లనే “నామంచిచెడ్డలకు నేనే కర్తను” అనుటలోగల భావానందం, ఆత్మవిశ్వాసం, పర పరిపాలనంలో అదంతమంచిదై నా కలుగదు. అందులకే పరపాలనలో జాతి యొక్క కార్యప్రారంభకళక్తులు, మేధాశక్తులు వికసించవు. అందుకే సుపరిపాలనమంటే స్వపరిపాలనంకాదన్నారు పారదర్శకులు.

ఈ గ్రంథములో ఉపయోగించబడిన కొన్ని

పారిభాషిక పదాలు.

Individual discretion = స్వతవివేచన

Individual Judgment = స్వంతనిర్ణయం.

Residuary powers = సమాఖ్యకు, రాష్ట్రముకు పంపకం.
సమయంలో అచుకోని నిలువఅధికారాలు.

Legislature = శాసనసర్గ.

Summon = సమావేశపరచుట.

Prorogue = సమాప్తిచేయుట.

Dissolve = రద్దుచేయుట లేక ఉపసంహరించుట.

Budget

Financial statement } ఆదాయవ్యయపత్రిక లేక
జమాఖర్చు.

Bill = బిల్లు.

Act = { శాసనం = ఉభయసభలు అంగీకరించి గవర్నరు ఆమోదానికి పెట్టబడినది.
చట్టం = గవర్నరు వద్దే రాలు ఆమోదించినది.

Address = ఉద్బోధనము చేయుట.

Message = సందేశము.

Safe guards = రక్షణలు.

Reservations = మినహాయింపులు.

Special responsibilities = ప్రత్యేక బాధ్యతలు.

Instrument of Instructions = ఆజ్ఞాపత్రం.

Instrument of Accession = అంగీకారపత్రం.

Executive = కార్యవర్గం; అనగా గవర్నరు లేక గవర్నరు
జనరలు ఆధిపత్యమున మంత్రుల సమూహము.

Executive authority = కార్యవిర్వహణాధికారం.

Administrative authority = పరిపాలనాధికారం.

Subvention } = సహాయం - ద్రవ్యరూపంగా కూడ ఉండ
Subsidy } వచ్చును.

Functions = కార్యములు.

Original Jurisdiction = ప్రథమవిచారణాధికారం.

Source of revenue = ఆదాయనిలయం.

Surcharge = అదనపుపన్ను రేటు.

Broad-casting = వార్తాప్రసారం.

Law point = న్యాయాశ్రమము.

Fact = జరిగినసంగతి.

Deed = పట్టా.

Document = దస్తావేజు.

Unitary system = యేకదేశవిధానం.

Federal system = సమాఖ్యవిధానం.

మ.రా:—ఈశబ్దాలు అర్థప్రధానంగా ఉపయోగించబడినవి. ప్రమాణ
శుద్ధి కలుగలేదనితోచిన పదాలను (ముఖ్యంగా రెవెన్యూ అనుబంధము లోని) ఈ
జాబితాలో చేర్చలేదు.

1 వ అనుబంధము.

రాష్ట్ర లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ సభాసభ

1	2	3	4	5	6	7	8
రాష్ట్రము	మొత్తము సభాసభ	సాధారణ సభాసభ సభాసభ	మహాసభ సభాసభ	యూనియన్ సభాసభ	ఇండియన్ కెన్సల్ సభాసభ	లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్ లెజిస్లేటివ్ కౌన్సిల్	Xవర్గపు పూర్తిచేయు వలసిన సభాసభ
మదరాసు	54కు తక్కువ కాకుండా	35	7	1	3	—	8కి తక్కువ కాకుండా
బొంబాయి	56కు ఎక్కువ కాకుండా	20	5	1	—	—	10కి ఎక్కువ కాకుండా
హైదరాబాదు	29కి తక్కువ కాకుండా	10	17	3	—	27	3కి తక్కువ కాకుండా
సంయుక్త రాష్ట్రము	60కి ఎక్కువ కాకుండా	84	17	1	—	—	4కి ఎక్కువ కాకుండా
మీసరు	29కి తక్కువ కాకుండా	9	4	1	—	12	6కు తక్కువ కాకుండా
అస్సాము	22కి ఎక్కువ కాకుండా	10	6	2	—	—	8కి ఎక్కువ కాకుండా

1	2	3	4	5	6	7	8	9
రాష్ట్రము.	మొత్తం స్థానాలు.	సాధారణ స్థానాలు.	ప్రత్యేక స్థానాలు.	మొత్తం స్థానాలు.	విక్రమ స్థానాలు.	మహానుభావుల స్థానాలు.	అంగ్లో-హిందవ స్థానాలు.	యూనైటెడ్ స్థానాలు.
మదరాసు	215	146	30	1	—	28	2	3
బొంబాయి	175	114	15	1	—	29	2	3
బెంగాలు	250	78	30	—	—	117	3	11
సంయుక్త రాష్ట్రాలు	228	140	20	—	—	64	1	2
పంజాబు	175	42	8	—	31	84	1	1
బీహారు	152	86	15	7	—	39	1	2
మధ్యరాష్ట్రములును బీరారు	112	84	20	1	—	14	1	1
ఆస్సాము	108	47	7	9	—	34	—	1
వాయవ్యసరి హద్దురాష్ట్రం	50	9	—	—	3	36	—	—
ఒరిస్సా	60	44	6	5	—	4	—	—
సింధు	60	18	—	—	—	33	—	2

బొంబాయిలో 7 సాధారణస్థానములు మహారాష్ట్రలకొరకు పంజాబులో భూస్వాములస్థానములలో నొకటి ఒక 'తుమా ఆస్సాము, ఒరిస్సాలలో స్త్రీలకు ప్రత్యేకింపబడిన స్థానములు

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
హైందవ కైస్త్ర సానాలు.	శక్ర, పరిశ్రమలు, గనులు, మొక్కలు నాటుట వీటి ప్రతినిధులసానాలు.	భూస్వాములసానాలు.	విశ్వవిద్యాలయసానాలు.	కార్మిక ప్రతినిధులసానాలు.	క్రిత సానాలు.				
					సాధారణ.	సిక్కు.	మహమ్మదీయ.	ఆంగ్ల హైందవ.	హైందవ కైస్త్ర సాన.
8	6	6	1	6	6	—	1	—	1
3	7	2	1	7	—	—	1	—	—
2	19	5	2	8	2	—	2	1	—
2	3	6	1	3	4	—	2	—	—
2	1	5	1	3	1	1	2	—	—
1	4	4	1	3	3	—	1	—	—
—	2	3	1	2	3	—	—	—	—
1	11	—	—	4	1	—	—	—	—
—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
1	1	2	—	1	—	—	—	—	—
—	2	2	—	1	—	—	1	—	—

ప్రత్యేకించవలెను.

నూరు'చే పూర్తిచేయబడవలెను.

జాతి భేదములేనివిగా నుండవలెను.

అనుబంధము-2.

స్టేటుకోస్పిలుచభలో ఓటిముఇండియా ప్రతినిధులస్థానాలు.

1 రాష్ట్రము లేక కమ్యూనిటీ	2 మొత్తం స్థానాలు	3 సాధారణ స్థానాలు	4 షెడ్యూలు జాతుల స్థానాలు	5 సిక్కు లస్థానాలు	6 సూర్య దీప్తి స్థానాలు	7 స్త్రీల స్థానాలు
మదరాసు	20	14	1	—	4	1
బొంబాయి	16	10	1	—	4	1
బెంగాలు	20	8	1	—	10	1
సంయుక్తరాష్ట్రాలు	20	11	1	—	7	1
పంజాబు	16	3	—	4	8	1
బీహారు	16	10	1	—	4	1
మధ్యరాష్ట్రములు, బీరారు	8	6	1	—	1	—
అస్సాము	5	3	—	—	2	—
వాయవ్యసరిహద్దురాష్ట్రం	5	1	—	—	4	—
ఒరిస్సా	5	4	—	—	1	—
సింధు	5	2	—	—	3	—
బ్రిటిష్ బెంగాల్	1	—	—	—	1	—
ఢిల్లీ	1	1	—	—	—	—
అజ్మీరు-మార్వారా	1	1	—	—	—	—
కూరు	1	1	—	—	—	—
ఆంగ్లో హైందవులు	1	—	—	—	—	—
యూరోపియనులు	7	—	—	—	—	—
హైందవకైస్తవులు	2	—	—	—	—	—
మొత్తం	150	75	6	4	49	6

229

1 రాష్ట్రము.	2 మొత్తము.	3 సాధారణ స్థానాలు.	4 ప్రత్యేక సాధారణ స్థానాలు.
మదరాసు	37	19	4
బొంబాయి	30	13	2
బెంగాలు	37	10	3
సంయుక్తరాష్ట్రాలు	37	19	3
పంజాబు	30	6	1
బీహారు	30	16	2
మధ్యరాష్ట్రములు, బీరారు	15	9	2
అస్సాము	10	4	1
వాయవ్యసరిహద్దురాష్ట్రం	5	1	—
ఒరిస్సా	5	4	1
సింధు	5	1	—
బ్రిటిషు బెలూచిస్తానం	1	—	—
ఢిల్లీ	2	1	—
అజ్మీరు-మార్వారా	1	1	—
కూచి	1	1	—
రాష్ట్రసంబంధములేని స్థానాలు.	4	—	—
మొత్తములు.	250	105	19

[illegible]

3 వ అనుబంధము.

౧

సమాఖ్యశాసనవర్గంవారి అధికారములోని అంశాలు.

(Federal legislative list).

(1) భారతదేశపు 'ఎస్టాబ్లిష్మెంటు'పైన నడుస్తున్న రాజుగారి నౌకా, సైనిక, వైమానికదళాలున్న, శాంతిచేత యీదేశంలో నిర్మించబడ్డ తదితరమైన సాయుధదళములున్న (ఇందు సంస్థాన, రాష్ట్రములలో పనిచేయుటకు యేర్పడినదళములు చేరవు;) రాజుగారిదళములు కాకపోయినను రాజుగారి సదరుదళములతో చేరినట్టిగాని, లేక వాటితోకలిసి పనిచేయుచున్నట్టిగాని యితరదళములు; కేంద్రవార్తాసంఘము; రక్షణ, విదేశవ్యాపారాలు లేక రాజగారికిన్ని సంస్థానములకున్న గలసంబంధాలు నిర్వహించుటలో రాచకీయకారణాలను బట్టి వ్యక్తులను ముందుకు సాగనీయకుండా నిలుపుదలచేయుట; (2) సైనిక, నౌకా, వైమానిక సంబంధమైన కట్టడాలు; సైనికులు నివసించే ప్రదేశాల్లోస్థానికపరిపాలన (సంస్థానదళాలుండేచోటుకు యిదివర్తించదు); అట్టిస్థలాల్లో గృహనిర్మాణసౌకర్యాలు; సదరుసైనికనివాసస్థలాల పరిమితి నేర్పాటుచేయుట; (3) విదేశవ్యవహారాలు; ఇతరదేశాలతో జరిగే సంధులు, ఒడంబడికలు పూర్తిచేయుట; సేరస్థులను యీదేశంలోను, దేశం వెలుపలఅధినివేశములలోను ఆయాఅధికారులకు ఆప్పజెప్పట; (4) క్రైస్తవ మతవ్యాపారాలు, సమాధులసహా; (5) నాణెములు, వాటిని తయారుచేయుటవగైరె; (6) సమాఖ్యవారిఋణం; (7) పోస్టులు, టెలిగ్రాములు (టెలిఫోనులు, వైరెస్సు, వార్తాప్రసారము మొదలైనవిసహా); (8) సమాఖ్యవారి పబ్లికుసర్వీసు కమిషను, సర్వీసులు; (9) సమాఖ్య ఆదాయములోనుంచి యిచ్చేసమాఖ్యఉద్యోగాల పెన్షనులు; (10) సమాఖ్యవసరాలనిమిత్తం రాజుగారి స్వాధీనంలో ఉన్నట్టిగాని, ఉంచబడినట్టిగాని కట్టడాలు, భూములు, ఇళ్లు (నౌకా, సైనిక, వైమానికసంబంధమైన కట్టడాలకు యిది వర్తించదు); కాని ఒకరాష్ట్రంలో సదరు ఆస్తి ఉన్నట్లయితే సమాఖ్యశాసనం ఇంకోవిధంగా చెపితేతప్ప సదరు రాష్ట్రశాసనానికే అది లోబడి ఉంటుంది; అట్టి ఆస్తి కాలు, ఒడంబడికప్రకారం పుచ్చుకోబడిసంస్థానంలో ఉన్నట్లయితే సద

రుషరతులప్రకారం పరిపాలించబడుతుంది. (11) ఇంపీరియల్ గ్రంథాలయం, భారతప్రదర్శనాలయం, సామ్రాజ్యయుద్ధవస్తు ప్రదర్శనాలయం, విక్టోరియా స్మారకచుందిరం, మొదలైన సమాఖ్యధనంవల్ల పోషింపబడేవి; (12) పరిశోధన, పాండిత్య, సాంకేతికశిక్షణ, ప్రత్యేకకాస్త్రాల అభివృద్ధి, వీటికి సంబంధించిన సమాఖ్యవారి సంస్థలు; (13) కాశీవిశ్వవిద్యాలయం, ఆలిఘరుమస్లిం విశ్వవిద్యాలయం; (14) భారతదేశపు సర్వే; భూగర్భ, వృక్ష, జంతు, సంబంధమైన శోధనలు; వాతావరణపరీక్షకు సంబంధించిన సమాఖ్యవారి సంస్థలు; (15) ప్రాచీన చారిత్రకవస్తువులు; ప్రాచీనకాలపు ప్రాముఖ్యస్థలాలు, వాటి గుర్తులు; (16) జనాభా; (17) హిందూదేశంలో 'డొమిన్యో' కానట్టియు, సంస్థాన, బ్రిటిషుదేశముల పౌరులు కానట్టియు వారిని దేశంలోకి రానిచ్చుట, నిర్గమనము, తరిమివేయుట, అట్టివారి బాడలను గూర్చి యేర్పాటుచేయుట సహా; హిందూదేశమునకు వెలుపల యాత్రాస్థలములు; (18) ఓడరేవుల 'క్వారంటైను'లు, నావిక, క్వారంటైనుల వైద్యాలయములు; (19) దేశంలో సమాఖ్యప్రభుత్వంవారు నిర్వచించిన ప్రకారం 'కప్టమున్' సరిహద్దులద్వారా ఎగుమతి దిగుమతులు; (20) సమాఖ్యరైల్వేలు; భద్రత, రేట్లు, కిరాయిల హెచ్చుతగ్గు పరిమితులనిర్ణయం, స్టేషను, సర్వీసు టెర్మినులు, ఛాంజీలు, రవాణా మార్పుదల, జనులు సరుకులు రవాణాచేసే హోదాలో రైల్వేవారి బాధ్యత, ఈవిషయములుగూర్చి (మైనరురైల్వేలుతప్ప) తదితరరైల్వేలు అన్నిటివిషయంలోను క్రమమైనయేర్పాటు చేయుట, మైనరురైల్వేల విషయంలో వాటి బాటసారులు, సరుకులుయొక్క భద్రత పరిపాలనాబాధ్యతను గురించి క్రమమైనయేర్పాటు చేయుట; (21) కోస్తాఓడలు, సముద్రఓడలు, నావికులపై అధికారము; (Admiralty Jurisdiction) (22) పెద్దఓడరేవులు (Major Ports) అట్టివి నిర్ణయించుట, నిర్మించుట, ఆఉద్యోగముల ఏర్పాటుచేసి వారిఅధికారాలు నిర్వచించుట; (23) సముద్రచుభ్యచందల చేపల వ్యాపారం; (24) వైమానికవిద్య, విమానాలరహదారి, విమానాలు దిగ్గేస్థలాలను ఏర్పాటుచేయుట, వాటిని క్రమపద్ధతిని నడిపించుట; (25) దీపస్తంభాలు, దీపపుఓడలు, నావికుల వీలుకొరకేర్పరచబడిన సంకేతస్థలాలు

(Beacons) విమాన, ఓడల భద్రతకొరకు చేయబడిన తదితరయేర్పాట్లు; (26) సముద్రము, గాలిద్వారా మనుష్యులు, సరుకులరవాణా; (27) కాపీ రైటు, క్రొత్తవికనిపెట్టడం, నమూనాలు, వర్తకపుగుర్తులు, సరుకులమీద గుర్తులు; (28) చెక్కులు, మారకపుబిల్లులు, ప్రోనోట్లు, ఇల్లాంటి తదితరదస్తావేజులు; (29) అయుధములు, మందుగుండు, మందుగుండుతోకూడిన ఆయుధములు; (30) ఉపద్రవకరద్రవ్యాలు; (31) నల్లమందు, దానిపంట, పరిశ్రమ, యోగుమతి; (32) సమాఖ్యశాసనప్రకారం మండి ప్రమాదముకలుగజేస్తాయనే పెట్రోలు, తదితరచముర్లు, అనగా వాటినికలిగియుండుట, నిలబె, రవాణా; (33) వర్తకసంస్థలు, (Corporations) వాటినిర్మాణము, క్రమపరుచుట, రద్దుచేయుట (బ్యాంకింగు, ఇన్సూరెన్సు, ఆర్థికసంస్థలసహా), ఇది సంస్థానముల వారికిచెందినట్టిగాని, సంస్థానము వద్దలోనుండి సంస్థానములోనే వ్యాపారముచేయచున్నట్టి సంస్థకు వర్తించదు. ఇల్లాగేకొన్ని పరిస్థితుల్లో సహకారసంస్థలకు కూడా వర్తించదు. (34) ప్రజాక్షేమద్వష్టిలో సమాఖ్యశాసనం వల్లనే పనిజరగాలని తలపబడే పరిశ్రమల అభివృద్ధి; (35) నూనె, బొగ్గుగనులలోని కార్మికుల రక్షణ, నియమాలు; (36) ప్రజాక్షేమద్వష్టిలో సమాఖ్యశాసనంవల్లనే క్రమపరచాలని అన్నంతవరకు బొగ్గుగనులు, నూనెగనుల అభివృద్ధి; (37) ఇన్సూరెన్సులా (సంస్థానానికి వర్తించదు), ఇన్సూరెన్సువ్యాపారాన్ని క్రమపరచుట, గవర్నమెంటు ఇన్సూరెన్సు, ఈవిషయం సంస్థానం నిర్వహించుటకు పూనుకొన్నంతవరకు రాష్ట్రవిషయాల జాబితాలోగాని, కంకరెంటు జాబితాలోగాని జేరినంతవరకు వారివారి వద్దలోనుండును. (38) బ్యాంకింగు, సంస్థానములలోని బ్యాంకింగుల కిదివర్తించదు. (39) ఒకభాగము నకుచెందిన పోలీసుదళములోనివారి అధికారాలు, ఆవరణ హెచ్చించుట; కాని యిట్టిహెచ్చింపు యేరాష్ట్రమునకు సంబంధిస్తుందో ఆగవన్నరు లేక ఫీఫ్ కమిషనరుయొక్క అంగీకారము లేకుండా జరుగకూడదు. ఇల్లాగే ఒక 'యునిట్' లోని రైల్వేపోలీసు ఉద్యోగుల అధికారము ఆవరణ "ఆయునిట్"కు పైబడి హెచ్చించవచ్చును. (40) కౌన్సిలుఆర్డరు, యీచట్టము నకులోబడి సమాఖ్యశాసనవర్గపు యెన్నికలు; (41) సమాఖ్యమంత్రులు, అధ్య

తుడు, ఉపాధ్యక్షుడు (ఉభయసభలకు), శాసనసభ్యులు,—వీరియొక్క
జీతాలు, భత్యాలు, తదితరహోదాలు; ఈచట్టముయొక్క రెండవభాగంప్ర
కారం అధికారమున్నంతవరకు శాసనసభవారి సంఘాలయెదుట రికార్డు దాఖ
లుచేయుటకు సాక్ష్యమిచ్చుటకు నిరాకరించినవారిని శిక్షించుట; (42) ఈజా
బితాలోని అంశాలపైనిచేసే శాసనాలక్రింద జరిగేనేరాలు; (43) ఈజాబితా
లోని అంశాలను గురించి విచారణ, లెక్కలనుతేల్చుట; (44) కష్టమున ద్యూ
టీలు, యెగురుతిపన్నులసహా; (45) మనుష్యులు తాగేకల్లుసారాయిలు,
నల్లమందు, గంజాయి మొదలైన మత్తుగల, మత్తులేని పదార్థాలు; ఔషధ,
అలంకార వస్తువులు (వీటిల్లో పైనల్లచుందువగైరా ద్రవ్యాలు చేరిఉంటే);
ఈపైనతెలిపినవి తప్ప హిందూదేశంలో తయారైనగానిపైరుచేయబడినట్టిగాని
పొగాకు మొదలైన వస్తువులపైన యెక్సైజుపన్నులు; (46) వర్తకవ్యాపార
సంస్థలపైన పన్ను; (47) ఉప్పు, (48) లాటరీలు, (49) బాతీయతనిప్పించుట,
(50) గవర్నరు, ఛీఫ్ కమిషనరు రాష్ట్రముల్లోనుంచి నైకిగాని లోపలికిగాని
ప్రయాణం; (51) తూనికగుండ్లు; (52) “రాంచి” లోని ఐరోపీయనుల పిచ్చి
ఆసుపత్రి; (53) షెడరలున్యాయస్థానం తప్ప తదితరకోర్టులకు యీజాబితా
లోని అంశాలపై ఆవరణ, అధికారాలు; ఈచట్టముయొక్క తొమ్మిదవభా
గంలో చెప్పినంతవరకు సమాఖ్యన్యాయస్థానంవారి యొక్క అప్పీలు అధికా
రాన్ని వృద్ధిచేయుట, సప్లిమెంటరీ అధికారాన్ని కలుగజేయుట; (54) వ్యవ
సాయపు ఆదాయంపైనతప్ప తదితర ఆదాయముపైన పన్ను; (55) వ్యక్తులు,
కంపెనీలయొక్క ఆదాయాలనుబట్టి కిక్కుతుకట్టబడిన పెట్టుబడిపైన పన్నులు
(ఇందులో వ్యవసాయపుధూమిచేరదు); కంపెనీల పెట్టుబడిమీద పన్ను,
(56) ఆస్తికి వారసులయినందుకుపన్ను (వ్యవసాయపుధూమికిది చెందదు);
(75) రశీదులు, ప్రాక్సీలు, ఇన్సూరెన్సు పోలీసీలు, క్రెడిటు ఉత్తరాలు,
లేడింగుబిల్లులు, ప్రామిసరీనోట్లు, చెక్కులు, మారకపుబిల్లులు, వీటిమీద స్టాం
పుడ్యూటీలు; (58) రైళ్లు, విమానం, పైన మనుష్యులు సరుకులకు దిగేచోట
పన్ను; రైళ్లకు కిరాయి, ఛార్జీలు; (59) ఈజాబితాలో తెలిపిన అంశాలపట్ల
చెల్లించవలసినఫీజు, ఇందులో కోర్టులు వసూలుచేసే ఫీజులుచేరవు.

9

రాష్ట్రశాసనసభవారి వర్గీలోనిఅంశాలు.

(Provincial legislative list).

(1) పబ్లిక్ ఆర్డరు (రాజుగారినాకా, సేనా, వాయుదళాలను సివిలు అధికారులసహాయంకొరకు ఉపయోగించడం యందులోచేరదు); న్యాయ పరిపాలనం, సమాఖ్యన్యాయస్థానంతప్ప తదితరన్యాయస్థానాలకు నిబంధనల నేర్పరచుట, వాటిని నిర్మించుట; పబ్లిక్ఆర్డరును కాపాడుటకు సంబంధించిన కారణములవల్ల వ్యక్తులను నిర్బంధించుట; (2) సమాఖ్యన్యాయస్థానం తప్ప యీజాబితాలోని అంశాలనుగూర్చి తదితరన్యాయస్థానాలన్నిటియొక్క ఆవరణ, అధికారాలు, రెంటు, రివిన్యూకోర్టుల నడవడికలు; (3) గ్రామ, రైల్వేలలోని వారిసహాపోలీసుశాఖ; (4) జైల్లు, రిఫరేటరీలు, బోర్డులుస్కూళ్లు, ఆందులోని ఖైదీలు; జైల్లు, తదితరసంస్థల ఉపయోగంనిమిత్తం చేసుకొనే యేర్పాట్లు; (5) రాష్ట్రముణం, (6) రాష్ట్రపబ్లిక్ సర్వీసు, దానికమిషనులు; (7) రాష్ట్రవాయాల్లోనుంచి యివ్వవలసిన పెన్షనులు; (8) రాష్ట్రవసరాల నిమిత్తం రాజుగారికిచెందించబడినట్టిగాని లేక స్వాధీనంలో ఉన్నట్టిగాని కట్టడాలు, (Works) భూములు యిల్లు (Buildings); (9) భూసంపాదన; (10) రాష్ట్రవాయాలనుండి పోషించబడే గ్రంథాలయాలు, ప్రదర్శనశాలలు మొదలైవీ; (11) రాష్ట్రశాసనవర్గానికి యెన్నికలు (చట్టం, కాన్సిలు ఆర్డరుకు లోబడి); (12) రాష్ట్రచుంత్తులు, శాసనసభ లేక సభలఅధ్యక్ష ఉపాధ్యక్షులు, సభ్యులు వీరియొక్క జీతాలు, భత్యాలు తదితరహోదాలు; చట్టం లేవ భాగంలో తెలుపబడినంతవరకు రాష్ట్రశాసనసభలసంఘాలయెదుట సాక్ష్యమిచ్చుటకు గాని, రికార్డుదాఖలుచేయుటకు గాని నిరాకరించేవారిని శిక్షించుట; (13) స్థానికపరిపాలన, అనగా మునిసిపల్ సంస్థలు, ఇంప్రూవుమెంటుట్రస్టులు, జిల్లా బోర్డులు, మైనింగు సెటిలుమెంటు అధికారిటీలు, మొదలై నస్థానికగ్రామపరిపాలనాసంస్థలనిర్మాణము, అధికారాలు; (14) ప్రజాశాసనము, పారిశుధ్యము,

ఆసుపత్రులు, వైద్యాలయాలు; జననమరణాలరిజిస్ట్రేషను; (15) దేశంలోపలి
యాత్రాస్థలాలు; (16) రుద్రభూములు; (17) విద్య (18) రోడ్లు, వంతెనలు
రేవుదాటలు, మొదలైన ఒకటవజాబితాలో తెలియపరచని రహదారీలు.
నెం 1 రు జాబితాకులోబడిన మైనరురైల్వేలు, మునిసిపలుట్రాముదారులు,
Rope way, రహదారీ కాలవలు, వాటిద్వారా రవాణా, ఇట్టి నీటిరహ
దారుద్వారా జరిగేరవాణా కి వ నెంబరు జాబితాలోని అంశాలకులోబడి
ఉండును. ఓడరేవులు; పెద్దఓడరేవులకు సంబంధించినంతవరకు ఒకటోనెంబ
రు జాబితాకులోబడి అన్వయించుకోవలెను. యంత్రసహాయంతో నడపబడని
పడవలువైరా; (19) నీటిసప్లయ, పారుదల, కాల్వలు, మురుగు, కాలువ
గట్లు, రిజర్వాయిస్లు, నీటిసహాయముతో యంత్రములు నడిపించుట; (20)
పరిశోధన, విద్య, సహాయవసాయం; పంటతెగుళ్లు, పురుగులనుండిరక్షణ;
పశువృద్ధి, రోగనివారణ, పశుచికిత్సలో శిక్షణ, బండెలదొడ్లు; (21) భూమి
లోను, పైననాక్కులు; భూసంబంధాలు (Land tenures) వ్యవసాయకు
నికి భూస్వామికి వుండే సంబంధాలుసహా, శిస్తుకసూళ్లు, భూమిని అన్యథా
కిచ్చుట (Transfer) క్రియపరచుట, ఇతరులకు చెందింపజేయుట; భూమిని
అభివృద్ధిపరచుట, వ్యవసాయకపు పెట్టుబట్టు, భూవసతులుగలచోట్లకు ప్రజల
ను వలసపోవుటకై ప్రోత్సహించుట, (Colonization) కోల్ట్రాఫ్ వార్డుస్; ఋణ
భారాలతో వున్న జమీందారీలు; నిధినిక్షేపాలు; (22) అడవులు (23) గనులు,
నూనెగనులు, గనులఅభివృద్ధిని క్రమపరచుట; ఈఅంశము ఒకటోనెంబరుజాబి
తాకులోబడి రాష్ట్రానికి అధికారం. (24) చేపలు; (25) అడవిపక్షులు, మృగా
లరక్షణ; (26) గ్యాసు, వాటితోతయారయ్యేవి; (27) గాష్ట్రములలోని వర్త
కవ్యాపారాలు, మార్కెట్లు, సంతలు, ఋణములనిచ్చుట, ఋణదాతలు; (28)
Inns and Inn keepers; (29) ఒకటో నెంబరు జాబితాకు లోబడి, సర
కులను తయారుచేయుట, వ్యాప్తిచేయుట, పరిశ్రమాభివృద్ధి; (30) భోజన
దినసులు, తదితరసరుకుల యొక్కయు కత్తీ; కొలతలు, తూనికలు; (31)
నల్లచుండువిషయంలో ఒకటో నెంబరు జాబితాకులోబడినీ, విషములు,

ప్రమాదకరమైన ఓషధులువిషయంలో 31 వ సెంటరు జాబితాలోబడినీ, మత్తుకలిగించే ద్రవములు, పదార్థములు వాటిపంట, పరిశ్రమ, స్వాధీనము, రవాణా, అమ్మట, కొనుట; (32) బీదలకుపరిహారము, నిరుద్యోగము, (33) సెం 1 రు జాబితాలో తెలిపిన కార్పొరేషనులుగాక తతిమ్మావాటినిర్మాణం క్రమపరచుట, రద్దుపరచుట, కార్పొరేషను రూపకంగాలేని వర్తక, విద్యా, శాస్త్ర, మత, మొదలైన సొసైటీలు, సమాజాలు, కోఆపరేటివుసంఘాలు; (34) దానాలు, వాటికిసంబంధించిన సంస్థలు; దాన, మతసంస్థలు; (35) నాటకాలు, నాటకశాలలు, నాటకాలుఆడుట, సినిమాలు (ప్రదర్శించే సినిమాఫిలిములగూర్చిన ఉత్తగువులిం దుండవు); (36) పందెములు, జూదములు; (37) ఈజాబితాలోతెలిపిన అంశాలక్రింద నేరాలు; (38) ఈజాబితాలోని అంశాల్లో దేనినిగూర్చిఅయినా విచారణ, లెక్కలను తయారుచేయుట; (39) భూమిపన్ను, పన్నువిధింపు, వసూలు, ల్యాండురికార్డులనుంచుట; భూమిపన్నును అన్యాయక్రాంతముచేయుట, రెవిన్యూనిమిత్తమున్ను, హక్కులరికార్డునిమిత్తమున్ను సర్వేచేయుటసహా; (40) ఒకరాష్ట్రములో తయారుచేయబడిన లేక పండించబడిన యీక్రిందసరకులమీద ఎక్సైజుద్యూటీ విధించుట, హిందూ దేశములో యితరచోట్ల తయారైన యిట్టిసరకుమీద పోటీపన్నునువేయుట; మనుష్యులు త్రాగేకల్లు సారాయిలు, నల్లచందు, గంజాయి మొదలైనమత్తుద్రవ్యాలు; పైనచెప్పబడిన మత్తుద్రవ్యాలుగల మందులేక ఆలంకారార్థమైన ద్రవ్యాలు; (41) వ్యవసాయక ఆదాయంపైనపన్ను; (42) భూములు, యిండ్లు Hearths & Windows; (43) వ్యవసాయకభూమిపైన వారసత్వము వచ్చి నందుకు పన్ను; (44) గమలహక్కుపైన పన్ను, సమాఖ్యవారి శాసనానికి లోబడి; (45) తలపన్న (Capitation tax); (46) వృత్తి, వ్యాపారము, జీవనము, ఉద్యోగములపై పన్ను; (47) మృగములు, పడకలమీద పన్ను; (48) సరకుల అమ్మకం; ప్రచురణమీదపన్ను; (49) సరుకులు ఒకస్థలము లోనికి అనుభవమునకు గాని అమ్మకమునకు గాని వచ్చినందుకు సెస్సు; (50) భోగాలమీదిపన్ను ప్రదర్శనములు, వినోదములు, పందెములు, జూదములసహా; (51) సె 1 రు జాబితాలో స్టాంపుద్యూటీనిగురించి చెప్పబడినవిగాక తతిమ్మాదస్తావేజులపైన స్టాంపుద్యూటీని నిర్ణయించేరేట్లు; (52) దేశం

లోపల నీటిరహితానీ సరుకులు, మనుష్యులను తీసికొనివెళ్ళినందుకు చెల్లవలసిన రుసుములు; (53) టోలుగేట్లు; (54) ఈజాబితాలలో తెలిపిన యేఅంశము లోనైనా చెల్లించవలసిన ఫీజులు, కాని కోర్టులు యిందునిమిత్తం వసూలుచేసే ఫీజులు యిందులో చేరవు.

3

1 వ భాగం. కంకర్రెంటు జాబితా.

- (1) ఒకటిరెండునెంబళ్లజాబితాలలో తెలుపబడిన అంశాలకు సంబంధించిన నేరాలుమినహాగా పీనలుకోర్డులో యీచట్టం తయారయేనాటికివున్న అన్నిఅంశాలతోకూడిన క్రిమినలు 'లా' ఇది సివిలుఅధికార్ల సహాయంనిమిత్తం రాజుగారి నావిక, నైనిక, వాయుదళాలు ఉపయోగించుటకు వర్తించదు.
- (2) ఈ చట్టమునాటికి క్రిమినలుప్రొసీజరుకోర్డులోగల అన్నిఅంశాలతోకూడిన క్రిమినలు ప్రొసీజరు. (3) ఖైదీలను, ముద్దాయిలను ఒకచోటినుంచి మరియొకచోటికి మార్చడం. (4) ఈచట్టంనాటికి సివిలుప్రొసీజరుకోర్డులోని అన్నిఅంశాలతోకూడుకున్నట్టి లిమిటేషనుల (కాలదోషం) సహా సివిలు ప్రొసీజరు. ఒకరాష్ట్రానికి జైతుయేర్పడినపన్ను, బాకీ, బాకీవిధంగా రాబట్టుకోదగినది లేక తదితర పబ్లికుడిమాండు—పీటిని గవర్నరు లేక ఛీఫ్ కమిషనరు యొక్క రాష్ట్రములోపల రాబట్టుకొనుట. (5) సాక్ష్యము, ప్రమాణాలు, చట్టాలను గమనించుట, పబ్లికుచర్యలు, రికార్డులు, న్యాయవిచారణంలో చర్యలు (6) వివాహం, విడాకులు, చంటిపిల్లలు, మైరదు, దత్తత. (7) విల్లు వ్రాయుట, విల్లులేకుండా మనిషిచనిపోయినప్పుడు యేర్పడేపరిస్థితులు, వారసత్వం (వ్యవసాయకభూమిది కాక) (8) వ్యవసాయభూమికాని తదితరాస్తిని ట్రాన్స్ ఫరుచేయుట, పట్టాలు దస్తావేజులయొక్క రిజిస్ట్రేషను, (9) ధర్మకర్తృత్వము, ధర్మకర్తలు. (10) ఒడంబడికలు (contracts) భాగస్వామిత్వము, ఏజంటుగిరీ, కంట్రాక్టు ఆఫ్ కారియేజీ, తదితరరకముల ప్రత్యేకఒడంబడికలు కానివ్యవసాయపు భూమికి సంబంధించిన ఒడంబడికలకు యిదివర్తించదు.
- (11) పంచాయితీ (12) బాంక్ రక్షీస్, ఇనుసాల్యెన్సీ; అపిషియల్ ట్రస్టీలు,

అడ్మినిస్ట్రేటర్లు జనరలు; (13) జ్యుడిషీయల్ స్టాంపులద్వారా వసూలు చేయబడిన రుసుములుగాని, డ్యూటీలుగాని, కాని స్టాంపుడ్యూటీలు; స్టాంపు డ్యూటీల రేటుకు యిదివర్తించదు. (14) చర్యతీసుకోదగిన నేరాలు. నెం 1,2 రు జాబితాలలో తెలుపబడిన విషయాలకు మినహాగా. (15) ఈజాబితాలో తెలుపబడిన విషయాల్లో ఫెడరలున్యాయస్థానానికిగల ఆవరణతప్ప యితర కోర్టులయొక్క ఆవరణ (Jurisdiction) అధికారాలు; (16) న్యాయవాదులు, వైద్యులు, తదితరవృత్తులు; (17) వార్తాపత్రికలు, పుస్తకాలు, అచ్చాఫీసులు; (18) పిచ్చి, ఉన్మాదము; దీనికి సంబంధించిన ఆసుపత్రులు సహా; (19) విషాలు, ప్రమాదకరమైన ఔషధాలు; (20) యంత్రసహాయంతో నడపబడే ప్రయాణసాధనాలు: (21) బాయిలర్లు, (22) జంతువులపట్ల క్రూర్యనివారణ (23) ఐరోపియన్ సంచారకులు, నేరస్వభావంగలజాతులు, (24) ఈజాబితాలోనివిషయాన్ని గురించినా విచారణలు, లెక్కలు తయారు చేయుట. (25) ఈజాబితాలో తెలుపబడిన విషయాలను గురించి రుసుములు (కోర్టులు వసూలు చేసేవి ఇందులో చేరవు.)

2 వ భాగము (నె 126 కు జవాబారీగా)

(26) ఫ్యాక్టరీలు (27) కార్మికులక్షేమం, స్థితిగతులు, ప్రావిడెంటు ఫండు, కార్మికులకు కంపెనీస్:నుయిచ్చుటకు యజమానులకుగల బాధ్యత, అరోగ్యపు ఇన్సూరెన్సు (శారీరకముగా అసమర్థుడైనందుకు పెన్షనుసహా,) ముసలితనం పెన్షను, (28) నిరుద్యోగపుభీమా (29) ట్రేడుయూనియనులు; పారిశ్రామిక, కార్మికతగాదాలు (30) మనుష్యులు, మృగాలు, చెట్లు-వీటితెగుళ్లను ఒకచోటనుండిమరియొకచోటికివ్యాపించకుండాచేయడం (31) విద్యుత్తు (Electricity) (32) ఓడలు, ఓడలరహదారీ (యంత్రంతోనడిపే కాలవలలోని సాధనాలకే ఇది వర్తిస్తుంది;) సరుకులను మనుష్యులను సదగు రహదారీలలోతీసికొని వెళ్లుట; (33) ప్రదర్శనార్థమైన సినీమాఫిలిముల మంజూరు; (34) సమాఖ్య అధికారంక్రింద నిర్బంధించబడవలసిన వ్యక్తులు (35) ఈజాబితాలోని ఏవిషయాన్ని గురించి అయినా విచారణలు, లెక్కలు తయారు చేయుట; (36) ఈజాబితాలో తెలుపబడిన విషయములను గురించి రుసుములు (కోర్టులు వసూలుచేసేవి ఇందులో చేరవు.)

మనమ ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA112B165
పుస్తకం పేరు	వేదీ భారత రాజ్యాంగము
తారీఖు	26/10/24
ముందు లెట్టు	NO
వెనుక లెట్టు	NO
మొత్తం పేజీలు	249
నిర్దేశిత పేజీలు	No
భాగ పేజీలు	229, 76
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Triveni
పేజీలు విడదీసినది	Triveni
బిన్ చేసినది	Aswini
పరీక్ష చేసినది	PRAGATHI
పేజీలు పరిశూనినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good